

372.19
ค.บ.ร.๕(๒)
๒๕๕๒

รายงานการวิจัย
การพัฒนาหลักสูตรระดับปฐมวัย

1 5 ต.ล. 2558

โครงการวิจัยและพัฒนาต้นแบบการจัดการศึกษา
โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายประถม) (ส่วนขยาย)
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

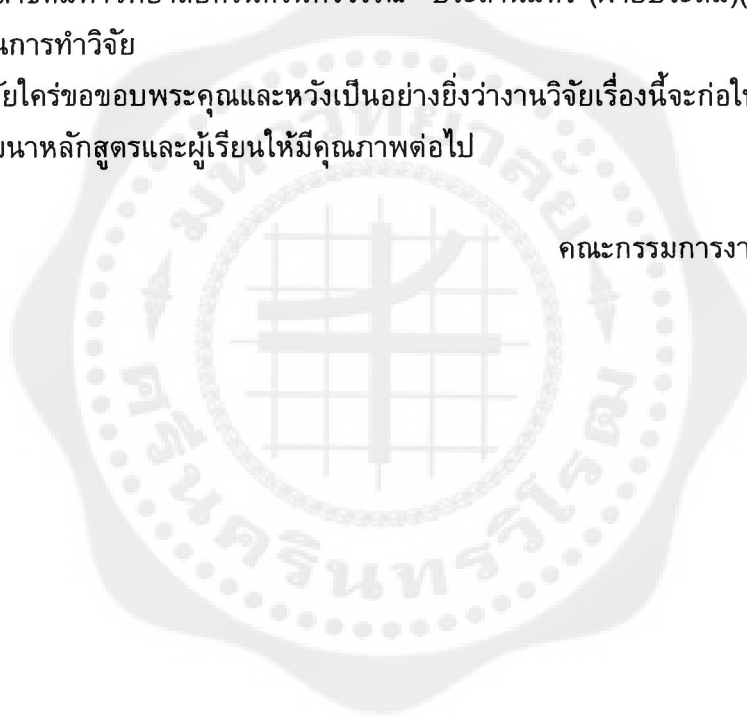
FI200320

ประกาศคุณูปการ

ในการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้รับความอนุเคราะห์ ด้วยดีจากบุคคลหลายฝ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คณะผู้บริหารมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ที่เห็นความสำคัญของการจัดการศึกษาของชาติ คณะผู้ทรงคุณวุฒิ ศ.ดร.อารี สัตถ์หณวี รศ.ดร.เยาวพา เดชะคุปต์ ดร.จรรุวรรณ ศิลประรัตน์ที่ให้คำแนะนำในการจัดทำหลักสูตร ดร.กุลยา ก่อสุวรรณ ที่ช่วยให้คำแนะนำในการจัดทำแผนการเรียนรู้อย่างบูรณาการ คณะผู้บริหารโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายประถม) ดร.คุณิษฐ์ พิษพรชัยกุล ที่ช่วยจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับนักเรียน ผู้ปกครอง และนักเรียนโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายประถม)(ส่วนขยาย) ที่ได้ให้ความร่วมมือในการทำวิจัย

คณะผู้วิจัยใคร่ขอขอบพระคุณและหวังเป็นอย่างยิ่งว่างานวิจัยเรื่องนี้จะก่อให้เกิดประโยชน์ที่จะนำไปเพื่อพัฒนาหลักสูตรและผู้เรียนให้มีคุณภาพต่อไป

คณะกรรมการงานวิจัย

ผศ.บุญญาพร อุณากุล และคณะ (2552) : การพัฒนาหลักสูตรระดับปฐมวัย โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายประถม) (ส่วนขยาย)

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ พัฒนาหลักสูตรระดับปฐมวัยของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายประถม)(ส่วนขยาย) ให้เข้ากับบริบทและสภาพแวดล้อม โดยมีจุดมุ่งหมายย่อย 2 ประการ คือ เพื่อศึกษาและพัฒนาหลักสูตรปฐมวัยของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายประถม)(ส่วนขยาย) และเพื่อทดลองใช้หลักสูตรสถานศึกษาสำหรับเด็กเล็กหรืออนุบาลที่พัฒนาขึ้น ประชากรกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม คือผู้บริหารโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายประถม) จำนวน 5 คน อาจารย์นิเทศ จำนวน 5 คน นักเรียนที่กำลังศึกษาในระดับชั้นเด็กเล็ก โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายประถม)(ส่วนขยาย) ปีการศึกษา 2551 จำนวน 16 คน ผู้ปกครองนักเรียนระดับชั้นเด็กเล็ก โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายประถม)(ส่วนขยาย) ปีการศึกษา 2551 จำนวน 16 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ หลักสูตรระดับปฐมวัย โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายประถม) (ส่วนขยาย) แบบวัดพัฒนาการเด็กวัย 5-6 ปี จากกระทรวงศึกษาธิการ แบบวัดพัฒนาการ DAP ปี 2004 แบบสัมภาษณ์ความคาดหวังของผู้ปกครอง ก่อนและหลังการจัดการเรียนการสอน แบบประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบนิเทศการจัดการเรียนการสอน การวิเคราะห์ข้อมูล คณะผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลในแต่ละขั้นตอนของการดำเนินการ ดังนี้ ชั้นศึกษาและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาสำหรับเด็กเล็ก ชั้นสร้างหลักสูตรชั้นทดลองใช้หลักสูตร และชั้นปรับปรุงหลักสูตร

ผลการวิจัยพบว่า

ชั้นการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

คณะผู้วิจัยจึงมีการวิพากษ์หลักสูตรสถานศึกษา โดยผู้ทรงคุณวุฒิเชี่ยวชาญทางด้านการศึกษาปฐมวัย เพื่อให้หลักสูตรมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของชุมชนก่อนการนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติ โดย ผู้ทรงคุณวุฒิเชี่ยวชาญทางด้านการศึกษาปฐมวัยให้ความเห็นทางด้านนโยบาย การรับนักเรียนควรรับตั้งแต่ 3 ปีขึ้นไป เพื่อให้สอดคล้องกับหลักสูตรปฐมวัยของกระทรวงศึกษาธิการ และเพื่อให้การพัฒนาการเด็กมีความต่อเนื่องและพัฒนาไปในแนวทางเดียวกันอันจะส่งผลดีแก่เด็กๆ ควรขอความร่วมมือจากหน่วยงานต่างๆในมหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาเด็กและการให้ความรู้ผู้ปกครอง ควรขอความร่วมมือจากคณะต่างๆ ซึ่งจะช่วยให้เด็กที่ได้รับการดูแลมีพัฒนาการด้านต่างๆ เหมาะสมตามวัยและพัฒนาเต็มตามศักยภาพ ด้านการเรียนการสอน ควรใช้นวัตกรรมในการเรียนการสอน หลักสูตรสถานศึกษาที่สร้างขึ้นใหม่นี้ควรสร้างรูปแบบ

การเรียนการสอนขึ้นมาใหม่ ในรูปแบบที่สะดวกและง่ายต่อการใช้งาน มีการผสมผสานแนวการสอนต่าง ๆ ให้เข้ากับบริบท สิ่งแวดล้อม ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง โดยการสังเกต การสัมภาษณ์ จากการทำงานกลุ่ม จากผลงาน จากการสอบ ทั้งนี้ให้ครอบคลุมพัฒนาการในด้านต่าง ๆ และควรทำเกณฑ์การให้คะแนนต่างๆให้ชัดเจน

ขั้นการนำหลักสูตรไปใช้

การนิเทศการศึกษา

จากการติดตามผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษาโดยจัดให้มีการนิเทศในภาคเรียนที่ 1 ในเดือนมิถุนายน ถึง เดือน กันยายน จำนวน 5 ครั้ง ในภาคเรียนที่ 2 ในเดือนพฤศจิกายน ถึง เดือนกุมภาพันธ์จำนวน 5 ครั้ง รวมเป็นการนิเทศตลอดปีการศึกษาจำนวน 10 ครั้ง มีผลการนิเทศ พบว่าครูผู้สอนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในด้านบุคลิกภาพทั่วไป ด้านความรู้ในเนื้อหาวิชา ด้านการเตรียมการเรียนรู้ ด้านการสอนและการใช้สื่อการเรียนรู้ ด้านการควบคุมชั้นเรียน และด้านการวัดและประเมินผล อยู่ในระดับความเหมาะสมที่สุด ส่วนของคำถามปลายเปิดได้ประมวลความคิดเห็นของ ผู้นิเทศ พบว่า ด้านแผนการสอน มีการกำหนดโครงการสอนระยะยาว โดยเขียนเป็นปฏิทินว่าแต่ละภาคเรียนเด็กจะได้เรียนรู้หน่วยเรื่องอะไรบ้าง จากหน่วยการเรียนรู้ จากนั้นครูผู้สอนนำมาเขียนเป็นแผนการจัดการเรียนรู้รายวัน ประกอบด้วยจุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหา ชั้นนำ ชั้นสอน ชั้นสรุป สื่อการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล โดยครูผู้สอนจะเขียนกิจกรรมที่ให้นักเรียนทำ นิทานที่เล่าให้เด็ก ๆ ฟัง ศิลปะ ประกอบอาหาร การบ้านในแต่ละวัน ครูผู้สอนบันทึกหลังการสอนทุกวันโดยเขียนเป็นบันทึกสั้น ๆ ว่ากิจกรรมที่จัดเหมาะสมกับเด็ก ๆ หรือไม่ มีข้อที่ควรปรับปรุงแก้ไขอย่างไร เด็กคนใดมีพฤติกรรมที่ควรชมเชย เด็กคนใดมีพฤติกรรมที่ต้องแก้ไขและช่วยเหลือต่อไป แผนการสอนสอดคล้องกับเวลา เหมาะสมกับบริบทของครุภัณฑ์และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเด็ก ๆ ด้านการจัดการเรียนการสอน การจัดประสบการณ์ การจัดกิจกรรมสอดคล้องกับหน่วยการเรียนรู้ ส่งเสริมความรู้และพัฒนาการทุกด้าน เด็กให้ความสนใจกิจกรรมที่จัดเป็นอย่างดี และได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครองซึ่งเป็นอาจารย์คณะพลศึกษามาสอนเด็กสัปดาห์ละ 2 วัน มีการประเมินผลตามสภาพจริงโดยดูจากพัฒนาการ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน จากการตรวจผลงาน การพูดคุย การร่วมกิจกรรม และการสอบปลายภาคเรียน มีการบันทึกหลังการสอนโดยการเขียนพฤติกรรมสั้น ๆ ที่สะท้อนภาพความสนใจและการตอบสนองต่อกิจกรรมของเด็ก ๆ ด้านบุคลิกภาพของครูผู้สอน ครูผู้สอนยิ้มแย้มแจ่มใส การใช้คำพูด สุภาพ เหมาะสม มีความเป็นกันเองกับผู้เรียน แต่งกายสุภาพ สะอาด เหมาะสมกับเด็กปฐมวัย ด้านการจัดสภาพแวดล้อม มีการจัดป้ายนิเทศตามหน่วยการเรียนรู้ จัดได้ตรงตามหน่วยการสอน การจัดตกแต่งบอร์ดใช้สีสันสวยงาม มีเนื้อหาสาระตรงตามหน่วย มีการจัดแสดงผลงานนักเรียนทั้งในและนอกห้องเรียนจำนวนมาก มุมประสบการณ์มีของเล่นหลากหลายดึงดูดความสนใจของเด็ก ๆ ได้ ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

โต๊ะและเก้าอี้ไม่เหมาะสมกับเด็กปฐมวัยเพราะเด็กไม่สามารถยกเคลื่อนย้ายได้ด้วยตนเอง ตู้ของของเด็กไม่ต้องทำประตูปิดตู้และเด็กขาดเครื่องเล่นสนาม

ขั้นการติดตามผลการใช้

การประเมินพัฒนาการเด็กตลอดปีการศึกษา

จากการประเมินผลการใช้หลักสูตรและกิจกรรมการเรียนการสอนของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร(ฝ่ายประถม) (ส่วนขยาย) ตามแนวทางการประเมินด้านพัฒนาการที่เหมาะสมของเด็กปฐมวัยอายุ 5 ปี หรือ Developmentally Appropriate Practices (DAP) 2004 ของ National Association for the Education of Young children ประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่า ทั้งภาคเรียนที่ 1 และ 2 นักเรียนมีพัฒนาการด้านร่างกายในส่วนของกล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็ก พัฒนาการด้านภาษา และพัฒนาการด้านอารมณ์สังคมเฉลี่ยอยู่ในระดับดี และการประเมินพัฒนาการทั้ง 4 ด้านคือพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์จิตใจ สังคมและสติปัญญา ตามรูปแบบของกระทรวงศึกษาธิการ พบว่า ทั้งภาคเรียนที่ 1 และ 2 นักเรียนมีพัฒนาการเฉลี่ยในทุกด้านอยู่ในระดับดีเช่นกัน

การประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

จากการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้แบบประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ซึ่งเป็นแบบวัดการเรียนรู้ตามหน่วยการเรียนรู้ โดยการทดสอบประมวลความรู้ และประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน พบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตลอดปีการศึกษา สูงกว่าร้อยละ 90 ของคะแนนเต็มใน 6 กลุ่ม ได้แก่ สารการเรียนรู้วิชาสุขศึกษาและพลศึกษา สารการเรียนรู้วิชาศิลปะ สารการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ สารการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม และสารการเรียนรู้วิชาภาษาไทย ส่วนสารการเรียนรู้วิชาวิทยาศาสตร์มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตลอดปีการศึกษาอยู่ที่ ร้อยละ 89.00

ความคาดหวังของผู้ปกครองต่อการใช้หลักสูตรระดับปฐมวัย จากการศึกษาระดับความคาดหวังของผู้ปกครองในด้านต่าง ๆ ก่อนและหลังการทดลองใช้หลักสูตรระดับปฐมวัย พบว่า ผู้ปกครองมีความคาดหวังในด้านต่าง ๆ ก่อนและหลังการทดลองใช้หลักสูตรระดับปฐมวัยจากทางโรงเรียนและผู้เกี่ยวข้องในจัดการศึกษาให้กับบุตรหลานของตนเองทุก ๆ ด้านอยู่ในระดับมาก และหลังจากดำเนินการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรที่จัดทำขึ้นได้สอบถามความพึงพอใจกับ ผู้ปกครองชุดเดิม พบว่า ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากในทุก ๆ ด้านเช่นกัน

การปรับปรุงหลักสูตรหลังการทดลองใช้

จากที่คณะผู้วิจัยได้นำหลักสูตรโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายประถม)(ส่วนขยาย) ที่จัดทำขึ้นไปทดลองใช้แล้วได้ปรับหลักสูตรให้เข้ากับบริบทขององค์กรฯ ดังนี้ การจัดการเรียนการสอน จากสถานที่ตั้งของโรงเรียน ที่ตั้งอยู่อำเภอองครักษ์ จังหวัดนครนายก ดังนั้น **ด้านเนื้อหาและบริบทของโรงเรียน** จึงเน้นในการปรับกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับอำเภอองครักษ์ จังหวัดนครนายก และผู้เรียนทุกคนเป็นบุตรบุคลากรของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มีภูมิลำเนาอยู่ที่จังหวัดนครนายกและปทุมธานี **ด้านกิจวัตร** กิจวัตรประจำวัน ประจำสัปดาห์ และประจำเดือน มีการจัดที่ยืดหยุ่น **กิจกรรมการเรียนการสอนในแต่ละหน่วย** มีการปรับกิจกรรมการเรียนการสอนแต่ละหน่วยไปตามสภาพจริง และจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการจากหนึ่งแนวคิดเด็กสามารถเรียนรู้ได้หลายกิจกรรม หนึ่งกิจกรรมเด็กสามารถเรียนรู้ได้หลายทักษะ และหลายประสบการณ์ และใช้รูปแบบการประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กที่หลากหลายเพื่อปรับการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งพัฒนาการการเรียนรู้ของเด็กให้บรรลุตามจุดประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้ **ด้านจัดกิจกรรมพิเศษ** เนื่องจากโรงเรียนขาดบุคลากรในการจัดการเรียนการสอน ดังนั้นจึงได้ขอความร่วมมือจากผู้ปกครองและเจ้าหน้าที่มาช่วยจัดกิจกรรมพิเศษต่างๆ **ด้านการศึกษา** นอกสถานที่และการไปทัศนศึกษา ภาคเรียนที่ 1 นักเรียนไปทัศนศึกษาที่ศูนย์วิจัยพฤกษศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ องครักษ์ ส่วนภาคเรียนที่ 2 ไปทัศนศึกษาที่เขาชะงอก จังหวัดนครนายก

THE DEVELOPMENT OF THE KINDERGARTEN CURRICULUM
OF SRINAKHARINWIROT UNIVERSITY : PRASARNMIT DEMONSTRATION SCHOOL
(ELEMENTARY) (DIVISION)

The purposes of the research were to study and develop the curriculum of Srinakharinwirot University: Prasarnmit Demonstration School (Elementary), and to experiment the using of the developed school's curriculum for kindergarten. The population of the study was divided into four groups as following: 1) five administrators of the school, 2) five supervisors, 3) 16 kindergarteners, and 4) 16 parents of the kindergarteners. The instruments of the study were included as the follows: 1) the curriculum of Srinakharinwirot University: Prasarnmit Demonstration School (Elementary) (Division), 2) the assessment of child development of the Department of Thai Education, 3) the Developmentally Appropriate Practice Assessment (2004), 4) the interview of parents' expectation (before and after teaching), 5) the school's achievement tests, and 6) the supervisors' evaluation form. The researchers used step by step techniques to examine the data as follows: studying and developing the school's curriculum for kindergarten students, implementing the curriculum, and improving the curriculum.

The Findings of the Study

1. The Development of the School's Curriculum

Before implementing the curriculum, the researchers asked the professionals of Early Childhood Education to critique the curriculum to be appropriated for community context. For the policy, the professionals agreed that the school should start teaching children from age of three to meet the Department of Education policies. They also suggested the school cooperate with the other departments of the university to support the children on ongoing teaching, to develop the children, and to achieve on individual abilities. The school should use the innovation for teaching. The school should implement a new teaching approach that should be easily used and related to the environment, context, and local wisdom. A teacher should use authentic measurements such as observation, interviewing, working group, works, and testing to cover the child developments. Teachers should provide criteria for assessments.

The Using of the Curriculum

Supervising Teaching:

To follow the using of the curriculum, the supervisors observed the teacher on teaching for eight times. On the first semester, they observed four times from June to September, and on the second semester, they observed four times from November to February. The results showed that the teacher provided the most appropriate desirable characteristics on performances, knowledge, using materials and teaching, classroom management, and assessments. **For the lesson plans**, the researchers asked the supervisors with the opened-ended questions on the teaching and found that the teachers used a long-term lesson plan with themes to teach the students. The lesson plan included as follows: purposes, contents, introduction, teaching,

conclusion, materials, and assessments. The teacher provided activities for students such as storytelling, arts, cooking or homework. She wrote anecdotal on teaching everyday. The anecdotal helped the teacher to improve on her teaching and to support the students' learning and behaviors. The finding stated that the lesson plans were appropriate to the context of the school at Ongkharak as well as to support the student involvement on learning. **For teaching**, the teacher provided experiences and activities that related to themes for supporting student knowledge and developments. The students showed a lot of interests on their learning. A parent who was an instructor at the university, taught the students on Physical Education twice a week. The teacher used authentic assessment to measure the children developments and desirable characteristics such as works, conversation, activities, and tests. Moreover, the anecdotal that the teacher wrote, reflected the interest of the children in learning. **For the teacher performances**, the teacher was polite and friendly as well as used appropriate words with children. She was well-dressed. **For the environment**, the teacher created the bulletin boards that related to each theme. The bulletin boards were beautiful and provided knowledge for children on each theme. There were a lot of children works in the classroom and outside classroom. In addition, the learning centers were offered a lot of materials and toys for students. The suggestions of the study were as follows: 1) the tables and chairs in the classroom were not appropriate for the students because they were too heavy and hard to be move, 2) the lockers should not have doors, and 3) there should be play-ground equipments for the students.

The Following of the Teaching

The Assessments of Child Developments:

The researchers used two assessments to measure the children developments as the following: 1) the Developmentally Appropriate Practices (DAP) for children ages 5 years old (Adapted) by the National Association for the Education of Young Children, the United States of America, and 2) the assessment of the child developments ages 5 by the Education Department of Thailand. The DAP assessment showed that the students' large and small muscles were developed. Their language development and emotional development were better as well. The assessment of the child developments by the Education Department of Thailand showed that the students had good developments in all areas such as physical, emotional, social, and intellectual developments.

The Academic Achievements:

The researchers used the academic achievements to assess the students on each theme. They also used tests to assess the students' knowledge and the desirable characteristics. The finding showed that the students had the whole year academic

achievements more than 90 % on Physical Education, Arts, Mathematics, Social Study, and Thai Language. In addition, the students had 89% on Sciences.

The Parents' Expectation on the Kindergarten Curriculum:

The researchers studied the parents' expectation on many areas before and after teaching. The finding showed that the parents had a lot of expectations on the school and teaching. The parents highly appreciated with the school in all areas.

Improving the curriculum

After the researchers used the curriculum at Srinakharinwirot University: Prasarnmit Demonstration School (Elementary) (Division), they found as the follows: 1) **Teaching:** the school was in Ongkharak at Nakhonnayok province, and the students were children of the employees and the officials of Srinakharinwirot University, Ongkharak, Nakhonnayok , so the teacher provided activities that related to contents and contexts of Nakhonnayok, 2) **Daily activities:** the teacher was flexible in providing daily, weekly or monthly activities. 3) **Activities for each theme:** the teacher adjusted activities on each theme with authentic teaching. She used integrated teaching to create activities for students. Students were able to earn many skills from one activity. Thus, the teacher used varieties of assessments to assess the students and to meet the objectives of teaching. 4) **Special activities:** due to the limited in number of teacher, the teacher asked parents to teach in the specific areas, and 5) **Field trip:** the teacher offered two field trips for the students: Botanical Garden in the university for the semester and the Military School at Kho Cha Khong for the second semester.

สารบัญ

	หน้า
บทที่ 1 บทนำ.....	1
จุดมุ่งหมายของการวิจัย.....	4
ความสำคัญของการวิจัย.....	4
ขอบเขตของการวิจัย.....	4
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	5
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	7
หลักสูตร	
ความหมายของหลักสูตร.....	9
ความสำคัญของหลักสูตร.....	10
องค์ประกอบของหลักสูตร.....	10
ลักษณะของหลักสูตรที่ดี.....	12
หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย	
ที่มาของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย.....	12
ปรัชญาการศึกษาปฐมวัย.....	13
รูปแบบหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย.....	15
หลักการจัดการศึกษาปฐมวัย.....	31
สาระสำคัญของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546.....	32
คุณลักษณะตามวัย.....	33
โครงสร้างของหลักสูตร.....	38
การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาระดับปฐมวัย.....	48
ความหมายของการพัฒนาหลักสูตร.....	48
กระบวนการพัฒนาหลักสูตร.....	50
ข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตร.....	52
การพัฒนาหลักสูตร.....	67
แนวคิดเกี่ยวกับการเจริญเติบโตพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย.....	67
ความหมายของการเจริญเติบโต พัฒนาการ วุฒิภาวะ และการเรียนรู้.....	67
หลักพัฒนาการเด็กปฐมวัย.....	68
ทฤษฎีเกี่ยวกับการเจริญเติบโตพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย.....	71

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
พัฒนาการทางด้านร่างกาย.....	83
พัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจ.....	86
พัฒนาการด้านสังคม.....	88
พัฒนาการด้านสติปัญญา.....	90
ความคาดหวัง.....	92
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความคาดหวัง.....	92
ความหมายของความคาดหวัง.....	92
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความคาดหวัง.....	92
ความคาดหวังของผู้ปกครองในการจัดการเรียนการสอน.....	93
ด้านหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน.....	93
ด้านบุคลากร.....	96
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	98
ประชากรที่ใช้ในการวิจัย.....	98
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	98
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	101
การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้.....	104
บทที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	106
การวิพากษ์หลักสูตรสถานศึกษา.....	106
การนิเทศการศึกษา.....	107
ความคาดหวังและความพึงพอใจของผู้ปกครองต่อการใช้หลักสูตรปฐมวัย.....	110
การประเมินพัฒนาการเด็กตลอดปีการศึกษา.....	112
การประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน.....	113
การปรับปรุงหลักสูตรหลังการทดลองใช้.....	114
บทที่ 5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	119
จุดมุ่งหมายของการวิจัย.....	119
ความสำคัญของการวิจัย.....	119
ขอบเขตของการวิจัย.....	119
ประชากรที่ใช้ในการวิจัย.....	120
เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล.....	120

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	121
การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้.....	122
สรุปผลการวิจัย.....	123
อภิปรายผล.....	127
ข้อเสนอแนะ.....	134
บรรณานุกรม.....	137
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก	147
ภาคผนวก ข	150
ภาคผนวก ค	154
ภาคผนวก ง	160
ภาคผนวก จ	164

ตารางบัญชี

ตาราง		หน้า
1	คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูผู้สอนจากการนิเทศการสอน จำแนกเป็นรายด้าน.....	108 -109
2	พัฒนาการทางด้านร่างกาย ภาษา และอารมณ์สังคม	112
3	พัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์จิตใจ สังคมและสติปัญญา	113
4	คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	114

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จุดมุ่งหมายของการจัดศึกษา คือ ต้องการพัฒนาคนให้เจริญงอกงามทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม สามารถดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกับคนในสังคม รวมทั้งสร้างความเจริญให้กับสังคมที่อาศัยได้ ดังแนวคิดของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2540 : 3) ที่กล่าวว่า การศึกษาเป็นรากฐานสำคัญในการสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าให้กับสังคม เนื่องจากการศึกษาเป็นกระบวนการที่ช่วยให้คนได้พัฒนาตนเองในด้านต่าง ๆ ตลอดชีวิต

เด็กเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าของประเทศ เด็กทุกคนควรได้รับการพัฒนาให้เต็มศักยภาพ มาตรฐานการศึกษาของชาติข้อแรก (2548:3-4) กำหนดว่าการศึกษานำไปสู่ การพัฒนา คุณลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์ทั้งในฐานะพลเมืองและพลโลก เพื่อให้เป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุข โดยมีตัวบ่งชี้ 5 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ (1) มีกำลังกายกำลังใจที่สมบูรณ์ มีสุขภาพกาย และจิตที่ดี มีพัฒนาการด้านร่างกาย สมองและสติปัญญาและด้านจิตใจ เจริญเติบโตอย่างสมบูรณ์ ตามเกณฑ์การพัฒนาในแต่ละช่วงวัย (2) มีความรู้และทักษะที่จำเป็นและเพียงพอ ในการดำรงชีวิต และการพัฒนาสังคม ได้เรียนรู้เต็มตามศักยภาพของตนเอง มีงานทำ และนำความรู้ไปใช้ในการสร้างงานและสร้างประโยชน์ให้สังคม ชุมชนหรือสังคมส่วนใหญ่ มีการใช้หรือสร้างภูมิปัญญา ที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม (3) มีทักษะการเรียนรู้และการปรับตัว สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้ รู้ทันโลกและปรับตัวได้ (4) มีทักษะทางสังคม มีทักษะและความสามารถที่จำเป็น ต่อการดำเนินชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข และสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข และ (5) มีคุณธรรมและจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ดำเนินชีวิตโดยกายสุจริต วาจสุจริต และมโนสุจริต

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เห็นความสำคัญของการจัดการศึกษาของชาติ จึงจัดตั้ง โครงการต้นแบบทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาดังแต่ระดับพื้นฐานจนถึง ระดับอุดมศึกษา ให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน โดยอาศัยความร่วมมือของผู้บริหารมหาวิทยาลัย คณะ สถาบัน สำนัก โรงเรียนสาธิต และสมาคมศิษย์เก่าโรงเรียนสาธิต เพื่อให้โครงการนี้มีลักษณะ เป็นต้นแบบการจัดการศึกษาแก่สถาบันการศึกษาภายนอก ที่เข้าร่วมเป็นเครือข่ายการจัดการศึกษา ของมหาวิทยาลัย ซึ่งสถาบันการศึกษาเครือข่ายสามารถ นำรูปแบบการศึกษาไปประยุกต์การ จัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ บังเกิดผลสัมฤทธิ์ต่อสังคมได้อย่างกว้างขวาง ในปีงบประมาณ พ.ศ.2549 มหาวิทยาลัยได้รับงบประมาณก่อสร้างอาคารเรียนต้นแบบในพื้นที่โรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) เป็นอาคารแรก ปีงบประมาณ พ.ศ.2550 ได้รับงบประมาณก่อสร้างอาคารเรียนต้นแบบในพื้นที่โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายประถม) และในปีงบประมาณ พ.ศ.2551 ได้รับงบประมาณก่อสร้างอาคารเรียน

ต้นแบบที่โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน และโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ องครักษ์ (2551:1)

ในปีการศึกษา 2551 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายประถม)(ส่วนขยาย) จะเริ่มรับนักเรียนชั้นเด็กเล็ก และจะขยายชั้นเรียนไปสู่ระดับประถมศึกษาปีที่ 1-3 ในปีการศึกษาต่อไป เพื่อเป็นสวัสดิการให้กับบุคลากรที่ปฏิบัติงานในมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ องครักษ์ โดยจัดทำเป็นโครงการวิจัยและพัฒนาต้นแบบทางการจัดการศึกษา ภายใต้การบริหารงานของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายประถม)

จากพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ.2542 มาตรา 28 ได้กำหนดให้จัดทำหลักสูตร ให้เหมาะสมในแต่ละระดับโดยมุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลให้เหมาะสมแก่วัยและศักยภาพ หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พ.ศ. 2546 มีหลักการในการจัดทำหลักสูตรให้เหมาะสมกับบริบทของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปโดยคำนึงถึงความต่อเนื่องของการจัดการศึกษาปฐมวัยกับระดับประถมศึกษา เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต ดังนั้นการจัดทำหลักสูตรในระดับปฐมวัยจึงต้องจัดประสบการณ์ที่ตอบสนองต่อความต้องการตามธรรมชาติ และพัฒนาการของเด็กในช่วงเวลาที่เหมาะสมจะทำให้เด็กได้รับการพัฒนาที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพที่ดี เป็นการสร้างรากฐานของชีวิตเพื่อก้าวไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์

แนวคิดเกี่ยวกับหลักสูตรโรงเรียนหรือหลักสูตรสถานศึกษา คือ การให้โรงเรียนมีกระบวนการตัดสินใจ เนื่องจากโรงเรียนอยู่ใกล้ชิดกับชุมชนผู้เรียน ดังนั้น หลักสูตรโรงเรียนจึงมีลักษณะเป็นของตนเอง ยืดหยุ่น และหลากหลาย มีการนำทรัพยากรที่เป็นประโยชน์จากชุมชนมาใช้ ทั้งนี้ต้องอิงกับหลักสูตรแกนกลาง ซึ่ง เยาวพา เตชะคุปต์ (2551:8) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรสถานศึกษาว่าหมายถึง หลักสูตรที่เกิดจากการที่สถานศึกษานำสภาพต่างๆที่เป็นปัญหา จุดเด่น เอกลักษณ์ของชุมชน สังคม ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อการเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติ มากำหนดเป็นรายละเอียดของสาระ และการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้เด็ก โดยความร่วมมือของทุกคน ในสถานศึกษาและชุมชน กำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เพื่อนำไปสู่การออกแบบหลักสูตรสถานศึกษาอย่างมีคุณภาพ สอดคล้องกับหลักสูตรแม่บท หรือหลักสูตรระดับชาติ มีการระดมทรัพยากรทั้งของสถานศึกษาและชุมชนมาใช้ อย่างคุ้มค่าและใช้ศักยภาพที่มีอยู่อย่างเต็มที่ และใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์. 2539: 107) กล่าวถึงหลักสูตรโรงเรียนว่า หมายถึง มวลประสบการณ์ ที่สถานศึกษาหรือหน่วยงานและบุคคลในท้องถิ่น จัดให้แก่ผู้เรียนตามสภาพ และตามความต้องการของท้องถิ่นนั้น ๆ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของเฉิน (Chen, H.L. 2000: 3) ที่ว่า โรงเรียนเป็นที่ที่ดีที่สุดในการออกแบบหลักสูตร เนื่องจากเป็นสถานที่ที่ผู้เรียนและครูมีปฏิสัมพันธ์กัน หลักสูตรสถานศึกษา มีผลโดยตรงต่อนักเรียน และมีส่วนร่วมในการนำนวัตกรรมใหม่ ๆ มาใช้ในการศึกษา นโยบายที่จะให้โรงเรียนพัฒนาหลักสูตรเป็นการเปลี่ยนจากการสั่งการจากหน่วยงานกลางมายังหน่วยงานปฏิบัติ มาเป็นการจัดทำจากหน่วยปฏิบัติขึ้นไป และสภาพพัฒนาหลักสูตรของฮ่องกง (Curriculum Development Council. 2000: 12) กล่าวไว้ในรายงาน "Learning to Learn : The Way Forward in Curriculum Development" ถึงการพัฒนาหลักสูตรว่า

มีอยู่ 2 ระดับ คือ การพัฒนาจากส่วนกลางและการพัฒนาจากโรงเรียน (Central development and school-based development) เนื่องจากหลักสูตรที่พัฒนาจากส่วนกลางไม่สามารถนำไปใช้ได้ อย่างเหมาะสมกับนักเรียนทุกคนได้จำเป็นที่โรงเรียนจะต้องพัฒนาหลักสูตรเองภายใต้กรอบทิศทาง กว้างๆ ที่กำหนดโดยรัฐบาลเกี่ยวกับเป้าหมายการศึกษา รัฐบาลมีหน้าที่รับผิดชอบ ในการให้การ สนับสนุนโรงเรียนสู่ความเป็นมืออาชีพ สิ่งที่มีคุณภาพต่อการพัฒนาของแต่ละโรงเรียน นำไปสู่ การกำหนดนโยบายและขยายไปสู่โรงเรียนอื่น ๆ ความสัมพันธ์ระหว่างนโยบายส่วนกลาง และการพัฒนาที่ดำเนินการโดยโรงเรียน ดำเนินไปในลักษณะที่เป็นหุ้นส่วนกันมากกว่าการ ดำเนินการที่แยกออกจากกันในลักษณะการสั่งการจากเบื้องบนสู่ระดับล่าง และจากระดับล่างไปสู่ ระดับบน ซึ่งลักษณะเช่นนี้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ในมาตรา 27 ที่กำหนดไว้อย่างชัดเจนเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรว่ามีอยู่ 2 ระดับ คือ ระดับชาติ เป็นหลักสูตร แกนกลางที่กำหนดให้คณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดการศึกษาเพื่อความเป็นไทย ความ เป็นพลเมืองดีของชาติ การดำรงชีวิต การประกอบอาชีพ ตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อ และระดับ โรงเรียนหรือสถานศึกษา เป็นหลักสูตรที่กำหนดให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำสาระของ หลักสูตรที่สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาชุมชนและสังคม ภูมิ ปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และ ประเทศชาติ

การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษามีผู้ให้ความหมายต่าง ๆ กัน เช่น เอ็กเกิลสตัน (Eggleston. 1980: 7) ได้ให้ความหมายว่า เป็นยุทธวิธีที่ทำให้หลักสูตรมีความเหมาะสมสอดคล้อง กับความต้องการ และความจำเป็นของนักเรียนแต่ละบุคคลในโรงเรียนใดโรงเรียนหนึ่ง หรือส่วนใด ส่วนหนึ่งของโรงเรียน มีการอภิปราย วางแผน ทดลองใช้ และประเมินผลร่วมกัน เป็นกระบวนการที่ ทำให้มีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรต่าง ๆ ในโรงเรียน เช่น บุคลากร อาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ ต่าง ๆ อย่างมีแผน สะท้อนให้เห็นประโยชน์และพันธกิจร่วมกัน ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน ครูได้แสดงศักยภาพอย่างเต็มที่ และที่สำคัญมากที่สุดคือ เป็นหลักสูตรที่โรงเรียนได้รับประโยชน์ และโรงเรียนเองเป็นผู้กระทำให้เกิดสัมฤทธิ์ผลมากกว่าเป็น เพียงเจ้าของหลักสูตร สกิลเบ็ก (Skilbeck. 1984: 2) กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา หมายถึง การวางแผน การออกแบบ การนำไปใช้ และการประเมินผล การกำหนดการเรียนรู้อของ นักเรียนดำเนินการโดยสถาบันที่นักเรียนเป็นสมาชิกอยู่ เน้นการตัดสินใจร่วมกันระหว่างครูกับ นักเรียน เป็นการพัฒนาจากภายในสถาบันนั่นเองไม่ใช่สิ่งที่กำหนดจากภายนอก ส่วนแฮร์ริสัน (Marsh and others. 1990: 48; citing Harrison. 1981) ให้ความหมายว่า (1) เป็นแผนที่กำหนดไว้ ซึ่งสามารถปรับเปลี่ยนแก้ไขได้ (2) นำไปปฏิบัติได้จริงและมีผลเกิดขึ้นกับบุคคลที่เกี่ยวข้องจริง (3) แต่ละคนรับรู้เกี่ยวกับประสบการณ์ ผลที่ได้รับที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้รับทราบ ซึ่งทั้ง 3 ข้อ มีปฏิสัมพันธ์กันในลักษณะชุดของหลักสูตรที่ไปด้วยกัน ทำให้มีการประเมินผล การตัดสินใจ เกี่ยวกับหลักสูตรเป็นไปอย่างต่อเนื่อง และหลักสูตรได้รับการพัฒนาเพื่อให้ได้หลักสูตรที่สอดคล้อง กับสภาพความต้องการของผู้เรียนมากขึ้น

ดังนั้น เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนของโครงการวิจัยและพัฒนาต้นแบบทางการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยและระดับประถมศึกษาที่มีคุณภาพ และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายประถม)(ส่วนขยาย) จากความจำเป็นและปัญหาตั้งที่กล่าวมา คณะผู้วิจัยจึงได้ทำการวิจัยพัฒนาหลักสูตรปฐมวัย ให้สอดคล้องกับความต้องการและสภาพแวดล้อมของอำเภอองครักษ์ มีการนำนวัตกรรมชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรมและอื่น ๆ มาจัดประสบการณ์ให้กับผู้เรียน โดยยึดหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พ.ศ. 2546 เป็นหลักในการดำเนินการ และพัฒนาจากหลักสูตรปฐมวัยของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายประถม) ที่มีอยู่ แล้วติดตามผลการใช้หลักสูตรว่าสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายประถม) (ส่วนขยาย) หรือไม่

จุดมุ่งหมายของการวิจัย

เพื่อพัฒนาหลักสูตรปฐมวัยของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายประถม)(ส่วนขยาย) ให้เข้ากับบริบทและสภาพแวดล้อม โดยมีจุดมุ่งหมายย่อย 2 ประการ คือ

1. เพื่อศึกษาและพัฒนาหลักสูตรปฐมวัยของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายประถม)(ส่วนขยาย)
2. เพื่อทดลองใช้หลักสูตรสถานศึกษาที่พัฒนาขึ้น

ความสำคัญของการวิจัย

เป็นข้อมูลในการพัฒนาหลักสูตรปฐมวัยให้เข้ากับบริบทและสภาพแวดล้อมของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายประถม)(ส่วนขยาย) เพื่อใช้เป็นต้นแบบในการจัดการศึกษาต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยพัฒนาหลักสูตรปฐมวัยของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายประถม)(ส่วนขยาย) มีขอบเขตของการศึกษา ดังนี้

การจัดการศึกษาและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

การศึกษารูปแบบและการพัฒนาหลักสูตรปฐมวัยของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายประถม)(ส่วนขยาย) ครั้งนี้ได้จากการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยทางด้านการศึกษาปฐมวัย ทฤษฎีพัฒนาการของเด็กวัย 5 ถึง 6 ปี รวมทั้งแนวทางการดำเนินงานในการพัฒนาหลักสูตรที่บุคคลและหน่วยงานต่าง ๆ นำเสนอ เพื่อนำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เป็นแนวทางในการจัดทำโครงร่างหลักสูตร การสัมภาษณ์ครู อาจารย์ผู้สอน และผู้เกี่ยวข้องกับหลักสูตร เพื่อสำรวจสภาพปัญหา แนวทาง วิธีการดำเนินงาน ความคิดเห็นอื่นที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร นอกจากนี้ยังมีการระดมสมองเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างครู อาจารย์

ผู้สอน และผู้เกี่ยวข้องกับหลักสูตร เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการสร้างหลักสูตร ให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของโรงเรียน

การติดตามผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษาที่พัฒนาขึ้น ด้านการจัดการเรียนการสอน

คณะผู้วิจัยได้ติดตามจากการนิเทศการสอนของผู้บริหาร และอาจารย์นิเทศในโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายประถม) จำนวน 10 คน

ด้านประสิทธิผลของการจัดการเรียนการสอน

คณะผู้วิจัยได้ติดตามผลพัฒนาการต่าง ๆ ของเด็กปฐมวัย ชายและหญิง อายุ 5-6 ปีที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นเด็กเล็ก ตลอดปีการศึกษา 2551 ของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายประถม) (ส่วนขยาย) จำนวน 16 คน และสอบถามความคาดหวังและความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนจากผู้ปกครองของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง

นิยามศัพท์เฉพาะ

โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายประถม) (ส่วนขยาย) หมายถึง โรงเรียนสาธิต ซึ่งตั้งอยู่ที่มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ องครักษ์

หลักสูตรปฐมวัย โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายประถม) (ส่วนขยาย) หมายถึง มวลประสบการณ์เรียนรู้ที่โรงเรียนหรือสถานศึกษาจัดให้แก่เด็กนักเรียน เพื่อให้มีพัฒนาทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ที่เหมาะสมตามวัย

ผู้บริหาร หมายถึง คณะผู้บริหารของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายประถม) ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการฝ่ายบริหาร รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ รองผู้อำนวยการฝ่ายกิจการพิเศษ รองผู้อำนวยการฝ่ายสารสนเทศ

ผู้ปกครอง หมายถึง ผู้ที่รับผิดชอบดูแลความเป็นอยู่ และให้ความช่วยเหลือนักเรียนในขณะที่อยู่ที่บ้าน

เด็กเล็ก หมายถึง เด็กชายและหญิง อายุ 5-6 ปี กำลังศึกษาในปีการศึกษา 2551 ของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายประถม) (ส่วนขยาย)

พัฒนาการเด็กปฐมวัย หมายถึง การเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ตามแบบแผนของพัฒนาการ มีลำดับขั้นอย่างต่อเนื่อง ทั้งด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ จิตใจ ด้านสังคมและด้านสติปัญญา

คะแนนผลสัมฤทธิ์ หมายถึง คะแนนจากการวัดและประเมินผลในระหว่างการเรียนรู้ ตลอดปีการศึกษา 2551 ของนักเรียน

ความคาดหวังของผู้ปกครอง หมายถึง สิ่งที่ผู้ปกครองต้องการให้เกิดขึ้นกับเด็กนักเรียน
ชั้นเด็กเล็กหลังจากเรียนจบหลักสูตรปฐมวัย โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสาน
มิตร (ฝ่ายประถม) (ส่วนขยาย)

ความพึงพอใจของผู้ปกครอง หมายถึง ความรู้สึกหรือทัศนคติของผู้ปกครองต่อการจัด
การเรียนการสอนตามหลักสูตรปฐมวัย โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
(ฝ่ายประถม) (ส่วนขยาย)

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร

1. หลักสูตร

- 1.1 ความหมาย
- 1.2 ความสำคัญ
- 1.3 องค์ประกอบ
- 1.4 ลักษณะของหลักสูตรที่ดี

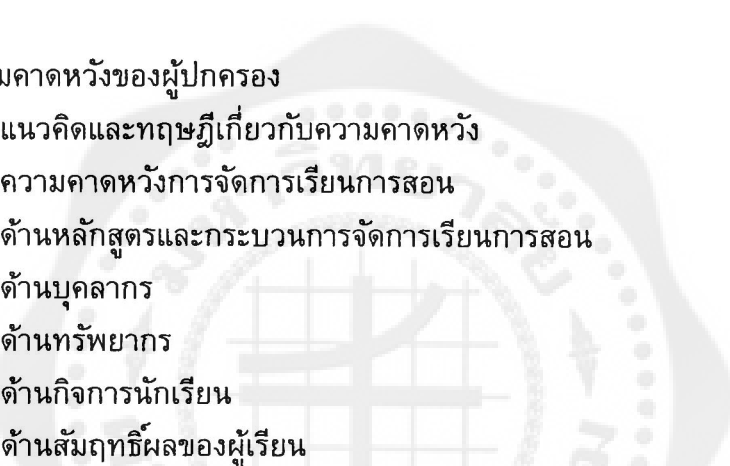
2. หลักสูตร

- 2.1 ที่มา
- 2.2 ปรัชญา
- 2.3 รูปแบบ
 - หลักสูตรมอนเตสซอร์รี่
 - หลักสูตรเฟอร์เบล
 - หลักสูตรปฏิสัมพันธ์พัฒนาการ
 - หลักสูตรเน้นการสอน
 - หลักสูตรไฮสโคป
 - หลักสูตรบูรณาการ
 - หลักสูตรโครงการ
 - หลักสูตรอุปติการณ
 - หลักสูตรเปิด
 - หลักสูตรพหุปัญญา
- 2.4 หลักการจัดการศึกษาปฐมวัย
- 2.5 สาระสำคัญของหลักสูตรการศึกษา ปฐมวัย 2546

3. การพัฒนาหลักสูตร

- 3.1 ความหมายของการพัฒนาหลักสูตร
- 3.2 แนวคิดและหลักการในการวางแผน
- 3.3 กระบวนการพัฒนาหลักสูตร
- 3.4 ข้อมูลพื้นฐานการพัฒนาหลักสูตร

4. พัฒนาการเด็กปฐมวัย
 - 4.1 แนวคิดพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย
 - 4.2 ความหมายของการเจริญเติบโต พัฒนาการ วุฒิภาวะ และการเรียนรู้
 - 4.3 หลักพัฒนาการเด็กปฐมวัย
 - 4.4 ทฤษฎีเกี่ยวกับการเจริญเติบโต พัฒนาการ และการเรียนรู้ของเด็ก
 - 4.5 พัฒนาการทางด้านร่างกาย
 - 4.6 พัฒนาการทางด้านอารมณ์ - จิตใจ
 - 4.7 พัฒนาการทางด้านสังคม
 - 4.8 พัฒนาการทางด้านสติปัญญา

 5. ความคาดหวังของผู้ปกครอง
 - 5.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความคาดหวัง
 - 5.2 ความคาดหวังการจัดการเรียนการสอน
 - 5.3 ด้านหลักสูตรและกระบวนการจัดการเรียนการสอน
 - 5.4 ด้านบุคลากร
 - 5.5 ด้านทรัพยากร
 - 5.6 ด้านกิจการนักเรียน
 - 5.7 ด้านสัมฤทธิ์ผลของผู้เรียน
-

1. หลักสูตร

1.1 ความหมายของหลักสูตร

สมิทร คุณากร (2523 : 2) กล่าวว่า หลักสูตร คือ ประสบการณ์ทั้งมวลที่โรงเรียนจัดให้แก่เด็ก เพื่อให้เด็กได้พัฒนาตนเองให้มีความรู้ความสามารถและคุณลักษณะที่สอดคล้องกับอุดมการณ์อันสูงสุดของชาติที่กำหนดไว้

พนัส หันนาคินทร์ (2524 : 218) กล่าวว่า หลักสูตร คือ ประสบการณ์ทั้งมวลจะยังได้รับภายใต้การนำของครูหรือโรงเรียนทั้งนี้เพื่อมุ่งหวังจะให้เกิดความเจริญในด้านต่างๆ แก่นักเรียนทั้งทางด้านร่างกาย ทางอารมณ์ และทางสังคม

ดวงสมร พิทักษ์อรณพ (2526 : 63) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรว่า หมายถึง ข้อกำหนดที่ว่าด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ทุกชนิด (Learning Activities) ที่ได้จัดรวบรวมและวางแผนสำหรับการเรียนการสอนอันเป็นส่วนร่วมหรือเป็นแกนกลางใช้กันทั่วไป

ภิญญา สาทร (2526 : 326) กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง บรรดาประสบการณ์ต่างๆ ที่โรงเรียนจัดให้แก่นักเรียนตามระดับชั้น ความต้องการของนักเรียน ตามวัยของนักเรียน ตามความสนใจของนักเรียนและความต้องการของสังคม

รัตนะ บัวสนะ (2533 : 59) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรว่า หมายถึง ขอบเขตข้อกำหนดทั้งปวงเกี่ยวกับการเรียนการสอนที่ได้รับการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรขึ้นอย่างเป็นทางการ

สิริพร บุญญานันต์ (2533 : 2 - 6) กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง ประสบการณ์ทั้งมวลที่จัดขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ซึ่งรวมทั้งส่วนที่เป็นกำหนดการสอน และกระบวนการเรียนรู้ทั้งปวงเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามข้อกำหนดให้

บีร์แชมป์ (Beachamp. 1968 : 5) กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง ประสบการณ์ทั้งหมดที่โรงเรียนจัดให้แก่นักเรียน

กูด (Good. 1973 : 157) กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง มวลประสบการณ์ต่างๆ ที่โรงเรียนวางแผนที่จะจัดให้แก่นักเรียน

อเล็กซานเดอร์ (Alexander. 1974 : 17) กล่าวว่าหลักสูตร หมายถึง การจัดเตรียมมวลประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดผลสัมฤทธิ์ตามจุดมุ่งหมายทางการศึกษาอย่างกว้างๆ และจุดมุ่งหมายเฉพาะของโรงเรียน

ทาบา (Taba. 1978 : 12) กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง มวลประสบการณ์ต่างๆ ที่โรงเรียนตั้งไว้

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าหลักสูตรเปรียบเสมือนแผนที่ ที่เป็นแม่บทในการกำหนดขอบข่ายความรู้ความสามารถและประสบการณ์สำหรับเป็นแนวทางในการจัดการศึกษาให้แก่เยาวชนของชาติ โดยสามารถยืดหยุ่นและเปลี่ยนแปลงหลักสูตรในระดับรายวิชาต่างๆ ให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพความต้องการของท้องถิ่น ส่งเสริมเยาวชนให้เป็นเยาวชนที่มีความรู้ความสามารถ และมี

คุณลักษณะที่ดีสามารถดำรงอยู่ในสังคมได้อย่างสงบสุขตามสมควรแก่วัย ครอบครัว สภาพเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบัน

1.2 ความสำคัญของหลักสูตร

กรมวิชาการ (2522 : 4 - 5) และสมิตรี คุณากร (2523 : 2) ได้สรุปความสำคัญของหลักสูตรไว้ว่า เป็นสิ่งที่กำหนดแนวทางหรือแผนการเรียนการสอน หรือรูปแบบของการเรียนการสอน ให้มุ่งไปสู่จุดหมายที่กำหนดไว้

สันติ ธรรมบำรุง (2527 : 8 - 10) ได้กล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตร ดังนี้

1. หลักสูตรเป็นแผนปฏิบัติงานหรือเครื่องชี้แนวทางปฏิบัติของครู เพราะหลักสูตรจะกำหนดจุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการประเมินผลไว้เป็นแนวทาง
2. หลักสูตรเป็นข้อกำหนดแผนการเรียนการสอนอันเป็นส่วนรวมของประเทศเพื่อนำไปสู่ความมุ่งหมายตามแผนการศึกษาแห่งชาติ
3. หลักสูตรเป็นเอกสารของทางราชการ เป็นบัญญัติของรัฐบาลเพื่อให้บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาปฏิบัติตาม
4. หลักสูตรเป็นเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาเพื่อควบคุมการเรียนการสอนในสถาบัน การศึกษาระดับต่างๆ และยังเป็นเกณฑ์มาตรฐานอย่างหนึ่งในการจัดสรรงบประมาณ บุคลากร อาคาร สถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ ฯลฯ ของการศึกษาของรัฐให้แก่สถานศึกษาด้วย
5. หลักสูตรเป็นแผนการดำเนินงานของผู้บริหารการศึกษา ที่จะอำนวยความสะดวก และควบคุมดูแลติดตามผลให้เป็นไปตามนโยบายการจัดการศึกษาของรัฐบาลด้วย
6. หลักสูตรจะกำหนดแนวทางในการส่งเสริมความเจริญของสังคมและพัฒนาการของเด็กตามจุดมุ่งหมายของการศึกษา
7. หลักสูตรจะกำหนดลักษณะและรูปร่างของสังคมในอนาคตได้ว่าจะเป็นไปได้ในรูปแบบใด
8. หลักสูตรจะกำหนดแนวทางให้ความรู้ ทักษะ ความสามารถ ความประพฤติที่จะเป็นประโยชน์ต่อสังคม อันเป็นการพัฒนากำลังซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติอย่างได้ผล
9. หลักสูตรจะเป็นสิ่งบ่งชี้ถึงความเจริญของประเทศ เพราะการศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคน ประเทศใดจัดการศึกษาโดยมีหลักสูตรที่เหมาะสมทันสมัย มีประสิทธิภาพ ทนต่อเหตุการณ์ และการเปลี่ยนแปลงย่อมได้กำลังคนที่มีประสิทธิภาพสูง

1.3 องค์ประกอบของหลักสูตร

กรมวิชาการ (2522 : 4 - 5) ได้ระบุว่าหลักสูตรประกอบด้วยสาระสำคัญ 8 ประการ คือ

1. หลักการ เป็นทิศทางหรือแนวทางที่จะบอกหรือนำไปสู่จุดหมายของหลักสูตร
2. จุดหมาย เป็นความต้องการของการจัดการศึกษาหรือของสังคมที่จะให้ผู้เรียนเป็นไปตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

3. โครงสร้าง เป็นส่วนที่กำหนดกลุ่มวิชาหรือรายวิชาต่างๆในหลักสูตร ซึ่งมีทั้งวิชาบังคับและส่วนที่ให้เลือกรเรียนตามความถนัดและความสนใจ

4. จุดประสงค์การเรียนรู้ เป็นข้อกำหนดเพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะหรือทัศนคติในแต่ละรายวิชา

5. เนื้อหาของรายวิชา เป็นข้อกำหนดเนื้อหาและประสบการณ์ต่าง ๆ ทั้งทางตรงและทางอ้อมเพื่อให้การเรียนและการสอนบรรลุถึงจุดประสงค์ของการเรียนรู้ที่กำหนดไว้

6. สื่อการเรียน เป็นสิ่งที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในเนื้อหาวิชาได้รวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

7. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เป็นการจัดกิจกรรมหรือกำหนดวิธีสอนช่วยให้เกิดการเรียนรู้ ให้นักเรียนรู้จักคิด รู้จักทำ และรู้จักแก้ปัญหาต่างๆ

8. การประเมินผล เป็นการตรวจสอบนักเรียนว่ามีความรู้ ความเข้าใจและความสามารถตามจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้หรือไม่ มีสิ่งใดควรปรับปรุงแก้ไขอย่างไร

พนัส หันนาคินทร์ (2524 : 221) กล่าวว่า หลักสูตรควรมีองค์ประกอบ ดังนี้

1. ความมุ่งหมายของหลักสูตร
2. หลักการและโครงสร้างของหลักสูตร
3. เนื้อหาของหลักสูตร
4. การนำหลักสูตรไปใช้
5. ประเมินหลักสูตร

วิชัย ราษฎร์สิริ (2526 : 21 - 22) ได้สรุปว่า หลักสูตรฉบับที่สมบูรณ์ควรมีองค์ประกอบที่สำคัญอย่างน้อย 4 อย่าง คือ

1. หลักการและจุดมุ่งหมาย
2. เนื้อหาวิชา (มวลประสบการณ์) และเวลาเรียน
3. การนำหลักสูตรไปใช้ หมายถึง กิจกรรมต่างๆ ของผู้บริหารและครูในการนำหลักสูตรไปปฏิบัติให้เกิดผลแก่ผู้เรียนในโรงเรียน กิจกรรมที่สำคัญในการนำหลักสูตรไปใช้ซึ่งจำแนกได้ 3 ประการ ดังนี้

3.1 การแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน

3.2 การจัดเตรียมสิ่งต่างๆ เช่น บุคลากร สถานที่ วัสดุหลักสูตรและบริการต่างๆ เพื่ออำนวยความสะดวกในการใช้หลักสูตรให้เกิดสัมฤทธิ์ผล

3.3 การสอน

4. การประเมินผล เป็นกระบวนการที่พยายามค้นหาคำตอบว่า หลักสูตรเหมาะสมเพียงใด มีสิ่งใดบ้างที่ต้องปรับปรุงแก้ไข ซึ่งหมายความถึง

4.1 การประเมินผลการเรียนรู้

4.2 การประเมินผลหลักสูตร

1.4 ลักษณะของหลักสูตรที่ดี

สันติ ธรรมบำรุง (2527 : 8 - 10) ได้กล่าวถึง หลักสูตรที่ดีควรมีคุณสมบัติ ดังนี้

1. หลักสูตรควรมีความคล่องตัวพอสมควร และสามารถที่จะปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมกับสถานการณ์ต่างๆ ได้เป็นอย่างดี
2. หลักสูตรควรจะเป็นเครื่องมือที่จะช่วยให้การศึกษาบรรลุตามความมุ่งหมายที่กำหนดไว้
3. บุคคลทุกฝ่าย เช่น ผู้ปกครอง ครู ประชาชน นักวิชาการ นักเรียนควรจะได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร มิใช่เป็นของนักวิชาการแต่เพียงฝ่ายเดียว
4. การวางแผนหลักสูตรที่ดี จะต้องเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องกัน
5. การดำเนินการวางแผนหลักสูตร ควรตั้งอยู่บนรากฐานที่เชื่อถือได้
6. ในการพัฒนาหลักสูตรนั้น ควรคำนึงถึงสิ่งต่างๆ เช่น รากฐานของปรัชญาการศึกษา รากฐานทางจิตวิทยา รากฐานทางสังคม
7. หลักสูตรควรจะเป็นแนวทาง เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สำรวจความสนใจ ความถนัด และความสามารถเป็นรายบุคคล
8. หลักสูตรในระดับต่างๆ ควรมีความสัมพันธ์และต่อเนื่องกันดีไม่ขาดตอน
9. การประเมินผลหลักสูตรเป็นสิ่งจำเป็นและต้องทำเป็นระยะๆ ผลของการประเมินควรนำมาปรับปรุงหรือพัฒนาหลักสูตร

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย

2.1 ที่มาของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยหลายหลักสูตรมาจากรูปแบบการจัดการศึกษาปฐมวัย ซึ่งเรียกว่า โปรแกรมการศึกษา ทั้งนี้เพราะแต่เดิมการศึกษาปฐมวัยไม่มีหลักสูตรมีแต่รูปแบบที่เรียกว่า โปรแกรม เช่น โปรแกรมมอนเตสซอรี โปรแกรมไฮสโคป เป็นต้น ด้วยลักษณะของการจัดการศึกษาปฐมวัยแบบนี้จึงทำให้เกิดความสับสนระหว่างคำว่า การจัดการศึกษาหรือโปรแกรมกับคำว่าหลักสูตรและคำว่า การเรียนการสอน แต่หลังปี ค.ศ.2000 เป็นต้นมา จึงได้มีการจำแนก การศึกษา หลักสูตร และการเรียนการสอนของการศึกษาปฐมวัยให้เกิดความชัดเจน ดังนี้ (กุลยา ตันติผลาชีวะ. 2547 : 42 - 43)

การจัดการศึกษา หมายถึง การจัดโปรแกรมหรือการบริหารหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ที่มีองค์ประกอบสำคัญคือ การจัดสภาพแวดล้อม หลักสูตร การจัดเวลาเรียน และบทบาทครู ตัวอย่างเช่น การจัดการศึกษาปฐมวัยแบบมอนเตสซอรี ไฮสโคป เรกจิโอเอมิเลีย หรือเฮทสตาร์ท เป็นต้น ส่วนตัวหลักสูตรจะหมายถึง เป้าหมายการเรียนรู้ วิธีจัดการเรียนการสอนและแนวการประเมินผล ส่วนวิธีการจัดการเรียนการสอนเป็นสาระที่เกี่ยวข้องด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และกระบวนการสร้างการเรียนรู้ จากนิยามนี้ทำให้เกิดภาพความเข้าใจมากขึ้น ทำให้เราทราบว่า การ

จัดโปรแกรมการศึกษาอาจจัดเป็นส่วนของหลักสูตร หรือส่วนการเรียนการสอนมาใช้ได้ตามความเหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนและความสนใจของครู ดังตัวอย่างเช่น การจัดการศึกษาแบบมอนเตสซอริที่สามารถใช้ได้ทั้งเป็นการจัดการศึกษาหลักสูตรและรูปแบบการเรียนการสอน

ในสังคมปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงความเชื่อและการมีพัฒนาการศึกษาปฐมวัยมากขึ้นทำให้มีการจัดการศึกษาปฐมวัยด้วยระบบการศึกษาที่มีหลักสูตรและส่วนของการเรียนการสอนออกมาเป็นการเฉพาะและมีการใช้คำว่าหลักสูตรและรูปแบบการเรียนการสอน ซึ่งนอกจากรูปแบบการจัดการศึกษาแบบมอนเตสซอริแล้ว ยังมีรูปแบบการจัดการศึกษาแบบไฮสโคป แบนด์สตรีท หรือเรกจิโอเอมีเลียที่มีการจำแนกเช่นเดียวกัน อย่างไรก็ตามปัจจุบันการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาดังกล่าวในต่างประเทศจะมีน้อยลง แต่มาเน้นการพัฒนาวัตกรรมการเรียนการสอน ซึ่งตรงกันข้ามกับการจัดการศึกษาปฐมวัยของประเทศไทยที่เน้นรูปแบบการจัดการศึกษาเฉพาะตนมากขึ้น เช่น โรงเรียนหมู่บ้านเด็กเน้นเสรีภาพและประชาธิปไตย โรงเรียนสัมมาสิกขาเน้นศีลเด่น โรงเรียนสัตยาไสเน้นพัฒนามนุษย์ไปพร้อมกับคุณธรรม เป็นต้น

จะเห็นได้ว่ารูปแบบหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยต่างจากรูปแบบของหลักสูตรการศึกษาพื้นฐาน หรืออุดมศึกษาตรงที่สาระหลักสูตรจะบูรณาการโดยตัวของสาระเอง เพราะเป็นหลักสูตรสำหรับเด็กปฐมวัยที่ต้องเน้นการพัฒนาเด็กแบบองค์รวมทำให้สาระหลักสูตรมีการจัดการเรียนการสอนที่ต้องให้ทั้งความรู้และสร้างเสริมพัฒนาการ โดยสอดคล้องกับพัฒนาการตามวัยของเด็ก

2.2 ปรัชญาการศึกษาปฐมวัย

ปรัชญาการศึกษาปฐมวัยที่นักการศึกษาปฐมวัยแต่ละคนได้กำหนดขึ้นนั้น มีทั้งความคล้ายคลึงและแตกต่างกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เมื่อบุคคลใดบุคคลหนึ่งยึดถือปรัชญาใดก็จะนำหลักการปรัชญานั้นมากำหนดนโยบายและแนวทางปฏิบัติในการจัดการศึกษาปฐมวัยของตน ซึ่ง ราตี ทองสวัสดิ์ ได้อธิบายเกี่ยวกับปรัชญาการศึกษาปฐมวัยไว้ดังนี้ (ราตี ทองสวัสดิ์. 20 - 23)

ปรัชญาการศึกษาที่เป็นที่ยอมรับและมีการนำมาประยุกต์ใช้กับการจัดการปฐมวัยศึกษาในประเทศต่างๆ ทั่วโลก ได้มีการกล่าวถึงเปสตาลอซซี่ (Pestalozzi) เฟรอเบล (Froebel) ดูย (John Dewey) และมอนเตสซอริ (Montessori) จึงขอนำปรัชญาการศึกษาของนักการศึกษาคนอื่นๆ มากล่าวเพิ่มเติมดังนี้ คือ

กีเซลล์ (Arnold Gesell. 1880 - 1961) มีบทบาทสำคัญต่อการเคลื่อนไหวในวงการปฐมวัยศึกษาโดยเฉพาะเป็นที่รู้จักกันดีในงานวิจัยที่เกี่ยวกับการสร้างตัวซึ่งพฤติกรรมที่ปรากฏในเด็กแต่ละระดับอายุอย่างไรก็ตาม กีเซลล์ยังคงเน้นแนวคิดของความแตกต่างระหว่างบุคคล ซึ่งจะต้องระวังตัวซึ่งเหล่านี้

พือาเจต์ (Piaget. 1896 - 1980) เป็นที่รู้จักกันดีในทฤษฎีทางพัฒนาการทางสติปัญญาของเด็ก ผลงานของพือาเจต์มีอิทธิพลอย่างมาก ต่อการจัดการศึกษาจิตวิทยาและพัฒนาการของเด็ก งานของพือาเจต์ก่อให้เกิดความสนใจและเป็นผลให้เกิดงานวิจัยอื่นๆ มากกว่าบุคคลใดๆ ทางการศึกษาจิตวิทยาพัฒนาการในรอบ 50 ปีที่ผ่านมา งานของเขายังมีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในความคิดเกี่ยวกับความเจริญเติบโตทางสติปัญญาของมนุษย์ โปรแกรมที่นำเอาโครงสร้างของพือาเจต์เข้ามาปรับใช้จะเน้นให้เด็กเรียนรู้ผ่านการทดลองและกระทำด้วยตนเอง

อีริกสัน (Erikson. 1950) เสนอทฤษฎีพัฒนาการทางบุคลิกภาพ โดยเน้นว่าบุคลิกภาพของคนเราจะสามารถพัฒนาไปได้ดี ถ้าเด็กได้รับการตอบสนองในสิ่งที่ตนพอใจในแต่ละช่วงอายุ ทฤษฎีพัฒนาการทางบุคลิกภาพของอีริกสันได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางในหมู่นักการศึกษาปฐมวัยเริ่มหันไปเน้นความสำคัญทางด้านสังคม อารมณ์ - จิตใจ (Eliasdon and Jenkins. 1990)

บรูเนอร์ (Bruner; อ้างจาก ทิศนา แชมมณี และคณะ. 2535) เชื่อว่าการเรียนรู้ของเด็กเกิดจากการกระทำและการสัมผัส เด็กจะพัฒนาการเรียนรู้ได้ดีเพียงใดขึ้นอยู่กับประสบการณ์และสิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็ก

ปรัชญาการศึกษาหรือแนวคิดของการศึกษาปฐมวัยที่กล่าวข้างต้น ได้มีการนำมาศึกษาและทำการวิจัยเพื่อนำผลไปใช้ในการจัดการศึกษาปฐมวัยให้เหมาะสมกับเด็ก ความเชื่อหรือแนวคิดที่กล่าวว่า สิ่งแวดล้อม คือองค์ประกอบสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาเด็กในระยะต้น แนวคิดนี้ได้รับการสนับสนุนจากนักการศึกษาและนักจิตวิทยาหลายคน อาทิ ไวคาร์ท (Weikart) บอนด์ (Bond) และแมคเนล (Mcneil) ได้ทำการวิจัยระยะยาวเกี่ยวกับผลกระทบที่เด็กได้รับจากการศึกษาในระดับปฐมวัย ผลการวิจัยยืนยันความสำคัญของการศึกษาในระดับนี้ว่า มีผลในการสร้างความแตกต่างให้เกิดขึ้นในตัวเด็ก เช่น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของเด็กในอนาคด การศึกษาของไวคาร์ทช่วยเน้นให้เห็นถึงความสำคัญของประสบการณ์และสิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็กดังจะได้กล่าวถึงรายละเอียดดังต่อไปนี้

เดวิด ไวคาร์ท (David Weikart) ได้พัฒนาโปรแกรมการสอนซึ่งวางรากฐานบนทฤษฎีของพือาเจต์ หลักการสอนที่ไวคาร์ทนำมาใช้นั้นสนับสนุนให้เด็กได้ลงมือกระทำต่อวัตถุและใช้ภาษาสื่อความหมายในสภาพแวดล้อมที่ช่วยให้เด็กรู้สึกปลอดภัยและสบาย ช่วยให้เด็กได้ทำกิจกรรมและเรียนรู้ภาษา ช่วยให้เด็กได้มีโอกาสวางแผน ตัดสินใจ แก้ปัญหา และทำสิ่งต่างๆ ด้วยตนเอง

เดวิด เอลคายด์ (David Elkind) ผู้นำของการศึกษาปฐมวัยของอเมริกาในปัจจุบันเน้นให้เห็นอันตรายของการเร่งเด็กให้เรียนรู้แต่เล็กเกินไป เขาเชื่อว่า เด็กควรได้มีโอกาสเล่นและเลือกกิจกรรมการเล่นด้วยตนเอง จะเป็นการช่วยเตรียมเด็กให้อยู่ในโลกทุกวันนี้ ซึ่งมีความเครียด

ลิเลียน เคทส์ (Lillian Katz) งานที่ศึกษาจะมุ่งไปที่การจัดการเรียนการสอนโดยเชื่อว่าครูควรจะได้มีความคิดว่าประสบการณ์ที่เด็กเล็กๆ จะได้รับนั้นมาจากประสบการณ์ที่ครูจัดให้นั่นเอง เธอได้กล่าวว่าโรงเรียนเป็นที่ที่จะช่วยให้เด็กได้รับความรู้ เจตคติ ทักษะ และมีความมั่นคงทางอารมณ์

คอนสแตนซ์ คามิ (Constance Kamii) ได้รับปรัชญาความคิดของดุษฎีในเรื่องของการจัดโรงเรียนระบบเปิด (open school) ซึ่งเป็นพื้นฐานไปสู่การจัดการศึกษาในระบบมนุษยนิยม นอกจากนี้ คามิ ยังได้นำทฤษฎีของพอลเจตมาปรับใช้สอนเด็กเล็กโดยเฉพาะคณิตศาสตร์ โดยมีแนวคิดว่าเป็นตัวของตัวเองควรเป็นเป้าหมายของการศึกษา เด็กๆ ควรจะได้รับทราบถึงความถูกต้องของผลงานด้วยตนเองโดยไม่ต้องพึ่งพาผู้ใหญ่เป็นฝ่ายบอก

การศึกษาแบบนี้โอฮิวแมนนิส เป็นการศึกษาที่มุ่งพัฒนาอัจฉริยภาพที่แฝงอยู่ในตัวเด็กทุกคนให้ปรากฏออกมามากที่สุด โดยการพัฒนาการให้เป็นคนที่สมบูรณ์ในทุกๆ ด้าน มิใช่เป็นเพียงการป้อนเนื้อหาวิชาการและข้อมูลต่างๆ หรือเป็นเพียงการฝึกเด็กให้ตอบคำถาม “ถูก” หรือ “ผิด” เท่านั้น แต่เด็กจะได้รับการพัฒนาทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ ควบคู่กันไปด้วย

การปฐมวัยศึกษาแบบวอลดอร์ฟ (Waldorf, 1861) การศึกษาแบบนี้พัฒนาขึ้นโดย รูดอล์ฟ สไตเนอร์ วอลดอร์ฟ (Rudolf Steiner Waldorf) นักวิทยาศาสตร์และนักปรัชญาชาวออสเตรียได้คิดแนวทางการจัดการศึกษาขึ้นใหม่เนื่องจากไม่พอใจการจัดการศึกษาในขณะนั้น มีปรัชญามุ่งช่วยให้นักเรียนมีความคิดอิสระ มีความรับผิดชอบต่อสังคมและมีความตั้งใจที่แน่วแน่

ปรัชญาการจัดการศึกษาปฐมวัยศึกษาของนักการศึกษาที่กล่าวมาทั้งหมด ล้วนมุ่งให้การพัฒนาเด็กเป็นผลดีที่สุด การศึกษาปฐมวัยจะจัดในลักษณะใด ขึ้นอยู่กับปรัชญาทางการศึกษาที่ผู้บริหารเป็นผู้กำหนดโครงสร้างขึ้น ปรัชญาทางการศึกษานี้จะสะท้อนให้เห็นถึงค่านิยมความเชื่อถือ และการถูกฝึกอบรมที่ผู้บริหารสถานศึกษาเคยได้รับมา ปรัชญาจะเป็นเสมือนกุญแจนำไปสู่ความสำเร็จของการปฐมวัยศึกษา เมื่อใดก็ตามผู้บริหารไม่สามารถกำหนดปรัชญา เนื้อหาสาระ หลักสูตรและวิธีการสอนสามารถนำมาอธิบายในแง่ของปรัชญาได้ ย่อมเสี่ยงในการจัดการศึกษาเพราะคงจะกลายเป็นเพียงแค่ที่เลี้ยงนึ่งเผ่าเด็กเท่านั้น

2.3 รูปแบบหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย

หลักสูตรเปรียบเสมือนพิมพ์เขียว (blue print) ของการจัดโปรแกรมการศึกษา หลักสูตรบอกให้ทราบถึงจุดประสงค์การเรียนการสอนและประเมินผลการเรียนรู้ของหลักสูตรนั้นๆ ซึ่งโดยธรรมชาติแล้ว หลักสูตรจะเปลี่ยนแปลงไปตามช่วงระยะเวลาของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและหลักการทางทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ตัวอย่างเช่น หลักสูตรการศึกษาพื้นฐานแต่เดิมเราเรียนหลักสูตรรายวิชา ต่อมาเปลี่ยนเป็นหลักสูตรบูรณาการจนถึงปัจจุบันเปลี่ยนเป็นหลักสูตรสาระวิชา และเน้นการเรียนการสอนที่เด็กเป็นศูนย์กลางเช่นกันกับหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยที่มีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงเช่นกัน (กุลยา ดันติผลาชีวะ. 2547 : 34 - 41)

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยค่อนข้างแตกต่างจากหลักสูตรการศึกษาพื้นฐานและอุดมศึกษาตรงที่สาระหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยจะมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้อง และต้องบูรณาการไปพร้อมๆ กัน ซึ่งโดยลักษณะนี้ทำให้การศึกษาปฐมวัยไม่ใช่คำว่าหลักสูตร (curriculum) แต่มาใช้คำว่าโปรแกรม (program) แทนแต่มาปัจจุบันนักวิชาชีพปฐมวัยเริ่มมองเห็นภาพหลักสูตรโดยหมายถึงถึง

แผนการจัดโปรแกรมทั้งหมดที่บ่งบอกถึงปรัชญาและกิจกรรมตามปรัชญา (Essa. 2003 : 221) ด้วยความหมายของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยดังกล่าวนี้ จึงทำให้รูปแบบของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยมีความเฉพาะและแตกต่างกันไปตามปรัชญาและหลักการทางทฤษฎีของแต่ละสถานศึกษา ตัวอย่างเช่น รูปแบบหลักสูตรที่นำเสนอต่อไปนี้เป็นกรอบอธิบายรูปแบบหลักสูตรตามแนวคิดและหลักการของความเชื่อแต่ละยุค ตั้งแต่เริ่มปีที่มีการจัดการศึกษาปฐมวัยเป็นครั้งแรกในรูปอนุบาลศึกษาของเฟรเดอริคถึงรูปแบบหลักสูตรเปิดที่เป็นรูปแบบหลักสูตรล่าสุดในปัจจุบัน

หลักสูตรมอนเตสซอรี (Montessori Model)

มอนเตสซอรี (Montessori. 1870 - 1952) ได้พัฒนาหลักสูตรปฐมวัยมาจากแนวทางการสอนเด็กปัญญาอ่อน โดยจัดเป็นโปรแกรมการเรียนรู้สำหรับเด็กปกติที่ประกอบด้วยบทเรียนเป็นลำดับ มีการเตรียมอุปกรณ์และชั้นเรียนที่สนับสนุนการเรียนรู้ให้ต่อเนื่องและสอดคล้องกันวิธีการจัดการศึกษาตามหลักสูตรมอนเตสซอรีได้รับการยอมรับอย่างรวดเร็ว เพราะสังคมเห็นว่าการสอนตามหลักสูตรมอนเตสซอรี แสดงถึงความเข้าใจวิธีการเรียนรู้ของเด็กและมีการเชื่อมประสานระหว่างบ้าน เด็ก สังคมขณะนั้นเห็นว่าดีกว่าหลักสูตรของเฟรเดอริค หลักสูตรนี้แพร่หลายในช่วงปี ค.ศ.1900

หลักสูตรมอนเตสซอรีประกอบด้วยสาระสำคัญ 3 ประการคือ 1) กิจกรรมใช้ชีวิตประจำวัน 2) กิจกรรมสัมผัส 3) กิจกรรมพัฒนามโนทัศน์ หรือวิชาการ วิธีการเรียนการสอนเด็กที่ชัดเจนของหลักสูตรมอนเตสซอรีที่สำคัญมี 2 ส่วน คือ ส่วนการเรียนรู้จากชุดการศึกษาซึ่งประกอบด้วยชุดกิจกรรมมโนทัศน์และชุดกิจกรรมสัมผัสที่เด็กจะได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง กับอีกส่วนหนึ่งคือการเรียนรู้ด้วยการใช้สัมผัสที่ 5 ได้แก่ การดู การฟัง การชิม การสัมผัส และดมกลิ่น การเรียนเชิงวิชาการตามหลักสูตรจะรวมไปถึงการเรียนรู้พยางค์ ร้องเพลง ภูมิศาสตร์ด้วย โดยจุดเน้นที่สำคัญของการเรียนอยู่ที่การเรียนรู้ด้วยการแก้ไขตนเอง รูปแบบหลักสูตรมอนเตสซอรีในปัจจุบันยังมีการใช้อย่างแพร่หลาย แม้ว่านักการศึกษาปฐมวัยบางกลุ่มเห็นว่าเป็นหลักสูตรที่ไม่เปิดโอกาสให้อิสระและภาวะสร้างสรรค์ของเด็กก็ตาม สำหรับประเทศไทยมีโรงเรียนที่ใช้หลักสูตรมอนเตสซอรีในการจัดการศึกษาและมีการจัดกลุ่มเป็นชมรมโรงเรียนมอนเตสซอรี

หลักสูตรเฟรเดอริค (Froebel's Kindergarten)

เฟรเดอริค (Friedrick. Froebel. 1782 - 1852) เป็นบุคคลแรกที่พัฒนาการเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยเป็นการจัดการศึกษาโดยจัดโรงเรียนที่เรียกว่า สวนเด็ก (Kindergarten) เป็นรูปโรงเรียนซึ่งเรียกว่าโรงเรียนอนุบาลมีการฝึกหัดครูอนุบาลและมีการจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กอย่างเป็นทางการขึ้น ซึ่งเรียกว่าการศึกษาอนุบาล (Kindergarten education) นับว่าเป็นหลักสูตรอนุบาลแบบแรกเริ่มหรือต้นแบบของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย

สาระหลักสูตรที่สำคัญ คือ การเรียนรู้เพื่อกระตุ้นการรับรู้ความเหมือน ความสัมพันธ์ ความเกี่ยวเนื่อง และการคิดอย่างมีเหตุผล (Cromwell. 1994 : 6 - 7) โดยใช้ชุดอุปกรณ์ (gifts) แบบต่างๆ 10 ชุด และกิจกรรมการงานอาชีพ (Occupations) เพื่อส่งเสริมพัฒนาการเด็กทุกด้าน เช่น กิจกรรมศิลปะ เกม เคลื่อนไหวและจังหวะ เป็นต้น

การจัดการเรียนการสอนเน้นการเล่นเป็นการเรียนรู้สำหรับเด็กเป็นสำคัญ (Read, et. al. 1993 : 183) โดยตารางกิจกรรมประจำวันเป็นแนวของการปฏิบัติการเรียนการสอนสำหรับครูโดยจัดเป็นช่วงเวลาตั้งแต่รับเด็กเข้าชั้นเรียนจนถึงส่งเด็กกลับบ้านที่ครอบคลุมกิจกรรมต่างๆ ทั้งการงานอาชีพและการใช้ชุดอุปกรณ์ในการเรียน ซึ่งการจัดหลักสูตรตามแบบของเฟรเดอริคเพอเบลยังใช้อยู่ถึงปัจจุบัน สำหรับประเทศไทยใช้หลักสูตรเฟรเดอริคเพอเบลที่ชัดเจน คือ การมีตารางกิจกรรมประจำวันและกำหนดให้ทุกวันต้องมีกิจกรรม 6 กิจกรรม คือ กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ กิจกรรมเสริมประสบการณ์ กิจกรรมสร้างสรรค์ กิจกรรมเสรี กิจกรรมกลางแจ้ง และเกมการศึกษาและจัดสิ่งแวดล้อมแบบสวนเด็ก

หลักสูตรปฏิสัมพันธ์พัฒนาการ (Developmental Interactionist Model)

ปฏิสัมพันธ์พัฒนาการ (Developmental Interactionist Model) หรือหลักสูตรแบงก์สตรีท (Bank Street Approach) เป็นหลักสูตรที่เริ่มประมาณ ค.ศ.1930 โดยใช้ชื่อตามวิทยาลัยการศึกษาแบงก์สตรีทนิวยอร์กซิตี ซึ่งพัฒนารูปแบบการศึกษาอนุบาลที่เน้นปรัชญาพัฒนาการ โดยเชื่อว่าการเรียนรู้ที่ดีที่สุดมาจากการค้นคว้าและประสบการณ์ หลักสูตรนี้ไม่เน้นสื่อและวิธีการดังเช่น 2 หลักสูตรแรก แต่จุดประสงค์ของหลักสูตรมุ่งเพื่อ

1. ส่งเสริมความเป็นตนเอง และการค้นคว้า
2. พัฒนาสมรรถนะเพื่อสร้างเสริมอัตมโนทัศน์ของผู้เรียนในทางบวก
3. พัฒนาการสื่อสารและการแสดงออกของตนเอง
4. ฝึกการควบคุมอารมณ์

การจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบหลักสูตรปฏิสัมพันธ์ พัฒนาการไปไม่เน้นความรู้และวิชาการแต่จะเน้นถึงปฏิสัมพันธ์ของพัฒนาการเด็กกับสิ่งแวดล้อม โดยมุ่งเน้นที่ประสบการณ์ที่เด็กได้รับให้มีปฏิสัมพันธ์ที่สร้างเสริมพุทธิปัญญาและเจตคติที่ดี กิจกรรมที่จัดให้เด็กจะเอื้อต่อความสนใจของเด็กซึ่งมีทั้งดนตรี ศิลปะการอ่าน วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และการแสดง อุปกรณ์ที่จัดเตรียมมีทั้งอุปกรณ์ที่ผลิตรวมกับอุปกรณ์ที่จัดเตรียมไว้ เด็กเรียนทั้งในและนอกชั้นเรียน

เด็กจะเป็นผู้เลือกเรียนอะไรก็ได้ตามแรงจูงใจในวันนั้นๆ โดยมีครูเป็นผู้สังเกตและคอยสนับสนุนการเรียนรู้อันของเด็กไม่ว่าจะเป็นคณิตศาสตร์หรือภาษาตามแต่ เด็กจะสนใจการจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบหลักสูตรนี้ นักการศึกษาไม่ชอบในแง่ของการติดตามประเมินผลเนื่องจากต้องใช้เวลารอคอยติดตามผล เพราะผลสัมฤทธิ์ที่เกิดขึ้นอยู่กับเด็กที่เลือกเรียนตามทิศทางของตนเอง ซึ่งการที่เด็กจะพบว่าเด็กพัฒนาปัญญาและการเรียนรู้แล้วจึงต้องใช้เวลาปัญญาของหลักสูตรแบบนี้จึงมีข้อแม้อยู่ที่การติดตามประเมินผลเด็กที่มีความยุ่งยาก

หลักสูตรเน้นการสอน (Direct Instruction Approach)

หลักสูตรเน้นการสอนเป็นหลักสูตรของโปรแกรมเฮดสตาร์ท (Head Start program) ซึ่งไบเรเตอร์และอิงเจลมันน์ (Carl Bereiter & Siegfried Engelmann) เป็นผู้พัฒนาขึ้นโดยจุดมุ่งหมายเพื่อช่วยเหลือเด็กยากจนให้มีโอกาสการเรียนรู้ต่อเนื่องถึงระดับประถมศึกษาที่มีประสิทธิภาพ การศึกษาเชื่อว่าการวางฐานระบบการคิดส่วนใหญ่อยู่ในช่วงปฐมวัย จึงได้จัดโครงการเรียกว่า “จุดประกายสมอง : Head Start” ขึ้นโดยเน้นที่โรงเรียนต้องสร้างและพัฒนาความสามารถและศักยภาพทางวิชาการให้กับเด็ก (Gilley and Gilley. 1980 : 37) ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนเน้นไปที่สาระวิชาการมากกว่าส่งเสริมพัฒนาการเด็กแบบองค์รวม

ทฤษฎีการเรียนรู้ที่ใช้เป็นหลักคือ พฤติกรรมนิยมมุ่งให้เด็กได้เปลี่ยนพฤติกรรมการเรียนรู้มีครูเป็นศูนย์กลางนำกิจกรรม มีแผนการสอน การฝึกหัดและการปฏิบัติการเป็นสำคัญวิชาหลักที่มีคือ ภาษาคณิตศาสตร์และการอ่านจัดผู้เรียนเป็นกลุ่มๆ ละ 15 - 20 คนต่อครู 1 คน

การจัดการเรียนการสอนกำหนดเป็นคาบเรียน คาบละ 20 นาที มีชั่วโมงพักอาหารว่างและดนตรีแต่ไม่มีชั่วโมงเสรีสำหรับเด็กปฐมวัยมีการดำเนินการเช่นเดียวกันทั้งโรงเรียนเด็กเล็กและโรงเรียนอนุบาล สิ่งที่ครูทำนอกจากสอนวิชาการครูยังทำหน้าที่พัฒนาภาษาเด็ก สร้างการรับรู้ที่ดีและปรับปรุงสุขภาพกาย สร้างเสริมการเรียนรู้การอยู่ร่วมกันที่ดี ผู้ปกครองจะมีส่วนร่วมอย่างมากในการเรียนรู้ ประสพการณ์การเรียนรู้ที่สำคัญของหลักสูตรมีดังนี้ (Gordon and Browne. 1985 : 20)

1. การศึกษาชดเชย เป็นการจัดประสบการณ์ให้แก่เด็กปฐมวัยในส่วนที่ขาดโอกาสโดยเสริมประสบการณ์ให้เด็ก
2. ผู้ปกครองมีส่วนร่วมสูงในการที่จะร่วมวางแผนการสอน การตัดสินใจในการจัดกิจกรรมให้แก่เด็ก
3. การควบคุมของชุมชน การจัดการศึกษาจะเน้นให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมและแก้ปัญหาาร่วมกัน ในข้อเสนอแนะที่จะจัดประสบการณ์ที่ดีที่สุดให้กับเด็ก

รูปแบบหลักสูตรเน้นการสอนยุติลงประมาณ ค.ศ.1980 เมื่อสมาคมการศึกษาปฐมวัยแห่งชาติ (NAEYC) นำแนวคิดการจัดการศึกษาโดยเน้นการเตรียมความพร้อม (developmentally appropriate practice) มาเป็นแนวทางจัดการศึกษาให้กับเด็กอายุแรกเกิดถึง 8 ขวบ ซึ่งมีผลทำให้โรงเรียนที่เน้นการสอนปรับการเรียนการสอนสำหรับชั้นเด็กเล็กไปบ้างด้วยการเพิ่มกิจกรรมการเล่นและศิลปะให้มากขึ้น

หลักสูตรไฮสโคป (High Scope Approach)

หลักสูตรไฮสโคปเป็นหลักสูตรที่ให้ความสำคัญกับพุทธิปัญญาตามหลักทฤษฎีของพียาเจต์ (Piaget) นำโดยกองทุนไฮสโคปของ เดวิดไวคาร์ท (David Weikart's High Scope Foundation) ซึ่งเริ่มมาตั้งแต่ปี ค.ศ.1960 และต่อมาได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลายเพราะเด็กได้เรียนด้วยการลงมือปฏิบัติ และสร้างสมประสบการณ์จากการกระทำ ซึ่งเป็นไปตามหลักการสร้างความรู้ในตน (Constructivist)

สาระหลักสูตรไฮสโคปมาจากความสนใจของเด็กและประสบการณ์หลักที่ครูสามารถเลือกมาใช้ได้เมื่อสามารถกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ได้แล้ว (Morrison. 2003 : 108 - 109) ประสบการณ์ 8 อย่างที่จัดให้กับเด็กมีดังนี้

1. เด็กเรียนรู้ด้วยการลงมือกระทำเพื่อให้ได้สัมผัสทั้งหมดจากกิจกรรมและอุปกรณ์ที่เด็กเลือกเพื่อการเรียนรู้
2. การใช้ภาษาด้วยการพูด การแสดงความคิด และการเล่นภาษา
3. แสดงประสบการณ์และความคิดผ่านทางงานศิลปะ การเขียน บทบาทสมมติ และการใช้สัมผัสต่างๆ
4. จำแนกอุปกรณ์ตามลักษณะ ประเภท และการจัดกลุ่ม
5. การลำดับ การจัดพวก เปรียบเทียบจับคู่
6. มโนทัศน์เกี่ยวกับเลขเพื่อสร้างความเข้าใจเลขคณิตได้แก่ การนับ การเพิ่ม การลด การเรียงลำดับ
7. มิติสัมพันธ์ ซึ่งจะได้จากการต่อภาพต่อชิ้นส่วน การค้นหาสิ่งรอบตัว ตำแหน่ง ระยะของสิ่งต่างๆ
8. มโนทัศน์เกี่ยวกับเวลา เพื่อสร้างความเข้าใจหน่วยเวลาเป็นชั่วโมง วัน เดือน ปี การลำดับเวลารวันนี้ เมื่อบานนี้ พรุ่งนี้ วันที่ 1 - 2....3

การจัดการเรียนการสอนเน้นหลักการวางแผน (plan) ปฏิบัติการตามแผน (Do) และ ทบทวนการปฏิบัติการ (Review) โดยครูทำหน้าที่วิจารณ์งานเพื่อการสร้างเสริมพัฒนาการทางปัญญาให้กับเด็กด้วยการใช้คำถามให้คิด และช่วยเสริมความคิดความรู้ตามจุดประสงค์การเรียนการสอน

หลักสูตรบูรณาการภาษาแบบเน้นประสบการณ์ (Integrated Whole Language Curriculum)

หลังปี ค.ศ.1990 มีการพัฒนาหลักสูตรสำหรับเด็กปฐมวัยโดยเน้นเด็กเป็นสำคัญหลักสูตรบูรณาการภาษาเน้นประสบการณ์เป็นหลักสูตรหนึ่งที่ได้รับการพัฒนาให้มีความสำคัญกับการรู้หนังสือของเด็กโดยเน้นเด็กเป็นศูนย์กลาง การร่วมมือในการเรียนรู้ และผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการเรียน

โดยเชื่อว่าการเรียนรู้ภาษาต้องมาจากการคิดสร้างสรรค์ การพูด การเขียน การอ่านไปพร้อมๆ กัน การมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นจะสร้างเสริมภาษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การจัดการเรียนการสอนจะเน้นประสบการณ์การอ่านต่างๆ การฟังนิทาน การอภิปราย จากการฟังดูตัวหนังสือเพื่อฝึกการอ่าน ในขณะที่เดียวกันก็ต้องมีกิจกรรมการเขียน เช่น เขียนบันทึกประจำวัน การใช้สมุดเล่มใหญ่ (big book) การอ่าน แต่ละวันครูจะจัดการเรียนที่เด็กสามารถเรียนคำหรือประโยคที่ครูจัดแสดงซึ่งในการเรียนตามหลักสูตรนี้จะบูรณาการสาระการเรียนรู้ทางวิชาการลงไปด้วย

หลักสูตรบูรณาการ (Integrated Curriculum)

เป็นหลักสูตรที่เห็นว่าการเรียนไม่ได้มาเรียนเพื่ออ่าน แต่มาเรียนเพื่อรู้ ซึ่งการรู้หนังสือ (Literacy) จึงไม่ได้หมายถึงเพียงอ่านคัดเขียน แต่รวมถึงการเรียนวิทยาศาสตร์ เลขคณิต สังคมศึกษา และศิลปะด้วย และเด็กที่เรียนจะต้องได้รับการพัฒนาแบบองค์รวมด้วย

สาระหลักสูตรที่สำคัญคือ การเรียนรู้ภาษา วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ สังคมศึกษา ศิลปะ โดยบูรณาการพัฒนาการของเด็กแบบองค์รวมโดยครูเป็นผู้วางแผนประเด็นการเรียนรู้ร่วมกัน และสร้างแผนการเรียนโดยใช้ผังมโนทัศน์ตามกรอบดังนี้ ตัวอย่างเช่น การเรียนเรื่องสวน เด็กจะพัฒนาอะไรบ้าง

การเรียนการสอนจะเน้นการวางแผนของครูและการจัดเตรียมสิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวย ให้เด็กเกิดการเรียนรู้อย่างครอบคลุมทั้งด้านพุทธิปัญญาและด้านพัฒนาการ

หลักสูตรบูรณาการ (Transformation Curriculum)

หลักสูตรพัฒนาบูรณาการ พัฒนาโดยโรสแกรนท์และเบรดแคมป์ (T.Rosegrant and S.Bredkamp. 1992) เป็นรูปแบบหลักสูตรที่มีแนวคิดในการบูรณาการความรู้ จิตใจและวิชาการเข้าด้วยกันโดยในการจัดการเรียนการสอนจะบูรณาการความรู้ จิตใจและวิชาการเข้าด้วยกัน โดยในการจัดการเรียนการสอนจะบูรณาการความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการของเด็กศักยภาพรายบุคคล ความรู้ทางวิชาการที่เด็กจะต้องได้รับนำมาบูรณาการเป็นมโนทัศน์ที่เด็กต้องเรียนรู้ กรอบหลักสูตรเน้นเด็กเป็นศูนย์กลางที่ใช้พื้นฐานทางสังคมและวัฒนธรรมของเด็กมาเป็นแนวทางของการจัดหลักสูตรด้วย

หลักสูตรโครงการ (Project Approach)

หลักสูตรโครงการได้นำมาใช้ในวงการศึกษาปฐมวัยหลังปี ค.ศ.1990 เป็นหลักสูตรที่ใช้กับทุกระดับการศึกษา มีจุดประสงค์เพื่อ

1. สร้างความรู้ทางสังคมศึกษา กายภาพ และคณิตศาสตร์จากประสบการณ์
2. สร้างทักษะจากการสังเกต การกระทำ

3. สร้างนิสัยความรับผิดชอบ การเป็นผู้มีระเบียบวิธี

4. สร้างความรู้สึกรัก และเจตคติที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น

สาระหลักสูตรเป็นหัวข้อเรื่อง (topic) ที่เด็กเลือกและครูเห็นว่าเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต ได้แก่

- ที่อยู่อาศัย
- ชุมชน
- เหตุการณ์ต่างๆ ทางสังคม
- สถานที่
- เวลา
- ปรากฏการณ์ธรรมชาติ
- ความรู้ทั่วไป เช่น ทะเลทราย เรือ หมวก เดือน ปี

การจัดการเรียนการสอนเน้นการเรียนรู้จากสภาพจริง ของจริง ที่เป็นการเรียนรู้ลึกใช้ เวลาประมาณ 1 สัปดาห์หรือมากกว่า เด็กจะมีโอกาสเรียนรู้การแก้ปัญหา การร่วมมือประสานงาน การสร้างองค์ความรู้และการบูรณาการ ผู้ปกครองและแหล่งเรียนรู้ของเด็กมาก หัวข้อเรื่องที่เรียน จะเป็นประโยคคำถามมากกว่าไม่ใช่เรียนเป็นหัวข้อเดี่ยวๆ เช่น “เขาทำสวนกันอย่างไร” หัวข้อ แบบนี้จะมีแนวความคิดการศึกษาค้นคว้าที่กว้างขวาง ถ้าตั้งหัวข้อว่า “สวน” จะไม่เชื่อมโยงต่อการคิด โครงการ การดำเนินการเรียนการสอนมี 4 ระยะ คือ (กุลยา ตันติผลาชีวะ. 2546 : 84)

ระยะที่ 1 เริ่มต้นโครงการ การร่วมคิดหัวข้อเรื่อง

ระยะที่ 2 วางแผนโครงการ แผนการค้นคว้าหาความรู้

ระยะที่ 3 ดำเนินโครงการ ดำเนินตามแผน

ระยะที่ 4 สรุปผลโครงการ การนำเสนอผลการเรียนรู้

หลักสูตรอุบัติการณ์ (Emergent Curriculum)

เป็นหลักสูตรที่พัฒนาโดยโจนส์และนิมโม (E.Jones และ J.Nimmo. 1994) ที่มีความเห็นว่าการเรียนรู้ของเด็กน่าจะเป็นเรื่องจำเพาะบุคคล จำเพาะสถานที่ จำเพาะเวลาที่เกิดขึ้นจากการเลือกของเด็กที่ครูต้องพร้อมให้การเรียนรู้ในทันที

วิธีการเรียนการสอนจะต่างจากการสอนแบบดั้งเดิมที่ครูเป็นผู้จัด ผู้เตรียม ผู้นำการเรียน รู้ เรียกว่าเป็นอาหารกระป๋องสำเร็จรูป ซึ่งแท้จริงแล้วหลักสูตรควรปรากฏเมื่อเด็กอยากรู้หรือหลักสูตรอุบัติการณ์นี้ครูจะวางแผนไว้เป็นช่วง 5 - 10 วัน เป็นสาระกว้างๆ เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็ก สิ่งต่างๆ ควรแปลกใหม่และปรากฏการณ์ แล้วครูใช้การสังเกตความสนใจของเด็ก ไม่ว่าจะเป็นระหว่างเล่น การสนทนาหรือกิจกรรม เพื่อประเมินว่าเด็กสนใจอะไรหรือต้องการความรู้ใด ครูจะจัด การเรียนการสอนในเรื่องที่เด็กกำลังสนใจนั้นให้กับเด็กทันที ส่วนแผนการสอนจะตามมาทีหลัง ทั้งนี้เพราะการเรียนการสอนจะอุบัติขึ้นโดยที่ครูไม่รู้ตัว

หลักสูตรเปิด (Open Structures Integrated Learning)

หลักสูตรเปิดเป็นหลักสูตรที่มีความเชื่อว่ามนุษย์ไม่ว่าผู้ใหญ่หรือเด็กจะทำหน้าที่ที่ดีที่สุดถ้าเขาได้รับผิดชอบและมีภาวะสร้างสรรค์ และหากได้รับการกระตุ้นเร็ว ให้คำแนะนำ ให้กำลังใจ เด็กจะสามารถยิ่งขึ้นและแก้ปัญหาได้ จุดประสงค์ของหลักสูตรเน้นพัฒนาการคิด การแก้ปัญหา สร้างความพยายามและความคิดสร้างสรรค์ การจัดการเรียนการสอนจะเน้นกิจกรรมสร้างสรรค์ ซึ่งครูจะต้องใช้นวัตกรรมการเรียนการสอนและเทคนิคการจูงใจที่จะทำให้เด็กพัฒนาสมรรถนะได้สูงสุด รูปแบบของหลักสูตรนี้ยังสนับสนุนการเรียนรู้ด้านศิลปะ ดนตรี เกม การทดลอง ภาษา การคิดและการพัฒนามโนทัศน์ด้วย ครูจะเป็นผู้กระตุ้นให้เด็กดำเนินกิจกรรมและสร้างเสริมประสบการณ์สัมผัส กิจกรรมนี้จัดมีทั้งชั้นเรียนและนอกชั้นเรียนการจัดกลุ่มหลักสูตร

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยโดยเฉพาะอนุบาลศึกษา (Kindergarten education) มีการเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพทางสังคมและทฤษฎีพื้นฐาน ทำให้เกิดความหลากหลายของหลักสูตรซึ่งจำแนกได้เป็น 6 กลุ่ม คือ กลุ่มเน้นอ่านคัดเขียน กลุ่มเน้นเนื้อหา กลุ่มเน้นปฏิบัติการ ซึ่ง (Essa. 2003 : 224 - 233) ได้สรุปว่าหลักสูตรสามารถจำแนกได้อย่างกว้าง ๆ เป็น 2 กลุ่ม คือ

1. หลักสูตรเน้นสาระ (Theme - based curriculum) เป็นหลักสูตรที่ครูกำหนดเรื่องที่สัมพันธ์กับตัวเด็ก ความสนใจของเด็กและชีวิตประจำวันของเด็ก ตัวเอง ครอบครัวและชุมชน ซึ่งผู้นำไปใช้จะต้องนำไปจัดหน่วยการเรียนรู้ วางแผนการสอนระยะยาวตลอดปีการศึกษา ซึ่งกิจกรรมจะเป็นหน่วย ที่เล็กของหลักสูตร

2. หลักสูตรปฏิบัติการ (Emergent Curriculum) เป็นหลักสูตรทางเลือกที่เน้นความสนใจของเด็กเป็นหลัก กระบวนการวิธีที่นำมาใช้คือ หลักสูตรแบบเรกจิโอเอมีเลีย และหลักสูตรแบบโครงการที่จะทำให้เด็กได้เรียนรู้เดี่ยว ลุ่มลึกและรู้จักการค้นคว้าหาความรู้โดยมีพื้นฐานความเชื่อว่าเด็กสามารถเรียนรู้และกระหายที่จะเรียนรู้ด้วยตนเอง ครูจะเป็นผู้ร่วมเรียนกับเด็ก (co - learner) และประมวลความรู้

การที่ครูหรือโรงเรียนใดจะเลือกจัดการเรียนการสอนด้วยหลักสูตรแบบใดขึ้นอยู่กับความเชื่อในลักษณะการเรียนการสอนและหลักการทางการศึกษาของหลักสูตรนั้นๆ แต่สิ่งที่สำคัญที่สุดของการจัดการศึกษาปฐมวัยคือต้องเป็นการเรียนที่สอดคล้องกับพัฒนาการของเด็ก (Developmentally Appropriate Practice) กล่าวคือสอดคล้องกับพัฒนาการทุกด้าน สาระมีความหมายกับเด็ก เด็กได้เรียนรู้ลึกและเข้าใจข้อความรู้เดิมที่มีรวมถึงรู้หลักการทางวิทยาศาสตร์ ภาษา วัฒนธรรมและชุมชนที่เป็นพื้นฐานสำหรับการดำเนินชีวิตในอนาคตของเด็กด้วย

หลักสูตรพหุปัญญา

ความหมายของพหุปัญญา

โฮเวิร์ด การ์ดเนอร์ (1983) ให้ความหมายปัญญาว่า “ปัญญาคือ ความสามารถในการแก้ปัญหาหรือการสร้างผลผลิตที่มีคุณค่าต่อสังคม” ต่อมาในปี ค.ศ.1999 เขาได้ปรับความหมายของปัญญาใหม่ (1999) เป็น “ความสามารถทางชีวจิตวิทยา (Biopsychological Potential) ซึ่งเป็นกระบวนการ ให้ได้มาซึ่งข้อมูล ซึ่งแต่ละคนจะแสดงออกในแต่ละบริบทของวัฒนธรรมที่เขาอยู่ เพื่อแก้ปัญหา และสร้างผลงานที่มีคุณค่าแก่สังคม โครงสร้างทางชีวจิตวิทยา ซึ่งจะเป็นตัวสร้างแหล่งทางความคิดของคนเรา ซึ่งจะส่งผลต่อเนื้อหาแต่ละด้าน และยังมีผลมาจากองค์ประกอบสำคัญ 2 ประการ คือ พันธุศาสตร์ และสังคม ซึ่งเป็นสิ่งผสมผสานระหว่างพันธุกรรมกับสิ่งแวดล้อม (เยาวพา เดชะคุปต์ 2549 : 3-28)

ความสำคัญของพหุปัญญา

จากการศึกษาเรื่อง สมอง การ์ดเนอร์นำทฤษฎีทางพหุปัญญา (MI Theory) ไว้ และใช้อธิบายลักษณะที่สำคัญเอาไว้ดังนี้

1. ปัญญามีลักษณะเฉพาะด้าน
2. ทุกคนมีปัญญาทั้ง 9 ด้าน มากบ้าง น้อยบ้าง ต่างกันไป ซึ่งบางคนอาจจะมีปัญญาทั้ง 9 ด้านสูงมากทุกด้าน แต่บางคนก็อาจจะมีเพียงหนึ่งหรือสองด้าน ส่วนด้านอื่นไม่สูงนัก
3. ทุกคนสามารถพัฒนาปัญญาแต่ละด้านให้สูงขึ้นถึงระดับใช้งานได้ ถ้ามีการให้กำลังใจ ฝึกฝนอบรม มีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม เช่น ความร่วมมือของผู้ปกครอง การได้ประสบการณ์ก็อาจจะเสริมสมรรถภาพของปัญญาด้านต่างๆ ได้
4. ปัญญาด้านต่างๆ สามารถทำงานร่วมกันได้ การ์ดเนอร์ชี้แจงว่า การแบ่งลักษณะของปัญญาแต่ละด้าน เป็นเพียงการอธิบายลักษณะของปัญญาแต่ละด้านเท่านั้น แท้ที่จริงแล้วปัญญาหลายๆ ด้าน จะทำงานร่วมกัน การกล่าวถึงปัญญาแต่ละด้าน เป็นเพียงการนำลักษณะพิเศษเฉพาะออกมาศึกษา เพื่อหาทางใช้ให้เหมาะสม
5. ปัญญาแต่ละด้านจะมีการแสดงความสามารถหลายทาง ซึ่งจะเห็นได้ว่า แม้แต่ในปัญญาด้านใดด้านหนึ่ง ก็จะมีการแสดงออกถึงความสามารถหลากหลาย

ลักษณะที่สำคัญของทฤษฎีพหุปัญญา

ลักษณะที่สำคัญ 2 ประการ ของทฤษฎีพหุปัญญา คือ ทฤษฎีพหุปัญญาของการคิดของมนุษย์ว่าเป็นกระบวนการที่สมบูรณ์ การ์ดเนอร์ได้ให้ความหมายของปัญญาว่าหมายถึงธรรมชาติของมนุษย์ ในแนวใหม่ (Gardner. 1999 : 44) ปัญญาของมนุษย์เป็นองค์ประกอบ (Organisms) ซึ่งสร้างขึ้นจากกระบวนการคิดจากชุดพื้นฐานของสติปัญญา (Human beings are organisms who possess a basic set of intelligences) มนุษย์มีปัญญาที่แตกต่างกัน จะทำอย่างไรที่จะใช้

ความสามารถของมนุษย์ที่มีความเป็นเอกภาพนี้ในการพัฒนาการแสดงออกทางปัญญาที่หลากหลายให้ดีที่สุด

ลักษณะพหุปัญญา

ลักษณะพหุปัญญา ตามแนวคิดของการ์ดเนอร์ มี 9 ด้าน ประกอบด้วย ปัญญาชุดที่ 1 ปัญญาที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ ได้แก่ ปัญญาด้านภาษา (Linguistic Intelligence) ด้านร่างกาย-การเคลื่อนไหว (Logical-mathematical Intelligence) ด้านดนตรี (Musical Intelligence) ด้านร่างกาย-การเคลื่อนไหว (Bodily-kinesthetic intelligence) ปัญญาส่วนตัว (personal Intelligences) ประกอบด้วย ปัญญาสองด้าน คือ ด้านความเข้าใจระหว่างบุคคล (Interpersonal Intelligence) และ ด้านความเข้าใจตนเอง (Intrapersonal Intelligence) ปัญญาด้านสุดท้าย คือ ด้านอัตถภาวนิยม /จิตนิยมหรือการดำรงคงอยู่ของชีวิต (Existential Intelligence)

ในงานวิจัยนี้ จะศึกษาพหุปัญญา 9 ด้าน

ลักษณะพหุปัญญาที่จะศึกษาในงานวิจัยนี้ แสดงไว้ดังตาราง 1 ต่อไปนี้

ตาราง 1 ลักษณะพหุปัญญา (Multiple Intelligences)

สติปัญญา	ลักษณะ	ประเภทของบุคคล
1. ด้านภาษา (Linguistic Intelligence)	<ul style="list-style-type: none"> - เข้าใจคำสั่งและความหมายของคำ - ชอบอ่านเขียน เล่าเรื่อง - อธิบายได้ชัดเจน - ชอบสอนและชอบเรียน และเรียนได้ดีถ้ามีโอกาสได้พูด ฟัง และเห็น - มีอารมณ์ขัน - มีความจำดี จำสถานที่ วันเดือนปีและสิ่งละอันพันละน้อยได้ 	<ul style="list-style-type: none"> - กวี - นักเขียน - นักพูด - นักได้วาที

ตาราง 1 (ต่อ)

สติปัญญา	ลักษณะ	ประเภทของบุคคล
2. ด้านตรรกะ-คณิตศาสตร์ (Logical-Mathematical Intelligence)	<ul style="list-style-type: none"> - สามารถจำสิ่งที่เป็นแบบแผนที่เป็นนามธรรมได้ - มีเหตุผลเชิงสรุปความ - สามารถเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆ - ชอบทำการทดลอง ค้นหาคำตอบ ทำงานกับตัวเอง หาคำตอบด้านรูปแบบและความสัมพันธ์ - ชอบคณิตศาสตร์ คิดในเชิงเหตุผล และสามารถแก้ปัญหาต่างๆ ได้ดี - เรียนได้ดี โดยการจัดหมวดหมู่ แยกประเภท 	<ul style="list-style-type: none"> - นักวิทยาศาสตร์ - นักคณิตศาสตร์ - นักคิด - นักสถิติ
3. ด้านดนตรี (Musical Intelligence)	<ul style="list-style-type: none"> - ชอบร้องเพลง ฟังเพลง ชอบเล่นดนตรีและตอบสนองต่อเสียงเพลง - แยกแยะจำทำนอง เรียนรู้จังหวะดนตรีได้ - เรียนจังหวะ เสียง และดนตรีได้ดี - รู้จักโครงสร้างของดนตรี โครงสร้างในการฟังเพลง - ไวต่อเสียง - คิดท่วงทำนอง / จังหวะได้ 	<ul style="list-style-type: none"> - นักดนตรี - นักแต่งเพลง - วาทยกร
4. ด้านร่างกาย-การเคลื่อนไหว (Bodily-Kinesthetic Intelligence)	<ul style="list-style-type: none"> - สามารถควบคุมการเคลื่อนไหวของร่างกาย - รู้จักส่วนต่างๆ ของร่างกายและสามารถแสดงออกได้ - ชอบการเคลื่อนไหว สัมผัส พุด และใช้ภาษาทางกาย(Body Language) - ทำกิจกรรมที่ต้องใช้ร่างกาย เช่น กีฬา เต้นรำ การแสดง และประดิษฐ์สิ่งของได้ดี - มีความสามารถในการแสดงท่าทาง - สามารถพัฒนาการทำงานของร่างกาย - เรียนได้ดีถ้ามีโอกาสสัมผัส เคลื่อนไหว และมีปฏิสัมพันธ์กับพื้นที่ว่าง และการสัมผัส 	<ul style="list-style-type: none"> - นักเต้นรำ - นักแต่งเพลง - นักกีฬา

ตาราง 1 (ต่อ)

สติปัญญา	ลักษณะ	ประเภทของบุคคล
5. ด้านมิติ (Spatial Intelligence)	<ul style="list-style-type: none"> - สามารถมองเห็นแง่มุมต่างๆ ได้ - เห็นความสัมพันธ์ของพื้นที่ - สามารถแสดงออกด้วยภาพ - สามารถมองเห็นรูปลักษณะของสิ่งต่างๆ - สามารถหาทิศทางในที่ว่างได้ - สามารถจัดรูปฟอร์มต่างๆ ในสมองได้ - มีจินตนาการดี มองเห็นการเปลี่ยนแปลง อ่านแผนที่ แผนที่ แผนที่ - เรียนได้ดีถ้าต้องใช้จินตนาการ มีโอกาสใช้ความคิดอย่างอิสระ (ฝัน) ทำงานด้วยสี และสีกับภาพ - ชอบที่จะวาด สร้าง ออกแบบ ฝัน ศึกษา ภาพนิ่ง ภาพยนตร์ และทดลองกับเครื่องจักรกล 	<ul style="list-style-type: none"> - นักเดินเรือ - นักบิน - ประติมากร - ศิลปิน - นักวาดภาพ - สถาปนิก
6. ด้านความเข้าใจระหว่างบุคคล-มนุษย์สัมพันธ์ (Interpersonal Intelligence)	<ul style="list-style-type: none"> - เข้าใจผู้อื่น นำผู้อื่น จัดกลุ่ม สื่อสาร ระบุข้อพิพาทได้ - ทำงานเป็นกลุ่มได้ - แยกแยะความแตกต่างระหว่างบุคคลได้ - สามารถสื่อความหมายโดยไม่ใช้ภาษาพูดได้ - ชอบมีเพื่อนมากๆ ชอบพูดกับคนและร่วมสังสรรค์กับคนอื่น - เรียนได้ดีถ้ามีโอกาสได้แบ่งปัน/ร่วมทำงาน เปรียบเทียบ สัมพันธ์ให้ความร่วมมือ และมีโอกาสสัมภาษณ์ผู้อื่น 	<ul style="list-style-type: none"> - ครู - นักสังคมสงเคราะห์ - นักแสดง - นักการเมือง - พนักงานขายของ

ตาราง 1 (ต่อ)

สติปัญญา	ลักษณะ	ประเภทของบุคคล
7. ด้านความเข้าใจตนเอง (Intrapersonal Intelligence)	<ul style="list-style-type: none"> - มีสมาธิดี - เป็นคนที่มีจิตใจอ่อนโยน - มีความเข้าใจตนเอง ชอบคิดฝัน และหมกมุ่นกับความรูสึก/ความคิดของตนเองให้สัญชาติญาณเป็นเครื่องนำทาง - ตระหนักและแสดงความรู้สึกของตนเองได้หลายอย่าง - มีความรูสึกที่เกี่ยวกับตัวตนของตนเอง - มีความคิดระดับสูง และมีเหตุผล - ชอบที่จะทำงานคนเดียว และสนใจติดตามสิ่งที่ตนเองสนใจเป็นพิเศษ เรียนได้ดีถ้ามีโอกาสทำงานโดยลำพัง ทำโครงการเดี่ยวๆ 	<ul style="list-style-type: none"> - นักจิตวิทยา - ผู้นำทางศาสนา - นักปรัชญา
8. ด้านธรรมชาติ (Naturalist Intelligence)	<ul style="list-style-type: none"> - เข้าใจการเปลี่ยนแปลงของธรรมชาติ และปรากฏการณ์ธรรมชาติ - เข้าใจความสำคัญของตนเองกับสิ่งแวดล้อมที่เป็นกายภาพ - เข้าใจถึงพัฒนาการของมนุษย์ และการดำรงชีวิตของมนุษย์ตั้งแต่เกิดจนตาย - จดจำ เข้าใจ จำแนก แยกแยะ หาความสัมพันธ์ของสิ่งที่เหมือนกันและต่างกัน - เข้าใจการหมุนเวียนเปลี่ยนแปลงของสสาร 	<ul style="list-style-type: none"> - นักวิทยาศาสตร์ - นักธรรมชาติ

ตาราง 1 (ต่อ)

สติปัญญา	ลักษณะ	ประเภทของบุคคล
9. ด้านอัตถภาวนิยม/ จิตนิยม หรือ การดำรงอยู่ของชีวิต (Existential Intelligence)	<ul style="list-style-type: none"> - ความไวและความสามารถในการจับประเด็นคำถามที่เกี่ยวกับการดำรงอยู่ของมนุษย์ เช่น ความหมายของชีวิต : - ทำไมคนเราจึงตาย - เรามาอยู่ที่นี่ได้อย่างไร - เรียนรู้บริบทของการดำรงคงอยู่ของมนุษย์ มักจะถามคำถามว่า “ทำไมเราจึงอยู่ที่นี่” “เรามีบทบาทอะไรบ้างในโลกนี้” - เข้าใจความสัมพันธ์ของโลกที่เป็นกายภาพ และโลกของจิตใจ - มีความรักในผู้อื่น - การตื่นตัวในการแสดงออกในสถานการณ์บางอย่างในการเข้าใจวัฒนธรรม แสดงออกในด้านอารมณ์สังคม จริยธรรม - เข้าใจหลักปรัชญา หลักของศาสนาต่างๆ - ความเข้าใจที่ลึกซึ้งเกี่ยวกับตัวเอง (Deep Self - Awareness) - ความเข้าใจความสัมพันธ์ของร่างกาย จิตใจ และจิตวิญญาณ - เข้าใจสังขารของโลกละชีวิต 	

ทฤษฎีพหุปัญญากับทฤษฎีสมอง

ทฤษฎีพหุปัญญา มีพื้นฐานมาจากแนวคิดของศาสตร์ทางระบบประสาทวิทยา (neuroscience) ซึ่งศึกษาในเรื่องเกี่ยวกับสมอง ดังนั้นจึงจะเห็นได้ว่า พหุปัญญามีส่วนสัมพันธ์กันกับสมองโดยตรง

ทฤษฎีที่ศึกษาเกี่ยวกับสมอง ได้แก่

1. ทฤษฎีเกี่ยวกับสมองซีกซ้ายสมองซีกขวา และสมองโดยองค์รวม (Examining the Hemispheres)

ทฤษฎีนี้ มีหลักการว่า สมองคนเราแบ่งได้สองซีก สมองทั้งสองซีกมีการทำงานที่ต่างกัน หลักการทำงานของสมอง 2 ซีก คือ สมองแต่ละซีกจะควบคุมการทำงานของอวัยวะด้านที่อยู่ตรงข้าม กล่าวคือ สมองซีกซ้ายจะควบคุมการทำงานของอวัยวะด้านขวา สมองซีกขวาจะควบคุมการทำงานของอวัยวะด้านซ้าย สมองซีกขวาจะเป็นเรื่องของปัญญาด้านภาษา คณิตศาสตร์ ความสามารถทางวิทยาศาสตร์ ตามแนวคิดพหุปัญญา และสมองซีกซ้ายจะควบคุมการทำงานของอวัยวะด้านขวา ซึ่งการทำงานของสมองซีกขวา ตามแนวคิดพหุปัญญาจะเป็นการทำงานของปัญญาด้านร่างกาย ดนตรีมีติดด้วยเหตุผลที่มนุษย์เรามีความถนัดที่แตกต่างกัน จึงทำให้คนเรามีสไตล์การเรียนรู้ที่แตกต่างกัน แต่ในความเป็นจริงการทำงานของสมองจะทำงานประสานสัมพันธ์กันไปพร้อมๆ กันทั้งสองซีก ดังนั้น มนุษย์จึงต้องพัฒนาสมองทั้งสองซีกให้สมดุล ไม่ใช่พัฒนาเพียงด้านใดด้านหนึ่งเพียงด้านเดียว

2. ทฤษฎีการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (Brain Base Learning BBL)

หลักการของทฤษฎีการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานเป็นหลักการที่นำความรู้เกี่ยวกับสมอง มาใช้ในการจัดการศึกษาและการเรียนรู้ของเด็ก หลักการที่สำคัญมี 12 ข้อ หลักการที่สามารถนำมาประยุกต์กับทฤษฎีพหุปัญญา คือ “สมองจะเกิดการเรียนรู้ได้ดีในสภาพแวดล้อมที่มีการกระตุ้นอย่างหลากหลาย ศักยภาพในการเรียนรู้เกี่ยวข้องทั้งพัฒนาการ การเติบโต บุคลิกภาพ ลักษณะนิสัย และ สภาวะอารมณ์ คนเราเกิดมามีสมองที่แตกต่างกัน และโครงสร้างของสมองแต่ละคนเปลี่ยนแปลงได้”

ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบพหุปัญญาเพื่อการเรียนรู้ (รูปแบบ ACACA)

ประกอบด้วยการจัดกิจกรรม 5 ชั้น ดังนี้

- ชั้นที่ 1 A (Active Learning)
ชั้นผู้เรียนลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเองอย่างมีชีวิตชีวา
- ชั้นที่ 2 C (Cooperative Learning)
ชั้นการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมร่วมกับผู้อื่นในกลุ่มย่อย
- ชั้นที่ 3 A (Analysis)
ชั้นวิเคราะห์กิจกรรมการเรียนรู้ (Analysis)

ขั้นที่ 4 C (Constructivism)

ขั้นการสร้างและสร้างองค์ความรู้

ขั้นที่ 5 A (Application)

ขั้นการนำสิ่งที่เรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ได้อย่างมีความหมายในชีวิตจริง

แนวทางการสร้างขั้นตอนตามรูปแบบทฤษฎีเพื่อการเรียนรู้

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแบบทฤษฎีเพื่อการเรียนรู้ตามหลักการ 5 ขั้น มีแนวทางในการสร้างขั้นตอนกิจกรรมการเรียนรู้ ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นผู้เรียนลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเองอย่างมีชีวิตชีวา (Active Learning)

ในขั้นนี้สร้างขึ้นจากความเชื่อว่า การเรียนรู้จะทำได้ดีเมื่อผู้เรียนลงมือปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยการให้ผู้เรียนเรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 การเรียนรู้โดยครูไม่เน้นการบอกหรือสอนอย่างเป็นทางการ การที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเองจะทำให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์ตรง ทำให้การเรียนรู้เป็นสิ่งที่มีความหมาย สามารถจดจำสิ่งที่เรียนได้ดี ในขั้นนี้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ควรเน้นการให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านการปฏิบัติจริง (Hands-on) ได้แก่ การเล่น การทดลอง การค้นคว้า การแสดงบทบาทสมมติ การปฏิบัติการการทำอาหาร การไปทัศนศึกษา ฯลฯ การเรียนรู้ดังกล่าวอาจกล่าวได้ว่าเป็นการเรียนรู้ตามสภาพจริง (Authentic Learning) ซึ่งเป็นการเรียนรู้อย่างแท้จริง

ขั้นที่ 2 ขั้นการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมกลุ่มร่วมกับผู้อื่น (Cooperative Learning)

ในขั้นนี้เกิดจากแนวความคิดที่ว่า การเรียนรู้ที่เหมาะสมจะเกิดจากการที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการทำงานและเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่นในกลุ่มย่อย ซึ่งได้จากแนวความคิดในเรื่องของกระบวนการกลุ่มหรือกลุ่มสัมพันธ์ และการเรียนรู้แบบร่วมมือ ซึ่งผู้เรียนจะเกิดปฏิสัมพันธ์ในการเรียนรู้ในกลุ่มย่อย เป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และเรียนรู้บทบาทในการทำงานร่วมกัน

ขั้นที่ 3 ขั้นวิเคราะห์กิจกรรมการเรียนรู้ (Analysis)

ในขั้นนี้เกิดจากแนวความคิดที่ว่า การเรียนรู้ที่ดี และมีความหมายกับตัวผู้เรียน จะเกิดขึ้นได้เมื่อผู้เรียนสามารถวิเคราะห์ความรู้สึกและประสบการณ์ของตนเอง ว่าได้ทำอะไรไป มีความรู้สึกอย่างไร

ขั้นที่ 4 ขั้นสรุปและสร้างองค์ความรู้ (Constructivism)

ในขั้นนี้เกิดจากแนวความคิดที่ว่า การเรียนรู้จะเกิดได้ดี เมื่อผู้เรียนสามารถสรุปสิ่งที่เรียนรู้ได้ด้วยตนเอง หรือที่เรียกว่าผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง

ขั้นที่ 5 ขั้นการนำสิ่งที่เรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ได้อย่างมีความหมายในชีวิตจริง (Application)

ในขั้นนี้เกิดจากแนวความคิดที่ว่า เมื่อผู้เรียนสรุปสิ่งที่เรียนรู้ได้แล้ว การเรียนรู้ที่แท้จริง คือการที่ผู้เรียนสามารถนำสิ่งที่เรียนรู้นั้นไปประยุกต์ใช้กับการแก้ปัญหา หรือกับสิ่งที่เกิดขึ้นในชีวิตจริง

2.4 หลักการจัดการศึกษาปฐมวัย

การจัดทำหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยฉบับนี้ ยึดหลักการจัดการศึกษาปฐมวัย ดังนี้

1. การสร้างหลักสูตรที่เหมาะสม การพัฒนาหลักสูตรพิจารณาจากวัยและประสบการณ์ของเด็ก โดยเป็นหลักสูตรที่มุ่งเน้นการพัฒนาเด็กทุกด้าน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา โดยอยู่บนพื้นฐานของประสบการณ์เดิมที่เด็กมีอยู่ และประสบการณ์ใหม่ที่เด็กจะได้รับต้องมีความหมายกับตัวเด็ก เป็นหลักสูตรที่ให้โอกาสทั้งเด็กปกติ เด็กด้อยโอกาส และเด็กพิเศษได้พัฒนา รวมทั้งยอมรับในวัฒนธรรมและภาษาของเด็ก พัฒนาเด็กให้รู้สึกเป็นสุขในปัจจุบัน มิใช่เพียงเพื่อเตรียมเด็กสำหรับอนาคตข้างหน้าเท่านั้น

2. การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้จะต้องอยู่ในสภาพแวดล้อมให้เด็กได้อยู่ในที่ที่สะอาด ปลอดภัย อากาศสดชื่น ผ่อนคลาย ไม่เครียด มีโอกาสออกกำลังกายและพักผ่อน มีสื่อวัสดุอุปกรณ์ มีของเล่นที่หลากหลายเหมาะสมกับวัย ให้เด็กมีโอกาสได้เลือกเล่น เรียนรู้เกี่ยวกับตนเองและโลกที่เด็กอยู่ รวมทั้งพัฒนาการอยู่ร่วมกับคนอื่นในสังคม ดังนั้นสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกห้องเรียนจึงเป็นเสมือน หนึ่งสังคมที่มีคุณสำหรับเด็กแต่ละคน จะเรียนรู้และสะท้อนให้เห็นว่าบุคคลในสังคมเห็นความสำคัญของการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษา กับเด็กปฐมวัย

3. การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก ผู้สอนมีความสำคัญต่อการจัดกิจกรรมพัฒนาเด็กอย่างมาก ผู้สอนต้องเปลี่ยนบทบาทจากผู้ออกความรู้ของเด็ก สั่งให้เด็กทำตามเป็นผู้อำนวยความสะดวก ในการจัดสภาพแวดล้อมประสบการณ์และกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กที่ผู้สอนและเด็กมีส่วนร่วมที่จะริเริ่มทั้ง 2 ฝ่าย โดยผู้สอนจะเป็นผู้สนับสนุน ชี้แนะ และเรียนรู้ร่วมกับเด็ก ส่วนเด็กเป็นผู้ลงมือกระทำ เรียนรู้ และค้นพบด้วยตนเอง ดังนั้น ผู้สอนจะต้องยอมรับ เห็นคุณค่า รู้จักและเข้าใจเด็กแต่ละคนที่ตนดูแลรับผิดชอบก่อน เพื่อจะได้วางแผนสร้างสภาพแวดล้อม และจัดกิจกรรมที่จะส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ผู้สอนต้องรู้จักพัฒนาตนเอง ปรับปรุงใช้เทคนิคการจัดกิจกรรมต่างๆ ให้เหมาะสมกับเด็ก

4. การบูรณาการเรียนรู้ การจัดการเรียนการสอนในระดับปฐมวัยยึดหลักการบูรณาการที่ว่า หนึ่งแนวคิดเด็กสามารถเรียนรู้ได้หลายกิจกรรม หนึ่งกิจกรรมเด็กสามารถเรียนรู้ได้หลายกิจกรรม หนึ่งกิจกรรมเด็กสามารถเรียนรู้ได้หลายทักษะและหลายประสบการณ์สำคัญ ดังนั้น เป็นหน้าที่ของผู้สอนจะต้องวางแผนการจัดประสบการณ์ในแต่ละวันให้เด็กเรียนรู้ผ่านการเล่นที่หลากหลายกิจกรรม หลากหลายทักษะหลากหลายประสบการณ์สำคัญ อย่างเหมาะสมกับวัยและพัฒนาการ เพื่อให้บรรลุจุดหมายของหลักสูตรแกนกลางที่กำหนดไว้

5. การประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก การประเมินเด็กระดับปฐมวัยยึดวิธีการสังเกตเป็นส่วนใหญ่ ผู้สอนจะต้องสังเกตและประเมินทั้งการสอนของตนและพัฒนาการการเรียนรู้ของเด็กว่าได้บรรลุตามจุดประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้หรือไม่ ผลที่ได้จากการสังเกตพัฒนาการจากข้อมูลเชิงบรรยาย จากการรวบรวมผลงานการแสดงออกในสภาพที่เป็นจริง ข้อมูลจากครอบครัวของ

เด็ก ตลอดจนงานที่เด็กประเมินตนเองหรือผลงาน สามารถบอกได้ว่าเด็กเกิดการเรียนรู้และมีความก้าวหน้าเพียงใด ข้อมูลจากการประเมินพัฒนาการจะช่วยผู้สอนในการวางแผนการจัดการจัดกิจกรรม ซึ่งให้เห็นความต้องการพิเศษของเด็กแต่ละคน ใช้เป็นข้อมูลในการสื่อสารกับพ่อแม่ ผู้ปกครองเด็ก และขณะเดียวกันยังใช้ในการประเมินประสิทธิภาพการจัดการศึกษาให้กับเด็กในวัยนี้ได้อีกด้วย

6. ความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับครอบครัวของเด็ก เด็กแต่ละคนมีความแตกต่างกัน ทั้งนี้ เนื่องจากสภาพแวดล้อมที่เด็กเจริญเติบโตขึ้นมา ผู้สอน พ่อแม่ และผู้ปกครองของเด็กจะต้องมีการแลกเปลี่ยนข้อมูล ทำความเข้าใจพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก ต้องยอมรับและร่วมมือกันรับผิดชอบหรือถือเป็นหุ้นส่วนที่จะต้องช่วยกันพัฒนาเด็กให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการร่วมกัน ดังนั้น ผู้สอนจึงมิใช่จะแลกเปลี่ยนความรู้กับพ่อแม่ ผู้ปกครองเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กเท่านั้น แต่จะต้องให้พ่อแม่ ผู้ปกครอง มีส่วนร่วมในการพัฒนาด้วย ทั้งนี้ มิได้หมายความว่าให้พ่อแม่ ผู้ปกครองเป็นผู้กำหนดเนื้อหาหลักสูตรตามความต้องการ โดยไม่คำนึงถึงหลักการจัดที่เหมาะสมกับวัยเด็ก

จากแนวคิดและหลักการจัดการศึกษาปฐมวัยที่สำคัญเกี่ยวกับพัฒนาการของเด็กที่มีความสัมพันธ์และพัฒนาอย่างต่อเนื่องเป็นขั้นตอนไปพร้อมกันทุกด้าน แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ที่ยืดให้เด็กได้เรียนรู้จากประสบการณ์และจัดกิจกรรมบูรณาการให้เหมาะสมกับระดับพัฒนาการของผู้เรียนแต่ละคน โดยถือว่าการเล่นอย่างมีจุดมุ่งหมายเป็นหัวใจสำคัญของการจัดประสบการณ์ให้กับเด็ก และแนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมและสังคมที่แวดล้อม ซึ่งมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ การพัฒนาศักยภาพและพัฒนาการของเด็กแต่ละคน และจากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 หมวดต่างๆ หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 จึงกำหนดสาระสำคัญและโครงสร้างของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยขึ้น ซึ่งจะกล่าวรายละเอียดต่อไป

2.5 สาระสำคัญของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546

หลักการ

เป็นหลักสำคัญในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ซึ่งผู้สอนจำเป็นต้องศึกษาหลักการของหลักสูตรให้เข้าใจ เพราะในการจัดประสบการณ์ให้เด็กอายุ 3-5 ปี จะต้องยึดหลักการอบรมเลี้ยงดูควบคู่กับการให้การศึกษา โดยต้องคำนึงถึงความสนใจและความต้องการของเด็กทุกคนทั้งเด็กปกติ เด็กที่มีความสามารถพิเศษ และเด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม สติปัญญา รวมทั้งการสื่อสารและการเรียนรู้หรือเด็กที่มีร่างกายพิการ หรือทุพพลภาพ หรือบุคคลซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเองได้ ไม่มีผู้ดูแล หรือด้อยโอกาส เพื่อให้เด็กพัฒนาทุกด้าน ทั้งด้านอารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญาอย่างสมดุล โดยจัดกิจกรรมที่หลากหลาย บูรณาการผ่านการเล่นและกิจกรรมที่เป็นประสบการณ์ตรงผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้าเหมาะสมกับวัย และความแตกต่างระหว่างบุคคลด้วยปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเด็กกับพ่อแม่ เด็กกับผู้เลี้ยงดูหรือบุคลากรที่มีความสามารถในการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาปฐมวัย เพื่อให้เด็กแต่ละคนได้มีโอกาสพัฒนาตนเองตามลำดับขั้นตอน

เก่งของสังคม และสอดคล้องกับธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อทางศาสนา สภาพเศรษฐกิจ สังคมโดยความร่วมมือจากบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น

หลักการของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 มีสาระสำคัญ ดังนี้

1. ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาการที่ครอบคลุมเด็กปฐมวัยทุกประเภท
2. กล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็กแข็งแรง ใช้ได้อย่างคล่องแคล่วและประสานสัมพันธ์กัน
3. มีสุขภาพจิตดี และมีความสุข
4. มีคุณธรรม จริยธรรม และมีจิตใจที่ดีงาม
5. ชื่นชมและแสดงออกทางศิลปะ ดนตรี การเคลื่อนไหว และรักการออกกำลังกาย
6. ช่วยเหลือตนเองได้เหมาะสมกับวัย
7. รักธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และความเป็นไทย
8. อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขและปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
9. ใช้ภาษาสื่อสารได้เหมาะสมกับวัย
10. มีความสามารถในการคิดและการแก้ปัญหาได้เหมาะสมกับวัย
11. มีจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์
12. มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ และมีทักษะในการแสวงหาความรู้

2.6 คุณลักษณะตามวัย

คุณลักษณะตามวัยเป็นความสามารถตามวัยหรือพัฒนาการตามธรรมชาติเมื่อเด็กมีอายุถึงวัยนั้นๆ พัฒนาการแต่ละวัยอาจเกิดขึ้นตามวัยมากน้อยแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมการอบรมเลี้ยงดู และประสบการณ์ที่เด็กได้รับ ผู้สอนจำเป็นต้องทำความเข้าใจ คุณลักษณะตามวัยของเด็กอายุ 3 - 5 ปี เพื่อนำไปพิจารณาจัดประสบการณ์ให้เด็กแต่ละวัยได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ขณะเดียวกันจะต้องสังเกตเด็กแต่ละคนซึ่งมีความแตกต่างระหว่างบุคคล เพื่อนำข้อมูลไปช่วยพัฒนาเด็กให้เต็มตามความสามารถและศักยภาพหรือช่วยเหลือเด็กได้ทันทั่วทั้งในกรณีที่พัฒนาการของเด็กไม่เป็นไปตามวัย ผู้สอนจำเป็นต้องหาจุดบกพร่องและรีบแก้ไขโดยจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาเด็ก ถ้าเด็กมีพัฒนาการสูงกว่าวัย ผู้สอนควรจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาการเต็มตามศักยภาพ

คุณลักษณะตามวัยซึ่งเกิดในเด็กวัย 3 - 5 ปี ที่นำเสนอต่อไปนี้มีทั้งสาระที่นำมาจากหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 และส่วนที่ค้นคว้าเพิ่มให้ ซึ่งผู้สอนสามารถศึกษาจากแหล่งเรียนรู้อื่นเพิ่มเติมได้อีก

คุณลักษณะตามวัย

พัฒนาการ / อายุ	อายุ 3 ปี	อายุ 4 ปี	อายุ 5 ปี
1. ด้านร่างกาย 1.1 กล้ามเนื้อใหญ่	<ul style="list-style-type: none"> - รับบอลที่กระดอนจากพื้นด้วยแขนทั้งสอง - เดินขึ้นลงบันไดได้ด้วยตนเอง - กระโดดขึ้นลงอยู่กับที่ได้ - วิ่งตามลำพังได้ 	<ul style="list-style-type: none"> - รับลูกบอลได้ด้วยมือทั้งสอง - เดินขึ้นลงบันไดสลับเท้าได้ - กระโดดขาเดียวอยู่กับที่ได้ - วิ่งและหยุดได้อย่างคล่อง 	<ul style="list-style-type: none"> - รับบอลที่กระดอนจากพื้นได้ด้วยมือทั้งสอง - เดินขึ้นลงบันไดสลับเท้าได้อย่างคล่องแคล่ว - กระโดดขาเดียวไปข้างหน้าอย่างต่อเนื่อง - วิ่งได้เร็วและหยุดได้ทันที
1.2 กล้ามเนื้อเล็ก	<ul style="list-style-type: none"> - ใช้กรรไกรตัดกระดาษให้ขาดได้ - เขียนรูปร่างกลมตามแบบได้ - ร้อยลูกปัดขนาดใหญ่ได้ 	<ul style="list-style-type: none"> - ใช้กรรไกรตัดกระดาษให้อยู่ในแนวเส้นตรงตามที่กำหนดให้ - เขียนรูปสี่เหลี่ยมตามแบบได้ - ร้อยลูกปัดขนาดเล็กได้ 	<ul style="list-style-type: none"> - ใช้กรรไกรตัดกระดาษให้อยู่ในแนวเส้นตรงตามที่กำหนดได้ - เขียนรูปสามเหลี่ยมตามแบบได้ - ร้อยลูกปัดขนาดเล็กได้ - ใช้กล้ามเนื้อเล็กได้ดี เช่น ตัดกระดาษ ผูกเชือกกรองเท้า ฯลฯ
1.3 สุขภาพอนามัย	<ul style="list-style-type: none"> - มีร่างกายแข็งแรง สมบูรณ์ มีน้ำหนักส่วนสูง และมีเส้นรอบศีรษะตามเกณฑ์อายุ 	<ul style="list-style-type: none"> - มีร่างกายแข็งแรง สมบูรณ์ มีน้ำหนักส่วนสูงและมีเส้นรอบศีรษะตามเกณฑ์อายุ 	<ul style="list-style-type: none"> - มีร่างกายแข็งแรง สมบูรณ์ มีน้ำหนักส่วนสูงและมีเส้นรอบศีรษะตามเกณฑ์อายุ

<p>2. ด้านอารมณ์และจิตใจ</p> <p>2.1 การแสดงออกทางด้านอารมณ์</p> <p>2.2 ความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ชอบที่จะทำให้ผู้ใหญ่พอใจและได้คำชม - แสดงอารมณ์ตามความรู้สึก - เริ่มรับบทบาทหน้าที่ของตนเอง - เริ่มรู้จักเลือกเล่นสิ่งที่ตนชอบสนใจ 	<ul style="list-style-type: none"> - ชอบทำท่ายผู้ใหญ่ - เริ่มควบคุมอารมณ์ได้บางขณะ - รับบทบาทหน้าที่ของตนเอง - รู้จักเลือกเล่นสิ่งที่ตนชอบสนใจ 	<ul style="list-style-type: none"> - รักครู / ผู้สอน - ควบคุมอารมณ์ได้ดีขึ้นขึ้นอายง่าย - รับบทบาทหน้าที่ของตนเองและหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย - รู้จักเลือกเล่น ทำงานตามตนชอบสนใจและทำได้ - รู้จักชื่นชมในความสามารรถและผลงานของตนเองและผู้อื่น
<p>2.3 คุณธรรมและจริยธรรม</p>	<ul style="list-style-type: none"> - เริ่มแสดงความรักเพื่อนและสัตว์เลี้ยง - ไม่ทำร้ายผู้อื่นเมื่อไม่พอใจ - เริ่มรู้ว่าของสิ่งใดเป็นของตนและสิ่งใดเป็นของผู้อื่น - เริ่มรู้จักเก็บของเล่น - เริ่มรู้จักรอคอย - เริ่มตัดสินใจในเรื่องง่าย ๆ ได้ 	<ul style="list-style-type: none"> - แสดงความรักเพื่อนและสัตว์เลี้ยง - ไม่ทำร้ายผู้อื่นและทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน - ไม่แย่งหรือหยิบของของคนอื่นมาเป็นของตน - รู้จักเก็บของเล่นเข้าที่ - รู้จักรอคอยอย่างเหมาะสมกับวัย - รู้จักการตัดสินใจเรื่องง่าย ๆ และเริ่มเรียนรู้ผลที่เกิดขึ้น 	<ul style="list-style-type: none"> - แสดงความรักเด็กที่เล็กกว่าและสัตว์ต่าง ๆ - ไม่ทำร้ายผู้อื่นและไม่ทำให้ผู้อื่นเสียใจ - ไม่หยิบของผู้อื่นมาเป็นของตน - รู้จักเก็บของเล่นเข้าที่ - รู้จักรอคอยและเข้าแถวตามลำดับก่อนหลัง - รู้จักการตัดสินใจเรื่องง่าย ๆ และยอมรับผลที่เกิดขึ้น

<p>3. ด้านสังคม</p> <p>3.1 การช่วยเหลือตนเอง</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ล้างมือได้ - รับประทานอาหารได้ด้วยตนเอง - รู้จักใช้ห้องน้ำห้องส้วม - ชอบเล่นแบบคู่ขนาน 	<ul style="list-style-type: none"> - แต่งตัวได้ด้วยตนเอง - รับประทานอาหารได้ด้วยตนเอง โดยไม่หกเลอะเทอะ - รู้จักทำความสะอาดหลังจากเข้าห้องน้ำ - เล่นร่วมกับผู้อื่นได้ 	<ul style="list-style-type: none"> - เลือกเครื่องแต่งกายของตนเองได้และแต่งตัวได้ - ใช้เครื่องมือ เครื่องใช้ ในการรับประทานอาหารได้ - ทำความสะอาดร่างกายได้ - เล่นหรือทำงานร่วมกันในกลุ่มย่อยได้ - รู้จักการให้และการรับ
<p>3.2 การอยู่ร่วมกับผู้อื่นและการมีคุณธรรม</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง - เริ่มปฏิบัติตามกฎกติกาที่ตกลงร่วมกัน - รู้จักทำงานที่ได้รับมอบหมาย 	<ul style="list-style-type: none"> - เริ่มช่วยเหลือผู้อื่น - ปฏิบัติตามกฎกติกาที่ตกลงร่วมกัน - มีความรับผิดชอบงานที่มอบหมาย 	<ul style="list-style-type: none"> - ปฏิบัติตามกฎระเบียบของกลุ่มสถานศึกษา - ตั้งใจทำงานที่ได้รับมอบหมายจนเสร็จ
<p>3.3 การอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม</p>	<ul style="list-style-type: none"> - เริ่มรู้จักการแสดงความเคารพ - ทิ้งขยะได้ถูกที่ - ไม่ทำลายสิ่งของเครื่องใช้ 	<ul style="list-style-type: none"> - รู้จักแสดงความเคารพ - ทิ้งขยะได้ถูกที่ - รู้จักรักสิ่งของที่ใช้ร่วมกัน 	<ul style="list-style-type: none"> - แสดงความเคารพได้เหมาะสมกับโอกาส - ทิ้งขยะได้ถูกที่ - ช่วยดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมรอบตัว
<p>4. ด้านสติปัญญา</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ฟังแล้วปฏิบัติตามคำสั่งง่ายๆ ได้ - บอกชื่อตนเองได้ - รู้จักใช้คำถามอะไร - ขีดเขียนเส้นอย่างอิสระได้ 	<ul style="list-style-type: none"> - ฟังแล้วปฏิบัติตามคำสั่งที่ต่อเนื่องได้ - บอกชื่อ นามสกุลของตนเองได้ - ชอบถาม “ทำไม” - เขียนภาพและสัญลักษณ์ตามความต้องการของตนเองได้ 	<ul style="list-style-type: none"> - ฟังแล้วนำมาเล่าถ่ายทอดได้ - บอกชื่อ นามสกุล อายุที่อยู่ของตนเองได้ - ชอบถาม “ทำไม” “อย่างไร” “ที่ไหน”

	<ul style="list-style-type: none"> - จับคู่สิ่งต่างๆ ได้ ประมาณ 3-4 สี - ยังคิดสิ่งที่เป็น นามธรรมไม่ได้ - อยากรู้อยากเห็น ทุกอย่างรอบตัว - วาดภาพตามความ พอใจของตน - สนทนาโต้ตอบ/เล่า เรื่องด้วยประโยคสั้น - เลียนแบบท่าทางการ เคลื่อนไหวต่างๆ - เรียนรู้จากการสังเกต และเลียนแบบผู้อื่น 	<ul style="list-style-type: none"> - ชี้อะไรและบอกสีได้ ประมาณ 4-6 สี - พูดเกี่ยวกับ “เมื่อวานนี้” “วันนี้” “พรุ่งนี้” - จำแนกสิ่งต่างๆ ด้วย ประสาทสัมผัสทั้ง ห้าได้ - สำรวจและทดลอง เล่นกับของเล่นหรือ สิ่งของต่างๆ ตาม ความคิดของคนได้ - วาดภาพตาม ความคิดสร้างสรรค์ ของตนได้ - เล่านิทานหรือ เรื่องราวตาม จินตนาการได้ - เคลื่อนไหวท่าทาง ตามความคิด สร้างสรรค์และ จินตนาการได้ - เรียนรู้จากการสังเกต ฟังด้วยตนเอง 	<ul style="list-style-type: none"> - เขียนชื่อ นามสกุล ของตนเองตาม แบบได้ - บอกและจำแนกสี ต่างๆ ได้ - บอกเวลา “เมื่อวานนี้” “วันนี้” “พรุ่งนี้” - จำแนกสิ่งต่างๆ ด้วย ประสาทสัมผัสทั้งห้า ได้ดี - ใช้สิ่งของรอบตัวเป็น เป็นสิ่งสมมติในการ เล่นบทบาทตาม จินตนาการ - วาดภาพตาม ความคิดสร้างสรรค์ ของตนได้ - เล่านิทาน เล่าสิ่งที่ ตนคิดหรือเรื่องราว ตามจินตนาการได้ - เคลื่อนไหวท่าทาง ตามความคิด สร้างสรรค์และ จินตนาการได้
--	--	--	---

คุณลักษณะตามวัยที่สำคัญๆ ของเด็กปฐมวัยที่ยกมากล่าวข้างต้นนี้เป็นสิ่งที่ผู้สอนต้องตระหนักเพราะเด็กในแต่ละช่วงอายุมีลักษณะสำคัญที่เด่นแตกต่างกันไป ถ้าผู้สอนไม่เข้าใจ ย่อมทำให้การพัฒนาเด็กไม่เกิดผลตามจุดหมายของหลักสูตรได้ อาทิ เด็ก 3 ขวบ ชอบยัดตนเองเป็นศูนย์กลาง การจัดสื่อ วัสดุให้เด็กวัยนี้มีเพียงพอที่จะสนองความต้องการไม่เกิดการรอคอยนานจนเกินไป หรือเด็ก 3 ขวบต้องการการการฝึกกล้ามเนื้อใหญ่เพิ่มขึ้น เนื่องจากร่างกายอยู่ในช่วงที่ต้องพัฒนาการทางกล้ามเนื้อใหญ่และเล็ก เริ่มรู้จักใช้พลัง สามารถควบคุมร่างกายได้ การจัดกิจกรรมสามล้อให้เด็ก 3 ขวบ ได้ขี่เล่นจึงเหมาะสมกับวัยหรือเด็ก 4 ขวบ ชอบทำท่ายูโยซึ่งผู้สอนจำเป็นต้องเข้าใจและควรให้เด็กได้รับรู้เรื่องขอบเขตและวินัยในการเล่นอย่างสม่ำเสมอ ดังนั้นพัฒนาการเด็กทุกด้านจึงมีความสำคัญเท่าเทียมกัน และเด็กต้องได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องในสภาพบรรยากาศที่เอื้ออำนวยต่อพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก ดังได้กล่าวไว้ข้างต้น

2.7 โครงสร้างของหลักสูตร

เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปตามหลักการ จุดหมายที่กำหนดไว้ให้สถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฏิบัติ ในการจัดหลักสูตรสถานศึกษาจึงกำหนดโครงสร้างของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ดังนี้

โครงสร้างหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546		
ช่วงอายุ	อายุต่ำกว่า 3 ปี	
	อายุ 3 - 5 ปี	
สาระการเรียนรู้	ประสบการณ์สำคัญ	สาระที่ควรเรียนรู้
		<ul style="list-style-type: none"> ● เรื่องราวเกี่ยวกับตัวเด็ก ● เรื่องราวเกี่ยวกับบุคคลและสถานที่แวดล้อมเด็ก ● ธรรมชาติรอบตัว ● สิ่งต่างๆ รอบตัวเด็ก

1. การจัดชั้นหรือกลุ่มเด็ก ให้ยึดอายุเป็นหลักและอาจเรียกชื่อแตกต่างกันไปตามหน่วยงานที่รับผิดชอบดูแล เช่น กลุ่มเด็กที่มีอายุ 3 ปี อาจเรียกชื่อ อนุบาล 1 กลุ่มเด็กที่มีอายุ 4 ปี อาจเรียกชื่อ อนุบาล 2 กลุ่มเด็กที่มีอายุ 5 ปี อาจเรียกชื่อ อนุบาล 3 หรือเด็กเล็ก

2. ระยะเวลาเรียนใช้เวลาในการจัดประสบการณ์ให้กับเด็ก 1 - 3 ปีการศึกษาโดยประมาณ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับอายุของเด็กที่เริ่มเข้ารับการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษา

3. สารการเรียนรู้ สารการเรียนรู้ของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็กอายุ 3 - 5 ปี ประกอบด้วย 2 ส่วน คือประสบการณ์สำคัญและสาระที่ควรเรียนรู้ ทั้งสองส่วนใช้เป็นสื่อกลางในการจัดประสบการณ์ เพื่อส่งเสริมพัฒนาการทุกด้านทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ซึ่งจำเป็นต่อการพัฒนาเด็กให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ โดยผู้สอนหรือผู้จัดการศึกษาอาจจัดในรูปแบบหน่วยการสอนแบบบูรณาการหรือเลือกใช้รูปแบบที่เหมาะสมกับเด็กปฐมวัย รวมทั้งต้องสอดคล้องกับปรัชญาและหลักการศึกษาปฐมวัย

3.1 ประสบการณ์สำคัญ จะช่วยอธิบายให้ผู้สอนเข้าใจว่าเด็กปฐมวัยต้องทำอะไร เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ รอบตัว อย่างไร และทุกประสบการณ์มีความสำคัญต่อพัฒนาการของเด็ก ช่วยแนะผู้สอนในการสังเกต สนับสนุน และวางแผนการจัดกิจกรรมให้เด็ก ประสบการณ์สำคัญที่กำหนดไว้ในหลักสูตรมีความสำคัญต่อการสร้างองค์ความรู้ของเด็ก ตัวอย่างเช่น เด็กเข้าใจความหมายของพื้นที่ระยะ ผ่านประสบการณ์สำคัญ การบรรจุและเทออก ดังนั้นผู้สอนจึงวางแผนจัดกิจกรรมให้เด็กเล่นบรรจุทราย/น้ำลงในภาชนะหรือถ่ายเททราย/น้ำออกจากภาชนะต่างๆ ขณะเล่นทราย เล่นน้ำ เด็กเรียนรู้ผ่านประสบการณ์สำคัญซ้ำแล้วซ้ำอีก มีการปฏิสัมพันธ์กับวัตถุ สิ่งของผู้ใหญ่และเด็กอื่น ผู้สอนที่เข้าใจและเห็นความสำคัญจะยึดประสบการณ์สำคัญเป็นเสมือนเครื่องมือสำหรับการสังเกตพัฒนาการเด็ก แปลการกระทำของเด็ก ช่วยตัดสินใจเกี่ยวกับจัดสื่อ และช่วยวางแผนกิจกรรมในแต่ละวัน

ประสบการณ์สำคัญสำหรับเด็กอายุ 3 - 5 ปี จะครอบคลุมพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน คือ

3.1.1 ประสบการณ์สำคัญที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย เป็นการสนับสนุนให้เด็กได้มีโอกาสดูแลสุขภาพและสุขอนามัย รักษาความปลอดภัย พัฒนากล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็ก ดังนี้

ประสบการณ์สำคัญ (ด้านร่างกาย)	ตัวอย่างกิจกรรม
การทรงตัวและการประสานสัมพันธ์ของกล้ามเนื้อใหญ่	
<ul style="list-style-type: none"> ● การเคลื่อนไหวอยู่กับที่และการเคลื่อนไหวเคลื่อนที่ 	เช่น ตบมือ ผงกศีรษะ ขยิบตา เคาะเท้า เคลื่อนไหวมือและแขน มือและนิ้วมือ เท้าและปลายเท้าอยู่กับที่ ฯลฯ
<ul style="list-style-type: none"> ● การเคลื่อนไหวพร้อมวัสดุอุปกรณ์ 	เช่น คลาน คืบ เดิน วิ่ง กระโดด คอขวด ก้าวกระโดด เคลื่อนที่ไปข้างหน้า-ข้างหลัง ข้างซ้าย-ข้างขวา ฯลฯ
<ul style="list-style-type: none"> ● การเล่นเครื่องเล่นสนาม 	เช่น เคลื่อนไหวพร้อมเชือก ผ้าแพร ฯลฯ ตามจินตนาการหรือตามคำบรรยายของผู้สอน ฯลฯ เช่น เล่นปีนป่ายเครื่องเล่น ชีจักรยานสามล้อ ฯลฯ

การประสานสัมพันธ์ของกล้ามเนื้อเล็ก	
<ul style="list-style-type: none"> • การเล่นเครื่องเล่นสัมผัส • การเขียนภาพและการเล่นกับสี • การปั้นและประดิษฐ์สิ่งต่างๆ • การต่อของ บรจุ เท และแยกชิ้นส่วน 	<p>เช่น ร้อยลูกปัด ต่อภาพตัดต่อ ฯลฯ</p> <p>เช่น เขียนภาพด้วยสีเทียน สีน้ำ เป่าสี ทับสี ฯลฯ</p> <p>เช่น ปั้นดินเหนียว ดินน้ำมัน ประดิษฐ์เศษวัสดุ ฯลฯ</p> <p>เช่น เล่นทราย น้ำ ต่อก้อนไม้/บล็อก/พลาสติก สร้างสรรค์ ฯลฯ</p>
การรักษาสุขภาพ	
<ul style="list-style-type: none"> • การปฏิบัติตนตามสุขอนามัย 	<p>เช่น ล้างมือก่อนรับประทานอาหาร ทำความสะอาดหลังจากเข้าห้องน้ำ ห้องส้วม รับประทานอาหารกลางวันที่ครบห้าหมู่</p>
การรักษาความปลอดภัย	
<ul style="list-style-type: none"> • การรักษาความปลอดภัยของตนเองและผู้อื่นในกิจวัตรประจำวัน 	<p>เช่น เล่นเครื่องเล่นที่ถูกวิธี การระวังรักษาตนเอง เจ็บป่วย เป็นไข้หวัด ฯลฯ</p>

3.1.2 ประสพการณ์สำคัญที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจเป็นการสนับสนุนให้เด็กได้แสดงออกทางอารมณ์และความรู้ที่เหมาะสมกับวัย มีความสุข ร่าเริงแจ่มใส ได้พัฒนาคุณธรรม จริยธรรม สุนทรียภาพ ความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและความเชื่อมั่นในตนเองขณะปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ดังนี้

ประสพการณ์สำคัญ (ด้านอารมณ์และจิตใจ)	ตัวอย่างกิจกรรม
ดนตรี	
<ul style="list-style-type: none"> • การแสดงปฏิกิริยาโต้ตอบเสียงดนตรี • การเล่นเครื่องดนตรีง่าย ๆ • การร้องเพลง 	<p>เช่น ทำตามจังหวะ เสียงดนตรี ฯลฯ</p> <p>เช่น เล่นเครื่องดนตรีประเภทเคาะ ประเภทตี ฯลฯ</p> <p>เช่น ร้องเพลงผัด ผลไม้ เพลงแปร่งพัน ฯลฯ</p>
สุนทรียภาพ	
<ul style="list-style-type: none"> • การชื่นชมและสร้างสรรค์สิ่งสวยงาม • การแสดงออกอย่างสนุกสนานกับเรื่องตลก ขำขัน และเรื่องราวเหตุการณ์ที่สนุกสนานต่าง ๆ 	<p>เช่น เขียนภาพตามความคิดสร้างสรรค์ แสดงความคิดเห็นต่อผลงานศิลปะ ฯลฯ</p> <p>เช่น ฟัง/เล่าเรื่องราวเหตุการณ์สนุกสนานต่าง ๆ และเล่นบทบาทสมมติ ฯลฯ</p>

การเล่น	
<ul style="list-style-type: none"> ● การเล่นอิสระ ● การเล่นรายบุคคล การเล่นเป็นกลุ่ม ● การเล่นในห้องเรียนและนอกห้องเรียน 	<p>เช่น เล่นอิสระตามมุมเล่นในห้องเรียน เล่นอิสระกลางแจ้ง ฯลฯ</p> <p>เช่น ทำศิลปะเป็นรายบุคคล ศิลปะแบบร่วมมือ เล่นเสรี เช่นอิสระในมุมเล่นเป็นรายบุคคลหรือกลุ่มย่อย ฯลฯ</p> <p>เช่น เล่นตามมุมเล่นในห้องเรียน เล่นกลางแจ้ง ฯลฯ</p>
คุณธรรม จริยธรรม	
<ul style="list-style-type: none"> ● การปฏิบัติตนตามหลักศาสนาที่นับถือ 	เช่น ไปทำบุญที่วัด มัสยิด โบสถ์ ฯลฯ

3.1.3 ประสบการณ์สำคัญที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านสังคม เป็นการสนับสนุนให้เด็กได้มีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับบุคคลและสิ่งแวดล้อมต่างๆ รอบตัวจากการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ผ่านการเรียนรู้ทางสังคม เช่น การเล่น การทำงานกับผู้อื่น การปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน การแก้ปัญหาข้อขัดแย้งต่างๆ ฯลฯ

ประสบการณ์สำคัญ (ด้านสังคม)	ตัวอย่างกิจกรรม
เรียนรู้ทางสังคม	
<ul style="list-style-type: none"> ● การปฏิบัติกิจวัตรประจำวันของตนเอง ● การเล่นและการทำงานร่วมกับผู้อื่น ● การวางแผน ตัดสินใจเลือก และลงมือปฏิบัติ ● การมีโอกาสได้รับรู้ความรู้สึก ความสนใจและความต้องการของตนเองและผู้อื่น ● การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและเคารพความคิดเห็นของผู้อื่น ● การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและเคารพความคิดเห็นของผู้อื่น 	<p>เช่น แต่งตัว ล้างมือ รับประทานอาหาร ฯลฯ</p> <p>เช่น แบ่งกลุ่ม 2-4 คน ร่วมกันประดิษฐ์เศษวัสดุ ฯลฯ</p> <p>เช่น วางแผนเลือกทำกิจกรรมศิลปะ ทำงานศิลปะตามที่วางแผนไว้ ฯลฯ</p> <p>เช่น เลือกทำกิจกรรมศิลปะตามความสนใจเลือกมุมเล่นตามความสนใจของตน ฯลฯ</p> <p>เช่น เลือกทำกิจกรรมศิลปะตามความสนใจเลือกมุมเล่นตามความสนใจของตน ฯลฯ</p> <p>เช่น สนทนาอภิปรายเกี่ยวกับเหตุการณ์ในนิทานแสดงความคิดเห็น/รับฟังความคิดเห็นของเด็กอื่นๆ ฯลฯ</p>

<ul style="list-style-type: none"> ● การแก้ปัญหาในการเล่น ● การปฏิบัติตามวัฒนธรรมท้องถิ่นที่อาศัยอยู่และความเป็นไทย 	<p>เช่น เล่นเกมการศึกษา แก้ปัญหา/ข้อขัดแย้ง ขณะเล่นอิสระกับเด็กอื่น ฯลฯ</p> <p>เช่น รดน้ำดำหัว ทำบุญตักบาตรในวันสำคัญต่างๆ ฯลฯ</p>
---	--

3.1.4 ประสบการณ์สำคัญที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา เป็นการสนับสนุนให้เด็กได้รับรู้ เรียนรู้สิ่งต่างๆ รอบตัว ด้วยประสาทสัมผัสทั้งห้า ผ่านการคิด การใช้ภาษา การสังเกต การจำแนกและเปรียบเทียบ จำนวน มิติสัมพันธ์ (พื้นที่/ ระยะ) และเวลา ดังนี้

ประสบการณ์สำคัญ (ด้านสติปัญญา)	ตัวอย่างกิจกรรม
การคิด	
<ul style="list-style-type: none"> ● การรู้จักสิ่งต่างๆ ด้วยการมอง ฟัง สัมผัสชิมรส และดมกลิ่น ● การเลียนแบบการกระทำและเสียงต่างๆ ● การเชื่อมโยงภาพ ภาพถ่าย และรูปแบบต่างๆ กับสิ่งของหรือสถานที่จริง 	<p>เช่น ชิมรสผลไม้ สัมผัสผิววัตถุเรียบ-ขรุขระ ฯลฯ</p> <p>เช่น เคลื่อนไหวเลียนแบบท่าทางสัตว์ชนิดต่างๆ บุคคลที่ชอบเลียนเสียงสัตว์ ฯลฯ</p> <p>เช่น ไขบล็อกร่วมสร้างเป็นสวนสัตว์หลังจากไปทัศนศึกษาที่สวนสัตว์ ปั่นดินเป็นสวนสัตว์ต่างๆ ฯลฯ</p>
ประสบการณ์สำคัญ (ด้านสติปัญญา)	ตัวอย่างกิจกรรม
<ul style="list-style-type: none"> ● การรับรู้ และแสดงความรู้สึกผ่านสื่อวัสดุ ของเล่นและผลงาน ● การแสดงความคิดสร้างสรรค์ผ่านสื่อวัสดุต่าง ๆ 	<p>เช่น เขียนภาพระบายสี ปั่นดิน ฯลฯ</p> <p>เช่น ประดิษฐ์เศษวัสดุ เคลื่อนไหวเชิงสร้างสรรค์ โดยใช้วัสดุประกอบ ฯลฯ</p>
การใช้ภาษา	
<ul style="list-style-type: none"> ● การแสดงความรู้สึกด้วยคำพูด ● การพูดกับผู้อื่นเกี่ยวกับประสบการณ์ของตนเองหรือเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับตนเอง ● การอธิบายเกี่ยวกับสิ่งของ เหตุการณ์ และความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆ ● การฟังเรื่องราวนิทาน คำคล้องจอง คำกลอน 	<p>เช่น ให้เด็กพูดแสดงความรู้สึก ความคิดเห็น ความเข้าใจในสิ่งต่าง ๆ ฯลฯ</p> <p>เช่น ให้เด็กเล่น/ทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ฯลฯ</p> <p>เช่น ให้เด็กอธิบายสิ่งต่าง ๆ ที่ตนสนใจหรือสิ่งที่คิด ฯลฯ</p> <p>เช่น ฟังนิทาน/เรื่องราวต่าง ๆ/คำคล้องจอง/ คำกลอน ฯลฯ</p>

<ul style="list-style-type: none"> ● การเขียนในหลายรูปแบบ ผ่านประสบการณ์ที่สื่อความหมายต่อเด็ก เขียนภาพ เขียนขีดเขียน เขียนคล้ายอักษร เขียนเหมือนสัญลักษณ์ เขียนชื่อตนเอง 	<p>เช่น เขียนภาพ เขียนชื่อตนเอง เขียนบัตรอวยพร เขียนภาพนิทาน / เรื่องนิทาน ฯลฯ</p>
<ul style="list-style-type: none"> ● การอ่านในหลายรูปแบบ ผ่านประสบการณ์ที่สื่อความหมายต่อเด็ก อ่านภาพหรือสัญลักษณ์จากหนังสือ นิทาน/ เรื่องราวที่สนใจ 	<p>เช่น อ่านนิทาน อ่านป้ายและสัญลักษณ์ที่เด็กสนใจ อ่านนิทานให้เพื่อนฟัง ฯลฯ</p>
<p>การสังเกต การจำแนก และการเปรียบเทียบ</p>	
<ul style="list-style-type: none"> ● การสำรวจและอธิบายความเหมือนความต่างของสิ่งต่าง ๆ ● การจับคู่ การจำแนก และการจัดกลุ่ม ● การเปรียบเทียบเช่น ยาว/สั้น ขรุขระ/เรียบ ฯลฯ 	<p>เช่น สำรวจวัตถุสิ่งต่าง ๆ และสนทนากับลักษณะของวัตถุสิ่งของนั้น ๆ เก็บรวบรวมวัตถุสิ่งของต่าง ๆ ที่สนใจและสนทนาร่วมกัน ฯลฯ</p> <p>เช่น จับคู่ความเหมือนความต่างของสิ่งต่าง ๆ จำแนกชนิดของผักผลไม้เครื่องใช้ต่าง ๆ ฯลฯ</p> <p>เช่น ใ้วัสดุของจริงเปรียบเทียบยาว-สั้น ฯลฯ</p>
<p>การสังเกต การจำแนก และการเปรียบเทียบ</p>	
<ul style="list-style-type: none"> ● การเรียงลำดับ ● การคาดคะเนสิ่งต่าง ๆ ● การตั้งสมมติฐาน ● การตั้งสมมติฐานสิ่งต่าง ๆ ● การทดลองสิ่งต่าง ๆ ● การใช้หรืออธิบายสิ่งต่าง ๆ ด้วยวิธีการที่หลากหลาย 	<p>เช่น การเรียงลำดับขนาดลูกบอล เรียงลำดับขนาดดินสอ ฯลฯ</p> <p>เช่น การคาดคะเนชื่อเรื่องนิทาน ฯลฯ</p> <p>เช่น ตั้งสมมติฐานก่อนทดลอง จม-ลอย ฯลฯ</p> <p>เช่น จม-ลอย แม่เหล็ก กับวัตถุต่าง ๆ หนัก-เบา การปลูกพืช ฯลฯ</p> <p>เช่น จม-ลอย แม่เหล็ก แม่เหล็กกับวัตถุต่าง ๆ หนัก-เบา การปลูกพืช ฯลฯ</p> <p>เช่น ให้เด็กสำรวจก้อนไม้รูปทรงต่าง ๆ และนำมาก่อสร้างเป็นเก้าอี้ โต๊ะ โทรศัพท์หรือสิ่ง ต่าง ๆ ฯลฯ</p>

จำนวน	
<ul style="list-style-type: none"> • การเปรียบเทียบจำนวน มากกว่า น้อยกว่า เท่ากัน • การนับสิ่งต่าง ๆ • การจับคู่หนึ่งต่อหนึ่ง • การเพิ่มขึ้นหรือลดลงของจำนวน หรือปริมาณ 	<p>เช่น จัดสื่อ วัสดุของจริงให้เด็กเปรียบเทียบ จำนวนประกอบอาหาร ชั่ง ตวงส่วนผสม ฯลฯ</p> <p>เช่น นับจาน/ชาม นับถ้วยน้ำ รวบรวมสิ่งต่างๆ และนับจำนวน ฯลฯ</p> <p>เช่น จับคู่ถ้วยกับจานรอง ช้อนกับส้อมแผ่นรอง ปั้นกับดิน ฯลฯ</p> <p>เช่น จัดสื่อ อุปกรณ์ให้เด็กเล่นนับจำนวนเพิ่มขึ้น หรือลดลง</p>
ประสบการณ์สำคัญ (ด้านสติปัญญา)	ตัวอย่างกิจกรรม
มิติสัมพันธ์ (พื้นที่/ระยะ)	
<ul style="list-style-type: none"> • การต่อเข้าด้วยกัน การแยกออก การบรรจุ และการเทออก • การสังเกตสิ่งต่างๆ และสถานที่จาก มุมมองที่ต่างๆ กัน • การสังเกตสิ่งต่างๆ และสถานที่จาก มุมมองที่ต่างๆ กัน 	<p>เช่น เล่นทราย - น้ำ ก่อสร้างบล็อก ฯลฯ</p> <p>เช่น ให้เด็กเล่นปืนปายเครื่องเล่นสนาม ลอดอุโมงค์และสนทนากับเด็กเกี่ยวกับพื้นที่/ระยะ จากมุมมองต่างๆ</p> <p>เช่น ให้เด็กเล่นปืนปายเครื่องเล่นสนาม ลอดอุโมงค์และสนทนากับเด็กเกี่ยวกับพื้นที่/ระยะ จากมุมมองต่างๆ</p>
มิติสัมพันธ์ (พื้นที่/ระยะ)	
<ul style="list-style-type: none"> • การอธิบายในเรื่องตำแหน่งของสิ่งต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กัน • การอธิบายในเรื่องทิศทางการเคลื่อนที่ของคนและสิ่งต่าง ๆ • การสื่อความหมายของมิติสัมพันธ์ ด้วยภาพวาด ภาพถ่าย และรูปภาพ 	<p>เช่น สำรวจสิ่งต่างๆ ที่คุ้นเคยและอธิบาย ตำแหน่งที่อยู่ของสิ่งนั้นๆ ฯลฯ</p> <p>เช่น เล่นสำรวจสถานที่ที่คุ้นเคยและอธิบายถึง ทิศทางระยะทางของสถานที่นั้นๆ ฯลฯ</p> <p>เช่น ให้เด็กเขียนภาพด้วยสีเทียน สีน้ำ ดูนั่งสื่อ ภาพกับเด็ก ฯลฯ</p>
เวลา	
<ul style="list-style-type: none"> • การเริ่มต้นและการหยุดการกระทำ โดยสัญญาณ • การเปรียบเทียบเวลา เช่น ตอนเช้า ตอนเย็น เมื่อวานนี้ พรุ่งนี้ ฯลฯ 	<p>เช่น เคลื่อนไหว-ช้า และหยุดตามจังหวะ สัญญาณทดลองขี้อักรยานสามล้อและหยุดตามสัญญาณ ฯลฯ</p> <p>เช่น เชื่อมโยงระยะเวลากับการกระทำและ เหตุการณ์ต่างๆ ทบทวนกิจวัตรประจำวันที่ทำ ฯลฯ</p>

<ul style="list-style-type: none"> ● การเรียงลำดับเหตุการณ์ต่างๆ 	เช่น ให้เด็กทำกิจกรรมประจำวันตามลำดับอย่างสม่ำเสมอทุกวัน เล่นเกมเรียงลำดับเหตุการณ์ ฯลฯ
<ul style="list-style-type: none"> ● การเรียงลำดับเหตุการณ์ต่างๆ 	เช่น ให้เด็กทำกิจกรรมประจำวันตามลำดับอย่างสม่ำเสมอทุกวัน เล่นเกมเรียงลำดับเหตุการณ์ ฯลฯ
<ul style="list-style-type: none"> ● การสังเกตความเปลี่ยนแปลงของฤดู 	เช่น สังเกตอากาศแต่ละวัน สนทนาเกี่ยวกับสภาพอากาศ ฯลฯ
<ul style="list-style-type: none"> ● การใช้หรืออธิบายสิ่งต่างๆ ด้วยวิธีการที่หลากหลาย 	เช่น ให้เด็กสำรวจก้อนไม้รูปทรงต่าง ๆ และนำมาก่อสร้างเป็นเก้าอี้ โต๊ะ โทรศัพท์หรือสิ่งต่างๆ ฯลฯ
จำนวน	
<ul style="list-style-type: none"> ● การเปรียบเทียบจำนวน มากกว่า น้อยกว่า เท่ากัน 	เช่น จัดสื่อ วัสดุของจริงให้เด็กเปรียบเทียบจำนวน ประกอบอาหาร ชั่ง ตวงส่วนผสม ฯลฯ
<ul style="list-style-type: none"> ● การเรียงลำดับเหตุการณ์ต่างๆ 	เช่น ให้เด็กทำกิจกรรมประจำวันตามลำดับอย่างสม่ำเสมอทุกวัน เล่นเกมเรียงลำดับเหตุการณ์ ฯลฯ
<ul style="list-style-type: none"> ● การสังเกตความเปลี่ยนแปลงของฤดู 	เช่น สังเกตอากาศแต่ละวัน สนทนาเกี่ยวกับสภาพอากาศ ฯลฯ

3.2 สารที่ควรเรียนรู้ สารในส่วนนี้กำหนดเฉพาะหัวข้อไม่มีรายละเอียด ทั้งนี้เพื่อประสงค์จะให้ผู้สอนสามารถกำหนดรายละเอียดขึ้นเองให้สอดคล้องกับวัย ความต้องการ ความสนใจของเด็ก อาจยืดหยุ่นเนื้อหาได้โดยคำนึงถึงประสบการณ์และสิ่งแวดล้อมในชีวิตจริงของเด็ก ผู้สอนสามารถนำสารที่ควรเรียนรู้มาบูรณาการ จัดประสบการณ์ต่างๆ ให้ง่ายต่อการเรียนรู้ ทั้งนี้มีได้ประสงค์ให้เด็กท่องจำเนื้อหา แต่ต้องการให้เด็กเกิดแนวคิดหลังจากนำสาระการเรียนรู้มาจัดประสบการณ์ให้เด็กเพื่อให้บรรลุจุดหมายที่กำหนดไว้ นอกจากนี้สารที่ควรเรียนรู้อยังใช้เป็นแนวทางช่วยผู้สอนกำหนดรายละเอียดและความยากง่ายของเนื้อหาให้เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็ก สารที่ควรเรียนรู้ประกอบด้วยเรื่องราวเกี่ยวกับตัวเด็ก เรื่องราวเกี่ยวกับบุคคลและสถานที่แวดล้อมเด็ก ธรรมชาติรอบตัว และสิ่งต่าง ๆ รอบตัวเด็ก ดังนี้

3.2.1 เรื่องราวเกี่ยวกับตัวเด็ก เด็กควรรู้จักชื่อ นามสกุล รูปร่าง หน้าตาของ คนรู้จัก อวัยวะต่างๆ และวิธีระวังรักษาร่างกายให้สะอาด ปลอดภัย มีสุขอนามัยที่ดี เรียนรู้ทำสิ่งต่างๆ ด้วยตนเองคนเดียวหรือกับผู้อื่น ตลอดจนเรียนรู้ที่แสดงความคิดเห็น ความรู้สึก และแสดงมารยาทที่ดี ทั้งนี้ เมื่อเด็กมีโอกาสเรียนรู้เรื่องราวเกี่ยวกับตนเองแล้ว เด็กควรจะเกิดแนวคิดดังนี้

ฉันมีชื่อตั้งแต่เกิด ฉันมีเสียง รูปร่างหน้าตาไม่เหมือนใคร ฉันภูมิใจที่เป็นตัวฉันเอง เป็นคนไทยที่ดี มีมารยาท มีวินัย รู้จักแบ่งปัน ทำสิ่งต่างๆ ด้วยตนเอง เช่น แต่งตัว แต่งผม รับประทานอาหาร ฯลฯ

ฉันต้องมีอวัยวะต่างๆ เช่น ตา หู จมูก ปาก ขา มือ ผม นิ้วมือ นิ้วเท้า ฯลฯ และฉันรู้จักวิธีรักษาร่างกายให้สะอาด ปลอดภัย มีสุขภาพดี

ฉันต้องรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ ออกกำลังกาย และพักผ่อน เพื่อให้ร่างกายเจริญเติบโต

ฉันเรียนรู้ข้อตกลงต่างๆ รู้จักระมัดระวังรักษาความปลอดภัยของตนเอง และผู้อื่นเมื่อทำงาน เล่นคนเดียว และเล่นกับผู้อื่น

ฉันอาจรู้สึกดีใจ เสียใจ โกรธ เหนื่อย หรืออื่นๆ แต่ฉันเรียนรู้ที่จะแสดงความรู้สึกในทางที่ดี และเมื่อฉันแสดงความคิดเห็น หรือทำสิ่งต่างๆ ด้วยความคิดของตนเอง แสดงว่าฉันมีความคิดสร้างสรรค์ ความคิดของฉันเป็นสิ่งสำคัญ แต่คนอื่นก็มีความคิดที่ดีเหมือนฉันเช่นกัน

3.2.2 เรื่องราวเกี่ยวกับบุคคลและสถานที่แวดล้อมเด็ก เด็กควรมีโอกาสรู้จักและรับรู้เรื่องราวเกี่ยวกับครอบครัว สถานศึกษา ชุมชน รวมทั้งบุคคลต่าง ๆ ที่เด็กต้องเกี่ยวข้องหรือมีโอกาสใกล้ชิดและมีปฏิสัมพันธ์ในชีวิตประจำวัน ทั้งนี้ เมื่อเด็กมีโอกาสเรียนรู้แล้วเด็กควรเกิดแนวคิดดังนี้

ทุกคนในครอบครัวของฉันเป็นบุคคลสำคัญต้องการที่อยู่อาศัย อาหาร เสื้อผ้า และยารักษาโรค รวมทั้งต้องการความรัก ความเอื้ออาทร ช่วยดูแลซึ่งกันและกัน ช่วยกันทำงาน และปฏิบัติตามข้อตกลงภายในครอบครัว ฉันต้องเคารพ เชื่อฟังพ่อแม่และผู้ใหญ่ในครอบครัว ปฏิบัติตนให้ถูกต้องตามกาลเทศะ ครอบครัวของฉันมีวันสำคัญต่างๆ เช่น วันเกิดของบุคคลในครอบครัว วันทำบุญบ้าน ฯลฯ ฉันภูมิใจในครอบครัวของฉัน

สถานศึกษาของฉันมีชื่อ เป็นสถานที่ที่เด็ก ๆ มาทำกิจกรรมร่วมกันและทำให้ได้เรียนรู้สิ่งต่างๆ มากมาย สถานศึกษาของฉันมีคนอยู่ร่วมกันหลายคน ทุกคนมีหน้าที่รับผิดชอบ ปฏิบัติตามกฎระเบียบ ช่วยกันรักษาความสะอาดและทรัพย์สินสมบัติของสถานศึกษา ส่วนครูรักฉันและเอาใจใส่ดูแลเด็กทุกคนเวลาทำกิจกรรมฉันและเพื่อนจะช่วยกันคิด ช่วยกันทำ รับฟังความคิดเห็น และรับรู้ความรู้สึกซึ่งกันและกัน

ท้องที่ของฉันมีสถานที่ บุคคล แหล่งวิทยากร แหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ที่สำคัญ คนในท้องถิ่นที่ฉันอาศัยอยู่มีอาชีพที่หลากหลาย เช่น ครู แพทย์ ทหาร ตำรวจ ชาวนา ชาวสวน พ่อค้าแม่ค้า ฯลฯ ท้องถิ่นของฉันมีวันสำคัญของตนเอง ซึ่งจะมีการปฏิบัติกิจกรรมที่แตกต่างกันไป

ฉันเป็นคนไทย มีวันสำคัญของชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ มีวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีหลายอย่าง ฉันและเพื่อนนับถือศาสนา หรือมีความเชื่อที่เหมือนกันหรือแตกต่างกันได้ ศาสนาทุกศาสนาสอนให้ทุกคนเป็นคนดี ฉันภูมิใจที่ฉันเป็นคนไทย

3.2.3 ธรรมชาติรอบตัว เด็กควรจะได้รู้จักสิ่งมีชีวิตที่เป็นต้นไม้ ดอกไม้ สัตว์ รวมทั้งความเปลี่ยนแปลงของโลกที่แวดล้อมเป็นตามธรรมชาติ เช่น ฤดูกาล กลางวัน กลางคืน ฯลฯ แนวคิดที่ควรให้เกิดหลังจากเด็กเรียนรู้ธรรมชาติรอบตัว มีดังนี้

ธรรมชาติรอบตัวฉันมีทั้งสิ่งมีชีวิตและสิ่งไม่มีชีวิต สิ่งมีชีวิตต้องการน้ำและอาหารเพื่อเจริญเติบโต สามารถปรับตัวให้เข้ากับลักษณะอากาศ ฤดูกาล และยังต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน สำหรับสิ่งไม่มีชีวิต เช่น น้ำ หิน ดิน ทราย ฯลฯ มีรูปร่าง สี ประโยชน์และโทษต่างกัน

ลักษณะอากาศรอบตัวแต่ละวันอาจเหมือนหรือแตกต่างกันได้ บางครั้งฉันทายลักษณะอากาศได้จากสิ่งต่างๆ รอบตัว เช่น เมฆ ท้องฟ้า ลม ฯลฯ ในเวลากลางวันเป็นช่วงเวลาที่ดวงอาทิตย์ขึ้นจนดวงอาทิตย์ตก คนส่วนใหญ่จะตื่นและทำงาน ส่วนฉันไปโรงเรียนหรือเล่น เวลา กลางคืนเป็นช่วงเวลาที่ดวงอาทิตย์ตกจนดวงอาทิตย์ขึ้น ฉันและคนส่วนใหญ่จะนอนพักผ่อนตอน กลางคืน

สิ่งแวดล้อมธรรมชาติรอบตัวฉัน เช่น ต้นไม้ สัตว์ น้ำ หิน ดิน ทราย อากาศ ฯลฯ เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับชีวิตต้องได้รับการอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้นรอบๆ ตัวฉัน เช่น บ้านอยู่อาศัย ถนนหนทาง สวนสาธารณะ สถานที่ต่างๆ ฯลฯ เป็นสิ่งที่ใช้ประโยชน์ร่วมกัน ทุกคนรวมทั้งตัวฉันช่วยกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและรักษาสาธารณสมบัติโดยไม่ทำลายและบำรุงรักษาให้ดีขึ้นได้

3.2.4 สิ่งต่างๆ รอบตัวเด็ก เด็กควรจะได้รู้จักสิ่งของเครื่องใช้ ยานพาหนะ และการสื่อสารต่างๆ ที่ใช้อยู่ในชีวิตประจำวันของเด็ก ทั้งนี้เมื่อเด็กมีโอกาสเรียนรู้แล้วเด็กควรเกิดแนวคิด ดังนี้

สิ่งต่างๆ รอบตัวฉันมีชื่อ ลักษณะต่างๆ กัน สามารถแบ่งตามประเภท ชนิด ขนาด สี รูปร่าง พื้นผิว วัสดุ รูปเรขาคณิต ฯลฯ

สิ่งต่างๆ รอบตัวฉันส่วนใหญ่มีสี ยกเว้นกระจกใส พลาสติก น้ำบริสุทธิ์ อากาศบริสุทธิ์ ฉันเห็นสิ่งต่างๆ ด้วยตา แสงสว่างช่วยให้ฉันมองเห็นสี สีมีอยู่ทุกหนทุกแห่งที่ฉันสามารถเห็นตามดอกไม้ เสื้อผ้า อาหาร รถยนต์ และอื่นๆ สีที่ฉันเห็นมีชื่อเรียกต่างๆ กัน เช่น แดง เหลือง น้ำเงิน ฯลฯ สีแต่ละสีทำให้เกิดความรู้สึกต่างกัน สีบางสีสามารถใช้เป็นสัญญาณ หรือ สัญลักษณ์สื่อสารกันได้

การนับสิ่งต่างๆ ทำให้ฉันรู้จำนวนสิ่งของ และจำนวนนับนั้นเพิ่มขึ้นหรือลดลง ได้ ฉันเปรียบเทียบสิ่งของต่างๆ ขนาด จำนวน น้ำหนัก และจัดเรียงลำดับสิ่งของต่างๆ ตามขนาด ตำแหน่งลักษณะที่ตั้งได้

คนเราใช้ตัวเลขในชีวิตประจำวัน เช่น เงิน โทรศัพท์ บ้านเลขที่ ฯลฯ ฉันรวบรวมข้อมูลต่างๆ นำมาถ่ายทอดให้ผู้อื่นเข้าใจได้โดยนำเสนอด้วยรูปภาพ แผนภูมิ แผนผัง แผนที่ ฯลฯ

สิ่งที่ช่วยฉันในการชั่ง ตวง วัด มีหลายอย่าง เช่น เครื่องชั่ง ไม้บรรทัด สายวัด ถ้วยตวง ช้อนตวง เขือก วัสดุ สิ่งของอื่นๆ บางอย่างฉันอาจคาดคะเนหรือกะประมาณ

เครื่องมือ เครื่องใช้มีหลายชนิดและหลายประเภท เช่น เครื่องใช้ในการทำสวน การก่อสร้าง เครื่องใช้ภายในบ้าน ฯลฯ คนเราใช้เครื่องมือ เครื่องใช้ต่างๆ ช่วยอำนวยความสะดวกในการทำงาน แต่ขณะเดียวกันต้องระมัดระวังในเวลาใช้เพราะอาจเกิดอันตราย และเกิดความเสียหายได้ ถ้าใช้ผิดวิธี หรือใช้ผิดประเภท เมื่อใช้แล้วควรทำความสะอาด และเก็บเข้าที่ให้เรียบร้อย

ฉันเดินทางจากที่หนึ่งไปยังที่หนึ่งได้ด้วยการเดินหรือใช้ยานพาหนะ พาหนะบางอย่างที่ฉันเห็นเคลื่อนที่ได้โดยการใช้เครื่องยนต์ ลม ไฟฟ้า หรือคนเป็นผู้ทำให้เคลื่อนที่คนเราเดินทางหรือขนส่งได้ทั้งทางบก ทางน้ำ ทางอากาศ พาหนะที่ใช้เดินทาง เช่น รถยนต์ รถเมล์ รถไฟ เครื่องบิน เรือ ฯลฯ ผู้ขับขี่จะต้องได้รับใบอนุญาตขับขี่และทำตามกฎหมายจราจรเพื่อความปลอดภัยของทุกคน และฉันต้องเดินบนทางเท้า ข้ามถนนตรงทางม้าลาย สะพานลอย หรือตรงที่มีสัญญาณไฟ เพื่อความปลอดภัยและต้องระมัดระวังเวลาข้าม

ฉันติดต่อสื่อสารกับบุคคลต่างๆ ได้หลายวิธี เช่น โดยการไปมาหาสู่ โทรศัพท์ โทรเลข จดหมาย จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ ฯลฯ และฉันทราบข่าวเคลื่อนไหวต่างๆ รอบตัวด้วยการสนทนา ฟังวิทยุ ดูโทรทัศน์ และอ่านหนังสือ หนังสือเป็นสื่อในการถ่ายทอดความรู้ ความคิด ความรู้สึกไปยังผู้อ่าน ถ้าฉันชอบอ่านหนังสือ ฉันก็จะมีความรู้ ความคิดมากขึ้น ฉันใช้ภาษาทั้งฟัง พูด อ่าน เขียน เพื่อสื่อความหมายในชีวิตประจำวัน

3. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาระดับปฐมวัย

3.1 ความหมายของการพัฒนาหลักสูตร

กรมวิชาการ (2546ข : 1) กล่าวว่า หลักสูตรสถานศึกษาหมายถึงแผนหรือแนวทางหรือข้อกำหนดของการจัดการศึกษาที่จะพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ความสามารถ โดยส่งเสริมให้แต่ละบุคคลพัฒนาไปสู่ศักยภาพสูงสุดของตน รวมทั้งลำดับขั้นของมวลประสบการณ์ที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้สะสมซึ่งช่วยให้ผู้เรียนนำความรู้ไปสู่การปฏิบัติได้ ประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ด้วยตนเอง รู้จักตนเอง มีชีวิตอยู่ในโรงเรียน ชุมชน สังคม และโลกอย่างมีความสุข

เอกรินทร์ สีมหาศาล (2545 : 234) กล่าวว่า หลักสูตรสถานศึกษาหมายถึง แผนหรือแนวทางการจัดการศึกษาของสถานศึกษาแต่ละแห่ง ที่มีข้อกำหนดของการจัดการศึกษาให้ผู้เรียนมีคุณภาพในทุกๆ ด้านไว้อย่างชัดเจน พร้อมทั้งกำหนดมาตรฐานการศึกษา ระบบ หลักเกณฑ์และวิธีการดำเนินงาน การประกันคุณภาพในสถานศึกษาเพื่อรองรับการประเมินภายนอกไว้เบ็ดเสร็จ

พันธณี วิหคโต (2545 : 13) กล่าวว่า หลักสูตรสถานศึกษาหมายถึง การเรียนรู้ทั้งมวล ประสบการณ์ต่างๆ ที่สถานศึกษาแต่ละแห่งกำหนดขึ้นเพื่อที่จะพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถ มีทักษะกระบวนการและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามจุดหมายของหลักสูตร โดยได้รับการส่งเสริมและพัฒนาอย่างเต็มตามศักยภาพของแต่ละบุคคล

ถวัลย์ มาศจรัส (2545 : 22 - 23) กล่าวว่า หลักสูตรสถานศึกษา หมายถึง มวลประสบการณ์ที่สถานศึกษาแต่ละแห่งวางแผนไว้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นไปตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษา

สุชาดา วัลย์วุฒิ (2546 : 36) กล่าวว่า หลักสูตรสถานศึกษา หมายถึงเอกสารสำคัญของสถานศึกษาที่แสดงการจัดการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนด ดังนั้นในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาจึงต้องคำนึงถึงผู้เรียนเป็นสำคัญ และจัดให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา ความพร้อมเอกลักษณ์และภูมิปัญญาของท้องถิ่น

เชเลอร์และอเล็กซานเดอร์ (ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์. 2539 : 14; อ้างอิงจาก Saylor and Alexander. มปป.) กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตรหมายถึงการจัดทำหลักสูตรเดิมที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้นหรือเป็นการจัดทำหลักสูตรใหม่โดยไม่มีหลักสูตรเดิมอยู่ก่อน ซึ่งสอดคล้องกับสงัด อุทรานนท์ (2532 : 30) ได้กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตรมีความหมาย 2 ลักษณะ คือ ลักษณะแรกเป็นการจัดทำหลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้ดียิ่งขึ้น และอีกความหมายหนึ่งเป็นการสร้างหลักสูตรขึ้นมาใหม่โดยไม่มีหลักสูตรเดิมเป็นรากฐานอยู่เลย ต่อมาบรรพต สุวรรณประเสริฐ (2544 : 26) ได้กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตรหมายถึงการปรับปรุงหลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้นหรือการจัดทำหลักสูตรขึ้นมาใหม่ โดยไม่มีหลักสูตรเดิมเป็นพื้นฐานอยู่เลยและรวมถึงการผลิตเอกสารต่างๆ สำหรับผู้เรียนด้วย รวมถึงนิรมล ศตวุฒิ (2547 : 54) ที่ได้ให้ความหมายของการพัฒนาหลักสูตร หมายถึง การสร้างหลักสูตรขึ้นมาใหม่โดยที่ยังไม่เคยมีหลักสูตรนั้นมาก่อน และการปรับปรุงหลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น ดังนั้นไม่ว่าจะเป็นการสร้างหลักสูตรใหม่ หรือทำการปรับปรุงหลักสูตรจะมีหลักการพัฒนาเช่นเดียวกัน

ทวีพร ณ นคร (2542 : 34) ได้ให้ความหมายการพัฒนาหลักสูตรว่า การตัดสินใจที่จะเลือกพัฒนาหลักสูตรที่ใช้มาแล้วระยะเวลาหนึ่งให้มีความสมบูรณ์หรือปรับปรุงหลักสูตรบางส่วนให้เหมาะสมกับสภาพปัจจุบัน

สำราญ คงชะวัน (2546 : 14) ได้ให้ความหมายของการพัฒนาหลักสูตร หมายถึง กระบวนการวางแผนและพัฒนาประสบการณ์การเรียนรู้ต่างๆ ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวผู้เรียน เกี่ยวกับการเลือกจุดมุ่งหมาย เนื้อหา วิชา กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียน การสอน ตลอดจนการวัดผลประเมินผล

จากการที่กล่าวมาสามารถสรุปได้ว่าหลักสูตรสถานศึกษา หมายถึง มวลประสบการณ์ต่างๆ ที่สถานศึกษาแต่ละแห่งกำหนดขึ้นเพื่อที่จะพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถ มีทักษะกระบวนการและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามจุดหมายของหลักสูตรแกนกลาง และการพัฒนาหลักสูตรคือการสร้างหลักสูตรใหม่หรือการปรับปรุงหลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้นกว่าเดิม ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวผู้เรียน เกี่ยวกับการเลือกจุดมุ่งหมายเนื้อหาวิชา กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน และการวัดผลและประเมินผล

3.3 กระบวนการพัฒนาหลักสูตร

ในการพัฒนาหลักสูตรจะประกอบด้วยขั้นตอนที่สำคัญหลายขั้นตอนมีผู้ที่ได้ให้ข้อเสนอแนะกระบวนการพัฒนาหลักสูตร ดังนี้

ไทเลอร์ (Tyler. 1950 : 1) กล่าวว่า กระบวนการพัฒนาหลักสูตรเป็นการตั้งคำถาม ไว้ 4 ข้อดังนี้ คือ

1. มีวัตถุประสงค์ทางการศึกษาอะไรบ้างที่โรงเรียนจะต้องทำให้เด็กได้รับ
2. มีประสบการณ์ทางการศึกษาอะไรบ้างที่จะสามารถทำให้บรรลุวัตถุประสงค์
3. ทำอย่างไรจึงจะจัดประสบการณ์ทางการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ
4. ทำอย่างไรจึงจะทราบว่าวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้นั้นได้บรรลุผลสำเร็จแล้ว

ทาบ (Taba. 1962 : 12) กล่าวว่า กระบวนการพัฒนาหลักสูตร สามารถแบ่งได้ 7 ขั้นตอนดังนี้คือ

1. การวิเคราะห์ความต้องการของสังคม
2. การกำหนดจุดมุ่งหมาย
3. การคัดเลือกเนื้อหาสาระ
4. การจัดลำดับเนื้อหาสาระ
5. การคัดเลือกประสบการณ์การเรียนรู้
6. การจัดลำดับประสบการณ์การเรียนรู้
7. การกำหนดวิธีการวัดประเมินผลและแนวทางการปฏิบัติ

เชลเลอร์และอเล็กซานเดอร์ (พัฒนา ชัชพงศ์. 2541 : 47 : อ้างอิงจาก Saylor and Alexander. 1966 : n.d.) ได้กล่าวว่ากระบวนการพัฒนาหลักสูตรมี 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นตอนการพิจารณาศึกษาคำกำหนดเงื่อนไขในการจัดทำหลักสูตรคือต้องศึกษาข้อมูล รายละเอียด เงื่อนไข และปัญหาข้อขัดแย้งเกี่ยวกับค่านิยมตัวผู้เรียน โครงสร้างหลักสูตร บทบาทหน้าที่ของโรงเรียน ลักษณะวิชาที่กำหนดให้เรียน
2. ขั้นตอนการพิจารณาบุคลากรในการทำหลักสูตร คือ พิจารณามีใครร่วมบ้าง มีบทบาทอย่างไร
3. ขั้นตอนการตัดสินใจรายละเอียดในหลักสูตร คือ พิจารณาเลือกรูปแบบ โครงสร้างหลักสูตร เลือกเนื้อหาวิธีเรียนวิธีสอน แบบเรียน จำนวนเวลาที่ใช้
4. ขั้นตอนจัดทำเอกสารหลักสูตร คือ จัดทำรายวิชา เนื้อหาวิชาต่างๆ วิธีสอน วัสดุอุปกรณ์ประกอบการสอน แบบเรียนและหนังสือประกอบ วิธีวัดผลและคู่มือครู

สังกัด อุทรานันท์ (2532 : 38 - 43) ได้กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตรมีความครอบคลุมถึงการร่างหลักสูตรขึ้นมาใหม่และการปรับปรุงหลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น ซึ่งมีขั้นตอนของการพัฒนาหลักสูตรดังนี้ คือ

1. การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานเพื่อการพัฒนาหลักสูตรเพื่อให้ทราบสภาพปัญหาและความต้องการของสังคมและของผู้เรียน สามารถจัดหลักสูตรให้แก่ปัญหาและสนองความต้องการนั้นๆ ได้
2. การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร เพื่อเป็นการมุ่งแก้ปัญหาและสนองความต้องการที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน
3. การคัดเลือกและจัดเนื้อหาสาระและประสบการณ์การเรียนรู้เป็นสิ่งสำคัญเพราะเนื้อหาสาระเป็นเสมือนสื่อกลางที่จะพาผู้เรียนไปสู่จุดมุ่งหมายที่ได้กำหนดไว้
4. การกำหนดมาตรการวัดและประเมินผล เป็นการกำหนดมาตรการให้ทราบว่าควรจะวัดและประเมินอะไรบ้างจึงจะสอดคล้องกับเจตนารมณ์หรือความมุ่งหมายของหลักสูตร
5. การนำหลักสูตรไปใช้ เป็นขั้นตอนของการนำเอาหลักสูตรไปสู่ภาคปฏิบัติ หรือไปสู่การเรียนการสอนในโรงเรียน
6. การประเมินผลการใช้หลักสูตร เพื่อให้ทราบว่าผลผลิตที่ได้รับจากหลักสูตรนั้นเป็นไปตามเจตนารมณ์หรือความมุ่งหวังของสังคมและผู้เรียนเพียงใด
7. การปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร เป็นกระบวนการของการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรที่ใช้อยู่ให้มีความเหมาะสมหรือสอดคล้องกับสภาพสังคมมากขึ้น

สุโขทัยธรรมาธิราช (2536 : 30 - 35) ได้กล่าวว่า กระบวนการพัฒนาหลักสูตรมีดังนี้

1. การกำหนดจุดมุ่งหมาย
2. การกำหนดเนื้อหาของหลักสูตร
3. การนำหลักสูตรไปใช้
4. การประเมินหลักสูตร
5. การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหลักสูตร

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539 : 28) ได้กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตรของนักการศึกษาทั้งในและต่างประเทศจะมีลักษณะคล้ายคลึงกัน ซึ่งพอสรุปได้ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับผู้เรียน สังคม และปรัชญาการศึกษา
2. การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร
3. การกำหนดเนื้อหาสาระและประสบการณ์การเรียนรู้
4. การนำหลักสูตรไปใช้
5. การประเมินผลหลักสูตร
6. การปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงหลักสูตร

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2521 : 40 - 44) กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตรประกอบด้วย ขั้นตอนต่างๆ 6 ขั้นตอน คือ

1. การกำหนดจุดมุ่งหมาย
2. การกำหนดหลักการของหลักสูตร
3. การกำหนดโครงสร้างของหลักสูตร
4. การยกร่างเนื้อหาและประสบการณ์
5. การกำหนดสื่อการสอน
6. การนำหลักสูตรไปใช้

สุโขทัยธรรมมาธิราช (2537ก : 90) กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตรสรุปได้มี 6 ขั้นตอนคือ

1. การกำหนดจุดมุ่งหมาย หลักการ และโครงสร้าง
2. การเลือกเนื้อหาและการจัดเนื้อหาวิชา
3. การเลือกและการจัดกิจกรรมและประสบการณ์เรียนรู้
4. การนำหลักสูตรไปใช้
5. การประเมินผลหลักสูตร
6. การปรับปรุงหลักสูตร

จากการที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การพัฒนาหลักสูตรมีขั้นตอนดังนี้ คือ การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานการกำหนดจุดมุ่งหมาย การกำหนดเนื้อหาสาระ การนำไปใช้ การประเมินผล และการปรับปรุงแก้ไข และการประเมินผล

3.4 ข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตร

การพัฒนาหลักสูตรหรือการจัดทำหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องมีข้อมูลด้านต่างๆ เพื่อนำมาใช้ในการพิจารณาตัดสินใจในการกำหนดรูปแบบของหลักสูตรที่กำลังพัฒนา รวมทั้งการกำหนดจุดมุ่งหมาย จุดประสงค์ และเนื้อหาสาระให้สอดคล้องกับสภาพ และความต้องการของสังคม (ธำรง บัวศรี, 2531 : 40 - 41) ข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรมีดังนี้ คือ

1. ข้อมูลพื้นฐานทางด้านปรัชญาการศึกษา

ธำรง บัวศรี (2531 : 44 - 45) ได้ให้ความหมายปรัชญาการศึกษาว่า หมายถึง ระบบหรือแนวความคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบที่สำคัญของการศึกษา ได้แก่ ความมุ่งหมาย นโยบาย เนื้อหาสาระ ยุทธศาสตร์การเรียนการสอน การบริหารการศึกษา ฯลฯ อันเป็นผลเนื่องมาจากการศึกษาวิเคราะห์และกลั่นกรองอย่างรอบคอบโดยอาศัยหลักปรัชญาพื้นฐาน ซึ่งการพัฒนาหลักสูตรมีกิจกรรมหลายอย่างที่นักพัฒนาหลักสูตรต้องกระทำ อาทิ เช่น การกำหนดความมุ่งหมายของการศึกษา แต่ละระดับ การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร การกำหนดจุดประสงค์การเรียนการสอน ฯลฯ การพิจารณากำหนดสิ่งต่างๆ ที่กล่าวมาแล้วนี้ต้องอาศัยความรู้ในหลายๆ ด้าน รวมทั้งปรัชญาด้วย

ทศนา แชมมณี (2545 : 25 - 28) ได้กล่าวถึงปรัชญาการศึกษาที่สำคัญๆ มีดังนี้

1. ปรัชญาสารัตถนิยม (Essentialism) เป็นปรัชญาที่ได้รับอิทธิพลจากปรัชญาจิตนิยมและปรัชญาสัญนิยม ซึ่งเป็นปรัชญาทั่วไป

ปรัชญาสารัตถนิยมตามแนวจิตนิยม มีความเชื่อว่าการศึกษาคือ เครื่องมือในการสืบทอดมรดกทางสังคม ซึ่งก็คือวัฒนธรรมและอุดมการณ์ทั้งหลายอันเป็นแก่นสาระสำคัญของสังคมให้ดำรงอยู่ต่อไป ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนเน้นบทบาทครูในการถ่ายทอดความรู้และสาระต่างๆ รวมทั้งคุณธรรมและค่านิยมที่ฝังแน่นแก่ผู้เรียน ผู้เรียนจะต้องอยู่ในระเบียบวินัยและพยายามเรียนรู้สิ่งที่ครูถ่ายทอดให้ด้วยความตั้งใจ

ส่วนปรัชญาสารัตถนิยมตามแนวสัญนิยมนั้น เชื่อว่าการศึกษาคือเครื่องมือในการถ่ายทอดความรู้และความจริงทางธรรมชาติเกี่ยวกับการดำรงชีวิตของมนุษย์ ดังนั้นการจัด การเรียนการสอนจะเน้นให้ผู้เรียนแสดงหาข้อมูล ข้อเท็จจริง และการสรุปกฎเกณฑ์จากข้อมูลข้อเท็จจริงเหล่านั้น

2. ปรัชญาสัญนิยมวิทยา (Perennialism) ปรัชญานี้เชื่อว่าโลกนี้มีบางสิ่งที่มีคุณค่าคงที่ถาวร เราควรอนุรักษ์และถ่ายทอดให้คนรุ่นต่อไป ดังนั้น การศึกษาคควรเน้นการพัฒนาความมีเหตุผลและการใช้เหตุผล มนุษย์ต้องใช้เหตุผลในการดำรงชีวิตและการควบคุมกำกับตนเอง การจัดการเรียนการสอนมุ่งเน้นให้ผู้เรียนจดจำ ใช้เหตุผล และตั้งใจกระทำสิ่งต่างๆ โดยผู้สอนใช้การบรรยายซักถาม เป็นหลัก รวมทั้งเป็นผู้ควบคุมดูแลให้ผู้เรียนอยู่ในระเบียบวินัย

3. ปรัชญาพัฒนานิยม (Progressivism) เป็นปรัชญาที่ให้ความสนใจอย่างมากต่อการปฏิบัติ หรือการลงมือกระทำ เชื่อว่าการนำความคิดให้ไปสู่การกระทำ สำคัญกว่าความคิดอย่างเดียวไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต การดำรงชีวิตที่ดีต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานความคิดที่ดี และการกระทำที่เหมาะสม หลักสูตรการศึกษาตามปรัชญานี้จึงเน้นการให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์และเรียนรู้จากการคิด การลงมือกระทำและการแก้ปัญหาด้วยตนเอง

4. ปรัชญาอัตนิยม (Existentialism) ปรัชญานี้เชื่อว่าความจริงเป็นเรื่องนามธรรมที่ไม่มีคำตอบสำเร็จรูปให้ บุคคลแต่ละคนมีเสรีภาพที่จะเลือกและตัดสินใจด้วยตนเอง การจัดการศึกษาจึงให้ความสำคัญกับการให้เสรีภาพแก่ผู้เรียนในการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนเป็นตัวของตัวเองมากที่สุด และสนับสนุนให้ผู้เรียนค้นหาความหมายและสาระสำคัญของชีวิตของเขาเอง และเน้นการจัดการศึกษาที่มุ่งพัฒนาเด็กเป็นรายบุคคล

5. ปรัชญาปฏิรูปนิยม (Reconstructionism) ปรัชญานี้เชื่อว่าการปฏิรูปสังคมหรือการพัฒนาสังคมให้ดีขึ้น และการศึกษาคือเครื่องมือสำคัญที่สามารถให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคมได้ การจัดการศึกษาจะมุ่งการพัฒนาผู้เรียน ให้ตระหนักในบทบาทหน้าที่ของตนที่มีต่อสังคมและปฏิรูปให้สังคมดีขึ้น

6. ปรัชญาการศึกษาแบบผสมผสาน (Eclecticism) เนื่องจากปรัชญาการศึกษาแต่ละปรัชญาล้วนมีแง่มุมและมีจุดเด่นกันไปคนละแบบจึงเกิดมีการนำเอาประเด็นต่างๆ ของปรัชญา มากกว่า 1 ปรัชญามาผสมผสานกัน เพื่อนำไปใช้ในสถานการณ์ที่ต้องการ ทำให้เกิดปรัชญาการศึกษาแบบผสมผสานขึ้น ซึ่งไม่มีสาระของตัวเองที่ตายตัว ขึ้นอยู่กับการผสมผสานของแต่ละบุคคล/กลุ่ม ซึ่งโดยปกติแล้วการผสมผสานจะไม่ใช่นำแนวคิดของปรัชญาใดปรัชญาหนึ่งทั้งหมด การผสมผสานที่ดีจะต้องมีลักษณะกลมกลืน คือประเด็นที่นำมาผสมผสานจะต้องไม่มีความขัดแย้งกัน

สังัด อุทรานันท์ (2532 : 70) กล่าวว่า ปรัชญาการศึกษามีอิทธิพลต่อการพัฒนาหลักสูตรโดยตรง สังคมใดที่มีแนวคิดเกี่ยวกับปรัชญาการศึกษาในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง แนวคิดอันนั้นก็สะท้อนให้เห็นได้จากการจัดหลักสูตรการจัดการเรียนการสอนและการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน

สุโขทัยธรรมมาธิราช (2537ค : 30) กล่าวว่า ปรัชญาการศึกษาเป็นสิ่งที่กำหนดความมุ่งหมายของการสอนและการเรียนรู้ในแนวการจัดประสบการณ์ให้กับเด็ก

ธวัชชัย ชัยจิรฉายากุล (2536 : 39) กล่าวว่า ปรัชญาการศึกษาหรือทฤษฎีทางการศึกษา มีอิทธิพลและมีความสำคัญต่อการพัฒนาหลักสูตรเป็นอย่างมาก เพราะการที่นักพัฒนาหลักสูตรจะพิจารณาและตัดสินใจลงไปว่าจุดหมายของหลักสูตรควรจะเป็นอย่างไร จะกำหนดให้เรียนเนื้อหาอะไรบ้าง ตลอดจนวิธีการเรียนการสอนและการประเมินผล จะต้องอาศัยความรู้และความคิดที่เกี่ยวข้องและพาดพิงปรัชญาและปรัชญาการศึกษาทั้งสิ้น

จิระพันธ์ พูลพัฒน์ (2532 : 16) กล่าวว่า ปรัชญาการศึกษา คือ แนวคิดหรือระบบความเชื่อเกี่ยวกับการศึกษา ในการดำเนินการทางการศึกษา เราอาศัยพื้นฐานทางปรัชญาอยู่มาก เพราะคนเราจะทำอะไรก็ตาม มักจะทำตามที่ตนมีความเชื่อ หรือเลือกที่จะเชื่อ ดังนั้นนักการศึกษามีความเชื่อในปรัชญาการศึกษาใด ก็จะมีปรากฏออกมาให้เห็นได้ในรูปของความมุ่งหมาย จุดมุ่งหมาย วัตถุประสงค์หรือจุดประสงค์

ทวีพร ณ นคร (2542 : 53 - 57) ได้กล่าวว่าปรัชญาการศึกษาเป็นตัวกำหนดแนวทางจุดหมายโดยตรงของการศึกษา ปรัชญาการศึกษาที่สำคัญมี 5 ปรัชญาพอสรุปได้ ดังนี้

2. ขั้นตอนการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย

หลักสูตรสถานศึกษาระดับปฐมวัย จะต้องสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ บริบทของท้องถิ่น ชุมชน และปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับธรรมชาติ ความสนใจและการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ซึ่งกรมวิชาการ (2546ก : 27) กล่าวว่า ขั้นตอนการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยสามารถทำได้ดังนี้

1. การศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับเด็กและครอบครัว สภาพปัจจุบันและปัญหาต่างๆ รวมทั้งศึกษาเอกสารเกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย

2. การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา โดยกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย คุณลักษณะที่พึงประสงค์ โครงสร้างหลักสูตร การจัดประสบการณ์ การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ การประเมินพัฒนาการ สื่อและแหล่งเรียนรู้

3. การตรวจสอบหลักสูตร โดยประเมินหลักสูตรก่อนนำไปใช้เพื่อตรวจสอบองค์ประกอบ ต่างๆ ของหลักสูตร ประเมินระหว่างใช้หลักสูตรเพื่อตรวจสอบว่านำไปใช้ได้ดีเพียงใดและประเมิน หลังการใช้หลักสูตรสถานศึกษาระดับปฐมวัยมีขั้นตอนในการจัดทำหลักสูตรดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2546 : 4 - 27) กล่าวว่า การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาระดับปฐมวัยมีขั้นตอนในการจัดทำหลักสูตรดังนี้

1. ขั้นตอนเตรียมการ เป็นการเตรียมความพร้อมในทุก ๆ ด้านก่อนการจัดทำหลักสูตร
2. ขั้นตอนสร้างหลักสูตรเป็นการศึกษาเอกสารและข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำ หลักสูตรและจัดทำรายละเอียดของหลักสูตร

3. การเรียบเรียงเอกสารหลักสูตรสถานศึกษาเป็นรูปเล่ม

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (2546 : 12) ได้กล่าวว่า ขั้นตอนการ จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยสามารถจัดทำได้ดังนี้คือ

1. ศึกษาทำความเข้าใจเอกสารหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยและเอกสารอื่นๆ รวมทั้ง ศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับเด็ก ครอบครัว สภาพปัจจุบัน ปัญหาความต้องการของชุมชนและการ เปลี่ยนแปลงของสังคม

2. จัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

กุลยา ตันติผลาชีวะ (2546 : 33) ได้กล่าวว่า การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาเป็น การพัฒนาหลักสูตรแกนกลางสู่การปฏิบัติ มีขั้นตอนที่สำคัญ 5 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 กำหนดทิศทางของหลักสูตร หมายถึง การกำหนดปรัชญาและลักษณะ ของเด็กที่สถานศึกษาต้องการ

ขั้นที่ 2 ออกแบบหลักสูตร หมายถึง การเลือกรูปแบบหรือออกแบบหลักสูตร รวมถึงการกำหนดจุดประสงค์และกรอบแนวคิดการเรียนรู้แต่ละระดับชั้นและเรื่องที่จะเรียน

ขั้นที่ 3 วางแผนประสบการณ์ หมายถึง การกำหนดมโนทัศน์ของเรื่องที่จะเรียน ผลลัพธ์การเรียนรู้และประสบการณ์การเรียนรู้

ขั้นที่ 4 กำหนดแนวประเมินผล หมายถึง การกำหนดแนวการวัดและประเมินผล รวมทั้งการประเมินภาพซึ่งทั้งเป็นการประเมินเป็นระยะและประเมินผลสรุป

ขั้นที่ 5 จัดทำคู่มือหลักสูตร หมายถึง การจัดทำเอกสารหลักสูตร รูปแบบหลักสูตร แผนการจัดประสบการณ์และแนวประเมินผลพร้อมทั้งข้อเสนอแนะอื่นๆ สำหรับครุนำไปใช้ในทาง ปฏิบัติ

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่าขั้นตอนการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาปฐมวัย การสร้างหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย และการประเมินผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย

2.2.3 กระบวนการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย

2.2.3.1 การกำหนดปรัชญา วิสัยทัศน์ การกิจ และเป้าหมาย

ความหมายของปรัชญา

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2546ก : 7) กล่าวว่า ปรัชญา หมายถึง แนวคิด ค่านิยม ความเชื่อที่แสดงให้เห็นถึงแนวทาง หรือวิธีการในการจัดกิจกรรม การเรียนรู้กระบวนการเรียนรู้แนวทางในการปฏิบัติ เพื่อนำไปสู่จุดมุ่งหมาย เป้าหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งในเด็กปฐมวัยจุดมุ่งหมายหลักคือการพัฒนาเด็กทั้งด้านร่างกาย อารมณ์จิตใจ สังคมและสติปัญญา โดยอาจสามารถเพิ่มเติมจุดมุ่งหมาย หรือเป้าหมายได้ตามสภาพของสังคม ชุมชน สถานศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (2546 : 13 - 17) ได้กล่าวว่า ปรัชญา หมายถึง ความเชื่อ หลักการ อุดมการณ์ แนวคิด หลักในการจัดการศึกษาปฐมวัยของ โรงเรียน โรงเรียนเชื่อว่าเด็กปฐมวัยเรียนรู้ได้อย่างไร หลักการในการพัฒนาเด็กเป็นอย่างไร คุณลักษณะ ของเด็กในอุดมการณ์ในความเห็นของโรงเรียนเป็นอย่างไร

กุลยา ดันติผลาชีวะ (2546 : 35) กล่าวว่า ปรัชญาหลักสูตรหมายถึง การ สะท้อนให้เห็นถึงหลักการ ความรู้และทฤษฎีที่เป็นความรู้และเหตุผลพื้นฐานที่ทางโรงเรียนหรือ สถานศึกษาเป็นตัวกำหนดผลที่พึงปรารถนาของสถานศึกษา ที่ต้องการให้เกิดขึ้นในกระบวนการจัด การศึกษาของสถานศึกษาในภาพรวม เป็นการแสดงให้เห็นถึงความเชื่อและแนวคิดที่สถานศึกษามี ตัวปรัชญาจะฉายให้เห็นภาพ คุณค่าจริยธรรมและสุนทรียภาพที่สถานศึกษาต้องการ

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่าปรัชญา หมายถึง ความเชื่อหรืออุดมการณ์ในการจัด การศึกษาระดับปฐมวัยของสถานศึกษา โดยจะสะท้อนให้เห็นว่าเด็กปฐมวัยมีกระบวนการเรียนรู้ อย่งไร และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเด็กในความคิดเห็นของสถานศึกษาเป็นอย่างไร

วิสัยทัศน์

สถานศึกษาจำเป็นต้องกำหนดวิสัยทัศน์เพื่อมองอนาคตว่าโลกและสังคมรอบๆ จะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร สถานศึกษาจะต้องปรับตัว ปรับหลักสูตรอย่างไรจึงจะพัฒนาผู้เรียนให้ เหมาะสมกับยุคสมัยดังที่ ชัชชัย ชัยจิรฉายากุล ปราณี สังฆะตะวรณ์ และประภาพรรณ เอี่ยมสุภาสิต (2545 : 18) ที่กล่าวว่า สถานศึกษาต้องสามารถมองเห็นและคาดการณ์ได้ว่าจะเกิดอะไรขึ้นใน อนาคตที่จะมีผลต่อความต้องการของผู้เรียนและชุมชน อันจะนำไปสู่การปรับเปลี่ยนหลักสูตร การศึกษา ค้นคว้า และการติดตามความเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมในด้านต่างๆ ของสถานศึกษาจะทำให้ สถานศึกษาเกิดวิสัยทัศน์ขึ้น นอกจากนี้กรมวิชาการ (2546ข : 6) ได้กล่าวว่า วิสัยทัศน์ หมายถึง เจตนารมณ์ อุดมการณ์ หลักการ ความเชื่อ อนาคตที่พึงประสงค์ เป็นการคิดไปข้างหน้า มี เอกลักษณะสามารถสร้างศรัทธาและจุดประกายความคิดในสภาพพัฒนาสูงสุด ซึ่งสอดคล้องกับ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (2546 : 14 - 15) ได้กล่าวว่า วิสัยทัศน์ หมายถึง เจตนารมณ์ อุดมการณ์ ความเชื่อของสถานศึกษาที่คาดหวังจะพัฒนาเด็กปฐมวัยให้มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์

ซึ่งเป็นการคิดไปข้างหน้าอย่างมีเอกลักษณ์ เมื่อกำหนดวิสัยทัศน์ สถานศึกษาควรระบุบุคลิกลักษณะของเด็กที่สถานศึกษาต้องการให้เป็น ว่ามีลักษณะอย่างไร พยายามเขียนให้ชัดเจน สอดคล้องกับปรัชญาของสถานศึกษาสภาพปัจจุบันและแนวโน้มของสังคมทั้งความต้องการพื้นฐานของหลักสูตร การศึกษาปฐมวัย

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2546ก : 8) กล่าวว่า วิสัยทัศน์ หมายถึง สิ่งบ่งบอกถึงเจตนารมณ์ อุดมการณ์ หลักการ ความเชื่อที่พึงประสงค์ของสถานศึกษาที่ต้องการให้เกิดขึ้นในอนาคต ข้อความที่ระบุความมุ่งเน้นที่ผลิตผลสุดท้ายที่สำคัญที่สุดของสถานศึกษา

เอกรินทร์ สีมหาศาล (2545 : 242) กล่าวว่า วิสัยทัศน์ หมายถึง เจตนารมณ์ อุดมการณ์ หลักการ ความเชื่อ ภาพอนาคตของสถานศึกษาที่พึงประสงค์ที่จะสามารถสร้างศรัทธาแก่ชุมชน ผู้ปกครองและจุดประกายความคิดร่วมกันในการทำงานของบุคลากรในสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับ รุจิรี ภูสาระ; และจันทราณี สงวนนาม (2545 : 148) ที่กล่าวว่า วิสัยทัศน์ เป็นเจตนารมณ์ อุดมการณ์ หลักการ ความเชื่อ อนาคตที่พึงประสงค์ที่จะสามารถสร้างศรัทธาและจุดประกายความคิดของสถานศึกษา

ถวัลย์ มาตจรัส (2545 : 27 - 28) กล่าวว่า วิสัยทัศน์หมายถึง การแสดงความประสงค์อันสูงส่งที่ปรารถนาให้สถานศึกษาเป็นสถาบันพัฒนาผู้เรียน

สุชาดา วยวุฒิ (2546 : 27 - 28) กล่าวว่า วิสัยทัศน์เป็นเจตนารมณ์ อุดมการณ์ หลักการหรือความเชื่อที่มองไปในอนาคตข้างหน้าสามารถดำเนินการให้บรรลุตามที่กำหนดได้ วิสัยทัศน์ที่ดีจะต้องมีทิศทางที่ชัดเจน มุ่งอนาคต มีความท้าทาย มีความเป็นไปได้ เหมาะสมกับสภาพของท้องถิ่นมีพลัง และบ่งบอกถึงความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น วิสัยทัศน์ของหลักสูตรสถานศึกษา ควรครอบคลุมภาระงานการจัดการศึกษาทุกด้านของสถานศึกษา ดังนั้นสถานศึกษาจึงควรมีวิสัยทัศน์เดียวที่สามารถนำไปใช้ในการพัฒนางานด้านต่าง ๆ ได้

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า วิสัยทัศน์หมายถึง เจตนารมณ์ อุดมการณ์ หลักการ ความเชื่อ อนาคตที่พึงประสงค์ของสถานศึกษาที่ต้องการให้เกิดในอนาคต พยายามเขียนให้สอดคล้องกับปรัชญาของสถานศึกษาสภาพปัจจุบันและแนวโน้มของสังคม รวมทั้งความต้องการพื้นฐานของหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย

ภารกิจ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2546ก : 10) กล่าวว่า ภารกิจหมายถึงงานที่สถานศึกษาต้องทำ เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์และนำไปสู่การวางแผนการปฏิบัติต่อไปสอดคล้องกับกรมวิชาการ (2546ข : 7) ที่กล่าวว่า ภารกิจ หมายถึง การแสดงวิธีดำเนินการของสถานศึกษา เพื่อบรรลุวิสัยทัศน์และนำไปสู่การวางแผนปฏิบัติต่อไป

สำนักคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (2546 : 15) กล่าวว่า ภารกิจ หมายถึง งานหรือกิจกรรมที่สถานศึกษาต้องปฏิบัติ เพื่อให้วิสัยทัศน์ของโรงเรียนปรากฏเป็นจริง วิธีการเขียนสถานศึกษาควรระบุกิจกรรมที่จำเป็นต้องทำ ให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์เพื่อสะท้อนกรอบความคิดในการทำงานและการปฏิบัติงานของสถานศึกษา

เอกรินทร์ สีมหาศาล (2545 : 243) กล่าวว่า ภารกิจ หมายถึง การแสดงวิธีดำเนินการที่สถานศึกษาจะต้องจัดทำให้สอดคล้องกับหลักการ จุดมุ่งหมายของหลักสูตร และเพื่อบรรลุวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา โดยนำไปสู่การวางแผนปฏิบัติด้วยความมุ่งมั่นต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับรุจิรี ภูสาระ และจันทราณี สงวนนาม (2545 : 148) ที่กล่าวว่า ภารกิจ หมายถึง การแสดงวิธีดำเนินการที่สถานศึกษาจะจัดทำให้สอดคล้องกับหลักการและจุดหมายของหลักสูตร

ถวัลย์ มาสจรัส (2545 : 29) กล่าวว่า ภารกิจ หมายถึง หน้าที่ร่วมกันในการกำหนดงานหลักที่สำคัญๆ ของสถานศึกษาและแผนปฏิบัติการ ซึ่งสอดคล้องกับ ธวัชชัย ชัยจิรฉายากุล ปราณีย์ สังขะตะวรรณ และประภาพรรณ เอี่ยมสุภามิตร (2545 : 19) ที่กล่าวว่า ภารกิจหมายถึง ภาระหน้าที่ร่วมกันในการกำหนดงานหลักที่สำคัญของสถานศึกษา

สุชาติ วยวุฒิ (2546 : 28) กล่าวว่า เมื่อกำหนดวิสัยทัศน์แล้ว ต้องกำหนดวิธีการที่จะดำเนินงานเพื่อบรรลุตามวิสัยทัศน์ รวมทั้งจะเป็นการนำไปสู่การวางแผนปฏิบัติงานต่อไป การกำหนดภารกิจ ต้องให้ครบถ้วนตามที่วิสัยทัศน์กำหนด

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่าภารกิจหมายถึง งานที่สถานศึกษาต้องทำ เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์และนำไปสู่การวางแผนการปฏิบัติ วิธีการเขียนสถานศึกษาควรระบุกิจกรรมที่จำเป็นต้องทำ ให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์เพื่อสะท้อนกรอบความคิดในการทำงาน และการปฏิบัติงานของสถานศึกษา

เป้าหมาย

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2546ก : 10) กล่าวว่า เป้าหมาย หมายถึง สภาพหรือผลผลิตที่ต้องการให้เกิดขึ้นในอนาคตหลังจากที่ได้ดำเนินการตามภารกิจแล้ว

กรมวิชาการ (2546ข : 7) ได้กล่าวว่า เป้าหมาย หมายถึง การกำหนดเป็นความคาดหวังด้านคุณภาพที่เกิดกับผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ที่สถานศึกษากำหนดและสอดคล้องกับจุดหมายของหลักสูตรแกนกลาง

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (2546 : 17) ได้กล่าวว่า เป้าหมาย หมายถึง ผลสัมฤทธิ์หรือจุดหมายที่สถานศึกษาคาดหวังให้เกิดขึ้นกับเด็กปฐมวัยตามภาระงานหรือกิจกรรมที่ปฏิบัติ สถานศึกษาเขียนระบุเป้าหมายให้สอดคล้องกับภารกิจให้ค่อนข้างชัดเจนว่าต้องการอย่างไร เป้าหมายที่ดีควรมีการระบุเป้าหมายทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ

รุจิรี ภูสาระ และจันทร์ธานี สงวนนาม (2545 : 148) กล่าวว่า เป้าหมาย/จุดหมาย หมายถึง ข้อความที่แสดงให้เห็นว่า เมื่อดำเนินการจัดการไปตามหลักสูตรแล้ว ผู้เรียนจะบังเกิดผลอะไรบ้างมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่นำไปสู่เป้าหมายหลักของหลักสูตรเพียงใด ซึ่งสอดคล้องกับ เอกกรินทร์ สีมหาศาล (2545 : 243) ที่กล่าวว่า เป้าหมายหมายถึง ข้อความที่แสดงให้เห็นว่าเมื่อดำเนินการบริหารจัดการไปตามจุดหมายของหลักสูตรแล้ว ผู้เรียนจะเกิดผลสัมฤทธิ์ด้านใดบ้างและมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่นำไปสู่เป้าหมายของหลักสูตรมากน้อยเพียงใด

สุชาติ วิทยุฉิม (2546 : 28) กล่าวว่า สถานศึกษาต้องกำหนดเป้าหมายของการจัดการศึกษา ซึ่งเป็นกำหนดความคาดหวังด้านคุณภาพที่เกิดกับผู้เรียน เมื่อจบหลักสูตรที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของสถานศึกษาและจุดหมายของหลักสูตรแกนกลาง การเขียนเป้าหมายจะมีส่วนคล้ายคลึงกับจุดหมายของหลักสูตรแกนกลาง แต่ไม่ควรคัดลอกมา เพราะจะมีส่วนที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ซึ่งสถานศึกษาเป็นผู้กำหนดขึ้นด้วย จึงควรเรียบเรียงใหม่ให้เป็นเป้าหมายที่แท้จริงของการจัดหลักสูตรในโรงเรียน เป้าหมายของหลักสูตรสามารถเขียนได้ทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

จากที่กล่าวว่าสรุปได้ว่า เป้าหมายหมายถึงผลสัมฤทธิ์หรือจุดหมายที่สถานศึกษาคาดหวังให้เกิดกับเด็กตามภาระงานที่ปฏิบัติ สถานศึกษาต้องเขียนเป้าหมายสอดคล้องกับภารกิจของโรงเรียน เป้าหมายที่ดีควรมีการระบุเป้าหมายทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ

2.2.3.3 การกำหนดโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย

กรมวิชาการ (2546ก : 28) ได้กล่าวว่า สถานศึกษาจำเป็นต้องจัดทำโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยดังนี้

1. การกำหนดตัวบ่งชี้และสภาพที่พึงประสงค์

กรมวิชาการ (2546ก : 28) ได้กล่าวว่า การกำหนดตัวบ่งชี้และสภาพที่พึงประสงค์กำหนดได้โดยยึดมาตรฐานในจุดหมายของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 เป็นหลักและกำหนดตัวบ่งชี้และสภาพที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัยในแต่ละช่วงอายุของเด็กที่สถานศึกษารับผิดชอบ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2546ก : 11) กล่าวว่า หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย มุ่งพัฒนาให้เด็กมีพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญาตามวัยและความแตกต่างระหว่างบุคคล ดังนั้นการอบรมเลี้ยงดูเด็กจึงเน้นการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่ดีงามให้ควบคู่ไปกับความสามารถพื้นฐานในด้านต่างๆ สถานศึกษาต้องกำหนดมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนให้สอดคล้องตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (2546 : 19) ได้กล่าวว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ หมายถึง พฤติกรรมหรือความสามารถโดยภาพรวมตามพัฒนาการทั้ง 4 ด้านของเด็กที่สถานศึกษาคาดหวังให้เกิดขึ้นกับเด็ก หลังจากได้รับการจัดประสบการณ์ที่เหมาะสมตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยที่โรงเรียนกำหนด การกำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา ควรพิจารณามาตรฐานที่เป็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 เป็นหลัก หลังจากนั้นก็พิจารณาว่าโรงเรียนมีลักษณะพิเศษเฉพาะหรือมีเอกลักษณ์ที่เป็นของโรงเรียนอย่างไร โรงเรียนมุ่งเน้นคุณลักษณะที่ต้องการให้เกิดกับเด็กเป็นพิเศษอย่างไร กำหนดเป็นส่วนของโรงเรียนเพิ่มเติม แต่ต้องสอดคล้องตามหลักการของการจัดการศึกษาปฐมวัย

2. การกำหนดสาระการเรียนรู้รายปี

กรมวิชาการ (2546ก : 36) กล่าวว่า การกำหนดสาระการเรียนรู้รายปีสามารถทำได้โดยพิจารณาจากสาระที่ควรเรียนรู้และประสบการณ์สำคัญของหลักสูตรแกนกลาง สถานศึกษาจะต้องคาดการณ์ล่วงหน้าว่าเด็กแต่ละช่วงวัยควรเรียนรู้อะไรบ้างจากหัวข้อที่ระบุไว้ในหลักสูตรและด้วยประสบการณ์สำคัญใดบ้าง โดยอาศัยความรู้ความเข้าใจในคุณลักษณะตามวัย / พัฒนาการของเด็กปฐมวัย หลักการจัดการศึกษาปฐมวัย และประสบการณ์ของผู้สอน กำหนดสาระการเรียนรู้ไว้เป็นรายปีแยกตามช่วงอายุ 3 ขวบ 4 ขวบ 5 ขวบ และกำหนดประสบการณ์สำคัญที่คาดว่าจะเกิด

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2546ก : 13) กล่าวว่า การกำหนดสาระการเรียนรู้รายปี สามารถทำได้ดังนี้

1. พิจารณาจากจุดหมาย มาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ 12 มาตรฐานที่กำหนดไว้ในหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ตลอดจนมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่สถานศึกษากำหนดเพิ่มขึ้น
2. วิเคราะห์พัฒนาการของเด็กในแต่ละวัย จัดประสบการณ์ให้สอดคล้องกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ และพัฒนาการของเด็กในแต่ละช่วงอายุ
3. วิเคราะห์สาระที่ควรเรียนรู้ให้ครอบคลุมที่ควรรู้ในหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 ทั้ง 4 เรื่อง โดยพิจารณาในสอดคล้องกับพัฒนาการของเด็กและประสบการณ์
4. กำหนดกรอบระยะเวลา
5. กำหนดกิจกรรมที่เหมาะสมกับพัฒนาการเด็กในแต่ละช่วงอายุ ให้ครอบคลุมประสบการณ์สำคัญและสาระที่ควรเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2546ข : 6) กล่าวว่า การกำหนดสาระการเรียนรู้รายปีเป็นการวิเคราะห์ต่อจากมาตรฐานที่พึงประสงค์ ตัวบ่งชี้ สภาพที่พึงประสงค์ แล้วพิจารณาประกอบกับสาระการเรียนรู้ (สาระที่ควรเรียนรู้/ประสบการณ์สำคัญ) ที่กำหนดไว้ในหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พ.ศ.2546 เพื่อนำมากำหนดเป็นสาระการเรียนรู้รายปีว่าเด็กแต่ละวัยมีสาระที่ควรเรียนรู้อะไรบ้างและใช้ประสบการณ์สำคัญใดบ้าง

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (2546 : 22) กล่าวว่า การกำหนดสาระการเรียนรู้รายปี ทำได้โดยการศึกษา วิเคราะห์ ทำความเข้าใจและพิจารณาสาระการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลาง แล้วกำหนดเป็นสาระการเรียนรู้ในหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียน โดยกำหนดว่าจะมีสาระการเรียนรู้อะไรบ้างที่ใช้เป็นสื่อกลางในการจัดกิจกรรมให้กับเด็กแต่ละชั้นเรียนในโรงเรียนสามารถจัดสาระการเรียนรู้เป็นหน่วยๆ ไปได้เพื่อแสดงภาพรวมกว้างๆ ให้เห็นว่า ใน 1 ปีการศึกษา ในชั้นใดชั้นหนึ่งจะมีสาระการเรียนรู้อะไรบ้าง ทั้งนี้การจัดหน่วยการเรียนรู้ต้องสัมพันธ์สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ในหลักสูตรแกนกลาง

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การกำหนดสาระการเรียนรู้รายปีต้องพิจารณาสาระการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลาง สถานศึกษาจะต้องคาดการณ์ล่วงหน้าว่าเด็กแต่ละช่วงวัยควรเรียนรู้อะไรบ้าง จากหัวข้อที่ระบุไว้ในหลักสูตรและด้วยประสบการณ์สำคัญใดบ้างแล้วกำหนดเป็นสาระการเรียนรู้ในหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียน โดยกำหนดว่าจะมีสาระการเรียนรู้อะไรบ้างที่ใช้เป็นสื่อกลางในการจัดกิจกรรมให้กับเด็กแต่ละชั้นเรียนในโรงเรียน ใน 1 ปีการศึกษา

3. การกำหนดเวลาเรียน

กรมวิชาการ (2546ก : 39) กล่าวว่า การกำหนดเวลาเรียนสำหรับเด็กปฐมวัยแต่ละแห่งส่วนใหญ่จะจัด 2 ภาคเรียน : 1 ปีการศึกษา หรือ 200 วัน : 1 ปีการศึกษา ในแต่ละวันจะใช้เวลา 5 - 7 ชั่วโมง โดยประมาณ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (2546 : 20) กล่าวว่า การกำหนดระยะเวลาเรียนในแต่ละโรงเรียนมีความแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับข้อกำหนดของโรงเรียนนั้นๆ เช่น บางโรงเรียนเปิดสอน 3 ปีการศึกษาสำหรับเด็กอายุ 3 - 5 ปี บางโรงเรียนเปิดสอน 2 ปีการศึกษา รับเด็กอายุ 4 - 5 ปี หรือบางโรงเรียนเปิดสอนการศึกษาปฐมวัยเพียง 1 ปี รับเด็กอายุ 5 ปี เป็นต้น

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่าการกำหนดระยะเวลาในแต่ละโรงเรียนแตกต่างกันแล้วแต่การเปิดสอนของแต่ละโรงเรียน ส่วนใหญ่จะจัด 2 ภาคเรียน 1 ปีการศึกษา หรือ 200 วัน

2.2.3.3 การกำหนดแนวทางจัดประสบการณ์การเรียนรู้

กรมวิชาการ (2546ก : 39) กล่าวว่า การกำหนดแนวการจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย มีรูปแบบและวิธีการที่หลากหลาย หลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยควรกำหนดการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยแต่ละช่วงอายุให้สอดคล้องกับจิตวิทยาพัฒนาการ คือเหมาะสมกับอายุ วุฒิภาวะ ระดับพัฒนาการและลักษณะการเรียนรู้ของเด็ก ทั้งนี้เด็กปฐมวัยจะเรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้า มีโอกาสลงมือกระทำ เคลื่อนไหว สำรวจ สังเกต ทดลอง เล่น สืบค้น คิดแก้ปัญหาด้วยตนเอง ดังนั้นจะต้องกำหนดการจัดประสบการณ์ให้เห็นเป็นรูปธรรมในหลักสูตรสถานศึกษาของตน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2546ก : 15) กล่าวว่า การกำหนดแนวการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ต้องคำนึงถึงหลักการ แนวทางการจัดประสบการณ์ หลักการจัดกิจกรรมประจำวัน ขอบข่ายของกิจกรรมประจำวันที่กำหนดไว้ในหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย

และสอดคล้องกับปรัชญา วิสัยทัศน์ มาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ที่สถานศึกษากำหนดไว้โดยอาจปรับเปลี่ยน ยืดหยุ่นตามบริบท สภาพการณ์ของเด็กและแหล่งเรียนรู้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (2546 : 25) กล่าวว่า การกำหนดแนวการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ให้สถานศึกษาเขียนระบุหลักการ แนวทางหรือวิธีการในการจัดประสบการณ์และการจัดกิจกรรมประจำวันจากหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 และเอกสารคู่มือการจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย รวมทั้งเอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การกำหนดแนวการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย มีรูปแบบที่หลากหลาย แต่ควรกำหนดวิธีการจัดให้เหมาะสมโดยศึกษาหลักการ แนวทางการจัดประสบการณ์และการจัดกิจกรรมประจำวันจากหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 เป็นหลัก โดยสถานศึกษาอาจกำหนดไว้โดยปรับเปลี่ยน ยืดหยุ่นตามบริบท สภาพการณ์ของเด็กและแหล่งเรียนรู้ของแต่ละโรงเรียน

2.2.3.4 การกำหนดแนวทางการจัดทำแผนการจัดประสบการณ์

กรมวิชาการ (2546 : 58 - 60) กล่าวว่า การกำหนดแนวทางการจัดทำแผนการจัดประสบการณ์มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ศึกษาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 และเอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

2. วิเคราะห์หลักสูตรสถานศึกษา ความสัมพันธ์ของมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ (จุดหมาย) ตัวบ่งชี้ สภาพที่พึงประสงค์ของเด็ก 3 - 5 ปี

3. วิเคราะห์สาระการเรียนรู้ คือประสบการณ์สำคัญและสาระที่ควรเรียนรู้

4. กำหนดรูปแบบการจัดประสบการณ์

5. เขียนแผนการจัดประสบการณ์

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2546ก : 18) กล่าวว่า ขั้นตอนการจัดกิจกรรมมีดังนี้ คือ

1. กำหนดหัวเรื่อง/หน่วย โดยเด็ก หรือเด็กกับครู หรือครู

2. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างหัวเรื่องกับสาระที่ควรรู้

3. ระดมความคิดจากเด็กเกี่ยวกับสิ่งที่ได้รู้แล้วและสิ่งที่ได้กอยากรู้

4. เพิ่มเติมสิ่งที่เด็กควรรู้ให้เหมาะสมตามวัย

5. นำข้อมูลจากข้อ 3, 4 มาวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละวัน/สัปดาห์ โดยจัดกลุ่มคำถามที่มีลักษณะใกล้เคียงกันจัดลำดับจากง่ายไปหายาก

6. กำหนดเวลาในการจัดกิจกรรมตามความเหมาะสม

7. จัดกิจกรรมโดยใช้เทคนิค/กระบวนการ/วิธีการ/สื่อต่างๆ โดยยึดประสบการณ์สำคัญที่กำหนดไว้ในหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย

8. เขียนแผนการจัดประสบการณ์ในรูปแบบใดก็ได้ โดยมีองค์ประกอบในการเขียนให้ครอบคลุม จุดประสงค์ เนื้อหา กิจกรรม สื่อ และการวัดประเมินผล

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (2546 : 30 - 31) กล่าวว่า การกำหนดแนวทางการจัดทำแผนการจัดประสบการณ์ในหลักสูตรสถานศึกษาควรเขียนระบุถึงขั้นตอนการจัดทำแผนการจัดประสบการณ์ วิธีการนำแผนจัดประสบการณ์ไปใช้ โดยยึดคุณลักษณะที่พึงประสงค์สาระการเรียนรู้รายปี/รายชั้น การจัดประสบการณ์ สื่อและแหล่งเรียนรู้ที่สถานศึกษาเขียนระบุไว้มาเป็นแนวทางในการกำหนดแผนการจัดประสบการณ์

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การกำหนดแนวทางจัดทำแผนการจัดประสบการณ์ มีขั้นตอนดังนี้ คือ การกำหนดสาระ วิเคราะห์ความสัมพันธ์ กำหนดเวลาและเขียนแผนการสอน

2.2.3.5 การกำหนดการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2546ก : 21) กล่าวว่า การจัดบรรยากาศการเรียนรู้ หมายถึง การจัดสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน ตลอดจนบทบาทของครู บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับเด็กที่สนับสนุนให้เด็กได้พัฒนาตนเองและเกิดการเรียนรู้ โดยสอดคล้องกับการพัฒนาการและศักยภาพของเด็ก ในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา สถานศึกษาจำเป็นต้องเขียนแนวทางในการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วยแนวทางการจัดสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกห้องเรียน ตลอดจนแนวทางในการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ให้กับเด็ก และต้องสอดคล้องกับพัฒนาการของเด็ก และหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ปรัชญา วิสัยทัศน์ ภารกิจ มาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ สาระการเรียนรู้ การจัดประสบการณ์ที่กำหนดไว้ในหลักสูตรสถานศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2546ข : 6) กล่าวว่า การกำหนดบรรยากาศการเรียนรู้ สถานศึกษาจำเป็นต้องเขียนแนวทางในการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ให้กับเด็กปฐมวัย ซึ่งประกอบด้วย แนวทางในการจัดสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกห้องเรียน ตลอดจนท่าทีการแสดงออก การปฏิบัติ การใช้คำพูดของบุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเด็ก การกำหนดบรรยากาศการเรียนรู้ให้กับเด็กต้องคำนึงถึงพัฒนาการทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา และหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พ.ศ.2546 ตลอดจนวิสัยทัศน์ ภารกิจ สาระการเรียนรู้ แนวทางการจัดประสบการณ์ที่สถานศึกษากำหนดไว้

กรมวิชาการ (2646ก : 40) กล่าวว่า การกำหนดการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้เป็นหน้าที่ของผู้จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยจะกำหนดสภาพแวดล้อมทั้งภายใน ภายนอกห้องเรียน ที่ช่วยสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นกับเด็กปฐมวัย สภาพแวดล้อมสามารถจัดทำได้หลายรูปแบบ โดยคำนึงถึงหลักการจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาปฐมวัยที่ให้มีทั้งมุมเล่น/ศูนย์เล่นต่างๆ นอกจากนี้การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ทางด้านจิตภาพ ถือว่ามีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าสภาพแวดล้อมทางกายภาพ หลักสูตรสถานศึกษาควรเขียนให้เห็นเป็นรูปธรรม เพื่อเป็นแนวทางสำหรับผู้สอนจะได้ถือเป็นหลักปฏิบัติในสถานศึกษาของตน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (2546 : 27) กล่าวว่า การกำหนดการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ในหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา เป็นการระบุถึงสิ่งควรดำเนินการในการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ ทั้งนี้ระบุการดำเนินการดังกล่าวควรให้สอดคล้องกับปรัชญา

ของสถานศึกษา และคำนึงถึงวัย และพัฒนาการของเด็ก ความสะอาด สะดวก ปลอดภัย และพร้อมรับ ความเพียงพอและเหมาะสมของสื่อ เครื่องเล่นและพื้นที่ปฏิบัติการ รวมทั้งความพร้อมของอาคาร สถานที่

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การกำหนดการสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ คือ การจัดสภาพแวดล้อมทั้งภายในห้องเรียนและนอกห้องเรียน รวมถึงบทบาทของครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องที่มีส่วนในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับเด็ก ดังนั้นจะต้องกำหนดสร้างบรรยากาศ การเรียนรู้ให้สอดคล้องกับพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก ต้องสอดคล้องกับพัฒนาการของเด็ก และหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ปรัชญา วิสัยทัศน์ ภารกิจ มาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์สาระ การเรียนรู้ การจัดประสบการณ์ที่กำหนดไว้ในหลักสูตรสถานศึกษา

2.2.3.6 การกำหนดสื่อและแหล่งการเรียนรู้

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2546ก : 22) กล่าวว่า การกำหนดสื่อและแหล่งเรียนรู้ หมายถึง การจัดตัวกลางในการถ่ายทอดเรื่องราวเนื้อหาจากผู้ส่งไปยังผู้รับเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ที่วางไว้ ช่วยให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรง สื่อและ แหล่งเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยควรเป็นสื่อที่ใช้พัฒนาเด็กได้ครบทุกด้าน สามารถทำให้สิ่งที่เป็นนามธรรม เข้าใจยากเป็นรูปธรรมที่เด็กเข้าใจง่าย ลักษณะของสื่อและแหล่งเรียนรู้ที่จะนำมาส่งเสริม พัฒนาการเด็กระดับปฐมวัยควรมีความหลากหลาย มีทั้งสื่อที่เป็นของจริง สื่อธรรมชาติ ถ้าไม่สามารถหาได้อาจจะใช้สื่อที่จำลองขึ้นแทน ควรใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ที่อยู่ใกล้ตัวเด็กในชุมชนที่เด็กอาศัยอยู่ ใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้เป็นไปอย่างมีคุณค่า รวมทั้งกระตุ้นให้เด็กรู้จักแสวงหาความรู้และเกิดการเรียนรู้ อย่างลึกซึ้งต่อเนื่องตลอดเวลา

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2546ข : 6) กล่าวว่า สถานศึกษาควรกำหนดแนวทางในการใช้สื่อ และจัดแหล่งเรียนรู้ที่สถานศึกษาสามารถนำมาใช้ในการ จัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับเด็กปฐมวัย โดยอาจเป็นสื่อและแหล่งการเรียนรู้ที่สถานศึกษามี อยู่เดิมในสถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น หรือที่จัดหาจัดซื้อเพิ่มเติม ทั้งนี้สื่อและแหล่งเรียนรู้ควรเป็นสื่อ ที่ใช้เพื่อพัฒนาเด็กได้ครบทุกด้าน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา สามารถทำให้ สิ่งที่เป็นนามธรรม เข้าใจยากกลายเป็นรูปธรรม ที่เด็กเข้าใจง่าย เด็กสามารถเรียนรู้ได้ตลอดเวลา ทุกสถานที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสื่อการเรียนรู้ผ่านการเล่น นอกจากนี้ควรใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ที่อยู่ ใกล้ตัวเด็กในชุมชนที่เด็กอาศัยอยู่ เช่น ห้องสมุด สวนสมุนไพร ห้องวิทยาศาสตร์ สถานีตำรวจ โรงพยาบาล เป็นต้น

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (2546 : 28) กล่าวว่า การกำหนด สื่อและแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษา ควรระบุสื่อและแหล่งการเรียนรู้ตามสภาพความเป็นจริงที่สถานศึกษา ใช้โดยคำนึงถึงความหลากหลาย ปลอดภัยและสอดคล้องกับการจัดประสบการณ์

กรมวิชาการ (2546ก : 40 - 41) กล่าวว่า การกำหนดสื่อและแหล่งเรียนรู้ ผู้สอนในระดับปฐมวัยควรจัดเตรียมสื่อและแหล่งเรียนรู้อย่างหลากหลายที่มีอยู่ในท้องถิ่น ชุมชน และ แหล่งอื่นๆ เน้นสื่อที่เหมาะสมกับวัย พัฒนาการของเด็ก รวมทั้งบริบทของสังคมและวัฒนธรรมที่เด็ก

อาศัยอยู่อาจจัดทำและพัฒนาสื่อการเรียนรู้ขึ้นเอง หรือนำสื่อต่างๆ ที่มีอยู่รอบตัวเด็กมาใช้ให้เป็นประโยชน์

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่าการกำหนดสื่อและแหล่งเรียนรู้ควรเป็นสื่อที่ใช้พัฒนาเด็กได้ครบทุกด้าน เหมาะสมกับเด็กและมีความหลากหลายทั้งของจริง ของจำลอง และควรใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ในชุมชนที่อยู่รอบตัวเด็กมาใช้ให้เกิดประโยชน์

2.2.3.7 การประเมินพัฒนาการ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2546ก : 23 - 24) กล่าวว่า การประเมินพัฒนาการ เป็นการประเมินความสามารถของเด็กในการแสดงพฤติกรรมที่คาดว่าจะปรากฏในแต่ละช่วงอายุ โดยประเมินพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญาของเด็กโดยถือเป็นกระบวนการต่อเนื่อง และเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมปกติที่จัดให้เด็กในแต่ละวันทั้งนี้เพื่อนำผลที่ได้มาเป็นข้อมูลในการพิจารณาปรับปรุง วางแผนการจัดกิจกรรมให้เด็กแต่ละคนได้รับการพัฒนาตามศักยภาพ สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร การประเมินพัฒนาการของหลักสูตรสถานศึกษาควรมีความสอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย สารการเรียนรู้ประสบการณ์สำคัญ การจัดประสบการณ์ในหลักสูตรสถานศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2546ข : 6) กล่าวว่า สถานศึกษาควรจัดทำแนวปฏิบัติ วิธีประเมินพัฒนาการ ตลอดจนเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินพัฒนาการ หรือวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลหรือบันทึกพัฒนาการของเด็ก โดยประเมินพัฒนาการของหลักสูตรสถานศึกษา ควรมีความสอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พ.ศ.2546

กรมวิชาการ (2546ก : 40) กล่าวว่า สถานศึกษาปฐมวัยมีหน้าที่จัดทำแนวปฏิบัติในการประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัยให้ทุกฝ่ายถือปฏิบัติร่วมกัน โดยให้สอดคล้องกับการประเมินพัฒนาการที่ระบุไว้ในหลักสูตรแกนกลาง วิธีการประเมินที่เหมาะสมที่สุดและควรใช้กับเด็กปฐมวัยคือการสังเกต และบันทึกข้อมูลเก็บไว้ในรูปแบบต่างๆ เช่น แบบบันทึกสั้น แบบสังเกต แบบมาตรฐานค่า ฯลฯ ควรเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ อาจทำในรูปแบบของแฟ้มผลงานเด็ก ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับข้อกำหนดร่วมกันของบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (2546 : 29) กล่าวว่า การกำหนดแนวทางการประเมินพัฒนาการของเด็กปฐมวัยในหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา เป็นการระบุถึงหลักการ แนวทาง และวิธีการประเมิน เกณฑ์ที่ใช้ในการประเมินพัฒนาการ ลักษณะเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินพัฒนาการ

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การกำหนดแนวทางการประเมินพัฒนาการ เป็นการประเมินความสามารถของเด็กในการแสดงพฤติกรรม โดยให้สอดคล้องกับการประเมินพัฒนาการที่ระบุไว้ในหลักสูตรแกนกลาง วิธีการประเมินที่เหมาะสมที่สุดและควรใช้กับเด็กปฐมวัยคือการสังเกต และบันทึกข้อมูลเก็บไว้ในรูปแบบต่างๆ สถานศึกษาควรระบุแนวทางการประเมินให้ชัดเจน

2.2.4 การตรวจสอบหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย

กรมวิชาการ (2546ก : 41) ได้กล่าวว่า การตรวจสอบหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย ทำเมื่อสถานศึกษาดำเนินการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาเสร็จแล้ว ควรกำหนดให้มีการประเมินก่อนนำหลักสูตรไปใช้ อาจให้ผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษาปฐมวัยตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตร องค์ประกอบต่างๆ ของหลักสูตรที่จัดทำ แล้วประเมินระหว่างดำเนินการใช้หลักสูตรเพื่อตรวจสอบดูว่านำไปใช้ได้ดีเพียงใด ควรปรับปรุงแก้ไขเรื่องใด และประเมินพัฒนาการใช้หลักสูตรครบแต่ละช่วงอายุ 3 ขวบ 4 ขวบ 5 ขวบ เพื่อสรุปผลหลักสูตรที่จัดทำและจะได้ปรับปรุงพัฒนาให้ดีขึ้น

สงัด อุทรานันท์ (2532 : 55) กล่าวว่า การตรวจสอบเอกสารหลักสูตรภายหลังจากร่างหลักสูตรเสร็จแล้วนั้นมีจุดมุ่งหมายก็เพื่อให้หลักสูตรมีความสมบูรณ์ และเกิดความเชื่อมั่นว่าหลักสูตรจะมีความสัมฤทธิ์ผลในการนำไปใช้ได้มากที่สุด การตรวจสอบเอกสารหลักสูตรอาจจะทำได้โดยวิธีการต่อไปนี้คือ (1) การตรวจสอบโดยคณะพัฒนาหลักสูตรและ (2) การตรวจสอบโดยคณะผู้เชี่ยวชาญ

นิรมล ศตวุฒิ (2547 : 55) กล่าวว่า เมื่อดำเนินการจัดทำเอกสารหลักสูตรเสร็จเรียบร้อยแล้วไม่ควรนำไปใช้ทันทีที่มีการตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรก่อน การตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรทำได้ 2 แนวคือ

1. การตรวจสอบคุณภาพจากเอกสารหลักสูตรโดยผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและด้านเนื้อหาสาระที่บรรจุอยู่ในหลักสูตรร่วมกันตรวจเป็นคณะและตรวจในประเด็นต่อไปนี้

- 1.1 ความครบถ้วนขององค์ประกอบและรายละเอียดในส่วนต่างๆ ของหลักสูตร
- 1.2 ความถูกต้องและเหมาะสมของทุกองค์ประกอบและทุกส่วนในหลักสูตร
- 1.3 ความสอดคล้องระหว่างองค์ประกอบหรือส่วนต่างๆ ในหลักสูตร

2. การทดลองใช้หลักสูตร โดยนำหลักสูตรที่ร่างเสร็จแล้วไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างผู้เรียนแล้วประเมินหลักสูตร

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การตรวจสอบคุณภาพหลักสูตร คือ การตรวจสอบองค์ประกอบและรายละเอียดในส่วนต่างๆ ของหลักสูตรซึ่งอาจทำได้โดยผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาวิชา ซึ่งจัดทำ 3 ระยะคือ ก่อนนำหลักสูตรไปใช้ ระหว่างที่ใช้หลักสูตรและหลังการใช้หลักสูตร

4. พัฒนาการของเด็กปฐมวัย

4.1 แนวคิดเกี่ยวกับการเจริญเติบโต พัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย

การเจริญเติบโต พัฒนาการและการเรียนรู้ในเด็กปฐมวัยนั้นเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในตัวเด็กอย่างต่อเนื่องกันมาตั้งแต่ปฏิสนธิ คลอดจากครรภ์มารดาสู่โลกภายนอก จากทารกและเติบโตเป็นผู้ใหญ่ พัฒนาการเด็กปฐมวัย เริ่มนับช่วงตั้งแต่เด็กปฏิสนธิจนถึงอายุ 8 ปี การที่สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการเจริญเติบโต พัฒนาการ การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยนั้น จะช่วยทำให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับเด็ก

4.2 ความหมายของการเจริญเติบโต พัฒนาการ วุฒิภาวะ และการเรียนรู้

พัฒนาการ (Development) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงในตัวมนุษย์ ทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ และสติปัญญาด้านการทำหน้าที่ (function) และวุฒิภาวะ (Maturation) ของอวัยวะระบบต่างๆ ในด้านโครงสร้าง การจัดระเบียบส่วนต่างๆ ของร่างกาย รวมทั้งพฤติกรรมที่แสดงออก มีลักษณะและทิศทางที่แน่นอนสัมพันธ์กับเวลา ทำให้สามารถทำหน้าที่ได้อย่างดี มีประสิทธิภาพ ทำสิ่งที่ยากสลับซับซ้อนมากขึ้น ตลอดจนการเพิ่มทักษะใหม่ๆ จึงเป็นการเปลี่ยนแปลงความสามารถในการปรับตัวต่อสภาพแวดล้อม ผสมผสานก้าวหน้าเป็นลำดับขั้นตอนต่อเนื่องกันไป โดยพัฒนาการครอบคลุมการเปลี่ยนแปลงทางสรีรวิทยา (Physiological Development) ของระบบอวัยวะ เป็นการเปลี่ยนแปลงด้านปริมาณ (Quantitative Change) ได้แก่การเพิ่มจำนวนเซลล์ประสาทในสมอง ขนาดของรูปร่างสูงขึ้น การขยายส่วนต่างๆ ของร่างกาย และการเกิด/เปลี่ยนแปลงการพัฒนาร่างกายของมนุษย์ (Human Development) เป็นความสามารถในการทำหน้าที่ด้านต่างๆ ดูจากพฤติกรรมและผลงาน สิ่งใหม่ๆ ทางด้านคุณภาพ (Qualitative Change) ได้แก่ ความสามารถในการฟัง พูด อ่าน เขียน การคิดเลข การแก้ปัญหา ทักษะการช่วยตนเอง การทรงตัว การเคลื่อนไหว การกระโดด การรู้จักแบ่งปัน มีน้ำใจ ยิ้มแย้ม ซึ่งพัฒนาการทุกด้านของมนุษย์ถ้าได้รับการตอบสนองตรงตามความต้องการแล้ว พัฒนาการของมนุษย์จะเป็นไปอย่างสมวัย พัฒนาการเด็กปฐมวัยแบ่งเป็น 4 ด้านคือ

1. พัฒนาการด้านร่างกาย หมายถึง ความสามารถในการทำงานของกล้ามเนื้อใหญ่ที่ใช้ในการเคลื่อนไหว ทรงตัว ยืน วิ่ง รวมทั้งความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อเล็กและประสาทสัมผัส เช่นการหยิบของ การขีดเขียน การพับกระดาษ เป็นต้น

2. พัฒนาการด้านอารมณ์-จิตใจ หมายถึง ความสามารถในการรู้สึกและแสดงความรู้สึกของเด็ก เช่น พอใจ ไม่พอใจ รักชอบ สนใจ เกลียด โดยที่เด็กรู้จักควบคุมการแสดงออกอย่างเหมาะสมกับวัยและสถานการณ์ ตลอดจนการสร้างความรู้สึกที่ดีและนับถือตนเอง ซึ่งเกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางด้านสังคม จึงรวมเป็นพัฒนาการทางด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคม

3. พัฒนาการด้านสังคม หมายถึง ความสามารถของเด็ก ในการสร้างสัมพันธภาพกับเพื่อน ปรับตัวในการเล่นหรืออยู่กับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ทำหน้าที่ตามเวลา มีความรับผิดชอบ รู้จักกาลเทศะ การช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน

4. พัฒนาการด้านสติปัญญา หมายถึง ความสามารถในการรับรู้ การเข้าใจสิ่งต่างๆ การใช้เหตุผลการแก้ปัญหา ซึ่งแสดงออกโดยการใช้ภาษาในการสื่อความหมายเป็นส่วนใหญ่

การเจริญเติบโต หมายถึง (Growth) หมายถึงการเปลี่ยนแปลงทางด้านปริมาณ เช่น ขนาดของร่างกายและอวัยวะเกิดจากการเพิ่มจำนวนเซลล์ และส่วนหล่อเลี้ยง ทำให้รูปร่างเปลี่ยนแปลงในเรื่องน้ำหนัก ส่วนสูง ขนาดลำตัว รวมทั้งอวัยวะและโครงสร้างภายใน เพื่อทำหน้าที่ให้เหมาะสม แต่ไม่รวมการมีลักษณะใหม่ๆ หรือความสามารถใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นด้วย ซึ่งการเจริญเติบโตจะสิ้นสุดลงเมื่อถึงจุดสูงสุดของวุฒิภาวะทางร่างกาย เมื่ออายุประมาณ 21 ปี พัฒนาการนั้นจะดำเนินไปทุกๆ ช่วงอายุของชีวิตในทุกๆ ส่วนของร่างกาย และพัฒนาการจะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยการเจริญเติบโตเป็นพื้นฐาน

วุฒิภาวะ (Maturation) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงทางคุณภาพ เป็นผลรวมที่เกิดจากอิทธิพลของยีน (Gene) ซึ่งถ่ายทอดทางพันธุกรรม วุฒิภาวะมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับการเรียนรู้ แต่ไม่ได้เป็นผลมาจากการเรียนรู้ถ้าขาดอย่างใดอย่างหนึ่ง ความสามารถบางอย่างอาจจะไม่เกิดขึ้นหรือช้ากว่าที่ควรได้

การเรียนรู้ (Learning) หมายถึง กระบวนการที่มนุษย์มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปจากเดิมเป็นพฤติกรรมค่อนข้างถาวร ซึ่ง แบนดูรา (ห้องพรรณ เกิดพิทักษ์. 2536) กล่าวว่า มนุษย์สามารถเรียนรู้จากการสังเกตพฤติกรรมและผลของการแสดงพฤติกรรมของบุคคลอื่น ดังนั้นการเรียนรู้ของเด็ก เป็นผลมาจากประสบการณ์จากสิ่งแวดล้อม และมีการฝึกฝนตั้งแต่วัยทารก ในการเรียนรู้ของเด็กนั้นสิ่งที่มีอิทธิพลได้แก่ สภาพแวดล้อม การมีปฏิสัมพันธ์ ความต้องการและความสนใจของเด็ก ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ทำให้ความสามารถต่างๆ ของเด็กถูกนำออกมาใช้อย่างมีประสิทธิภาพ การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยมีขอบเขต คือ ใช้ช่วงเวลาสั้น การรับรู้เนื้อหาแบบรูปธรรม วิธีการเรียนรู้ในแบบของการเล่น ลงมือปฏิบัติ สำรวจสิ่งรอบตัวตามความพอใจของตนเอง

4.3 หลักพัฒนาการเด็กปฐมวัย

พัฒนาการของมนุษย์ทุกคนนั้นมีหลักการพอสรุปได้คือ

1. พัฒนาการของมนุษย์เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมีขั้นตอนและเกิดขึ้นตอนอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ปฏิสนธิ จะค่อยๆ พัฒนาเติบโตเป็นเด็กและผู้ใหญ่ต่อไป โดยขั้นต้นจะเป็นพื้นฐานสำหรับขั้นต่อไป

2. พัฒนาการของมนุษย์เป็นไปอย่างมีแบบแผนเฉพาะ พัฒนาการของมนุษย์จะเป็นไปเป็นระยะๆ กล่าวคือ เมื่อเด็กเกิดมาลิ้มรสชาติโลก เด็กจะนอนแบบเบาะก่อน ต่อจากนั้นค่อยๆ พัฒนาคำว่านั้น คืบ กลาน ยืน และเดินในที่สุด นอกจากนี้การพัฒนามนุษย์ทางด้านร่างกายจะถูกกำหนดพัฒนาไปเป็น 3 ทิศทาง คือ

ทิศทางที่ 1 พัฒนาการจะเริ่มจากส่วนบนลงล่างหรือศีรษะไปเท้า (Cephalous - Caudal Development) เด็กทารกจะมีศีรษะใหญ่เมื่อแรกเกิด และต่อมาอวัยวะส่วนอื่นๆ ค่อยๆ เจริญเติบโตจนได้สัดส่วนกับศีรษะและอวัยวะส่วนบน

ทิศทางที่ 2 พัฒนาการจะเริ่มจากแกนกลางของลำตัวไปสู่อวัยวะส่วนข้าง (Proximal - Distal Development) เช่น เด็กจะสามารถเคลื่อนไหวลำตัวได้ก่อนการใช้แขนและนิ้วมือ หรือเด็กจะใช้ทั้งแขนมัดสิ่งของก่อนจะควบคุมข้อมือ ฝ่ามือ และนิ้วมือ

ทิศทางที่ 3 พัฒนาการการเคลื่อนไหวของร่างกาย พัฒนาการทางทักษะจากทั่วไปสู่ทักษะการเคลื่อนไหวเฉพาะเจาะจง เด็กทารกอายุประมาณ 4 - 6 เดือน ยังไม่สามารถใช้นิ้วชี้และนิ้วหัวแม่มือ จับชิ้นของเล่นได้ หรือสามารถหยิบของเล่นเปลี่ยนจากมือข้างหนึ่งไปอีกข้างหนึ่งได้

3. พัฒนาการของมนุษย์ ตั้งแต่แรกจะมีผลต่อพัฒนาการระยะต่อไป พัฒนาการของมนุษย์นั้นมีทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม สติปัญญา จริยธรรม และบุคลิกภาพ ทั้งหมดทุกด้านจะมีความสัมพันธ์กันหมด แต่ละส่วนจะส่งผลกระทบซึ่งกันและกัน และถ้ามีพัฒนาการด้านใดด้านหนึ่งที่บกพร่องตั้งแต่เริ่มแรก ก็จะนำไปสู่ความบกพร่องในด้านอื่นๆ

4. พัฒนาการของมนุษย์นั้นตั้งแต่เด็กจนกระทั่งเป็นผู้ใหญ่ แต่ละคนจะมีความแตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับพันธุกรรมและสิ่งแวดล้อมในแต่ละช่วงชีวิต ปัจจัยทางพันธุกรรมที่ได้รับจากพ่อและแม่ เป็นตัวกำหนดศักยภาพ ส่วนปัจจัยทางด้านสิ่งแวดล้อมเป็นตัวกำหนดโอกาสความเป็นไปได้ของการที่เด็กเติบโตและพัฒนาตามศักยภาพนั้นๆ ดังนั้นพัฒนาการของเด็กแต่ละคนจะเป็นอย่างไรหลังจากปฏิสนธิแล้ว ขึ้นอยู่กับสุขภาพความแข็งแรงของมารดา โอกาสของการได้รับการอบรมเลี้ยงดู และประสบการณ์การเรียนรู้ เช่น เด็กที่เติบโตมาจากครอบครัวที่พ่อแม่เอาใจใส่ ได้รับการอาหารที่ครบถ้วนจะมีความแข็งแรงและเติบโตเร็วกว่าเด็กที่มาจากครอบครัวที่พ่อแม่ยากจนไม่เอาใจใส่ หรือ ถ้าเด็กคนใดเติบโตในสภาพแวดล้อมที่พร้อมด้านภาษา คือ พ่อแม่พูดกับลูก อ่านหนังสือให้ลูกฟัง เด็กจะมีแนวโน้มพูดเก่งและใช้ภาษาได้ดีกว่าเด็กคนอื่นๆ ที่ขาดโอกาสนี้ การทำความเข้าใจในเรื่องพัฒนาการเด็กเป็นหัวใจสำคัญของผู้ที่ทำงานเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาเด็กปฐมวัย

แบบฉบับของการพัฒนา

พัฒนาการของเด็กปฐมวัยทุกคนเปลี่ยนแปลงไปตามแบบแผนเดียวกันคือ

1. แบบแผนเฉพาะ เด็กปฐมวัยทุกคน มีลำดับขั้นของการพัฒนาเหมือนกัน เปลี่ยนแปลงไปตามขั้นตอนอย่างต่อเนื่องและมีทิศทางก้าวหน้า โดยไม่ข้ามขั้นและไม่มีการหยุดนิ่งอยู่กับที่ พัฒนาการขั้นต้นจะเป็นพื้นฐานของการพัฒนาขั้นต่อไปที่ซับซ้อนยิ่งขึ้น

2. การเปลี่ยนแปลงด้านปริมาณ เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงที่สังเกตได้ชัดเจน ด้านการเพิ่มขนาดของรูปร่าง และอวัยวะส่วนต่างๆ ของร่างกาย เมื่อเด็กอายุมากขึ้น เกิดความเจริญเติบโตเนื่องจากได้รับสารอาหารที่เพียงพอตามความต้องการของร่างกาย ขนาดของร่างกายมีส่วนสูงและน้ำหนักเพิ่มขึ้น รวมทั้งการแสดงออกถึงขีดความสามารถในด้านต่างๆ ก็เพิ่มขึ้นด้วย

3. การเปลี่ยนแปลงด้านคุณภาพ เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงที่สลับซับซ้อน เกี่ยวข้องกับกลไกการทำงานภายในร่างกายที่ก่อให้เกิดความสามารถใหม่ๆ เช่น เด็กอายุประมาณ 6-9 เดือน รู้จักฟังเพลงแล้วสามารถโยกตัวไป-มาตามจังหวะได้ แต่ถ้าอายุ 4 เดือนไม่สามารถทำได้ ดังนั้นก่อนที่เด็กจะรู้จักการฟัง แยกความแตกต่างของเสียงได้ ต้องผ่านกระบวนการเรียนรู้หลายขั้นตอนเกี่ยวกับการใช้ภาษา เช่น การฟัง การเปล่งเสียง การแยกความแตกต่างของเสียง จากนั้นเกิดประสบการณ์และสามารถแยกเสียง ทำตัวอ่อนเอียงได้ในที่สุด

4. ความสัมพันธ์ของพัฒนาการทุกด้าน ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์และจิตใจ สังคม และสติปัญญา มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันหมด ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงของพัฒนาการด้านหนึ่งย่อมส่งผลทางบวกและทางลบให้พัฒนาการด้านอื่นเปลี่ยนแปลงไปด้วย

5. ลักษณะเด่นของพัฒนาการ แต่ละช่วงของการเปลี่ยนแปลงตามขั้นตอนของพัฒนาการ ลักษณะบางอย่างอาจพัฒนาเร็วกว่าลักษณะอื่นและสังเกตเห็นเด่นชัด เช่น ในช่วงอายุ 3 ปี เด็กจะเริ่มรับรู้และสังเกตความแตกต่างทางเพศ เมื่ออายุ 4 ปีจะช่างซักถาม สนใจเล่นร่วมกับผู้อื่น พออายุ 5 ปี จะชอบความเป็นอิสระ เป็นตัวของตัวเอง เมื่อเด็กอายุมากขึ้นก็จะพัฒนาไปตามวุฒิภาวะ และการเรียนรู้ จากมวลประสบการณ์ทั้งหลายที่ได้รับ

6. ความคาดหวังของพัฒนาการ พัฒนาการของมนุษย์เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องมีขั้นตอน และได้ถูกกำหนดไว้อย่างแน่นอน จึงสามารถทำนายและคาดหวังความสามารถและพฤติกรรมตามพัฒนาการในแต่ละช่วงวัยของเด็กอย่างคร่าวๆ ได้ ทั้งนี้เมื่อเด็กได้รับการส่งเสริมพัฒนาการทุกด้านอย่างเหมาะสม

7. ความแตกต่างภายในบุคคล (Intra-individual Differences) ธรรมชาติได้กำหนดให้พัฒนาการของระบบและส่วนต่างๆ ของร่างกายในตัวเด็กแต่ละคน มีอัตราการเจริญเติบโตไม่เท่ากัน ในช่วงอายุหนึ่งๆ ของบุคคลนั้น

8. ความแตกต่างระหว่างบุคคล (Inter-individual Differences) แม้ว่าเด็กทุกคนจะมีแบบแผนของการพัฒนาการเหมือนกันและพัฒนาไปในทิศทางเดียวกัน แต่ความสามารถในการพัฒนาให้ไปถึงจุดเดียวกันเมื่ออายุเท่ากันอาจมีความแตกต่างกันได้ ทั้งนี้เนื่องมาจากระดับวุฒิภาวะที่ถูกกำหนดโดยพันธุกรรม และประสบการณ์ที่ได้รับจากสภาพแวดล้อม จะเป็นตัวกระตุ้นหรือขัดขวางศักยภาพการแสดงความสามารถของเด็กแต่ละคน

4.4 ทฤษฎีเกี่ยวกับการเจริญเติบโตพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย

การเจริญเติบโตพัฒนาการและการเรียนรู้ในแต่ละด้านของมนุษย์โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในระยะช่วงหลังแห่งการเจริญเติบโตของชีวิตของเด็ก ได้มีทฤษฎีหลายทฤษฎีอธิบายไว้ขั้นตอนการเจริญเติบโตพัฒนาการและการเรียนรู้เด็กในด้านนั้นๆ การทำความเข้าใจเกี่ยวกับทฤษฎีต่างๆ ทุกด้านเป็นพื้นฐานให้ครูและผู้เกี่ยวข้องมีความเข้าใจในการจัดการเรียนการสอน การวัดและการประเมิน ให้เด็กวัยนี้ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

1. ทฤษฎีพัฒนาการของกิเซล

อาร์โนลด์ กิเซล (Arnold Gesell. 1880 - 1961) เป็นนักจิตวิทยาชาวอเมริกัน ผู้เริ่มก่อตั้งสถาบันพัฒนาการเด็ก (Institute of Child Development) ณ มหาวิทยาลัยเยล ระหว่างปี ค.ศ.1930 - 1940 เป็นคนแรกที่สนับสนุนและอธิบายทฤษฎีเกี่ยวกับการเจริญเติบโตและพัฒนาการของเด็กว่า การเจริญเติบโตของเด็กทางร่างกาย เนื้อเยื่อ อวัยวะ หน้าที่ของอวัยวะต่างๆ และพฤติกรรม ที่ปรากฏขึ้นเป็นรูปแบบที่แน่นอนและเกิดขึ้นเป็นลำดับขั้น ประสบการณ์และสิ่งแวดล้อม เป็นองค์ประกอบรองที่เติมเต็มเสริมพัฒนาการต่างๆ ที่กิเซลเชื่อว่าวุฒิภาวะจะถูกกำหนดโดยพันธุกรรม และมีในเด็กแต่ละคนมาตั้งแต่เกิด ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้เด็กแต่ละวัยมีความพร้อมทำสิ่งต่างๆ ได้ ถ้าวุฒิภาวะหรือความพร้อมยังไม่เกิดขึ้นตามปกติในวัยนั้นๆ สภาพแวดล้อมจะไม่มีอิทธิพลต่อพัฒนาการของเด็ก

ผลงานของกิเซลได้สร้างเกณฑ์มาตรฐานสำหรับวัดพฤติกรรมของเด็กในแต่ละระดับ เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยใช้วิธีการสังเกตพฤติกรรม ซึ่งเขาได้แบ่งพัฒนาการของเด็กที่ต้องการวัดและประเมินออกเป็น 4 กลุ่มใหญ่

1) พฤติกรรมทางการเคลื่อนไหว (Motor Behavior) ครอบคลุมการบังคับอวัยวะต่างๆ ของร่างกาย และความสัมพันธ์ทางการเคลื่อนไหว

2) พฤติกรรมทางการปรับตัว (Adaptive Behavior) ครอบคลุมความสัมพันธ์ของการใช้มือและสายตา การสำรวจ การค้นหา การกระทำต่อวัตถุ การแก้ปัญหาในการทำงาน

3) พฤติกรรมทางการใช้ภาษา (Language Behavior) ครอบคลุมการใช้ภาษา การฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน

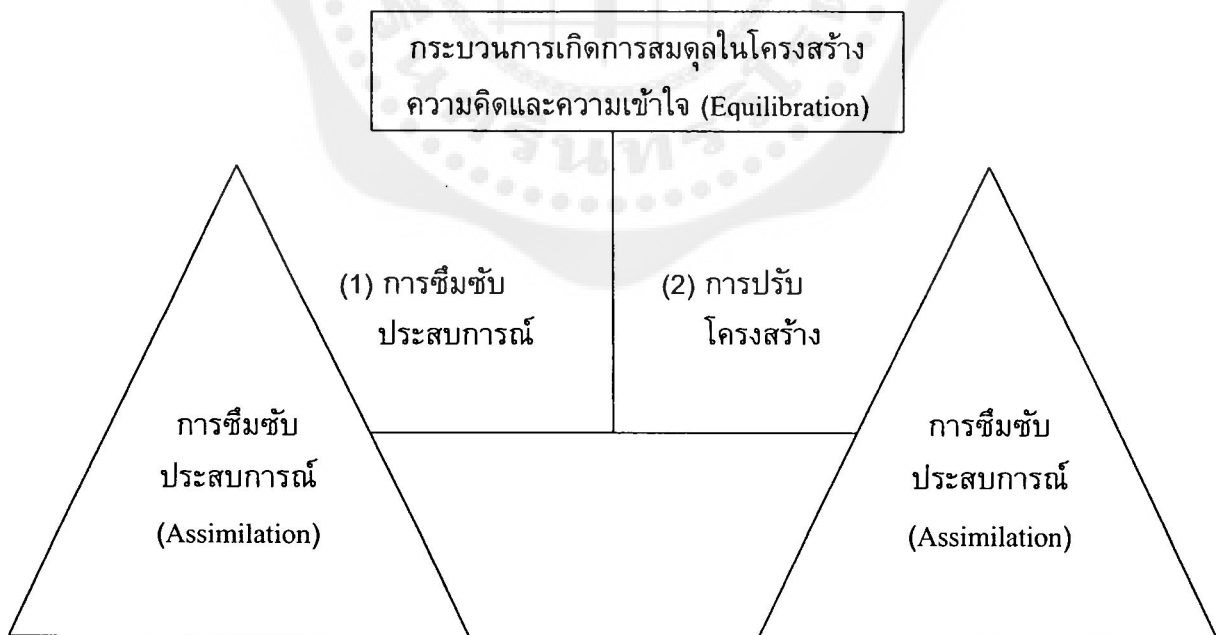
4) พฤติกรรมส่วนตัวและสังคม (Personal-Social Behavior) ครอบคลุมการปฏิบัติส่วนตัว เช่น การกินอาหาร การขับถ่าย และการฝึกต่อสภาพสังคม เช่น การเล่น การตอบสนองผู้อื่น

แนวความคิดของก๊อเซล สามารถนำมาอธิบายพัฒนาการของมนุษย์ในด้านการเจริญเติบโต พัฒนาการทางร่างกาย และสามารถนำไปเชื่อมโยงกับพัฒนาการทางสติปัญญาได้อีกด้วย

2. ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของพ็อาเจต์ (Piaget)

จีน พ็อาเจต์ (Jean Piaget. 1896 - 1982) นักจิตวิทยาชาวสวิสที่เป็นที่รู้จักในฐานะผู้เชี่ยวชาญในทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญา หนังสือและบทความทั้งหมดซึ่งเป็นผลงานของเขาเกี่ยวข้องกับความสำเร็จเติบโตและพัฒนาการทางสติปัญญาของเด็ก ซึ่งทฤษฎีนี้เน้นถึงความสำคัญของความเป็นมนุษย์ อยู่ที่มนุษย์มีความสามารถในการสร้างความรู้ผ่านการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมซึ่งปรากฏอยู่ในตัวเด็กตั้งแต่แรกเกิด ความสามารถนี้คือ การปรับตัว (Adaptation) เป็นกระบวนการที่เด็กสร้างโครงสร้างตามความคิด (Scheme) โดยการมีปฏิสัมพันธ์โดยตรงกับสิ่งแวดล้อม 2 ลักษณะคือ เด็กพยายามปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม โดยซึมซับประสบการณ์ (Assimilation) และการปรับโครงสร้างสติปัญญา (Accommodation) ตามสภาพแวดล้อมเพื่อให้เกิดความสมดุลในโครงสร้างความคิดความเข้าใจ (Equilibration)

ความสามารถนี้เป็นส่วนสำคัญของโครงสร้างสมอง นอกจากนี้ พ็อาเจต์ เน้นเรื่องการเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ เมื่อเด็กมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนและผู้ใหญ่ในการเข้าสังคมนั้นๆ อิทธิพลของทฤษฎีนี้ มีบทบาทในการจัดแนวประสบการณ์ในระดับปฐมวัย คือ ให้เด็กเรียนรู้โดยให้ออกาสเด็กในการเล่น สำรวจ ทดลอง มีโอกาสเลือก ตัดสินใจและแก้ปัญหาต่างๆ ด้วยตนเอง ความสามารถทางสติปัญญาของมนุษย์ในการเรียนรู้ตามแนวความคิดของพ็อาเจต์

การซึมซาบประสบการณ์ (Assimilation)

คือกระบวนการที่อินทรีย์ได้ดูดซึมสิ่งแวดล้อมจากประสบการณ์เดิมของตนเอง ขอบเขตของการดูดซึมนี้ขึ้นอยู่กับประสบการณ์เดิมของอินทรีย์นั้นๆ ตัวอย่างเช่น เด็กชายแชมป์ อายุ 2 ขวบ เห็นส้มครั้งแรกจะบอกว่า คือลูกบอล เพราะประสบการณ์เดิมของเด็กชายแชมป์รู้จักว่า ลูกบอลเป็นลูกกลมๆ สีส้ม เมื่อเขาพบสิ่งใหม่คือส้ม เขาก็สามารถจะรับรู้ได้ตามประสบการณ์เดิมของเขาเท่านั้น

การปรับโครงสร้างทางสติปัญญา (Accommodation)

เป็นกระบวนการควบคู่ไปกับการซึมซาบประสบการณ์ เมื่อสิ่งแวดล้อมมีการเปลี่ยนแปลง โครงสร้างของสติปัญญาในอินทรีย์ จึงต้องมีการปรับปรุงให้สอดคล้องกับสิ่งแวดล้อมหน่วยที่มีการปรับตัวนี้ พือาเจต์ เรียกว่า สกีมาร์ (Scheme) ทั้งนี้หมายความว่า สิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลช่วยให้เด็ก เปลี่ยนความคิด ความเข้าใจและปรับโครงสร้างสติปัญญาให้ตรงกับสภาพแวดล้อมของเขา พัฒนาการทางสติปัญญาตามทฤษฎีของพือาเจต์ เป็นไปตามลำดับขั้นตอนดังนี้

ตาราง ลำดับขั้นพัฒนาการทางสติปัญญาของพือาเจต์

อายุ (ปี)	ขั้น	พัฒนาการ
0-2	ประสาทสัมผัสและการเคลื่อนไหว (Sensorimotor)	เด็กใช้ประสาทสัมผัส เช่น ปาก หู ตา สิ่งแวดล้อมรอบตัว
2-6	ความคิดก่อนเกิดปฏิบัติการ (Intuitive or preparation)	เรียนรู้ภาษาพูด สัญลักษณ์ เครื่องหมาย ทำทางในการสื่อความหมาย รู้จักสิ่งที่เป็นตัวแทน (Representation) โครงสร้างสติปัญญาอย่างง่าย ๆ สามารถหาเหตุผลอ้างอิงได้ มีความเชื่อในความคิดของตนเองอย่างมาก ยึดตัวเองเป็นศูนย์กลาง (Egocentric) เลียนแบบพฤติกรรมของผู้ใหญ่
7-11	ปฏิบัติการคิดแบบรูปธรรม (Concrete Operations)	รับรู้ปรธรรมได้ดี ใช้เหตุผล สร้างกฎเกณฑ์เห็นความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆ เป็นนามธรรม
11-16	ปฏิบัติการคิดแบบนามธรรม (Formal Operations)	รู้จักคิดหาเหตุผล มีระบบ คาดคะเน ตั้งสมมติฐาน แก้ปัญหา พัฒนาสติปัญญาอย่างสมบูรณ์ มีความคิดเท่าผู้ใหญ่

3. ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของโฮเวิร์ด การ์ดเนอร์ (Howard Gardner's View)

โฮเวิร์ด การ์ดเนอร์ (Howard Gardner) เป็นนักจิตวิทยาและผู้เชี่ยวชาญทางด้านสติปัญญา (intelligence expert) แห่งมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด ได้ศึกษาเกี่ยวกับความหลากหลายของสติปัญญา (Theory of Multiple Intelligence : MI) โดยใช้หลักการวิวัฒนาการทางชีววิทยา (Biological evolution) จำแนกความสามารถหรือสติปัญญาของคนเอาไว้ 7 ประเภท และต่อมาเขาเพิ่มอีก 1 ประเภท เรียกว่าสติปัญญาด้านรักธรรมชาติ (Naturalistic) ต่อมาเพิ่มอีก 1 ประเภท คือสติปัญญาด้านการดำรงชีวิต (Existential Intelligence) รวมทั้งหมด 9 ด้าน (Sprinthall, 1998) ซึ่งการ์ดเนอร์เชื่อว่า สมรรถนะของมนุษย์แบ่งเป็นส่วนๆ แต่ละส่วนได้กำหนดความสามารถที่ค้นคว้าและแก้ปัญหาที่เรียกว่า “ปัญญา” ซึ่งมีหลายๆ อย่างถือกำเนิดมาจากสมองเฉพาะส่วนแตกต่างกัน ซึ่งสติปัญญาทั้ง 9 ด้านๆ ได้แก่

1. สติปัญญาด้านภาษา หมายถึง ผู้ที่มีความสามารถด้านภาษาสูง อาทิ นักเล่านิทาน นักพูด (ปรูถกถา) ความสามารถใช้ภาษาในการหว่านล้อม การอธิบาย กวี นักเขียนนวนิยาย นักเขียนบทละคร บรรณาธิการ นักหนังสือพิมพ์ นักจิตวิทยา

2. สติปัญญาด้านตรรกและคณิตศาสตร์ หมายถึง กลุ่มผู้ที่มีความสามารถสูงในการใช้ตัวเลข อาทิ นักบัญชี นักคณิตศาสตร์ นักสถิติ กลุ่มผู้ให้เหตุผลที่ดี อาทิ นักวิทยาศาสตร์ นักตรรกศาสตร์ นักจัดทำโปรแกรมคอมพิวเตอร์ กลุ่มผู้ที่มีความไวในการเห็นความสัมพันธ์แบบแผน ตรรกวิทยา การคิดเชิงนามธรรม การคิดที่เป็นเหตุผล และการคิดคาดการณ์ วิธีการใช้ในการคิด ได้แก่ การจำแนกประเภท การจัดหมวดหมู่ การสันนิษฐาน การสรุป การคิดคำนวณ การตั้งสมมุติฐาน

3. สติปัญญาด้านมิติสัมพันธ์ หมายถึง ผู้ที่มีความสามารถมองเห็นภาพของทิศทางแผนที่ ที่กว้างไกล อาทิ นายพรานป่าผู้เฒ่าทาง พวกเดินทางไกล รวมถึงผู้ที่มีความสามารถมองเห็นความสัมพันธ์ มองเห็นและแสดงออกเป็นภาพรูปร่างในการจัดการกับพื้นที่ เนื้อที่ การใช้สี เส้น พื้นผิว รูปร่าง อาทิ สถาปนิก มัณฑนากร นักประดิษฐ์ ศิลปินต่างๆ

4. สติปัญญาด้านการเคลื่อนไหวและร่างกาย หมายถึง ผู้ที่มีความสามารถในการใช้ร่างกายของตนเองแสดงออกทางความคิด ความรู้สึก อาทิ นักแสดงละคร-ภาพยนตร์ นักแสดงท่าเต้น นักกีฬา นาฏกร นักฟ้อนรำทำเพลง และผู้ที่มีความสามารถในการใช้มือประดิษฐ์ เช่น นักปั้น ช่างแกะรอยนต์ รวมถึงความสามารถทักษะทางกาย เช่น ความคล่องแคล่ว ความแข็งแรง ความรวดเร็ว ความยืดหยุ่น ความประณีต ความไวทางประสาทสัมผัส

5. สติปัญญาด้านดนตรี ผู้ที่มีความสามารถทางด้านดนตรี ได้แก่ นักแต่งเพลง นักดนตรี นักวิจารณ์ดนตรี รวมถึงความไวในเรื่อง จังหวะ ทำนอง เสียง ตลอดจนความสามารถในการเข้าใจและวิเคราะห์ดนตรี

6. สติปัญญาด้านมนุษยสัมพันธ์ หมายถึง ความสามารถในการเข้าใจอารมณ์ ความรู้สึก ความคิด และเจตนาของผู้อื่น ทั้งนี้รวมถึงความสามารถในการสังเกต น้ำเสียง ใบหน้า ท่าทาง ทั้งยังมีความสามารถสูงในการรู้ถึงลักษณะต่างๆ ของสัมพันธภาพของมนุษย์และสามารถตอบสนองได้อย่างเหมาะสม และมีประสิทธิภาพ เช่น ความสามารถทำให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลปฏิบัติตาม

7. สติปัญญาด้านตนหรือการเข้าใจตนเอง หมายถึง ผู้ที่มีความสามารถในการรู้จักตนเอง และสามารถประพฤติปฏิบัติตนได้จากความรู้สึก ความสามารถในการรู้จักตัวตน อาทิ การรู้จักตนเองตามความเป็นจริง เช่น มีจุดอ่อน จุดแข็งในเรื่องใด มีความรู้เท่าทันในอารมณ์ ความคิด ความปรารถนาของตนเอง มีความสามารถในการฝึกฝนตนเอง และเข้าใจตนเอง

8. สติปัญญาด้านการรักษารัชมชาติ หมายถึง ผู้ที่มีความเข้าใจความเปลี่ยนแปลงของธรรมชาติและปรากฏการณ์ธรรมชาติ เข้าใจความสำคัญของตนเองและสิ่งแวดล้อม และตระหนักถึงความสามารถของตนที่จะมีส่วนช่วยในการอนุรักษ์ธรรมชาติ เข้าใจถึงพัฒนาการของมนุษย์ และการดำรงชีวิตของมนุษย์ตั้งแต่เกิดจนตาย เข้าใจและจำแนกความเหมือนกันของสิ่งของ เข้าใจการหมุนเวียนเปลี่ยนแปลงสสาร

9. สติปัญญาด้านการดำรงชีวิต หมายถึง ผู้ที่มีความสามารถในการไตร่ตรอง คำนึง สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการมีชีวิตอยู่ในโลกมนุษย์ เข้าใจการกำเนิดของชีวิต และการรู้เหตุผลของดำรงชีวิตอยู่ในโลก

4. ทฤษฎีพัฒนาการทางบุคลิกภาพ ของซิกมันด์ฟรอยด์ (Sigmund Freud)

ซิกมันด์ ฟรอยด์ (Sigmund Freud, 1856 - 1939) เป็นนายแพทย์ทางด้านรักษาโรคประสาท เกิดที่เมืองฟรีอายเบิร์ก ประเทศโมราเวีย ฟรอยด์ได้ให้ความสำคัญของเด็กวัย 5 ปี แรกของชีวิต ซึ่งเป็นวัยที่สำคัญที่สุดของชีวิต เขาเชื่อว่าวัยนี้เป็นวัยที่สร้างรากฐานของพัฒนาการด้านบุคลิกภาพ และบุคคลที่ความสัมพันธ์ใกล้ชิดเด็กที่สุด คือ แม่ จะเป็นผู้มีอิทธิพลอย่างสูงต่อบุคลิกภาพและสุขภาพจิตของเด็ก

ฟรอยด์ ได้พัฒนาทฤษฎีที่เกี่ยวกับพัฒนาการของเด็กตั้งแต่แรกเกิด จนถึงวัยรุ่น โดยให้ชื่อว่า ทฤษฎีพัฒนาการทางเพศ (Psychosexual Development) ซึ่งทฤษฎีนี้เชื่อว่าพัฒนาการทางบุคลิกภาพของเด็กแต่ละคนจะขึ้นอยู่กับ การเปลี่ยนแปลงทางชีวภาพทางร่างกาย โดยร่างกายจะเปลี่ยนแปลงบริเวณแห่งความพึงพอใจเป็นระยะๆ ในช่วงอายุต่างๆ กัน และถ้าบริเวณแห่งความพึงพอใจต่างๆ นี้ ได้รับการตอบสนองเต็มที่ เด็กจะมีพัฒนาการที่ดีและสมบูรณ์ แต่ในทางตรงกันข้าม ถ้าไม่ได้รับการตอบสนองอย่างเต็มที่ ก็จะทำให้เกิดการสะสมปัญหาและแสดงออกเมื่อเด็กโตขึ้น ดังแสดงในตาราง

ตาราง ลำดับขั้นพัฒนาการทางเพศของฟรอยด์ (Freud's Psychosexual Stages)

อายุ (ปี)	ขั้น	พัฒนาการ
0-1	ความพอใจอยู่บริเวณปาก (Oral)	สนใจบริเวณปาก ปากนำความสุขเมื่อได้ดูดอาหารสนองความต้องการของความหิว ถ้ายังไม่ได้รับการตอบสนอง อาจจะทำให้เกิดความคับข้องใจ
1-3	ความพอใจอยู่ที่บริเวณทวารหนัก (Anal)	ระยะขับถ่าย เรียนรู้การขับถ่าย เด็กไม่ถูกบังคับเกิดความสุข ไม่ขัดแย้ง ไม่เกิดความตึงเครียดทางอารมณ์
3-6	ความพอใจอยู่ที่อวัยวะเพศ (Phallic)	ระยะเกี่ยวข้องกับอวัยวะสืบพันธุ์ สนใจ อยากรู้อยากเห็นสภาพร่างกายแตกต่างกันไปตามเพศ เรียนรู้บทบาททางเพศของตนเอง เลียนแบบบทบาทพ่อแม่ของตน ต้องการความรัก ความอบอุ่นจากพ่อแม่
6-11	ก่อนวัยรุ่น (Latency)	ระยะสนใจสังคม เพื่อนฝูง พลังต่างๆ ในขั้นทั้ง 3 ยังแฝงอยู่ ยังไม่ปรากฏออกมา เด็กพยายามปรับตัวให้มีความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลอื่นๆ
11 →	วัยรุ่น	มีความสนใจในเพศตรงข้ามมากขึ้น และเป็นจุดเริ่มต้นความรักระหว่างเพศ

นอกจากนี้ฟรอยด์ยังกล่าวถึงโครงสร้างของบุคลิกภาพไว้ด้วยว่า บุคลิกภาพประกอบไปด้วย อิด (Id) อีโก้ (Ego) และซูเปอร์อีโก้ (Super Ego) ซึ่งการทำงานของบุคลิกภาพอยู่ที่พลังของ 3 สิ่งนี้

อิด (Id) คือ บุคลิกภาพส่วนที่เป็นจิตไร้สำนึก เป็นแรงผลักดันตามธรรมชาติที่สั่งให้มนุษย์กระทำการต่างๆ เพื่อให้ตามที่ต้องการ เป้าหมายของ Id คือความพึงพอใจ (Pleasure Principle)

อีโก้ (Ego) คือ บุคลิกภาพส่วนที่มนุษย์ได้พัฒนาขึ้นจากการได้มีปฏิสัมพันธ์กับโลกภายนอก เป็นส่วนที่ควบคุมให้มนุษย์ปฏิบัติตนให้สอดคล้องกับความเป็นจริงโดยใช้หลักแห่งความจริง

ซูเปอร์อีโก้ (Super Ego) คือ บุคลิกภาพที่มนุษย์พัฒนาขึ้นจากค่านิยมและมาตรฐานจริยธรรมของบิดามารดา เป็นส่วนที่ควบคุมมนุษย์ เลือกทำแต่สิ่งที่ตนคิดว่าดี (Ego Ideal) และหลีกเลี่ยงพฤติกรรมที่ขัดต่อมาตรฐานจริยธรรมของตน (Conscience) บุคคลที่มีบุคลิกภาพที่ดี คือ บุคคลอีโก้ (Ego) สามารถปรับให้เกิดความสมดุลระหว่างแรงขับตามธรรมชาติของอิด (Id) กับมาตรฐานจริยธรรมของซูเปอร์อีโก้ (Super Ego)

อีริกสัน (Ericson) เป็นนักจิตวิทยาในกลุ่มจิตวิเคราะห์ ผู้ศรัทธาในงานของฟรอยด์ (The most important of these neo Freudians) เกิดที่เมือง แฟรงค์เฟิร์ต ประเทศเยอรมันนี้ บิดามารดามีฐานะร่ำรวย ตั้งหลักแหล่งอยู่ในกรุงเวียนนา ได้รับการฝึกหัดทางจิตวิเคราะห์ทางเรื่องเพศครั้งสุดท้าย มีอาชีพเป็นจิตแพทย์เด็ก และต่อมาย้ายไปอยู่สหรัฐอเมริกา ในปี 1955 ได้รับการเลือกตั้งเป็นประธานของ The Division of Development Psychology)

อีริกสัน (Ericson) ได้เน้นความสำคัญของเด็กปฐมวัยว่าเป็นวัยที่กำลังเรียนรู้ สิ่งแวดล้อมรอบตัว ซึ่งเป็นสิ่งที่แปลกใหม่และน่าตื่นเต้นสำหรับเด็ก บุคลิกภาพจะสามารถพัฒนาได้ดีหรือไม่ ขึ้นอยู่กับว่าแต่ละช่วงอายุเด็กประสบสิ่งที่น่าสนใจพอใจตามขั้นพัฒนาการต่างๆ ของแต่ละวัยมากเพียงใด ถ้าเด็กได้รับการตอบสนองต่อสิ่งที่ตนพอใจในช่วงอายุนั้นเด็กก็จะมีพัฒนาการทางบุคลิกภาพที่ดีและเหมาะสม และพัฒนาครอบคลุมถึงวัยผู้ใหญ่ด้วย ซึ่งพัฒนาการของมนุษย์มี 8 ขั้น คือ ดังแสดงในตาราง

ตาราง ลำดับขั้นพัฒนาการบุคลิกภาพของอีริกสัน

อายุ (ปี)	ขั้น	ความสัมพันธ์กับบุคคล	พัฒนาการ
แรกเกิด - 1	ความเชื่อใจ หรือ ขาดความเชื่อใจ (Trust Versus Mistrust)	แม่หรือผู้เลี้ยงดู	ทารกจะพัฒนาความรู้สึกว่าตนเป็นที่ยอมรับและสามารถให้ความเชื่อใจเป็นมิตรแก่คนอื่น วิธีการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ ไม่ว่าจะเป็นการอุ้ม การให้อาหาร หรือวิธีการเลี้ยงดูต่างๆ จะส่งผลไปสู่บุคลิกภาพความเป็นมิตร เปิดเผย และเชื่อถือไว้เนื้อเชื่อใจต่อสภาพแวดล้อมและบุคคลต่างๆ ถ้าเด็กไม่ได้รับความรักและความอบอุ่นอย่างเพียงพอ เด็กก็จะพัฒนาบุคลิกภาพของความตระหนี่ตัวปกปิด ไม่ไว้วางใจและมักมองโลกในแง่ร้าย
2-3	การควบคุมด้วยตนเองหรือสงสัย / อาย (Autonomy versus doubt or shame)	พ่อ แม่ ผู้เลี้ยงดู	เด็กวัยนี้เริ่มเรียนรู้ที่จะช่วยตนเอง สามารถควบคุมตนเองและสิ่งแวดล้อมรอบตัวได้ เด็กจะสามารถทำงานง่ายๆ เหมาะสมกับวัยของเด็กให้สำเร็จด้วยตนเอง เช่น การหยิบอาหารเข้าปาก เดิน วิ่ง หรือเล่นของเล่น ซึ่งถ้าพ่อแม่บังคับหรือห้ามไม่ให้เด็กกระทำการใดๆ ด้วยตนเอง

ตาราง (ต่อ)

อายุ (ปี)	ขั้น	ความสัมพันธ์ กับบุคคล	พัฒนาการ
			หรือเข้มงวดเกินไป จึงทำให้เด็กเกิด ความสงสัยในความสามารถของตนเอง เกิดความละอายในสิ่งที่ตนกระทำ ซึ่งจะ ทำให้เด็กรู้สึกว่าจะตนไม่สามารถทำอะไรได้ อย่างถูกต้องและได้ผล เกิดความย่อท้อ ชอบฟังผู้อื่น
3-6	การริเริ่ม หรือรู้สึก ผิด (Initiative versus guilt)	ครอบครัว	ขั้นพัฒนาความคิดริเริ่ม หรือความรู้สึกผิด (Sense of VS. of Guilt) เด็กจะมีความ กระตือรือร้นที่จะเรียนสิ่งต่างๆ รอบตัวเอง เด็กมีการเลียนแบบผู้ที่อยู่ใกล้ชิดหรือ สิ่งแวดล้อมที่ตนรับรู้ เด็กเริ่มเรียนรู้และ ยอมรับค่านิยมของครอบครัวและสิ่งที่ ถ่ายทอดสู่เด็ก ถ้าเด็กไม่มีอิสระในการ ค้นหาจะส่งผลไปสู่ความคับข้องใจที่ ไม่สามารถเรียนรู้ในสิ่งที่ตนอยากรู้ ซึ่ง จะส่งผลต่อจิตใจของเด็กและความรู้สึก ผิดติดตัว
6-12	การประสบ ความสำเร็จ ความขยัน หมั่นเพียรหรือ รู้สึกด้อย (Mastery versus inferiority)	ครอบครัว	ทุ่มเท ขยัน เพื่อเกิดความสำเร็จ ชอบ แข่งขัน ร่วมกับเพื่อนในกลุ่ม
13-17 (The College Years)	การรู้จักตนเอง หรือความสับสน ไม่รู้จักตนเอง (Indity versus diffusion : fidelity)	ครอบครัว	การค้นหาความเป็นตนเอง สร้างความ เป็นตนเอง ผู้ใหญ่ สังคมมีอิทธิพล

ตาราง (ต่อ)

อายุ (ปี)	ขั้น	ความสัมพันธ์กับบุคคล	พัฒนาการ
18-22 (Early adolescence and self comment)	รู้สึกโดดเดี่ยว (Intimacy versus isolation)	เพื่อนคิด เพศตรงข้าม	ความรับผิดชอบ เป็นผู้ใหญ่ สร้างตัว
22-40	ความรับผิดชอบ แบบผู้ใหญ่หรือ ความรู้สึกเฉยชา (Generativity versus absorption)	ครอบครัวของ ตนเอง	สร้างปีกแผ่น สืบวงศ์ตระกูล รับผิดชอบหน้าที่ รับผิดชอบครอบครัว ลูก
40-วัยชรา	มั่งคั่ง สมบูรณ์ หมดหวัง ทอดอาลัยชีวิต (Integrity versus despair)	บุคคลใน สถานภาพ เดียวกัน	มีความภูมิใจในความสำเร็จของชีวิต หรือ เกิดความอาลัยท้อแท้ สิ้นหวัง ไม่ยอมรับ การเปลี่ยนแปลงสภาพที่เกิดขึ้น

พัฒนาการบุคลิกภาพทั้ง 8 ขั้นของอีริคสัน ในขั้นพัฒนาการที่หนึ่งถึงสาม มีความเกี่ยวข้องกับวัยของเด็กปฐมวัย เด็กมีความสัมพันธ์กับแม่ พ่อ และครอบครัว ดังนั้น พ่อ แม่ เป็นบุคคลที่มีความสำคัญต่อพัฒนาการทางบุคลิกภาพเด็กวัยนี้เป็นอย่างมาก เด็กมีพัฒนาการทางบุคลิกภาพทางบุคลิกภาพที่สมบูรณ์ในวัยผู้ใหญ่ได้ ขึ้นอยู่กับรากฐานพัฒนาการในวัยนี้เป็นสำคัญ

ทฤษฎีการเรียนรู้ เจอร์ลอม บรูเนอร์ (Jerome Bruner : 1969)

บรูเนอร์ (Bruner) เกิดในครอบครัวที่มีฐานะชั้นกลางค่อนข้างสูง ซึ่งถูกคาดหวังให้เป็นนักกฎหมาย จบการศึกษาจากมหาวิทยาลัยดุก ในปี ค.ศ.1937 และจบปริญญาเอกทางด้านจิตวิทยาจากมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด เป็นนักจิตวิทยาในยุคใหม่ชาวอเมริกันคนแรกที่สืบสานความคิดของเพียเจต์ โดยเชื่อว่าพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กเกิดจากกระบวนการภายในอินทรีย์ (Organism) เน้นความสำคัญของสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมที่แวดล้อมรอบตัวเด็ก และชี้ให้เห็นว่าการที่ศึกษาว่าเด็กเรียนรู้ได้อย่างไร ควรศึกษาตัวเด็กในชั้นเรียน ไม่ควรใช้หนูและนกพิราบ ทฤษฎีของบรูเนอร์ เน้น

หลักการ กระบวนการคิด ซึ่งประกอบด้วยลักษณะ 4 ข้อ คือ แรงจูงใจ (Motivation) โครงสร้าง (Structure) ลำดับขั้นความต่อเนื่อง (Sequence) และการเสริมแรง (Reinforcement)

สำหรับหลักการที่เป็นโครงสร้างของความรู้ของมนุษย์ บรูเนอร์แบ่งขั้นพัฒนาการคิดในการเรียนรู้ของมนุษย์ออกเป็น 3 ขั้นด้วยกัน ซึ่งคล้ายคลึงกับขั้นพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจต์ ได้แก่

1. ขั้นการกระทำ (Enactive Stage) เด็กเรียนรู้จากการกระทำและการสัมผัส
2. ขั้นคิดจินตนาการหรือสร้างมโนภาพ (Piconic Stage) เด็กเกิดความคิดจากการรับรู้ตามความเป็นจริง และการคิดจากจินตนาการด้วย
3. ขั้นใช้สัญลักษณ์และคิดรวบยอด (Symbolic Stage) เด็กเริ่มเข้าใจเรียนรู้ความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆ รอบตัว และพัฒนาความคิดรวบยอดเกี่ยวกับสิ่งที่พบเห็น

ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory) ของแบนดูรา

อัลเบิร์ต แบนดูรา (Albert Bandura) นักจิตวิทยาร่วมสมัย (An contemporary physiologist) เกิดในปี ค.ศ.1925 เป็นนักจิตวิทยา ณ มหาวิทยาลัยแอสตันฟอร์ด (Standford University) แบนดูรากล่าวว่า การเรียนรู้ของมนุษย์นั้นเกิดจากพฤติกรรมบุคคลนั้นมีการปฏิสัมพันธ์ (Interaction) อย่างต่อเนื่องระหว่างบุคคลนั้น (Person) และสิ่งแวดล้อม (Environment) ซึ่งทฤษฎีนี้เน้นบุคคลเกิดการเรียนรู้โดยการให้ตัวแบบ (Learning Through Modeling) โดยผู้เรียนจะเลียนแบบจากตัวแบบ และการเลียนแบบนี้เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยอาศัยการสังเกตพฤติกรรมของตัวแบบ การสังเกตการตอบสนองและปฏิกิริยาต่างๆ ของตัวแบบ สภาพแวดล้อมของตัวแบบ ผลการกระทำ คำบอกเล่า และความน่าเชื่อถือของตัวแบบได้ การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยจึงเกิดขึ้นได้ ซึ่งกระบวนการต่างๆ ของการเลียนแบบของเด็ก ประกอบด้วย 4 กระบวนการ คือ

1. กระบวนการดึงดูดความสนใจ (Attentional Process) คือ กิจกรรมการเรียนรู้ที่เด็กได้สังเกตตัวแบบและตัวแบบนั้นดึงดูดความสนใจให้เด็กสนใจที่จะเลียนแบบ ควรเป็นพฤติกรรมง่ายๆ ไม่สลับซับซ้อน ง่ายต่อการเอาใจใส่ของเด็กที่เกิดการเลียนแบบและเกิดการเรียนรู้
2. กระบวนการคงไว้ (Retention Process) คือ กระบวนการบันทึกหรือเก็บเป็นความจำ การที่เด็กจะต้องมีความแม่นยำในการบันทึกสิ่งที่ได้เห็นหรือได้ยินเก็บเป็นความจำ ทั้งนี้เด็กดึงข้อมูลที่ได้จากตัวแบบออกมาใช้กระทำตามโอกาสที่เหมาะสม เด็กที่มีอายุมากกว่าจะเรียนรู้จากการสังเกตการกระทำที่ฉลาดของบุคคลอื่นๆ ได้มากกว่า โดยประมวลไว้ในลักษณะของภาพพจน์ (Imaginal Coding) และในลักษณะของภาษา (Verbal Coding) และเด็กโตขึ้นนำประสบการณ์และสัญลักษณ์ต่างๆ มาเชื่อมโยงและต่อมาจะใช้การเรียนรู้มีเทคนิคที่นำมาช่วยเหลือความจำ คือการท่องจำ การทบทวน หรือการฝึกหัด และการรวบรวมสิ่งที่เกี่ยวข้องกันในเหตุการณ์ ซึ่งจะช่วยให้เขาได้เก็บสะสมความรู้ไว้ในระดับซึ่งสามารถนำมาใช้ได้เมื่อต้องการ

3. กระบวนการแสดงออก (Motor Reproduction Process) คือ การแสดงผลการเรียนรู้ด้วยการกระทำ คือการที่เด็กเกิดผลสำเร็จในการเรียนรู้จากตัวแบบต่างๆ เพื่อให้เกิดความแม่นยำ เด็กจะต้องแสดงพฤติกรรมได้จากการเรียนรู้ด้วยการเคลื่อนไหวออกมา เป็นการกระทำออกมาในรูปแบบของการเคลื่อนไหวกล้ามเนื้อ ความรู้สึกด้วยการกระทำครั้งแรกไม่สมบูรณ์ ดังนั้นเด็กจำเป็นต้องทำหลายๆ ครั้งเพื่อให้ได้ลักษณะพฤติกรรมที่ต้องการ แล้วเขาก็จะได้รับทราบผลของการกระทำจากประสบการณ์เหล่านั้น เพื่อนำมาแก้ไขพฤติกรรมที่ยังไม่เข้ารูปเข้ารอย สิ่งนี้จะทำให้เกิดพัฒนาการในการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ เด็กที่มีอายุมากกว่าจะมีกล้ามเนื้อที่แข็งแรงและสามารถควบคุมได้ดีกว่าเด็กที่มีอายุน้อยกว่า

4. กระบวนการจูงใจ (Motivational Process) คือ กระบวนการเสริมแรงให้กับเด็ก เพื่อแสดงพฤติกรรมตามตัวแบบได้ถูกต้อง โดยเด็กเกิดการเรียนรู้จากการเลียนแบบตัวแบบที่จะมาจากบุคคลที่มีชื่อเสียงมากกว่าบุคคลที่ไม่มีชื่อเสียง จากการเลียนแบบตัวแบบที่มาจากบุคคลที่เป็นเพศเดียวกันกับเด็กมากกว่าจะเป็นเพศตรงข้ามกัน จากการเลียนแบบตัวแบบที่เป็นรางวัล เช่น เงินชื่อเสียง สถานภาพทางเศรษฐกิจสูง จากพฤติกรรมของบุคคลที่ถูกลงโทษ มีแนวโน้มที่จะไม่ถูกนำมาเลียนแบบ และจากการที่เด็กได้รับอิทธิพลจากตัวแบบที่มีความคล้ายคลึงกับเด็ก ได้แก่ อายุหรือสถานภาพทางสังคม

แนวคิดของแบนดูราเน้นพฤติกรรมใดๆ ก็ตามสามารถปรับหรือเปลี่ยนได้ตามหลักการเรียนรู้ เป็นการกระตุ้นเด็กมีการเรียนรู้พัฒนาการทางสังคม โดยการใช้การสังเกตตัวแบบที่เด็กเห็น เด็กมีระดับการเรียนรู้ แล้วเด็กจะมีทางเลือกใหม่ๆ เพิ่มมากขึ้น เพื่อเก็บสะสมพฤติกรรมที่เป็นไปได้เอาไว้ และยิ่งกว่านั้นตัวแบบจะช่วยให้เขาเลือกสถานการณ์ที่ดีที่สุดไว้ใช้ปฏิบัติต่อไป

ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก

ลอเรนส์ โคลเบอร์ก (Lawrence Kohlberg) เกิดปี ค.ศ.1927 จบปริญญาโทและเอกที่มหาวิทยาลัยชิคาโก (Chicago University) และเป็นอาจารย์สอนด้วย ต่อมาย้ายมาสอนที่มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด ณ ที่นี้เขาได้รับทุนทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับพัฒนาการทางจริยธรรม ซึ่งเขาได้ศึกษาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของเด็กวัยรุ่นตอนต้นและวัยรุ่นผู้ใหญ่ เป็นการศึกษาแบบระยะยาว (Longitudinal Study) และได้ตั้งทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม ประกอบด้วย ขั้นพัฒนาการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม 6 ขั้น มีระดับความคิดทางจริยธรรม

จากตารางแสดงให้เห็นถึงขั้นพัฒนาการเชิงจริยธรรม และระดับจริยธรรมของเด็กปฐมวัย ซึ่งพออธิบายได้ดังนี้

ระดับการให้เหตุผลตามทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคล์เบอร์ก แบ่งเป็น 3 ระดับ ในแต่ละระดับ แบ่งเป็น 2 ชั้น รวมเป็น 6 ชั้น

ตาราง ระดับการให้เหตุผลตามทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคล์เบอร์ก

อายุ (ปี)	ชั้นเหตุผลจริยธรรม	อายุ (ปี)	ระดับจริยธรรม
2-7	หลักการหลบหลีกการถูกลงโทษ	2-10	เริ่มมีจริยธรรม
7-10	หลักการแสวงหารางวัล		
10-13	หลักการทำตามที่ผู้อื่นเห็นชอบ	10-16	ระดับมีจริยธรรมตามกฎหมายเกณฑ์
13-16	หลักการทำตามหน้าที่ทางสังคม		
16 ปีขึ้นไป ผู้ใหญ่	หลักการทำตามค่านิยมสัญญา หลักการยึดอุดมคติสากล	16 ปีขึ้นไป	ระดับมีจริยธรรมของตนเอง

1. ระดับเริ่มมีจริยธรรม

มีลักษณะทำตามคำสั่งที่กำหนดว่าดีหรือไม่ดี ส่วนใหญ่จะมองผลของการกระทำว่าได้รับความเจ็บปวด หรือความพึงพอใจ และจะทำตามกฎหมายเกณฑ์ที่ผู้มีอำนาจเหนือตนกำหนดไว้ แบ่งเป็น

ชั้นที่ 1 เด็กจะเคารพกฎหมายเพื่อหลีกเลี่ยงการถูกลงโทษ

ชั้นที่ 2 ใช้หลักการแสวงหารางวัล เลือกทำแต่สิ่งที่น่าสนใจมาให้ตนเองเท่านั้น การมองความสัมพันธ์ของคนยังแคบ มีลักษณะการแลกกัน ถือเกณฑ์กรรมสนองกรรม อย่าดีคนอื่นเพราะเขาจะดีเราตอบ

เด็กปฐมวัยอยู่ใน 2 ชั้นนี้ ตามทฤษฎีของโคล์เบอร์ก เด็กจะอยู่ในชั้นหลบหลีกการลงโทษ กล่าวคือ ตามเหตุผลทางจริยธรรม การที่เด็กทำตามที่พ่อแม่สั่งสอนเป็นสิ่งที่ถูกต้อง เพราะเด็กไม่ต้องการถูกลงโทษให้ได้รับความเจ็บปวด จึงละเว้นในสิ่งที่ผู้ใหญ่บอกว่าไม่ควรทำ ดังนั้นในการอบรมปลูกฝังจริยธรรมแก่เด็ก พ่อแม่ควรเป็นตัวอย่างที่สำคัญ เพราะเด็กเลียนแบบได้อย่างถูกต้องเหมาะสม การพัฒนาทางด้านจริยธรรมของเด็กนั้นอยู่กับการปฏิบัติตนของพ่อและแม่

2. ระดับมีจริยธรรมตามกฎหมายเกณฑ์ มีลักษณะคล้ายตามประเพณีนิยม

ชั้นที่ 3 เกณฑ์การตัดสินความถูกผิดอยู่ที่ผู้อื่นเห็นชอบ การทำดีคือ ทำสิ่งที่ทำให้ผู้อื่นพึงพอใจ ช่วยเหลือผู้อื่น เพื่อให้สังคมยอมรับ

ชั้นที่ 4 เกณฑ์การตัดสินความถูกผิดอยู่ที่ความเป็นระเบียบของสังคม และ การทำตามกฎหมายเกณฑ์ของสังคม ทำตามหน้าที่ของตนเอง รักษากฎหมายเกณฑ์

3. ระดับมีจริยธรรมของตนเอง มีลักษณะพยายามกำหนดหลักการทางจริยธรรมที่ต่างไปจากกฎเกณฑ์ของสังคม

ขั้นที่ 5 คิดถึงกฎที่จะเป็นประโยชน์ต่อสังคม คำนึงถึงสิทธิส่วนบุคคล ยอมรับกฎเกณฑ์ของสังคมส่วนรวม

ขั้นที่ 6 คำนึงถึงหลักจริยธรรม ตัดสินความถูกผิดจากจริยธรรมที่ตนยึดถือจากสามัญสำนึกของตนเองจากเหตุผล คำนึงถึงสิทธิมนุษยชน ไม่คล้อยตามสังคม

จากแนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการเจริญเติบโตและพัฒนาการ (Fundamentals of growth and development) และทฤษฎีการเรียนรู้ (Learning Theory) ดังได้กล่าวแล้ว พัฒนาการของมนุษย์ตั้งแต่ปฏิสนธิจนกระทั่งเติบโตเป็นผู้ใหญ่ เป็นพัฒนาการเป็นกระบวนการต่อเนื่องที่มีลำดับขั้นตอน อาทิ ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจต์ ทฤษฎีบุคลิกภาพหรือทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของ فروยด์ และอิริคสัน ทฤษฎีพัฒนาการคิดของบรูเนอร์ ทฤษฎีที่เรียนรู้ทางสังคมของแบนดูรา และทฤษฎีทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก ซึ่งทุกทฤษฎีอธิบายพฤติกรรมของมนุษย์ มีการเปลี่ยนแปลงเชิงคุณภาพค่อยเป็นค่อยไป ดังนั้นการทำความเข้าใจในแนวคิดทางทฤษฎีจิตวิทยาเหล่านี้ ช่วยให้ผู้บริหาร ครูผู้สอนและผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัยทำการจัดการศึกษา ตลอดจนจัดระบบการวัดและประเมินผลได้อย่างเหมาะสม

4.5 พัฒนาการทางด้านร่างกาย

พัฒนาการทางด้านร่างกาย หมายถึง การเจริญเติบโตของร่างกาย การเปลี่ยนแปลงทางร่างกายของเด็กก่อนปฐมวัย จะไม่รวดเร็วเหมือนวัยทารกแต่จะเป็นไปในอัตราที่คงที่ ส่วนที่พัฒนามากได้แก่ วุฒิภาวะระบบประสาท กล่าวคือ กล้ามเนื้อมัดต่างๆ จะแข็งแรงและทำงานประสานกัน ทำให้ร่างกายเคลื่อนไหวได้คล่องแคล่ว สามารถทรงตัวได้ดีขึ้น อาจกล่าวแยกเป็น 2 ส่วนดังนี้

1. กล้ามเนื้อใหญ่ เด็กวัยก่อนประถมศึกษา จะมีอัตราการพัฒนาเป็นไปตามวัย เช่น เด็กอายุ 4 ปี จะสามารถเดินลงบันไดแบบสลับเท้าได้ดีกว่าเด็กอายุ 3 ขวบ หรือในการกระโดด เด็กอายุ 3 ขวบ จะกระโดด 2 เท้าพร้อมกัน พออายุ 4 ขวบ จะสามารถกระโดดด้วยเท้าข้างเดียว และจะกระโดดสลับเท้าได้ เมื่ออายุ 5 ขวบ เป็นต้นไป

2. กล้ามเนื้อเล็ก โดยเฉพาะกล้ามเนื้อมือจะพัฒนาอย่างมากเช่นกัน ในการวาดภาพตามแบบ เด็กจะวาดรูปวงกลมได้เมื่ออายุ 3 ขวบ วาดรูปสี่เหลี่ยมได้เมื่ออายุ 4 ขวบ และวาดรูปสามเหลี่ยมได้เมื่ออายุ 5 ขวบ เป็นต้น

การจะพัฒนาด้านร่างกายให้ได้ผลดีนั้น เด็กวัยนี้ควรได้วิ่งเล่นออกกำลังกายอย่างเพียงพอ เพื่อช่วยพัฒนากล้ามเนื้อมัดใหญ่ ส่วนกล้ามเนื้อเล็ก ควรส่งเสริมให้ทำกิจกรรมที่ต้องใช้มือหยิบจับ เช่น เล่นต่อไม้บล็อก ปั้นดินน้ำมัน วาดรูป แปรงฟัน ช่วยทำงานบ้านง่ายๆ เป็นต้น

ขอข่ายการประเมินพัฒนาการด้านร่างกายประกอบด้วย

1. กล้ามเนื้อใหญ่

การยืน

การเดิน

การวิ่ง

การกระโดด

การโยน

การรับลูกบอล

การเตะบอล

2. กล้ามเนื้อเล็กและการประสานสัมพันธ์ระหว่างมือกับตา

การร้อย

การตัดกระดาษ

การวาดภาพอย่างอิสระ

ตาราง พัฒนาการด้านร่างกาย

อายุ	อายุ 3 ปี	อายุ 4 ปี	อายุ 5 ปี
พัฒนาการ			
1. ด้านร่างกาย			
1.1 กล้ามเนื้อใหญ่	<ul style="list-style-type: none"> - รับลูกบอลที่กระดอนจากพื้นด้วยแขนทั้ง 2 ข้าง - เดินขึ้นลงบันไดได้ด้วยตนเอง - กระโดดขึ้น ลงอยู่กับที่ได้ - วิ่งตามลำพังได้ 	<ul style="list-style-type: none"> - รับลูกบอลได้ด้วยมือทั้ง 2 - เดินขึ้น ลงบันไดสลับเท้าได้ - กระโดดขาเดียวอยู่กับที่ได้ - วิ่งและหยุดได้คล่อง 	<ul style="list-style-type: none"> - รับลูกบอลที่กระดอนจากพื้นได้ด้วยมือทั้ง 2 - เดินขึ้น ลงบันไดสลับเท้าได้ ย่ำคล่องแคล่ว - กระโดดขาเดียวไปข้างหน้าอย่างต่อเนื่อง - วิ่งอย่างรวดเร็วและหยุดได้ทันที
1.2 กล้ามเนื้อเล็ก	<ul style="list-style-type: none"> - ใช้กรรไกรตัดกระดาษให้ขาดได้ - เขียนรูปร่างกลมตามแบบได้ - ร้อยลูกปัดขนาดใหญ่ได้ 	<ul style="list-style-type: none"> - ใช้กรรไกรตัดกระดาษให้อยู่ในแนวเส้นตรงตามที่กำหนดให้ - เขียนรูปสี่เหลี่ยมขนาดใหญ่ได้ - ร้อยลูกปัดขนาดเล็กได้ 	<ul style="list-style-type: none"> - ใช้กรรไกรตัดกระดาษให้อยู่ในแนวเส้นโค้งตามที่กำหนดให้ - เขียนรูปสามเหลี่ยมตามแบบได้ - ใช้เชือกร้อยวัสดุตามแบบได้ - ใช้กล้ามเนื้อเล็กได้ดี เช่น ตัดกระดาษสี ผูกเชือกกรองเท้า ฯลฯ
1.3 สุขภาพอนามัย	<ul style="list-style-type: none"> - มีร่างกายแข็งแรง สมบูรณ์ มีน้ำหนักส่วนสูง และมีเส้นรอบศีรษะตามเกณฑ์ 	<ul style="list-style-type: none"> - มีร่างกายแข็งแรง สมบูรณ์ มีน้ำหนักส่วนสูง และมีเส้นรอบศีรษะตามเกณฑ์ 	<ul style="list-style-type: none"> - มีร่างกายแข็งแรง สมบูรณ์ มีน้ำหนักส่วนสูง และมีเส้นรอบศีรษะตามเกณฑ์

4.6 พัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจ

พัฒนาการด้านอารมณ์ - จิตใจ หมายถึง พัฒนาการที่มีรากฐานมาจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างพ่อ แม่ ลูก ในช่วงแรกเริ่มของชีวิต เด็กเล็กๆ จะแสดงออกทางอารมณ์อย่างทันทีและเปิดเผย โดยแสดงพฤติกรรมตามความรู้สึกโดยตรงไปตรงมา ปัจจัยที่ทำให้เด็กเกิดอารมณ์ต่างๆ นั้นเกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมรอบตัวเด็ก และทำให้เด็กแต่ละคนมีอารมณ์ผันผวนและซับซ้อนแตกต่างกัน การจัดประสบการณ์และสภาพแวดล้อมที่ดีสามารถช่วยให้เด็กมีพัฒนาการรับรู้ ความรู้สึกของตนไปสู่การรับรู้ความรู้สึกของผู้อื่น และการแสดงออกทางอารมณ์ที่เปิดเผยมุ่งการควบคุมอารมณ์ของตนเองได้

ขอบข่ายของการประเมินพัฒนาการด้านอารมณ์-จิตใจ

1. การแสดงความรู้สึกและอารมณ์

บอกหรือแสดงความรู้สึก ความต้องการ และอารมณ์ของตนเอง

รับรู้ความรู้สึกและอารมณ์ และยอมรับผู้อื่น

พึงพอใจในตนเอง

บอกหรือแสดงความพึงพอใจผู้อื่น

2. คุณธรรม จริยธรรม

ปฏิบัติตามข้อตกลง

รับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมาย

ตาราง พัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจ

อายุ	อายุ 3 ปี	อายุ 4 ปี	อายุ 5 ปี
พัฒนาการ			
2. ด้านอารมณ์และจิตใจ			
2.1 การแสดงออกทางด้านอารมณ์	-ชอบที่จะทำให้ผู้ใหญ่พอใจและได้คำชม -แสดงอารมณ์ตามความรู้สึก	-ชอบทำท่ายผู้ใหญ่ -เริ่มควบคุมอารมณ์ได้บางขณะ	-รักครู/ผู้สอน -ควบคุมอารมณ์ได้ดีขึ้น มีเหตุผล
2.2 ความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น	-เริ่มรับรู้บทบาทหน้าที่ของตนเอง	-รับรู้บทบาทหน้าที่ของตนเอง	-รับรู้บทบาทหน้าที่ของตนเองและหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย

ตาราง (ต่อ)

อายุ พัฒนาการ	อายุ 3 ปี	อายุ 4 ปี	อายุ 5 ปี
2.2 ความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น	-เริ่มรู้จักเลือกเล่นสิ่งที่ตนชอบ สนใจ	-รู้จักเลือกเล่นสิ่งที่ตนชอบ สนใจ -เริ่มรู้จักชื่นชมความสามารถและผลงานของตนเองและผู้อื่น	-รู้จักเลือกเล่น ทำงานตามที่ตนชอบสนใจและทำได้ -รู้จักชื่นชมในความสามารถและผลงานของตนเองและผู้อื่น
2.3 คุณธรรมและจริยธรรม	-เริ่มแสดงความรักเพื่อนและสัตว์เลี้ยง -ไม่ทำร้ายผู้อื่นเมื่อไม่พอใจ -เริ่มรู้ว่าของสิ่งใดเป็นของตนเองและสิ่งใดเป็นของผู้อื่น -เริ่มรู้จักเก็บของเล่น -เริ่มรู้จักการรอคอย -เริ่มตัดสินใจในเรื่องง่ายได้	-แสดงความรักเพื่อนและสัตว์เลี้ยง -ไม่ทำร้ายผู้อื่นและทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน -ไม่แย่งหรือหยิบของผู้อื่นมาเป็นของตน -รู้จักเก็บของเล่นเข้าที่ -รู้จักการรอคอยอย่างเหมาะสมกับวัย -รู้จักการตัดสินใจในเรื่องง่ายๆ และเริ่มเรียนรู้ผลที่เกิดขึ้น	-แสดงความรักเด็กที่เล็กกว่าและสัตว์ต่างๆ -ไม่ทำร้ายผู้อื่นและไม่ทำให้ผู้อื่นเสียใจ -ไม่หยิบของผู้อื่นมาเป็นของตน -รู้จักจัดเก็บของเล่นเข้าที่ -รู้จักการรอคอยและเข้าแถวตามลำดับก่อนหลัง -รู้จักการตัดสินใจเรื่องง่ายๆ และยอมรับผลที่เกิดขึ้น

4.7 พัฒนาการด้านสังคม

พัฒนาการด้านสังคม หมายถึง พัฒนาการการเรียนรู้ทางสังคมจากความรู้สึกผูกพันใกล้ชิดภายในครอบครัวที่ต้องการพึ่งพาผู้อื่นไปสู่การพึ่งพาตนเอง และการปรับตัวเข้ากับผู้อื่น เด็กก่อนระดับก่อนประถมศึกษาที่มีความสามารถตามวัยที่สามารถช่วยเหลือตัวเอง ได้ดี เด็กวัยนี้เริ่มพัฒนาความรู้สึกเป็นตัวของตัวเอง ขอบอิสระ มีความมั่นใจในตนเอง สนใจเรียนรู้สิ่งรอบตัวมากขึ้น และเรียนรู้ที่จะสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น แต่การแสดงพฤติกรรมทางสังคมในระยะแรก อาจมีปัญหาเกี่ยวกับการปรับตัวเข้ากับผู้อื่น เพราะเด็กวัยนี้จะยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง มีอารมณ์แปรปรวนง่าย ยังไม่รู้จักควบคุมอารมณ์ และยอมรับความคิด ความรู้สึกของผู้อื่น แต่เมื่อเด็กมีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนวัยเดียวกันหรือผู้อื่นมากขึ้น อีกทั้งได้รับการปลูกฝังลักษณะพฤติกรรมที่เหมาะสมทางสังคม เด็กย่อมสามารถปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่นและเรียนรู้บทบาทของตนเองในสังคมได้ดียิ่งขึ้น

ขอขยายของการประเมินพัฒนาการด้านสังคม

1. การช่วยเหลือตนเอง
 - ปฏิบัติกิจวัตรประจำวันด้วยตนเอง
 - ระมัดระวังและดูแลตนเองให้ปลอดภัย
2. การเล่นและการทำงานร่วมกับผู้อื่น
 - เล่นและทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่น
 - ปฏิบัติตนเป็นผู้นำและผู้ตาม
3. คุณธรรม จริยธรรม
 - ปฏิบัติตามข้อตกลง
 - รับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมาย
4. การอนุรักษ์ธรรมชาติและมารยาทตามวัฒนธรรมไทย
 - ดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมรอบตัว
 - ปฏิบัติตนถูกต้องตามกาลเทศะ

ตาราง พัฒนาการด้านสังคม

อายุ	อายุ 3 ปี	อายุ 4 ปี	อายุ 5 ปี
พัฒนาการ			
3. ด้านสังคม			
3.1 การช่วยเหลือตนเอง	-ล้างมือได้	-แต่งตัวได้	-เลือกเครื่องแต่งกายของตนเองได้และแต่งตัวได้

ตาราง (ต่อ)

อายุ พัฒนาการ	อายุ 3 ปี	อายุ 4 ปี	อายุ 5 ปี
3.1 การช่วยเหลือ ตนเอง	-รับประทานอาหารได้ ด้วยตนเอง -เริ่มรู้จักใช้ห้องน้ำ ห้องส้วม	-รับประทานอาหาร ได้ด้วยตนเองไม่หก เลอะเทอะ -รู้จักทำความสะอาด หลังจากเข้าห้องน้ำ ห้องส้วม	ใช้เครื่องมือ เครื่องใช้ ในการรับประทาน อาหารได้ -ทำความสะอาด ร่างกายได้
3.2 การอยู่ร่วมกับ ผู้อื่นและการมี คุณธรรมจริยธรรม	-ชอบเล่นแบบคู่ขนาน (เล่นของเล่นชนิด เดียวกันแต่ต่างคนต่าง เล่น) -ยึดตัวเองเป็น ศูนย์กลาง -เริ่มปฏิบัติตามกฎ กติกาต่างๆ	-เล่นร่วมกับผู้อื่นได้ -เริ่มช่วยเหลือผู้อื่น -ปฏิบัติตามกฎ กติกา ที่ตกลงร่วมกัน	-เล่นหรือทำงาน ร่วมกันในกลุ่มย่อยได้ -รู้จักการให้และการรับ -ปฏิบัติตาม กฎระเบียบของ สถานศึกษา -ตั้งใจทำงานที่ได้รับ มอบหมายจนสำเร็จ
3.3 การอนุรักษ์ วัฒนธรรมและ สิ่งแวดล้อม	-เริ่มรู้จักแสดง ความเคารพ -ทิ้งขยะได้ถูกที่ -ไม่ทำลายสิ่งของ เครื่องใช้	-รู้จักแสดงความเคารพ -ทิ้งขยะได้ถูกที่ -รักษาสิ่งของที่ใช้ ร่วมกัน	-แสดงความเคารพได้ เหมาะสมกับโอกาส -ทิ้งขยะได้ถูกที่ -ช่วยดูแลรักษา สิ่งแวดล้อม

4.8 พัฒนาการด้านสติปัญญา

พัฒนาการด้านสติปัญญา หมายถึง พัฒนาการในระยะความคิดแบบก่อนเกณฑ์ คือ เด็กมีความคิดเชื่อมโยงสิ่งต่างๆ ที่รับรู้ และใช้ความคิดในการแก้ปัญหาได้ แต่ความเข้าใจเหตุผลนั้นยังไม่สมบูรณ์ ลักษณะที่สำคัญของความคิดในเด็กวัยนี้ มีความคิดฝันและจินตนาการค่อนข้างมาก จะถือตนเองเป็นศูนย์กลาง คิดว่าคนอื่นจะคิดแบบเดียวกับตน มีความสนใจใคร่รู้ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่ครูจะต้องช่วยพัฒนาความคิดและสติปัญญาของเด็กวัยนี้

ขอบข่ายพัฒนาการด้านสติปัญญา ประกอบด้วย

1. การรับรู้ด้วยประสาทสัมผัสทั้ง 5
2. การจำแนก เปรียบเทียบ
3. การจัดหมวดหมู่
4. การเรียงลำดับ
5. การหาความสัมพันธ์
6. การแก้ปัญหา
7. การรู้ค่าจำนวน
8. การใช้ภาษา
9. ความคิดสร้างสรรค์

ตาราง พัฒนาการด้านสติปัญญา

อายุ	อายุ 3 ปี	อายุ 4 ปี	อายุ 5 ปี
พัฒนาการ			
4. ด้านสติปัญญา	-ฟังแล้วปฏิบัติตามคำสั่งง่ายๆ ได้ -รู้จักใช้คำถาม "อะไร" -ขีดเขียนเส้นอย่างอิสระ -จับคู่สีต่างๆ ได้ ประมาณ 3-4 สี	-ฟังแล้วปฏิบัติตามคำสั่งที่ต่อเนื่องได้ -บอกชื่อ นามสกุลของตนเองได้ -สอบถาม "ทำไม" -เขียนภาพและแสดงสัญลักษณ์ตามความต้องการของตนเองได้	-ฟังแล้วนำมาเล่าถ่ายทอดได้ -บอกชื่อ นามสกุลที่อยู่ของตนเองได้ -สอบถาม "ทำไม" "ที่ไหน" "อย่างไร" -เขียนชื่อ นามสกุลของตนเองตามแบบได้

ตาราง (ต่อ)

อายุ พัฒนาการ	อายุ 3 ปี	อายุ 4 ปี	อายุ 5 ปี
4. ด้านสติปัญญา	<p>-ยังคิดสิ่งที่เป็นนามธรรมไม่ได้</p> <p>-จำแนกสิ่งต่างๆ ด้วยประสาทสัมผัสทั้ง 5</p> <p>-อยากรู้อยากเห็นสิ่งต่างๆ รอบตัว</p> <p>-วาดภาพตามความพอใจของตน</p> <p>-สนทนาโต้ตอบ/เล่าเรื่องด้วยประโยคสั้นๆ ได้</p> <p>-เลียนแบบท่าทางการเคลื่อนไหวต่างๆ</p> <p>-เรียนรู้จากการสังเกตและเลียนแบบผู้อื่น</p>	<p>-ชี้และบอกสีได้ประมาณ 5-6 สี</p> <p>-พูดเกี่ยวกับ "วันนี้" "เมื่อวานนี้" "พรุ่งนี้"</p> <p>-จำแนกสิ่งต่างๆ ด้วยประสาทสัมผัสทั้ง 5</p> <p>-สำรวจและทดลองเล่นกับของเล่นหรือสิ่งของต่างๆ ตามความคิดของตนได้</p> <p>-วาดภาพตามความคิดสร้างสรรค์ของตนได้</p> <p>-เล่านิทานหรือเรื่องราวตามจินตนาการได้</p> <p>-เคลื่อนไหวร่างกายตามความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการได้</p> <p>-เรียนรู้จากการสังเกตฟังด้วยตนเอง</p>	<p>-บอกและจำแนกสีต่างๆ ได้</p> <p>-บอกเวลา "เมื่อวานนี้" "วันนี้" "พรุ่งนี้"</p> <p>-จำแนกสิ่งต่างๆ ด้วยประสาทสัมผัสทั้ง 5 ได้ดี</p> <p>-ใช้สิ่งของรอบๆ ตัวเป็นสิ่งสมมติตามจินตนาการ</p> <p>-วาดภาพตามความคิดสร้างสรรค์ของตนได้</p> <p>-เล่านิทานเล่าเรื่องที่ตนคิดหรือเรื่องราวตามจินตนาการได้</p> <p>-เคลื่อนไหวร่างกายตามความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการได้</p>

5. ความคาดหวัง

5.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความคาดหวัง (Expectancy Theory)

5.1.1 ความหมายของความคาดหวัง

สุรางค์ จันทรโสม (2529 : 54 - 55) ได้ให้ความหมายของความคาดหวังไว้ว่า ความคาดหวัง (Expectation) คือ ความเชื่อว่าสิ่งใดที่น่าจะเกิดขึ้นและสิ่งใดบ้างน่าจะไม่มีเกิดขึ้น ความคาดหวังจะเกิดขึ้นได้ถูกต้องหรือไม่ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ของบุคคล เช่น บุคคลเคยมีประสบการณ์ที่คล้ายคลึงกันกับประสบการณ์ใหม่ก็อาจทำการคาดหวังได้ไม่พลาดเกินไป หรืออาจจะคาดหวังได้ถูกต้อง บุคคลที่ไม่เคยมีประสบการณ์มาก่อนในสิ่งใดมักจะไม่มีมีความคาดหวังในสิ่งนั้นหรือหากมีการคาดหวังก็มักไม่เกิดขึ้นจริงตรงตามที่คาดหวังไว้ ความคาดหวังที่ไม่ประสบความสำเร็จช่วยให้บุคคลมีทัศนคติต่อตนเองไปในทางที่ดีขึ้น

พาราสุรามาน (Parasuraman; Zeithami; Berry. 1988 : 16) ได้กล่าวไว้ว่าความคาดหวังหมายถึงทัศนคติที่เกี่ยวกับความปรารถนาหรือความต้องการของผู้บริโภคที่พวกเขาคาดหวังว่าจะเกิดขึ้นในการบริการนั้นๆ ลูกค้าน่าซื้อสินค้าหรือบริการเพื่อตอบสนองความต้องการที่เฉพาะเจาะจง และลูกค้าประเมินผลของการซื้อโดยมีพื้นฐานจากสิ่งที่คาดหวังว่าจะได้รับ ความต้องการคือสิ่งที่ถูกฝังลึกอยู่ในจิตใต้สำนึกของมนุษย์ เป็นผลสืบเนื่องมาจากชีวิตความเป็นอยู่และสถานภาพของแต่ละบุคคล เมื่อรู้สึกว่ามีความต้องการ พวกเขาจะมีแรงจูงใจที่จะทำให้ความต้องการได้รับการตอบสนอง

5.1.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความคาดหวัง

ทฤษฎีนี้มีความเห็นว่า ความคาดหวังเป็นสิ่งจูงใจให้เกิดพฤติกรรม เพราะก่อนที่จะทำอะไรลงไป คนมักตั้งความหวังว่า เมื่อทำไปแล้วเข้าจะได้รับสิ่งจูงใจอะไรเป็นผลตอบแทน

วิกเตอร์ วรูม (หลุยส์ จำปาเทศ. 2533 : 56 - 63; อ้างอิงจาก Victor Vroom. 1994) ตั้งทฤษฎีความคิดหวังโดยมีแนวคิด ดังนี้

1. ความคาดหวัง (Expectancy) หมายถึงความเชื่อในความเป็นไปได้ว่า ถ้าใช้ความพยายามทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งแล้ว จะทำให้เกิดผลอย่างนี้ขึ้น เช่น ถ้าขยันอ่านหนังสือ จะสอบได้เกรด A เกรด A เป็นความคาดหวัง จูงใจให้คนขยันอ่านหนังสือ ดังนั้นความคาดหวังเป็นสัมพันธ์ระหว่างการกระทำกับผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น

2. คุณค่าของผล (Valence) หมายถึง ความพอใจของบุคคลที่มีต่อผลลัพธ์ หรือค่าตอบแทนที่ได้ คุณค่าผลลัพธ์นี้จะขึ้นอยู่กับตัวบุคคลที่กำหนดคุณค่า มากกว่าคุณค่าในสิ่งเหล่านั้น

3. ความพยายาม (Effort) เป็นแรงจูงใจที่เกิดจากผลรวมของความคาดหวังและคุณค่าของผลลัพธ์

5.2 ความคาดหวังของผู้ปกครองในการจัดการเรียนการสอน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (2544 : 3 - 6) กล่าวว่าไว้ว่าพ่อแม่ ผู้ปกครอง เป็นบุคคลที่ใกล้ชิดกับเด็กมากที่สุด มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้ความเอาใจใส่ต่อการเรียนรู้ ของลูกสร้างโอกาสการเรียนรู้แก่ลูกให้เหมาะสมกับวัยของเขาไม่ว่าจะเป็นช่วงแรกเกิด เข้าสู่วัยทารก วัยอนุบาล วัยเรียน จนถึงวัยรุ่นทุกๆ ช่วงวัย ซึ่งพ่อแม่จะต้องช่วยให้เขามีโอกาสได้เห็น ได้ยิน ได้ฟัง ได้สัมผัส การเรียนรู้เกิดขึ้นได้จากทุกเรื่อง ทุกเวลา ทุกสถานการณ์ ฟังตระหนักไว้เสมอว่าพ่อแม่ นั้นคือครูคนแรกของลูก ที่นำพาลูกของเราเองไปสู่เส้นทางความรอบรู้แห่งชีวิต ความรอบรู้ไม่ได้หมายถึง ความรู้ที่ได้จากศึกษาเล่าเรียนวิชาการเพียงส่วนเดียว หรือการส่งลูกเข้าโรงเรียนเพียงอย่างเดียว หากผู้ปกครองคาดหวังประโยชน์สูงสุดอันจะเกิดแก่บุตรหลานของเราในเรื่องการจัดการเรียนการสอน ของโรงเรียน พ่อแม่ผู้ปกครองและโรงเรียนหรือสถานศึกษาจำเป็นต้องร่วมมือกัน มีจุดมุ่งหมาย ไปในทิศทางเดียวกัน ความเข้าอกเข้าใจเป็นหนึ่งเดียวและสื่อสารกันอย่างใกล้ชิดสม่ำเสมอ แม้ว่า บ้านกับโรงเรียนจะมีบทบาทแตกต่างกันในการทำหน้าที่ดูแลพัฒนาเด็ก แต่ด้วยสาเหตุที่ทั้งสองฝ่าย มีความคาดหวังอยู่ที่เด็กหรือผู้เรียนเช่นเดียวกัน การช่วยคิด ช่วยกันทำ และแก้ไขรับผิดชอบมิใช่ ต่างฝ่ายทำภาระของตน เพียงบรรลุไปตามหน้าที่ ความสำเร็จของการเป็นผู้ปกครองและ ความสำเร็จของสถานศึกษาล้วนเป็นความสำเร็จเดียวกัน นั่นคือความรู้ความดีงามและความสุข ความสามารถในการพึ่งพาตนเองได้ ดังนั้น สถานศึกษาและครูผู้สอนต้องมีความรู้ความเข้าใจหลักสูตร เป็นอย่างดีจึงจะทำให้หลักสูตรบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ได้ ความคาดหวังของผู้ปกครองที่มี ต่อการจัดการเรียนการสอนระดับก่อนประถมศึกษา สามารถแบ่งเป็นด้านต่างๆได้ดังนี้

5.2.1 ด้านหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน

5.2.1.1 หลักสูตร

นักวิชาการได้ให้ความหมายและความสำคัญของหลักสูตรไว้ดังนี้

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2542 : 91) กล่าวถึงความหมายของหลักสูตรไว้

3 ประการคือ

1. หลักสูตรเป็นศาสตร์ที่มีทฤษฎีหลักการ และการนำไปใช้ในการจัดการเรียน การสอนตามที่มุ่งหมายไว้
2. หลักสูตรเป็นระบบในการจัดการเรียนการสอน โดยมีปัจจัยนำเข้า (Input) และครู นักเรียน วัสดุ อุปกรณ์ อาคารสถานที่ กระบวนการ (Process) ได้แก่ การจัดกิจกรรมการ เรียนการสอน ผลผลิต (Output) คือผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความสำเร็จทางการศึกษา
3. หลักสูตรเป็นแผนการจัดการเรียนการสอน ที่มุ่งประสงค์จะอบรมฝึกฝน ผู้เรียนให้เป็นไปตามเป้าหมายที่ต้องการ

สำลี รักสุทธี (2544 : 10) ได้กล่าวถึงความหมายของหลักสูตรว่าเป็นมวล ประสพการณ์หรือกิจกรรมที่จัดให้แก่ผู้เรียนทั้งในและนอกห้องเรียน อันจะส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิด การเรียนรู้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ความรู้ ความคิด เจตคติและการปฏิบัติในทิศทางที่พึงประสงค์

อมรา เล็กเริงสินธุ์ (2510 : 20 - 21) ได้กล่าวถึงความสำคัญในการพัฒนาสังคมและประเทศชาติ ทุกประเทศจึงพยายามปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนของตนให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด พอสรุปได้ดังนี้

1. หลักสูตรเป็นแผนปฏิบัติงานหรือเครื่องชี้แนวทางในการปฏิบัติงานของครู เพราะหลักสูตรกำหนดจุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการประเมินผลไว้เป็นแนวทาง
 2. หลักสูตรเป็นข้อกำหนดแผนการเรียนการสอน อันเป็นส่วนรวมของประเทศ เพื่อนำไปสู่ความมุ่งหมายตามแผนการศึกษาของชาติ
 3. หลักสูตรเป็นเอกสารของทางราชการ เป็นบัญญัติของรัฐบาล เพื่อให้บุคคลที่ทำการเกี่ยวกับการศึกษาปฏิบัติตาม
 4. หลักสูตรเป็นเกณฑ์มาตรฐานการศึกษา เพื่อควบคุมการเรียนการสอนในสถาบันการศึกษาระดับต่างๆ และยังเป็นเกณฑ์มาตรฐานอย่างหนึ่งในการจัดสรรงบประมาณบุคลากร อาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ ฯลฯ ของการศึกษาของรัฐให้แก่สถานศึกษาด้วย
 5. หลักสูตรเป็นแผนการดำเนินงานของผู้บริหารการศึกษาที่จะอำนวยความสะดวกและควบคุมดูแลติดตามผลให้เป็นไปตามนโยบายในการจัดการเรียนการสอนของรัฐบาลด้วย
 6. หลักสูตรจะกำหนดแนวทางให้ความรู้ ทักษะ ความสามารถ ความประพฤติที่จะเป็นประโยชน์ต่อสังคม อันเป็นการพัฒนากำลังซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่ได้ผล
 7. หลักสูตรจะกำหนดลักษณะและรูปร่างของสังคมในอนาคตได้ว่าจะเป็นไปในรูปใด
 8. หลักสูตรจะกำหนดแนวทางให้ความรู้ ทักษะ ความสามารถ ความประพฤติที่จะเป็นประโยชน์ต่อสังคม อันเป็นการพัฒนากำลังซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่ได้ผล
 9. หลักสูตรจะเป็นสิ่งบ่งชี้ถึงความเจริญของประเทศ เพราะการศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคน ประเทศใดจัดการศึกษาโดยมีหลักสูตรที่เหมาะสม ทันสมัย มีประสิทธิภาพ ทันต่อเหตุการณ์และการเปลี่ยนแปลงย่อมได้คนที่มีประสิทธิภาพสูงสุด
- จากเนื้อหาข้างต้นสามารถสรุปความหมายและความสำคัญของหลักสูตรได้ว่า หลักสูตรมีความสำคัญต่อการจัดการเรียนการสอนเป็นแนวทางและกรอบในการดำเนินการจัดการศึกษา ให้เป็นไปตามความมุ่งหมายที่กำหนดไว้ ใช้ชี้แนะให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนสามารถมวลประสพการณ์ให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองในด้านความรู้ ทักษะ คุณธรรมและจริยธรรม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ จนบรรลุตามจุดมุ่งหมายของการจัดการเรียนการสอน

องค์ประกอบของหลักสูตรเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้ความหมายของหลักสูตร สมบูรณ์ และช่วยชี้ให้เห็นถึงโครงสร้างของหลักสูตรชัดเจนขึ้น นักการศึกษาได้กล่าวถึงองค์ประกอบของหลักสูตรไว้ดังนี้

อมรา เล็กเริงสินธุ์ (2540 : 8) กล่าวถึงองค์ประกอบของหลักสูตร ซึ่งสอดคล้องไปในแนวทางเดียวกับรุจิรุจิ ภูสาระ (2545 : 8) ว่าประกอบด้วยสาระสำคัญ 4 ส่วน ดังนี้

1. จุดมุ่งหมายของหลักสูตร ถือได้ว่าเป็นทิศทางของการจัดการเรียนการสอน เป็นส่วนที่จะทำให้ทราบว่าจะพัฒนาผู้เรียนไปในลักษณะใด การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร จะต้องกระทำหลังจากที่ได้ศึกษาข้อมูลพื้นฐานแล้วว่า ควรจะดำเนินการแก้ปัญหาและเสนอความต้องการของสังคม และของผู้เรียนได้อย่างไร และต้องให้สอดคล้องสัมพันธ์กับนโยบายการจัดการเรียนการสอนของชาติด้วย

2. เนื้อหาวิชาและประสบการณ์การเรียนรู้ ความรู้และประสบการณ์ต่างๆ มีความสำคัญในฐานะที่เป็นองค์ประกอบที่จะช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาไปสู่จุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ เนื้อหาที่สมบูรณ์จะได้ผนวกความรู้ ประสบการณ์ ค่านิยม ทศนคติเข้าด้วยกัน เพื่อให้ผู้เรียนได้ทั้งความรู้ พัฒนาค่านิยม ระบบความคิดและการกระทำเหมาะสมประกอบกันไป

3. การนำหลักสูตรไปใช้องค์ประกอบส่วนที่สาม ซึ่งเป็นกระบวนการที่จะทำให้หลักสูตรกลายเป็นการปฏิบัติขึ้นมาการนำหลักสูตรไปใช้รวมถึงกิจกรรมหลายๆ อย่าง แต่กิจกรรมที่สำคัญที่สุดคือ “การเรียนการสอน ” ครูจึงเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการใช้หลักสูตร ถ้าครูศึกษาหลักสูตรจนเข้าใจต้องแก่สามารถนำไปใช้ได้อย่างดี ก็จะทำให้หลักสูตรเกิดสัมฤทธิ์ผล

4. การประเมินผลเป็นองค์ประกอบสุดท้ายหลังจากที่ได้นำหลักสูตรไปใช้แล้ว จะต้องมีการประเมินผลว่าการนำหลักสูตรไปใช้เกิดผลตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้หรือไม่ มากน้อยเพียงใด ทั้งนี้เพื่อจะนำไปสู่การปรับปรุงให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

จากที่กล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า องค์ประกอบของหลักสูตร ประกอบด้วย จุดมุ่งหมายของหลักสูตร เนื้อหาวิชา รูปแบบของหลักสูตร การพัฒนาหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้ และการประเมินผล ซึ่งจะมีความสำคัญเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานทุกขั้นตอนและส่งผลให้หลักสูตรนั้นมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

5.2.1.2 กระบวนการเรียนการสอน

วัฒนาพร ระบุทุกข์ (2542 : 4) ได้ให้ความหมายของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คือ การจัดการเรียนการสอนที่ให้ความสำคัญกับผู้เรียน ส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักเรียนรู้ด้วยตนเอง เรียนในเรื่องที่สอดคล้องกับความสามารถ และความต้องการของตนเอง และได้พัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างเต็มที่

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543 : 20 - 21) ได้อธิบายถึงการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนสำคัญที่สุด หมายถึง การกำหนดจุดหมาย สาระ กิจกรรม แหล่งเรียนรู้สื่อการเรียน และการวัดและประเมินผล ที่มุ่งพัฒนาคน และชีวิต ให้เกิดประสบการณ์การเรียนรู้ เติบโตเต็มความสามารถ สอดคล้องกับความสามารถ ความสนใจ และความต้องการของผู้เรียน

จากที่กล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า กระบวนการจัดการเรียนการสอนเป็นการพัฒนาผู้เรียนในแบบองค์รวม โดยเน้นให้อิสระแก่ผู้เรียน ให้ผู้เรียนได้รู้จักคิด วางแผน แก้ปัญหาอย่างมีวิจารณญาณ รวมถึงการประเมินผลเพื่อเป็นการตรวจสอบความก้าวหน้าของผู้เรียน

5.2.2 ด้านบุคลากร

นักวิชาการได้ให้ความหมายของบุคลากรไว้ดังนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2542 : 629) ได้ให้ความหมายของคำว่า บุคลากรว่า หมายถึงผู้บริหาร ครูผู้สอน และบุคลากรสนับสนุนหรือผู้ปฏิบัติหน้าที่อื่นๆ ในโรงเรียน

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2547) กล่าวว่า บุคลากรหมายถึง ผู้บริหาร ครูผู้สอน และบุคลากรสนับสนุนหรือผู้ปฏิบัติงานหน้าที่ต่างๆ ในโรงเรียน ปัจจัยนี้ถือว่าสำคัญที่สุดขององค์กร องค์กรใดถ้ามีบุคลากรที่มีคุณภาพและการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ องค์กรนั้นสามารถพัฒนาได้เจริญรุ่งเรืองประสบผลสำเร็จบรรลุตามปรัชญาและเป้าหมายขององค์กร

สรุปได้ว่าบุคลากรคือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนให้ได้มาตรฐานรักษาระดับคุณภาพการศึกษาเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ปกครอง นักเรียน ชุมชนและท้องถิ่น ให้เป็นไปตามความคาดหวังนั้น

5.2.2.1 ผู้บริหารโรงเรียน

นักการศึกษาได้กล่าวถึงผู้บริหารโรงเรียนไว้ดังนี้

จันทราณี สงวนนาม (2545 : 30 - 45) มีแนวคิดว่า ผู้บริหารโรงเรียนต้องเป็นผู้นำทางวิชาการ เนื่องจากสถานศึกษาเป็นศูนย์กลางของการเรียนการสอน จึงต้องมีความรู้ด้านหลักสูตร การจัดชั้นเรียน เทคนิควิธีการสอน การนิเทศการสอน การวัดและประเมินผล สามารถเป็นที่พึ่ง และให้คำปรึกษาแก่ครู และนักเรียนได้อย่างเหมาะสมกับตำแหน่งผู้บริหาร ซึ่งจะส่งผลต่อความสำเร็จของการบริหาร

มารศรี สุธานี (2540 : 17) อธิบายว่า ผู้บริหารโรงเรียนที่มีวิสัยทัศน์จะสามารถมองเห็นว่าอะไรเป็นสิ่งสำคัญที่แท้จริงขององค์กร สามารถกำหนดภาพอนาคตขององค์กรได้อย่างชัดเจน จึงสามารถกำหนดกิจกรรมและแนวทางปฏิบัติเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามที่ต้องการ เป็นผลให้ผู้บริหารโรงเรียนสามารถบริหารโรงเรียนได้ประสบผลสำเร็จบรรลุตามเป้าหมายที่ต้องการ

ดังนั้น ผู้บริหารโรงเรียนต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถและเป็นผู้นำทางวิชาการ สามารถให้คำปรึกษาแก่ครู นักเรียน และผู้ปกครองนักเรียนได้ รวมถึงมีวิสัยทัศน์ที่ดีสามารถบริหารงานในโรงเรียนได้ประสบผลสำเร็จบรรลุเป้าหมายที่ต้องการ และบรรยากาศองค์กรยังส่งผลทางบวกต่อความผูกพันต่อองค์กรของครูผู้สอนโดยรวม

5.2.2.2 ครูผู้สอน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549 : ออนไลน์) กล่าวไว้ว่า บทบาทของครูวิชาการ ปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมายดังนี้

1. ดำเนินงานตามแผนงาน โครงการ กิจกรรมที่อยู่ในขอบข่ายของงานที่ได้รับมอบหมายให้บรรลุวัตถุประสงค์เป้าหมายที่วางไว้
2. ร่วมจัดทำแผนพัฒนา แผนการปฏิบัติงานและปฏิทินปฏิบัติงานประจำปี ในขอบข่ายของงานที่ได้รับมอบหมาย
3. จัดครูเข้าสอนหรือสอนแทน และมอบหมายงานอื่นๆ ตามความเหมาะสม
4. จัดกิจกรรมส่งเสริมทางวิชาการ
5. ติดตาม ประเมินผลการปฏิบัติงานของครูร่วมกับผู้บริหารโรงเรียน
6. นิเทศ ควบคุม กำกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครู
7. ควบคุม ตรวจสอบเอกสารให้ถูกต้องและเป็นปัจจุบันอยู่เสมอ
8. จัดทำรายงาน ผลการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมาย เสนอต่อผู้บริหารโรงเรียน
9. จัดประชุมทางวิชาการ อบรมเชิงสัมมนา หรือศึกษาดูงานเปรียบเทียบด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนของครู
10. ปฏิบัติงานอื่นๆ ที่ได้รับมอบหมายจากผู้บริหารโรงเรียน

จากที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า ความคาดหวังของผู้ปกครองที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนระดับก่อนประถมศึกษาด้านบุคลิกภาพ คือ ความมุ่งหวังของผู้ปกครองนักเรียนที่ต้องการให้ผู้บริหาร ผู้ทำหน้าที่สอนและผู้ทำหน้าที่สนับสนุนการเรียนการสอนมีความรู้ มีความสามารถ ปฏิบัติงานเต็มตามศักยภาพและมีความมุ่งมั่นต่อความสำเร็จในการทำงาน เพื่อให้โรงเรียนซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญมากที่จะทำให้การดำเนินงานของโรงเรียนเป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร ระดับปฐมวัย โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายประถม)(ส่วนขยาย) มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาหลักสูตรปฐมวัยให้เข้ากับบริบทและสภาพแวดล้อมของ โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายประถม)(ส่วนขยาย) และติดตามผลการทดลองใช้หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นโดยมีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้

1. ผู้บริหารโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายประถม) จำนวน 5 คน
2. อาจารย์นิเทศ จำนวน 5 คน
3. นักเรียนที่กำลังศึกษาในระดับชั้นเด็กเล็ก โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายประถม)(ส่วนขยาย) ปีการศึกษา 2551 จำนวน 16 คน
4. ผู้ปกครองนักเรียนระดับชั้นเด็กเล็ก โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายประถม)(ส่วนขยาย) ปีการศึกษา 2551 จำนวน 16 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

1. หลักสูตรระดับปฐมวัย โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายประถม) (ส่วนขยาย) ซึ่งมีขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

การศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นข้อมูลสำหรับจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาครั้งนี้ คณะผู้วิจัยดำเนินการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน แนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ ทางด้านการศึกษาระดับปฐมวัย ทฤษฎีพัฒนาการของเด็กวัย 5 ถึง 6 ปี สารระที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งแนวทางการดำเนินงานในการพัฒนาหลักสูตรที่บุคคลและหน่วยงานต่าง ๆ นำเสนอ เพื่อนำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เป็นแนวทางในการจัดทำโครงสร้างหลักสูตร มีการสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนและผู้เกี่ยวข้อง กับหลักสูตร เพื่อสำรวจสภาพปัญหา แนวทาง วิธีการดำเนินงาน รวมถึงความคิดเห็นอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร แล้วนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรในหัวข้อหลักการ จุดมุ่งหมาย จุดประสงค์เนื้อหาแต่ละรายวิชา วิธีการจัดการเรียนการสอน การ

ประเมินผลการเรียน และสภาพแวดล้อม เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการสร้างหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของโรงเรียน

นอกจากนี้ยังมีการระดมสมองเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างอาจารย์ผู้สอน และผู้เกี่ยวข้อง กับหลักสูตรเพื่อนำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการสร้างหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของโรงเรียน

ขั้นตอนที่ 2 สร้างหลักสูตร

คณะผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาพิจารณาร่างหลักสูตร โดยกำหนด วิสัยทัศน์ ปรัชญา หลักการและเหตุผล จุดมุ่งหมายของหลักสูตร เนื้อหาสาระ หน่วยการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล เพื่อนำมาประเมินโครงสร้างของหลักสูตรโดยการ พิจารณาของผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตร และผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาสาระของหลักสูตร นำผลการพิจารณาและข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงโครงสร้างหลักสูตรเพื่อเตรียมการ นำไปทดลองใช้ โดยแบ่งออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การร่างหลักสูตร

เป็นการเริ่มสร้างหลักสูตรจากเนื้อหาและรายละเอียดที่ได้จากการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ตามองค์ประกอบของหลักสูตรได้แก่ หลักการ จุดมุ่งหมาย จุดประสงค์เนื้อหาแต่ละรายวิชา การ จัดการเรียนการสอน สื่อ และแหล่งการเรียนรู้ การประเมินผลการเรียน และสภาพแวดล้อม

ระยะที่ 2 การตรวจสอบร่างหลักสูตร

คณะผู้วิจัยได้นำโครงสร้างหลักสูตรไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ จำนวน 3 ท่าน ดังนี้

1. ศ.ดร. อารี สันหนวี
2. รศ.ดร.เขาวพา เดชะคุปต์
3. ดร.จรรุวรรณ ศิลปะรัตน์

ระยะที่ 3 การปรับปรุงร่างหลักสูตรเพื่อนำไปทดลองใช้

คณะผู้วิจัยได้พิจารณาประเมินความเหมาะสม และความสอดคล้องกับบริบทของ สังคม แล้วปรับแก้ให้เหมาะสม และพร้อมที่จะนำไปใช้

ขั้นตอนที่ 3 ทดลองใช้หลักสูตร

คณะผู้วิจัยได้นำโครงสร้างหลักสูตรที่ได้รับการปรับปรุงมาทำความเข้าใจร่วมกันกับ อาจารย์ผู้สอน เพื่อนำไปใช้จัดการเรียนการสอนในระดับชั้นเด็กเล็ก โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายประถม) (ส่วนขยาย) ปีการศึกษา 2551

ขั้นตอนที่ 4 ประเมินและปรับปรุงหลักสูตร

คณะผู้วิจัยได้ทำการประเมินผลหลักสูตร โดยประเมินจากสภาพปัญหา อุปสรรคในการทดลองใช้หลักสูตร รวมทั้งความเหมาะสมและความสอดคล้องของส่วนประกอบภายในหลักสูตร แต่ละส่วน ความคิดเห็นของผู้บริหาร อาจารย์นิเทศ อาจารย์ผู้ใช้หลักสูตร ตลอดจนการวัดและประเมินผลจากนักเรียน เพื่อนำผลการประเมินดังกล่าว มาพิจารณารับรองหรือปรับปรุงหลักสูตรอีกครั้งหนึ่ง

2. แบบวัดพัฒนาการ

ในการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยเลือกใช้แบบวัดพัฒนาการ 2 ชุด คือ

ชุดที่ 1 แบบวัดพัฒนาการเด็กวัย 5-6 ปี จัดทำโดยกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งแบ่งพัฒนาการเด็กวัย 5-6 ปีออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ - จิตใจ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา

ชุดที่ 2 แบบวัดพัฒนาการ Developmentally Appropriate Practice in Early Childhood Programs (DAP) ปี 2004 ของ National Association for the Education of Young Children ซึ่งแบ่งพัฒนาการออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย ด้านกล้ามเนื้อมัดใหญ่ ด้านกล้ามเนื้อมัดเล็ก ด้านอารมณ์สังคม และด้านภาษา

แบบวัดพัฒนาการทั้ง 2 ชุดมีลักษณะเป็นแบบบันทึกรายการ โดยผ่านกระบวนการสังเกตพฤติกรรมของเด็ก การสัมภาษณ์ การสนทนา การถามตอบ การปฏิบัติ ใบบาง ในขณะที่ทำการจัดการเรียนการสอนและการทำกิจกรรมต่าง ๆ ตลอดจนการเล่นอิสระ แล้วจดบันทึกเป็นพฤติกรรมเด็กตามรายการต่าง ๆ

3. แบบสัมภาษณ์ความคาดหวังของผู้ปกครอง

ในการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้ทำการสอบถามความคาดหวังและความพึงพอใจของผู้ปกครองต่อหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน โดยใช้แบบสัมภาษณ์ที่มีการกำหนดโครงสร้างไว้ดังนี้

- ด้านหลักสูตรสถานศึกษาที่พัฒนาขึ้น
- ด้านผู้สอน ได้แก่ ความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ความรู้ความสามารถของอาจารย์ผู้สอน บุคลิกภาพของอาจารย์ผู้สอน และการดูแลพัฒนาเด็ก
- ด้านผู้บริหาร ได้แก่ การจัดงบประมาณ การพัฒนาบุคลากร การจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน และการจัดสภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียน

4. แบบประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

คณะผู้วิจัยได้ใช้แบบประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนซึ่งเป็นแบบวัดการเรียนรู้ตามหน่วยการเรียนรู้ แบ่งออกเป็น 18 หน่วยการเรียนรู้ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ ประกอบด้วย

- วิชาคณิตศาสตร์
- วิชาภาษาไทย
- วิชาวิทยาศาสตร์
- วิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
- วิชาพลศึกษา/สุขศึกษา
- วิชาศิลปะ งานประดิษฐ์/นาฏศิลป์

โดยใช้การสังเกตพฤติกรรมของเด็ก การสัมภาษณ์ การสนทนา การถามตอบ การปฏิบัติ ใบบงาน ในขณะที่ทำการจัดการเรียนการสอนและการทำงานกิจกรรมต่าง ๆ ตลอดจนการเล่นอิสระ แล้วจดบันทึกเป็นพฤติกรรม และสอบประมวลความรู้

5. แบบนิเทศการจัดการเรียนการสอน

คณะผู้วิจัยดำเนินการจัดทำแบบนิเทศการจัดการเรียนการสอน มี 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูผู้สอน แบ่งออกเป็นด้าน ๆ ดังนี้ ด้านบุคลิกภาพทั่วไป ด้านความรู้ในเนื้อหาวิชา ด้านการเตรียมการเรียนรู้ ด้านการสอนและการใช้สื่อการเรียนรู้ ด้านการควบคุมชั้นเรียน และด้านการวัดและประเมินผล โดยมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (check list) มาตรฐานประเมินค่า (rating scale) 5 ระดับ

ตอนที่ 2 ประมวลความคิดเห็นของผู้นิเทศในด้านแผนการสอน ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านบุคลิกภาพของครูผู้สอน ด้านการจัดสภาพแวดล้อม และข้อเสนอแนะอื่น ๆ โดยมีลักษณะเป็นแบบปลายเปิด (open end)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล คณะผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยในแต่ละระยะ เพื่อรวบรวมข้อมูลตามที่ระบุไว้ในแต่ละขั้นตอนของโครงการ โดยใช้เครื่องมือและวิธีการที่เหมาะสมรวมทั้งการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มตัวอย่างที่ระบุ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

การศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นข้อมูลสำหรับจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาครั้งนี้ คณะผู้วิจัยดำเนินการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน แนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ ทางด้านการศึกษาปฐมวัย ทฤษฎีพัฒนาการของเด็กวัย 5 ถึง 6 ปี สาระที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งแนวทางการดำเนินงานในการพัฒนาหลักสูตรที่บุคคลและหน่วยงานต่าง ๆ นำเสนอ เพื่อนำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เป็นแนวทางในการจัดทำโครงร่างหลักสูตร มีการสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนและผู้เกี่ยวข้อง

กับหลักสูตร เพื่อสำรวจสภาพปัญหา แนวทาง วิธีการดำเนินงาน รวมถึงความคิดเห็นอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร แล้วนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรในหัวข้อหลักการ จุดมุ่งหมาย จุดประสงค์เนื้อหาแต่ละรายวิชา วิธีการจัดการเรียนการสอน การประเมินผลการเรียน และสภาพแวดล้อม เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการสร้างหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของโรงเรียน นอกจากนี้ยังมีการระดมสมองเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างอาจารย์ผู้สอน และผู้เกี่ยวข้องกับหลักสูตรเพื่อนำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการสร้างหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของโรงเรียน

ขั้นตอนที่ 2 สร้างหลักสูตร

คณะผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาพิจารณาร่างหลักสูตร โดยกำหนด วิสัยทัศน์ ปรัชญา หลักการและเหตุผล จุดมุ่งหมายของหลักสูตร เนื้อหาสาระ หน่วยการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล เพื่อนำมาประเมินโครงร่างของหลักสูตรโดยการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตร และผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาสาระของหลักสูตร นำผลการพิจารณาและข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงโครงร่างหลักสูตรเพื่อเตรียมการนำไปทดลองใช้ โดยขั้นตอนนี้แบ่งออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การร่างหลักสูตร

เป็นการเริ่มสร้างหลักสูตรจากเนื้อหาและรายละเอียดที่ได้จากการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ตามองค์ประกอบของหลักสูตรได้แก่ หลักการ จุดมุ่งหมาย จุดประสงค์เนื้อหาแต่ละรายวิชา การจัดการเรียนการสอน สื่อ และแหล่งการเรียนรู้ การประเมินผลการเรียน และสภาพแวดล้อม

ระยะที่ 2 การตรวจสอบร่างหลักสูตร

คณะผู้วิจัยได้นำโครงร่างหลักสูตรไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ร่วมตรวจสอบและวิพากษ์หลักสูตรที่พัฒนาขึ้น ดังนี้

1. ศ.ดร. อารี สัตถ์ทวี
2. รศ.ดร.เยาวพา เตชะคุปต์
3. ดร.จากรุวรรณ ศิลปะรัตน์

ระยะที่ 3 การปรับปรุงร่างหลักสูตรเพื่อนำไปทดลองใช้

คณะผู้วิจัยได้พิจารณาประเมินความเหมาะสม และความสอดคล้องกับบริบทของสังคม แล้วปรับแก้ให้เหมาะสม และพร้อมที่จะนำไปใช้

ขั้นตอนที่ 3 ทดลองใช้หลักสูตร

คณะผู้วิจัยได้นำโครงร่างหลักสูตรที่ได้รับการปรับปรุงมาทำความเข้าใจร่วมกันกับอาจารย์ผู้สอนเพื่อนำไปใช้จัดการเรียนการสอนในระดับชั้นเด็กเล็ก โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัย

ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายประถม) (ส่วนขยาย) ปีการศึกษา 2551 และมีการนิเทศการ
จัดการเรียนการสอนรวมทั้งสิ้น 10 ครั้ง แบ่งออกเป็น

- ครั้งที่ 1 เดือนมิถุนายน รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ
- ครั้งที่ 2 เดือนกรกฎาคม หัวหน้าระดับปฐมวัย
- ครั้งที่ 3 เดือนกรกฎาคม รองผู้อำนวยการฝ่ายสารสนเทศ
- ครั้งที่ 4 เดือนสิงหาคม อาจารย์จากภายนอก รศ.ดร.เยาวพา เดชะคุปต์
- ครั้งที่ 5 เดือนกันยายน ผู้อำนวยการ
- ครั้งที่ 6 เดือนพฤศจิกายน รองผู้อำนวยการฝ่ายกิจการนักเรียน
- ครั้งที่ 7 เดือนธันวาคม อาจารย์ประจำชั้นเด็กเล็ก 1
และรองผู้อำนวยการฝ่ายบริหารและธุรการ
- ครั้งที่ 8 เดือนมกราคม อาจารย์ประจำชั้นเด็กเล็ก 2
- ครั้งที่ 9 เดือนกุมภาพันธ์ อาจารย์ประจำชั้นเด็กเล็ก 3
และอาจารย์จากภายนอก รศ.ดร.เยาวพา เดชะคุปต์
- ครั้งที่ 10 เดือนมีนาคม อาจารย์ประจำชั้นเด็กเล็ก 4

ขั้นตอนที่ 4 ประเมินและปรับปรุงหลักสูตร

คณะผู้วิจัยได้ทำการประเมินผลหลักสูตร โดยประเมินจากสภาพปัญหา อุปสรรคใน
การทดลองใช้หลักสูตร รวมทั้งความเหมาะสมและความสอดคล้องของส่วนประกอบภายในหลักสูตร
แต่ละส่วน ความคิดเห็นของผู้บริหาร อาจารย์นิเทศ อาจารย์ผู้ใช้หลักสูตร ตลอดจนการวัดและ
ประเมินผลจากนักเรียน ดังนี้

1. การวัดพัฒนาการเด็กวัย 5-6 ปี ตามรูปแบบของกระทรวงศึกษาธิการ
คณะผู้วิจัยได้ทำการวัดและประเมินผลแบบตรวจสอบรายการ (check list) โดยใช้มาตราส่วน
ประเมินค่า (rating scale) เพื่อทำการประเมินผล ทั้งหมด 2 ครั้ง ดังนี้ ต้นภาคเรียนที่ 1 ปลายภาค
เรียนที่ 2 โดยคณะผู้วิจัยเป็นผู้ประเมินเองทั้ง 2 ครั้ง

2. การวัดพัฒนาการ DAP ปี 2004 คณะผู้วิจัยนำแบบวัดพัฒนาการ DAP
ประเมินหาจุดประสงค์ที่สอดคล้องกับแบบวัดพัฒนาการ จากกระทรวงศึกษาธิการและจัดทำเป็น
แบบตรวจสอบรายการ (check list) โดยใช้มาตราส่วนประเมินค่า (rating scale) เพื่อทำการ
ประเมินผล โดยการประเมินคณะผู้วิจัยได้ดำเนินการประเมินผลทั้งหมด 2 ครั้ง ดังนี้ ต้นภาคเรียนที่
1 ปลายภาคเรียนที่ 2 โดยคณะผู้วิจัยเป็นผู้ประเมินเองทั้ง 2 ครั้ง

3. การสัมภาษณ์ความคาดหวังของผู้ปกครอง คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บ
รวบรวมข้อมูล 2 ครั้ง คือก่อนเปิดภาคเรียนที่ 1 หลังปิดภาคเรียนที่ 2 โดยก่อนการทดลองใช้
หลักสูตรเป็นการสัมภาษณ์ผู้ปกครองเป็นรายบุคคลเกี่ยวกับหลักสูตรระดับปฐมวัย โรงเรียนสาธิต
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายประถม) (ส่วนขยาย) ที่ผู้ปกครองต้องการ และ

หลังการจัดการเรียนการสอนแล้วทำการสัมภาษณ์ผู้ปกครองชุดเดิมถึงความพึงพอใจในการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรระดับปฐมวัย โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายประถม) (ส่วนขยาย)

4. แบบประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบ่งการประเมินออกเป็น 2 รูปแบบ ดังนี้

4.1 การประเมินผลตามหน่วยการเรียนรู้ แบ่งออกเป็น 18 หน่วยการเรียนรู้ แต่ละหน่วยการเรียนรู้ ประกอบด้วย

- วิชาคณิตศาสตร์
- วิชาภาษาไทย
- วิชาวิทยาศาสตร์
- วิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
- วิชาพลศึกษา / สุขศึกษา
- วิชาศิลปะ ประดิษฐ์ / นาฏศิลป์

4.2 การประเมินผลตลอดภาคการศึกษา เป็นการสอบประมวลความรู้ 2 ครั้ง

- ปลายภาคเรียนที่ 1
- ปลายภาคเรียนที่ 2

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลในแต่ละขั้นตอนของการดำเนินการ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

เป็นการศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นข้อมูลสำหรับจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาตลอดจนแนวทางการดำเนินงานในการพัฒนาหลักสูตรที่บุคคลและหน่วยงานต่าง ๆ นำเสนอ แล้วนำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เป็นแนวทางในการจัดทำโครงร่างหลักสูตร

ขั้นตอนที่ 2 สร้างหลักสูตร

เป็นการนำผลการพิจารณาและข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงโครงร่างหลักสูตรเพื่อเตรียมการนำไปทดลองใช้ แล้ววิเคราะห์ความเหมาะสม และความสอดคล้องกับบริบทของสังคม

ขั้นตอนที่ 3 ทดลองใช้หลักสูตร

เป็นการวิเคราะห์สภาพปัญหา อุปสรรคในการทดลองใช้หลักสูตร รวมทั้งความเหมาะสมและความสอดคล้องของส่วนประกอบภายในหลักสูตรแต่ละส่วน

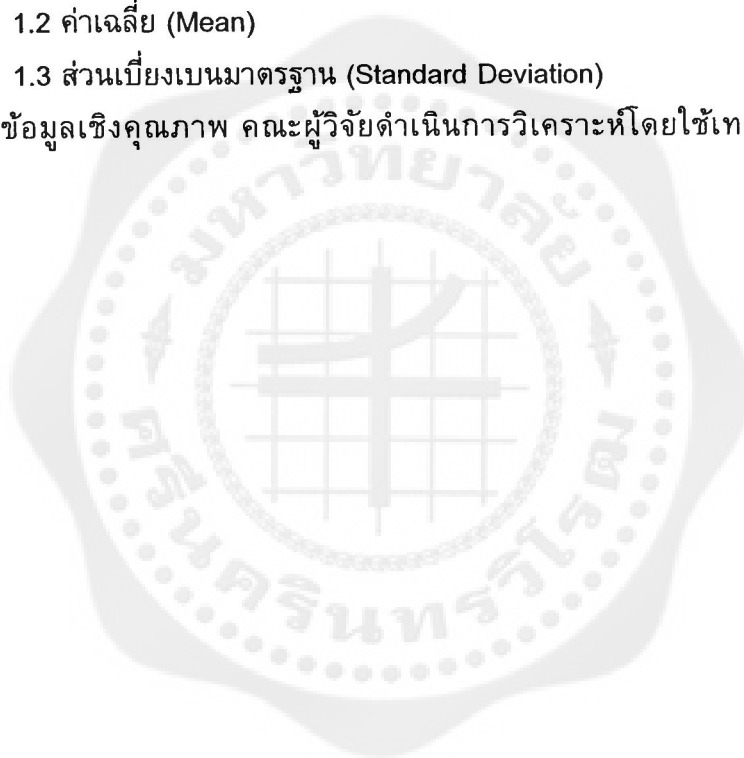
ขั้นตอนที่ 4 ประเมินและปรับปรุงหลักสูตร

เป็นการวิเคราะห์สภาพปัญหา อุปสรรคในการทดลองใช้หลักสูตร รวมทั้งความเหมาะสมและความสอดคล้องของส่วนประกอบภายในหลักสูตรแต่ละส่วน ความคิดเห็นของผู้บริหาร อาจารย์นิเทศ อาจารย์ผู้ใช้หลักสูตร ตลอดจนการวัดและประเมินผลจากนักเรียน เพื่อนำผลการประเมินดังกล่าว มาพิจารณารับรองหรือปรับปรุงหลักสูตรอีกครั้งหนึ่ง

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลเชิงปริมาณ คณะผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ด้วยสถิติพื้นฐาน ดังนี้
 - 1.1 ค่าสถิติร้อยละ (Percentage)
 - 1.2 ค่าเฉลี่ย (Mean)
 - 1.3 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
2. ข้อมูลเชิงคุณภาพ คณะผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์

เนื้อหา

บทที่ 4

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร ระดับปฐมวัย โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายประถม)(ส่วนขยาย) มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาหลักสูตรปฐมวัยให้เข้ากับบริบทและสภาพแวดล้อมของ โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายประถม)(ส่วนขยาย) และติดตามผลการทดลองใช้หลักสูตรที่พัฒนาขึ้น โดยคณะผู้วิจัยได้นำเสนอการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

1. การวิพากษ์หลักสูตรสถานศึกษา
2. การนิเทศการศึกษา
3. การประเมินพัฒนาการเด็กตลอดปีการศึกษา
4. การประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน
5. ความคาดหวังและความพึงพอใจของผู้ปกครองต่อการใช้หลักสูตรปฐมวัย
6. การปรับปรุงหลักสูตรหลังทดลองใช้

การวิพากษ์หลักสูตรสถานศึกษา

เพื่อให้หลักสูตรมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของชุมชนก่อนการนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติ คณะผู้วิจัยจึงมีการวิพากษ์หลักสูตรสถานศึกษา โดยผู้ทรงคุณวุฒิเชี่ยวชาญทางด้านการศึกษาระดับปฐมวัย ดังนี้

เกี่ยวกับนโยบายของมหาวิทยาลัย

ด้านการรับนักเรียนควรรับตั้งแต่ 3 ปีขึ้นไป เพื่อให้สอดคล้องกับหลักสูตรปฐมวัยของกระทรวงศึกษาธิการ และเพื่อให้การพัฒนาการเด็กมีความต่อเนื่องและพัฒนาไปในแนวทางเดียวกัน อันจะส่งผลดีแก่เด็ก ๆ ต่อไป

ด้านการขอความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ ในมหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาเด็กและการให้ความรู้ผู้ปกครอง ควรขอความร่วมมือจากคณะต่าง ๆ อาทิ คณะแพทยศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ และคณะพยาบาลศาสตร์ ในการจัดสถานรับเลี้ยงเด็กโดยดูแลตั้งแรกเกิดถึง 3 ปี ควรให้ความรู้ผู้ปกครองในเรื่องการอบรมเลี้ยงดูบุตร ด้านโภชนาการ และสุขอนามัย ฯลฯ ซึ่งจะช่วยให้เด็กที่ได้รับการดูแลมีพัฒนาการด้านต่าง ๆ เหมาะสมตามวัยและพัฒนาเต็มตามศักยภาพ

เกี่ยวกับการเรียนการสอน

การใช้นวัตกรรมในการเรียนการสอน หลักสูตรสถานศึกษาที่สร้างขึ้นใหม่นี้ควรสร้างรูปแบบการเรียนการสอนขึ้นมาใหม่ ในรูปแบบที่สะดวกและง่ายต่อการใช้งาน ทั้งนี้สามารถผสมผสานแนวการสอนต่าง ๆ เช่น แนวการสอนของเรกจิโอ เอมีเลีย แนวการสอนของวอลด์อร์ฟ

และ แนวการสอนของมอนเตสซอรี เป็นต้นทั้งนี้ควรให้เข้ากับบริบท สิ่งแวดล้อม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ในภาคผนวกควรวางแหล่งการเรียนรู้ต่างๆในชุมชนด้วย

การจัดสื่อการเรียนรู้ โดยการเรียงลำดับในภาคผนวก เช่น ความรู้สำหรับครู รายชื่อ หนังสือนิทาน หนังสืออื่นๆ รายชื่อเพลง คำคล้องจอง เกม และ การละเล่นไทย แหล่งการเรียนรู้ ข้อเสนอแนะ และการขอความร่วมมือจากผู้ปกครอง

การจัดทำแผนการเรียนรู้ ในการสอนผู้สอนควรนำหน่วยการเรียนรู้ไปจัดทำแผนการสอน รายวัน มีบันทึกหลังการสอนทุกครั้ง เพื่อวิเคราะห์ว่ากิจกรรมอะไรบ้างที่จัดแล้วเด็กเกิดการเรียนรู้ได้ดีและกิจกรรมอะไรบ้างที่ควรปรับปรุง แก้ไขให้เหมาะสมขึ้น พัฒนาการเด็กเป็นอย่างไร เพื่อหาแนวทางในการแก้ไขและปรับพฤติกรรม

การวัดและประเมินผล หลักสูตรสถานศึกษาที่สร้างควรมีการประเมินผลตามสภาพจริง โดยการสังเกต การสัมภาษณ์ จากการทำงานกลุ่ม จากผลงาน จากการสอบ ทั้งนี้ให้ครอบคลุม พัฒนาการในด้านต่างๆ และควรทำเกณฑ์การให้คะแนนต่างๆให้ชัดเจน

โดยสรุปหลักสูตรปฐมวัยของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายประถม)(ส่วนขยาย)ควรทำการวิจัยและพัฒนา(Research and Development) เพื่อพัฒนา หลักสูตรปฐมวัยโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร(ฝ่ายประถม)(ส่วนขยาย)

การนิเทศการศึกษา

ในระหว่างการใช้หลักสูตรตลอดปีการศึกษา 2551 คณะผู้วิจัยได้มีการติดตามผลการใช้ หลักสูตรสถานศึกษาโดยจัดให้มีการนิเทศในภาคเรียนที่ 1 ในเดือนมิถุนายน ถึง เดือน กันยายน จำนวน 5 ครั้ง ในภาคเรียนที่ 2 ในเดือนพฤศจิกายน ถึง เดือน กุมภาพันธ์จำนวน 5 ครั้ง รวมเป็นการนิเทศตลอดปีการศึกษาจำนวน 10 ครั้ง มีผลการนิเทศปรากฏดังตาราง 1

ตาราง 1 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูผู้สอนจากการนิเทศการสอน จำแนกเป็นรายด้าน

คุณลักษณะที่พึงประสงค์	μ	σ	ระดับการประเมิน
1. บุคลิกภาพทั่วไป	3.93	0.13	เหมาะสมที่สุด
1.1 การแต่งกาย	3.86	0.38	เหมาะสมที่สุด
1.2 การรักษาความสะอาด	4.00	0.00	เหมาะสมที่สุด
1.3 การเป็นผู้นำ	4.00	0.00	เหมาะสมที่สุด
1.4 การวางตัว	4.00	0.00	เหมาะสมที่สุด
1.5 การใช้คำพูดในชั้นเรียน	3.86	0.38	เหมาะสมที่สุด
1.6 ความรับผิดชอบ ความกระตือรือร้นที่จะสอน	3.86	0.38	เหมาะสมที่สุด
2. ความรู้ในเนื้อหาวิชา	4.00	0.00	เหมาะสมที่สุด
2.1 ความรอบรู้และแม่นยำในเนื้อหาวิชา	4.00	0.00	เหมาะสมที่สุด
2.2 การนำความรู้มาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์	4.00	0.00	เหมาะสมที่สุด
3. การเตรียมการเรียนรู้	3.76	0.25	เหมาะสมที่สุด
3.1 การกำหนดการจัดโครงการสอนระยะยาว	3.71	0.49	เหมาะสมที่สุด
3.2 ทำแผนการจัดการเรียนรู้	4.00	0.00	เหมาะสมที่สุด
3.3 การเตรียมสื่อการเรียนรู้	3.57	0.53	เหมาะสมที่สุด
4. การสอนและการใช้สื่อการเรียนรู้	3.79	0.29	เหมาะสมที่สุด
4.1 การนำเข้าสู่บทเรียนและการสร้างบรรยากาศ	4.00	0.00	เหมาะสมที่สุด
4.2 การพูดและอธิบายชัดเจน	4.00	0.00	เหมาะสมที่สุด
4.3 การใช้คำถามเหมาะสม	3.86	0.38	เหมาะสมที่สุด
4.4 การส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้	3.86	0.38	เหมาะสมที่สุด
4.5 การดำเนินการสอนสอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้	3.71	0.49	เหมาะสมที่สุด
4.6 การใช้สื่อการเรียนรู้ได้เหมาะสม/หลากหลาย	3.71	0.49	เหมาะสมที่สุด
4.7 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการเรียนรู้ใหม่ๆ	3.57	0.53	เหมาะสมที่สุด
4.8 การสรุปบทเรียนได้เหมาะสม	3.86	0.38	เหมาะสมที่สุด
4.9 สรุปการเรียนรู้การสอนโดยเชื่อมโยงประเด็นจากผู้เรียน	3.57	0.53	เหมาะสมที่สุด

ตาราง 1 (ต่อ)

คุณลักษณะที่พึงประสงค์	μ	σ	ระดับการประเมิน
4.10 จัดกิจกรรมที่เน้นกระบวนการคิด (คิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดสร้างสรรค์)	3.71	0.49	เหมาะสมที่สุด
5. การควบคุมชั้นเรียน	3.79	0.39	เหมาะสมที่สุด
5.1 ความสนใจและการตอบสนองของนักเรียน	3.86	0.38	เหมาะสมที่สุด
5.2 การควบคุมวินัยในชั้นเรียน	3.71	0.49	เหมาะสมที่สุด
6. การวัดและประเมินผล	3.64	0.35	เหมาะสมที่สุด
6.1 การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง	3.86	0.38	เหมาะสมที่สุด
6.2 จัดทำเกณฑ์การประเมินผลไว้ชัดเจนทุกขั้นตอน	3.43	0.53	เหมาะสม
6.3 บันทึกประจำวัน	3.86	0.38	เหมาะสมที่สุด
6.4 ประเมินอย่างหลากหลายและครบทั้ง 3 ด้าน (K P A)	3.43	0.53	เหมาะสม
รวม	3.81	0.21	เหมาะสมที่สุด

จากตาราง 1 พบว่าคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูผู้สอนในด้านต่างๆกล่าวคือด้านที่ 1 บุคลิกภาพทั่วไป ด้านที่ 2 ความรู้ในเนื้อหาวิชา ด้านที่ 3 การเตรียมการเรียนรู้ ด้านที่ 4 การสอนและการใช้สื่อการเรียนรู้ ด้านที่ 5 การควบคุมชั้นเรียน และด้านที่ 6 การวัดและประเมินผล อยู่ในระดับความเหมาะสมที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเป็น 3.93, 4.00, 3.76, 3.79, 3.79, และ 3.64 ตามลำดับ ในส่วนของคำถามปลายเปิดได้ประมวลความคิดเห็นของผู้นิเทศดังต่อไปนี้

1. ด้านแผนการสอน

มีการกำหนดโครงการสอนระยะยาว โดยเขียนเป็นปฏิทินว่าแต่ละภาคเรียนเด็กจะได้เรียนรู้หน่วยเรื่องอะไรบ้าง จากหน่วยการเรียนรู้ จากนั้นครูผู้สอนนำมาเขียนเป็นแผนการจัดการเรียนรู้รายวัน ประกอบด้วยจุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหา ชั้นนำ ชั้นสอน ชั้นสรุป สื่อการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล โดยครูผู้สอนจะเขียนกิจกรรมที่ให้นักเรียนทำ นิทานที่เล่าให้เด็กๆฟัง การบ้านในแต่ละวัน ครูผู้สอนบันทึกหลังการสอนทุกวันโดยเขียนเป็นบันทึกสั้นๆว่ากิจกรรมที่จัดเหมาะสมกับเด็กหรือไม่ มีข้อที่ควรปรับปรุงแก้ไขอย่างไร เด็กคนใดมีพฤติกรรมที่ควรชมเชย เด็กคนใดมีพฤติกรรมที่ต้องแก้ไขและช่วยเหลือต่อไป แผนการสอนสอดคล้องกับเวลา เหมาะสมกับบริบทของครุภัณฑ์และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเด็กๆ

2. การจัดการเรียนการสอน

การจัดประสบการณ์ การจัดกิจกรรมสอดคล้องกับหน่วยการเรียนรู้ ส่งเสริมความรู้และพัฒนาการทุกด้าน เด็กให้ความสนใจกิจกรรมที่จัดเป็นอย่างดีและได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครอง ซึ่งเป็นอาจารย์คณะพลศึกษามาสอนเด็กสัปดาห์ละ 2 วัน มีการประเมินผลตามสภาพจริงโดยดูจากพัฒนาการ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน จากการตรวจผลงาน การพูดคุย การร่วมกิจกรรม และการสอบปลายภาคเรียน มีการบันทึกหลังการสอนโดยการเขียนพฤติกรรมสั้น ๆ ที่สะท้อนภาพความสนใจและการตอบสนองต่อกิจกรรมของเด็ก ๆ

3. ด้านบุคลิกภาพของครูผู้สอน

ครูผู้สอนยิ้มแย้มแจ่มใส การใช้คำพูดสุภาพ เหมาะสม มีความเป็นกันเองกับผู้เรียน แต่งกายสุภาพ สะอาด เหมาะสมกับเด็กปฐมวัย

4. ด้านการจัดสภาพแวดล้อม

มีการจัดป้ายนิเทศตามหน่วยการเรียนรู้ จัดได้ตรงตามหน่วยการสอน การจัดตกแต่งบอร์ดใช้สีสันสวยงาม มีเนื้อหาสาระตรงตามหน่วย มีการจัดแสดงผลงานนักเรียนทั้งในและนอกห้องเรียน มุมประสบการณ์มีของเล่นหลากหลายดึงดูดความสนใจของเด็ก ๆ ได้ดี

5. ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

โต๊ะ และ เก้าอี้ไม่เหมาะสมกับเด็กปฐมวัยเพราะเด็กไม่สามารถยกเคลื่อนย้ายได้ด้วยตนเอง ตู้ช่องของเด็กไม่ควรทำประตูปิด เด็กขาดเครื่องเล่นสนาม

การประเมินพัฒนาการเด็กตลอดปีการศึกษา

การประเมินผลการใช้หลักสูตรและกิจกรรมการเรียนการสอนของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร(ฝ่ายประถม) (ส่วนขยาย) ในครั้งนี้ผู้วิจัย ได้ใช้แนวทางการประเมินด้านพัฒนาการที่เหมาะสมของเด็กปฐมวัยอายุ 5 ปี หรือ Developmentally Appropriate Practices (DAP) 2004 ของ National Association for the Education of Young children ประเทศสหรัฐอเมริกา มาประเมินพัฒนาการของเด็ก ได้แก่พัฒนาการทางด้านร่างกาย พัฒนาการทางด้านภาษาและการสื่อสาร พัฒนาการทางด้านสังคมและอารมณ์ ผลการวิเคราะห์ปรากฏดังในตาราง 2 และใช้แนวทางการประเมินพัฒนาการทั้ง 4 ด้านคือพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์จิตใจ สังคมและสติปัญญา ของกระทรวงศึกษาธิการ ผลการวิเคราะห์ปรากฏดังตาราง 3

ตาราง 2 พัฒนาการด้านร่างกาย ภาษา และอารมณ์สังคม

พัฒนาการ	ภาคเรียนที่ 1			ภาคเรียนที่ 2		
	μ	σ	ระดับพัฒนาการ	μ	σ	ระดับพัฒนาการ
ด้านร่างกาย						
กล้ามเนื้อใหญ่	2.85	0.14	ดี	2.96	0.07	ดี
กล้ามเนื้อเล็ก	2.85	0.20	ดี	2.96	0.05	ดี
ด้านภาษา	2.65	0.29	ดี	2.93	0.11	ดี
ด้านอารมณ์สังคม	2.81	0.21	ดี	2.95	0.10	ดี

ผลจากตาราง 2 พบว่า ในภาคเรียนที่ 1 และ 2 นักเรียนมีพัฒนาการด้านร่างกายในส่วน
ของกล้ามเนื้อใหญ่เฉลี่ยอยู่ในระดับดี (ค่าเฉลี่ย 2.85 และ 2.96 ตามลำดับ) และกล้ามเนื้อเล็กเฉลี่ย
อยู่ในระดับดี (ค่าเฉลี่ย 2.85 และ 2.96 ตามลำดับ) พัฒนาการด้านภาษาทั้งภาคเรียนที่ 1 และ 2
เฉลี่ยอยู่ในระดับดี (ค่าเฉลี่ย 2.65 และ 2.93 ตามลำดับ) พัฒนาการด้านอารมณ์สังคมเฉลี่ยอยู่ใน
ระดับดี (ค่าเฉลี่ย 2.81 และ 2.95 ตามลำดับ)

ตาราง 3 พัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญา

พัฒนาการ	ภาคเรียนที่ 1			ภาคเรียนที่ 2		
	μ	σ	ระดับพัฒนาการ	μ	σ	ระดับพัฒนาการ
ด้านร่างกาย	2.92	0.07	ดี	2.99	0.03	ดี
ด้านอารมณ์-จิตใจ	2.88	0.19	ดี	2.94	0.09	ดี
ด้านสังคม	2.91	0.22	ดี	2.96	0.08	ดี
ด้านสติปัญญา	2.82	0.51	ดี	2.93	0.07	ดี

ผลจากตาราง 3 พบว่า ในภาคเรียนที่ 1 และ 2 นักเรียนมีพัฒนาการด้านร่างกายเฉลี่ยอยู่
ในระดับดี (ค่าเฉลี่ย 2.92 และ 2.99 ตามลำดับ) พัฒนาการด้านอารมณ์-จิตใจเฉลี่ยอยู่ในระดับดี
(ค่าเฉลี่ย 2.88 และ 2.94 ตามลำดับ) พัฒนาการด้านสังคมทั้งภาคเรียนที่ 1 และ 2 เฉลี่ยอยู่ในระดับ
ดี (ค่าเฉลี่ย 2.91 และ 2.96 ตามลำดับ) พัฒนาการด้านสติปัญญาเฉลี่ยอยู่ในระดับดี (ค่าเฉลี่ย 2.82
และ 2.93 ตามลำดับ)

การประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

ในขั้นตอนนี้ คณะผู้วิจัยได้ใช้แบบประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนซึ่งเป็นแบบวัดการเรียนรู้ตามหน่วยการเรียนรู้ แบ่งออกเป็น 18 หน่วยการเรียนรู้ ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ ประกอบด้วย วิชาคณิตศาสตร์ วิชาภาษาไทย วิชาวิทยาศาสตร์ วิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม วิชาพลศึกษา/สุขศึกษา และวิชาศิลปะ งานประดิษฐ์/นาฏศิลป์ โดยการสอบประมวลความรู้ นอกจากนั้นยังได้ประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ของนักเรียนด้วย โดยใช้การสังเกต พฤติกรรมของเด็ก การสัมภาษณ์ การสนทนา การถามตอบ การปฏิบัติใบงาน ในขณะที่ทำการจัดการเรียนการสอนและการทำกิจกรรมต่าง ๆ ตลอดจนการเล่นอิสระ แล้วจัดบันทึกเป็นพฤติกรรมผลปรากฏดังตาราง 4

ตาราง 4 คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

สาระการเรียนรู้ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์	ภาคเรียนที่ 1-2	
	μ	σ
คณิตศาสตร์	91.80	5.66
ภาษาไทย	90.07	12.65
วิทยาศาสตร์	89.00	10.61
ศิลปะ	94.27	5.42
สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม	91.00	8.64
สุขศึกษาและพลศึกษา	96.67	4.13
คุณลักษณะอันพึงประสงค์	97.68	3.59

จากตาราง 4 พบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตลอดปีการศึกษา สูงกว่าร้อยละ 90 ของคะแนนเต็ม อยู่ 6 กลุ่ม ได้แก่ สาระการเรียนรู้วิชาสุขศึกษาและพลศึกษา (ร้อยละ 96.67) สาระการเรียนรู้วิชาศิลปะ (ร้อยละ 94.27) สาระการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ (ร้อยละ 91.80) สาระการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม (ร้อยละ 91.00) และสาระการเรียนรู้วิชาภาษาไทย (ร้อยละ 90.07) ส่วนสาระการเรียนรู้วิชาวิทยาศาสตร์อยู่ในระดับร้อยละ 89.00 และในการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ พบว่า นักเรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับร้อยละ 97.68

ความคาดหวังและความพึงพอใจของผู้ปกครองต่อการใช้หลักสูตรปฐมวัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ความคาดหวังก่อนการใช้หลักสูตรปฐมวัยและความพึงพอใจของผู้ปกครองหลังการใช้หลักสูตรระดับปฐมวัยในด้านต่างๆ แล้วนำข้อมูลที่ได้อามาวิเคราะห์จัดกลุ่มความคาดหวังและความพึงพอใจ

ในการสัมภาษณ์ผู้ปกครองก่อนการใช้หลักสูตรปฐมวัย มีผู้ปกครองให้ความร่วมมือ 15 คน และหลังจากการใช้หลักสูตรปฐมวัย คณะผู้วิจัยติดตามสัมภาษณ์ผู้ปกครองที่เป็นบุคคลคนเดียวกับที่สัมภาษณ์ครั้งแรก ปรากฏว่า สามารถติดตามได้เพียง 8 คนซึ่งคิดเป็นร้อยละ 50 ของผู้ปกครองทั้งหมด ดังนั้นในการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้จึงดำเนินการจากผู้ปกครอง จำนวน 8 คน ที่เป็นบุคคลคนเดียวเท่านั้น ผลการศึกษา พบว่า

ความคาดหวังของผู้ปกครองก่อนการใช้หลักสูตรระดับปฐมวัย

ด้านหลักสูตร ผู้ปกครองทุกคนมีความคาดหวังว่าหลักสูตรเป็นหลักสูตรที่ดีมาก

ด้านผู้สอน ผู้ปกครองมีความคาดหวังในตัวผู้สอนอยู่ระดับดีมาก จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 75 และอยู่ในระดับดี จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 25

ด้านการจัดการเรียนการสอน ผู้ปกครองมีความคาดหวังอยู่ในระดับดีมาก จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 75 และอยู่ในระดับดี จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 25

ด้านความรู้ความสามารถ ผู้ปกครองทุกคนมีความคาดหวังอยู่ในระดับดีมาก

ด้านบุคลิกภาพของครูผู้สอน ผู้ปกครองทุกคนมีความคาดหวังอยู่ในระดับดีมาก

ด้านการดูแลพัฒนาเด็ก ผู้ปกครองทุกคนมีความคาดหวังอยู่ในระดับดีมาก

ด้านผู้บริหาร ผู้ปกครองมีความคาดหวังอยู่ในระดับดีมาก จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 75 และไม่ทราบข้อมูล จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 25

ด้านการจัดงบประมาณ ผู้ปกครองมีความคาดหวังอยู่ในระดับดีมาก จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 75 และไม่ทราบข้อมูล จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 25

ด้านพัฒนาบุคลากร ผู้ปกครองมีความคาดหวังอยู่ในระดับดีมาก จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 87.5 และอยู่ในระดับพอใช้ จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 12.5

ด้านการจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน ผู้ปกครองมีความคาดหวังอยู่ในระดับดีมาก จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 75 และอยู่ในระดับดี จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 25

ด้านการจัดสภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียน ผู้ปกครองมีความคาดหวังอยู่ในระดับดี จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 37.5 และอยู่ในระดับพอใช้ จำนวน 5 คน

ความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อการใช้หลักสูตรระดับปฐมวัย

ด้านหลักสูตร พบว่า ผู้ปกครองมีความพึงพอใจอยู่ในระดับดีมาก จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 87.5 และอยู่ในระดับดี จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 12.5

ด้านผู้สอน ผู้ปกครองทุกคนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับดีมาก

ด้านการจัดการเรียนการสอน ผู้ปกครองมีความพึงพอใจอยู่ในระดับดีมาก จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 75 และอยู่ในระดับดี จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 25

ด้านความรู้ความสามารถ ผู้ปกครองทุกคนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับดีมาก

ด้านบุคลิกภาพของครูผู้สอน ผู้ปกครองทุกคนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับดีมาก

ด้านการดูแลพัฒนาเด็ก ผู้ปกครองมีความพึงพอใจอยู่ระดับดีมาก จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 75 และอยู่ในระดับดี จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 25

ด้านผู้บริหาร ผู้ปกครองมีความพึงพอใจอยู่ในระดับดีมาก จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 62.5 อยู่ในระดับพอใช้ จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 25 และไม่ทราบข้อมูล จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 12.5

ด้านการจัดงบประมาณ ผู้ปกครองมีความพึงพอใจอยู่ในระดับดีมาก จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 62.5 อยู่ในระดับพอใช้ 2 คน คิดเพิ่มร้อยละ 25 และไม่ทราบข้อมูล จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 12.5

ด้านพัฒนาบุคลากร ผู้ปกครองมีความพึงพอใจอยู่ในระดับดีมาก จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 75 อยู่ในระดับพอใช้ จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 12.5 และไม่ทราบข้อมูล จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 12.5

ด้านการจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน ผู้ปกครองทุกคนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับดีมาก

ด้านการจัดสภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียน ผู้ปกครองมีความพึงพอใจอยู่ในระดับดี จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 62.5 และอยู่ในระดับพอใช้ จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 37.5

การปรับปรุงหลักสูตรหลังการทดลองใช้

การวิเคราะห์บริบทโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายประถม)(ส่วนขยาย) ในครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้นำหลักสูตรที่จัดทำขึ้นไปทดลองใช้โดยได้ปรับหลักสูตรให้เข้ากับบริบทของ องค์กรฯ ดังนี้

หลักสูตรและกิจกรรมการเรียนการสอน

1. สถานที่ตั้งของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายประถม) (ส่วนขยาย) ตั้งอยู่ที่อำเภอองครักษ์ จังหวัดนครนายก เนื้อหาและบริบทของโรงเรียน จึงเน้นในการปรับกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับอำเภอองครักษ์ จังหวัดนครนายก
2. ตัวผู้เรียนซึ่งเป็นบุตรบุคลากรของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ จำนวน 16 คนมีภูมิลำเนาอยู่ที่จังหวัดนครนายกและปทุมธานี
3. แนวการจัดการศึกษาตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542

4. นำการประเมินผลพัฒนาการ ตามวัยที่เหมาะสม หรือ Developmentally Appropriate Practices 2004 มาเป็นส่วนประกอบในการประเมินผล

5. บุคลากรในโรงเรียน ในภาคเรียนที่ 1 มีอาจารย์ประจำชั้น 1 คน และพี่เลี้ยงที่อาสา มาจากบุคลากรในมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ องครักษ์ 2 คน และภาคเรียนที่ 2 มีอาจารย์ ประจำชั้น 1 คน อาจารย์ผู้ช่วย 1 คน และพี่เลี้ยงที่รับมาใหม่ 1 คน บุคลากรมีจำนวนน้อยเนื่องจาก โรงเรียนมีนักเรียนเพียง ห้องเรียนเดียว ขาดบุคลากรที่สอนนักเรียนในวิชาเฉพาะ เช่น นาฏศิลป์ พลศึกษา

6. อาคารสถานที่ โรงเรียนมีเพียงชั้นเรียน 1 ชั้น ห้องเล่นพลศึกษา ห้องน้ำ ห้อง อาจารย์ใหญ่และห้องธุรการ สนาม ขาดเครื่องเล่นสนามเด็กเล่น

7. วัสดุอุปกรณ์ ในระยะแรก ๆ ยังขาดวัสดุอุปกรณ์ ต่อมาได้จัดซื้อจนครบในภาค เรียนที่ 1

การจัดการเรียนการสอน

1. เนื้อหาหลักสูตร

เนื้อหาหลักสูตร ได้แก่ หน่วยโรงเรียนเนื้อหาเป็นบริบทองครักษ์ ที่ตั้ง สถานที่ และ สิ่งแวดล้อมที่อยู่ใกล้เคียง

2. ตัวผู้เรียน

ผู้เรียนเป็นบุตรบุคลากรใน มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ องครักษ์ จำนวน 16 คน ซึ่งมีภูมิลำเนาอยู่ที่จังหวัดนครนายกและปทุมธานี

3. กิจวัตร

กิจวัตร ได้แก่ กิจวัตรประจำวัน ประจำสัปดาห์และประจำเดือน มีการยืดหยุ่นได้ เช่น กิจวัตรประจำวันนักเรียนจะเข้าแถวประมาณ 8.10 น เนื่องจากมีนักเรียนเพียงห้องเดียว หลังจาก เข้าเรียนแล้วนักเรียนจะ खेलอิสระในบางวันตามความต้องการของนักเรียน ในภาคเรียนที่สอง นักเรียนมีโอกาสเลือกทำแต่ละกิจกรรมตามลำดับความต้องการของตนเองและมีความรับผิดชอบทำ กิจกรรมให้ครบในแต่ละวัน กิจกรรมใดที่นักเรียนชอบเป็นพิเศษนักเรียนสามารถขอทำกิจกรรมนั้น อีก เช่น ชีมน้ำก้นกล้วย ทุกวันก่อนนอนจะเล่านิทานธรรมหรือนิทานอีสปเสริมจริยธรรม กิจวัตร ประจำสัปดาห์ เช่น ในขณะที่ไม่มีอาจารย์สอนวิชาพลศึกษาและวิชานาฏศิลป์ ในเทอมแรกคณะ ศิลปกรรมได้ส่งนิสิตมาช่วยสอน วิชานาฏศิลป์เพียงสองเดือน สำหรับวิชาพลศึกษา ดร.คุณซ์วิ พิรพรชัยกุล ซึ่งเป็นอาจารย์คณะพลศึกษาและเป็นผู้ปกครองให้ความช่วยเหลือมาสอนทุกวันอังคาร และวันพฤหัสบดี การสวดมนต์ทุกวันพุธ เนื่องจากวันพฤหัสบดี นักเรียนเรียนพลศึกษา กิจวัตร ประจำเดือน มีการจัดกิจกรรม ใส่บาตรทุกเดือนโดย มีเจ้าอาวาสวัดสว่างอารมณ์ได้เข้ามารับบาตร

4. กิจกรรมการเรียนการสอนในแต่ละหน่วย

หน่วยโรงเรียน

หน่วยโรงเรียนเป็นหน่วยแรกที่นักเรียนได้เรียนหลังเปิดเทอม

- หน่วยโรงเรียนเนื้อหาเป็นบริบทองค์กร
- กิจกรรมเสริมประสบการณ์และจริยธรรมทุกเดือน คือนิมนต์พระสงฆ์รับ บาดครูเจ้าหน้าที่และนักเรียนร่วมใส่บาตร สวดมนต์ ฟังธรรม ปฏิบัติในศาสนกิจ

หน่วยวันไหว้ครู

- เป็นหน่วยที่สองในภาคเรียนที่ 1
- นักเรียนไม่ได้ซ้อมไหว้ครูที่หอประชุมมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร แต่นักเรียนฝึกซ้อมในห้องเรียนโดยมี รองผู้อำนวยการฝ่ายสารสนเทศ ได้ฝึกซ้อมนักเรียนเพื่อเข้าร่วมพิธีไหว้ครูที่หอประชุมร่วมกับนักเรียนโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรี นครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายประถม)
- ศิลปะสร้างสรรค์ แปะกระดาษสีและวาดภาพต่อเติมพานไหว้ครู
- ฝึกนักเรียนจัดการบ้านในเดือนแรก
- ลอกคำตามแบบในสมุดภาษาไทย

หน่วยตัวเรา

- ลอกคำตามแบบในสมุดภาษาไทย
- ดู VCD เรื่องหัวใจ
- เชิญวิทยากรสอนเรื่องร่างกายของเรา (พยาบาล)

หน่วยวันอาสาฬหบูชา

- เพลงธรรมะ นักเรียนสามารถวาดภาพจากเพลงดอกไม้บาน
- ศิลปะสร้างสรรค์ แปะกระดาษสี วาดภาพต่อเติมดอกบัว
- ตัดแปะกระดาษสีเทียนพรรษาและวาดภาพระบายสีต่อเติม

หน่วยวันเข้าพรรษา

- นักเรียนไปถวายเทียนพรรษาในวันเข้าพรรษา
- ประดิษฐ์เทียนพรรษาจากแกนกระดาษทิชชู

หน่วยบ้านและชุมชน

- พับดอกไม้และใช้ไม้ไอศกรีมทำก้าน
- ลอกคำตามแบบในสมุดภาษาไทย

หน่วยวันเฉลิมพระชนมพรรษาสมเด็จพระนางเจ้าและวันแม่

- ผู้ปกครองร่วมทำกิจกรรมสัปดาห์วันแม่ เช่น การประกอบอาหาร การให้ความรู้เรื่องอาหาร ประดิษฐ์
- วาดภาพตกแต่งภาพพระราชินีเพื่อทำป้ายนิเทศ

หน่วยสิ่งแวดล้อม

- ลอกคำตามแบบในสมุดภาษาไทย
- ระบายสีหินด้วยสีน้ำและเคลือบเงา

หน่วยพืช

- เชิญวิทยากรจากศูนย์พฤกษศาสตร์มาสอนปลูกต้นไม้ นักเรียนรู้จักอุปกรณ์ชนิดต่างๆ และรู้จักวิธีปลูกต้นไม้ รดน้ำต้นไม้
- สอนเรื่องกล้วยโดยนำส่วนต่างๆ ของกล้วยมาประกอบกิจกรรมการเรียนรู้ การสอน เช่น เล่นขี้ม้าก้านกล้วย ประดิษฐ์นาฬิกาจากใบตอง ศิลปะ พิมพ์ภาพจากก้านกล้วย รับประทานกล้วยสุก
- สอนเรื่องมะละกอ โดยนำส่วนต่างๆของมะละกอมาประกอบกิจกรรมการเรียนรู้ พิมพ์ภาพจากก้านมะละกอ เป่าฟองสบู่จากก้านมะละกอ ประกอบอาหารส้มตำ
- ไปทัศนศึกษาสวนพฤกษศาสตร์

หน่วยวันลอยกระทง

- วาดภาพวันลอยกระทงเป็นกลุ่ม
- ประดิษฐ์กระทงจากหยวกกล้วย ใบตอง ประดับตกแต่งด้วยดอกไม้สด

หน่วยการสื่อสาร

- เขียนโปสการ์ดส่งข้อความให้คนที่เรารัก
- ประดิษฐ์โทรศัพท์มือถือจากกล่องนม

หน่วยวันเฉลิมพระชนมพรรษา

- นักเรียนปลูกต้นไม้ตามโครงการ โรงเรียน โรงพัก วัด และมัชยิตปลูกต้นไม้ ถวายในหลวงในวันที่ 1 ธันวาคม
- วาดภาพตกแต่งภาพในหลวงเพื่อทำป้ายนิเทศ

หน่วยวันชาติไทย

- เล่านิทานเรื่อง ตำนานนครนายก เขาพระอาจารย์
- สนทนาเรื่องจังหวัดนครนายก สถานที่ท่องเที่ยวขึ้นชื่อ คือ น้ำตก เขื่อนเมืองโบราณ เมืองละคร
- ระบายสีแผนที่นครนายก
- สนทนาประวัติจังหวัดนครนายก ต้นไม้ประจำจังหวัด ตราประจำจังหวัด และคำขวัญจังหวัดนครนายก
- ศิลปะ ฉีกปะสัมผัสโอและมะยงชิด ซึ่งเป็นผลไม้ประจำจังหวัดนครนายก

หน่วยวันมาฆบูชา

- เล่านิทานธรรมะจากเว็บไซต์ในคอมพิวเตอร์
- <http://www.kalyanamitra.org/chadok/mixchadok/mixchadok.html>

หน่วยสัตว์

- ประกอบอาหาร เช่น แซนด์วิชทูน่า
- ทำโครงการเรื่องสัตว์

5. การจัดกิจกรรมพิเศษ

การจัดกิจกรรมพิเศษ เนื่องจากการขาดบุคลากรในการจัดการเรียนการสอน จึงได้ขอความร่วมมือจากผู้ปกครองและเจ้าหน้าที่มาช่วยจัดกิจกรรมต่างๆ เช่น นักเรียนปลูกต้นไม้ตามโครงการโรงเรียน วัด และมีสัปดาห์ปลูกต้นไม้ถวายในหลวงในวันที่ 1 ธันวาคม 2551

6. การไปทัศนศึกษา

ในภาคเรียนที่ 1 นักเรียนไปทัศนศึกษาที่ศูนย์วิจัยพฤกษศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ องครักษ์ และในภาคเรียนที่ 2 ไปทัศนศึกษาที่เขาชะงอก จังหวัดนครนายก

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร (Research and Development) ระดับปฐมวัย โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายประถม)(ส่วนขยาย)

จุดมุ่งหมายของการวิจัย

เพื่อพัฒนาหลักสูตรปฐมวัยของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายประถม)(ส่วนขยาย) ให้เข้ากับบริบทและสภาพแวดล้อม โดยมีจุดมุ่งหมายย่อย 2 ประการ คือ

1. เพื่อศึกษาและพัฒนาหลักสูตรปฐมวัยของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายประถม)(ส่วนขยาย)
2. เพื่อทดลองใช้หลักสูตรสถานศึกษาที่พัฒนาขึ้น

ความสำคัญของการวิจัย

เป็นข้อมูลในการพัฒนาหลักสูตรปฐมวัยให้เข้ากับบริบทและสภาพแวดล้อมของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายประถม)(ส่วนขยาย) เพื่อใช้เป็นต้นแบบในการจัดการศึกษาต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรปฐมวัยของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายประถม)(ส่วนขยาย) มีขอบเขตของการศึกษา ดังนี้

การจัดการศึกษาและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

การศึกษารูปแบบและการพัฒนาหลักสูตรปฐมวัยของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายประถม)(ส่วนขยาย) ครั้งนี้เป็นการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยทางด้านการศึกษาปฐมวัย ทฤษฎีพัฒนาการของเด็กวัย 5 ถึง 6 ปี รวมทั้งแนวทางการดำเนินงานในการพัฒนาหลักสูตรที่บุคคลและหน่วยงานต่าง ๆ นำเสนอ เพื่อนำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เป็นแนวทางในการจัดทำโครงร่างหลักสูตร การสัมภาษณ์ครู อาจารย์ผู้สอน และผู้เกี่ยวข้องกับหลักสูตร เพื่อสำรวจสภาพปัญหา แนวทาง วิธีการดำเนินงาน ความคิดเห็นอื่นที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร นอกจากนี้ยังมีการระดมสมองเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่าง ครู อาจารย์ผู้สอน และผู้เกี่ยวข้องกับหลักสูตร เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการสร้างหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของโรงเรียน

การติดตามผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษาที่พัฒนาขึ้น

ด้านการจัดการเรียนการสอน

คณะผู้วิจัยได้ติดตามจากการนิเทศการสอนของผู้บริหาร และอาจารย์นิเทศในโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายประถม) จำนวน 10 คน

ด้านประสิทธิผลของการจัดการเรียนการสอน

คณะผู้วิจัยได้ติดตามผลพัฒนาการต่าง ๆ ของเด็กปฐมวัย ชายและหญิง อายุ 5-6 ปีที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นเด็กเล็ก ภาคเรียนที่ 1 และภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2551 ของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายประถม) (ส่วนขยาย) จำนวน 16 คน และสอบถามความคาดหวังและความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนจากผู้ปกครองของนักเรียนระดับชั้นเด็กเล็ก ปีการศึกษา 2551 ของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายประถม) (ส่วนขยาย) จำนวน 16 คน

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้

1. ผู้บริหารโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายประถม) จำนวน 5 คน
2. อาจารย์นิเทศ จำนวน 5 คน
3. นักเรียนที่กำลังศึกษาในระดับชั้นเด็กเล็ก โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายประถม)(ส่วนขยาย) ปีการศึกษา 2551 จำนวน 16 คน
4. ผู้ปกครองนักเรียนระดับชั้นเด็กเล็ก โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายประถม)(ส่วนขยาย) ปีการศึกษา 2551 จำนวน 16 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบวัดพัฒนาการเด็กวัย 5 – 6 ปี ของกระทรวงศึกษาธิการ
2. แบบวัดพัฒนาการ DAP ปี 2004
3. แบบสัมภาษณ์ความคาดหวังของผู้ปกครอง ก่อนและหลังการจัดการเรียนการสอน
4. แบบประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
5. แบบนิเทศการจัดการเรียนการสอน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล คณะผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยในแต่ละระยะ เพื่อรวบรวมข้อมูลตามที่ระบุไว้ในแต่ละขั้นตอนของโครงการ โดยใช้เครื่องมือและวิธีการที่เหมาะสม รวมทั้งการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มตัวอย่างที่ระบุ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา คณะผู้วิจัยทำการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นข้อมูลสำหรับจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา โดยศึกษาข้อมูลพื้นฐานแนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ ทางด้านการศึกษาปฐมวัย ทฤษฎีพัฒนาการของเด็กวัย 5 ถึง 6 ปี สาระที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งแนวทางการดำเนินงานในการพัฒนาหลักสูตรที่บุคคลและหน่วยงานต่าง ๆ นำเสนอ เพื่อนำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เป็นแนวทางในการจัดทำโครงร่างหลักสูตร

ขั้นตอนที่ 2 สร้างหลักสูตร คณะผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาพิจารณาโครงร่างหลักสูตร โดยกำหนด วิสัยทัศน์ ปรัชญา หลักการและเหตุผล จุดมุ่งหมายของหลักสูตร เนื้อหาสาระ หน่วยการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล เพื่อนำมาประเมินโครงร่างของหลักสูตรโดยการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตร และผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาสาระของหลักสูตร นำผลการพิจารณาและข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงโครงร่างหลักสูตรเพื่อเตรียมการนำไปทดลองใช้ โดยขั้นตอนนี้แบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือระยะที่ 1 การร่างหลักสูตร ระยะที่ 2 การตรวจสอบร่างหลักสูตร และระยะที่ 3 การปรับปรุงร่างหลักสูตรเพื่อนำไปทดลองใช้

ขั้นตอนที่ 3 ทดลองใช้หลักสูตร คณะผู้วิจัยได้นำโครงร่างหลักสูตรที่ได้รับการปรับปรุงมาทำความเข้าใจร่วมกันกับอาจารย์ผู้สอนเพื่อนำไปใช้จัดการเรียนการสอนในระดับชั้นเด็กเล็ก โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายประถม)(ส่วนขยาย) ปีการศึกษา 2551 และมีการนิเทศการจัดการเรียนการสอนรวมทั้งสิ้น 10 ครั้ง

ขั้นตอนที่ 4 ประเมินและปรับปรุงหลักสูตร คณะผู้วิจัยได้ทำการประเมินผลหลักสูตรโดยประเมินจากสภาพปัญหา อุปสรรคในการทดลองใช้หลักสูตร รวมทั้งความเหมาะสมและความสอดคล้องของส่วนประกอบภายในหลักสูตรแต่ละส่วน ความคิดเห็นของผู้บริหาร อาจารย์นิเทศ อาจารย์ผู้ใช้หลักสูตร ตลอดจนงานการวัดและประเมินผลจากนักเรียน ดังนี้

1. การวัดพัฒนาการเด็กวัย 5-6 ปี ตามรูปแบบของกระทรวงศึกษาธิการ โดยประเมินเองทั้ง 2 ครั้ง

2. การวัดพัฒนาการ DAP ปี 2004 เพื่อทำการประเมินผล โดยการประเมินดำเนินการประเมินผลทั้งหมด 2 ครั้ง

3. การสัมภาษณ์ความคาดหวังของผู้ปกครอง คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล 2 ครั้ง คือก่อนเปิดภาคเรียนที่ 1 หลังปิดภาคเรียนที่ 2 โดยก่อนการทดลองใช้หลักสูตรเป็นการสัมภาษณ์ผู้ปกครองเป็นรายบุคคลเกี่ยวกับหลักสูตรระดับปฐมวัย โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายประถม)(ส่วนขยาย) ที่ผู้ปกครองต้องการ และ

หลังการจัดการเรียนการสอนแล้วทำการสัมภาษณ์ผู้ปกครองชุดเดิมถึงความพึงพอใจในการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรอีกครั้ง

4. แบบประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

4.1 การประเมินผลตามหน่วยการเรียนรู้ แบ่งออกเป็น 18 หน่วยการเรียนรู้ แต่ละหน่วยการเรียนรู้ ประกอบด้วย

- วิชาคณิตศาสตร์
- วิชาภาษาไทย
- วิชาวิทยาศาสตร์
- วิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
- วิชาพลศึกษา / สุขศึกษา
- วิชาศิลปะ ประดิษฐ์ / นาฏศิลป์

4.2 การประเมินผลตลอดภาคการศึกษา เป็นการสอบประมวลความรู้ 2 ครั้ง

- ปลายภาคเรียนที่ 1
- ปลายภาคเรียนที่ 2

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลในแต่ละขั้นตอนของการดำเนินการดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา เป็นการศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นข้อมูลสำหรับจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาตลอดจนแนวทางการดำเนินงานในการพัฒนาหลักสูตรที่บุคคลและหน่วยงานต่าง ๆ นำเสนอ แล้วนำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เป็นแนวทางในการจัดทำโครงร่างหลักสูตร

ขั้นตอนที่ 2 สร้างหลักสูตร โดยนำผลการพิจารณาและข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงโครงร่างหลักสูตรเพื่อเตรียมการนำไปทดลองใช้ แล้ววิเคราะห์ความเหมาะสม และความสอดคล้องกับบริบทของสังคม

ขั้นตอนที่ 3 ทดลองใช้หลักสูตร โดยวิเคราะห์สภาพปัญหา อุปสรรคในการทดลองใช้หลักสูตร รวมทั้งความเหมาะสมและความสอดคล้องของส่วนประกอบภายในหลักสูตรแต่ละส่วน

ขั้นตอนที่ 4 ประเมินและปรับปรุงหลักสูตร โดยวิเคราะห์สภาพปัญหา อุปสรรคในการทดลองใช้หลักสูตร รวมทั้งความเหมาะสมและความสอดคล้องของส่วนประกอบภายในหลักสูตรแต่ละส่วน ความคิดเห็นของผู้บริหาร อาจารย์นิเทศ อาจารย์ผู้ใช้หลักสูตร ตลอดจนการวัดและประเมินผลจากนักเรียน เพื่อนำผลการประเมินดังกล่าว มาพิจารณารับรองหรือปรับปรุงหลักสูตรอีกครั้งหนึ่ง

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยและพัฒนาหลักสูตรโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายประถม)(ส่วนขยาย)เพื่อทดลองใช้หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นให้เข้ากับบริบทและสภาพแวดล้อมที่มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ องค์กรฯ และเป็นข้อมูลพื้นฐานในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย ผลการวิจัยสรุปผลได้ดังนี้

ขั้นการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

การวิพากษ์หลักสูตรสถานศึกษา

เพื่อให้หลักสูตรมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของชุมชนก่อนการนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติ คณะผู้วิจัยจึงมีการวิพากษ์หลักสูตรสถานศึกษา โดยผู้ทรงคุณวุฒิเชี่ยวชาญทางด้านการศึกษาปฐมวัย ดังนี้

นโยบายของมหาวิทยาลัย

ผู้ทรงคุณวุฒิเชี่ยวชาญทางด้านการศึกษาปฐมวัยให้ความเห็นว่าการรับนักเรียนควรรับตั้งแต่ 3 ปีขึ้นไป เพื่อให้สอดคล้องกับหลักสูตรปฐมวัยของกระทรวงศึกษาธิการ และเพื่อให้การพัฒนาการเด็กมีความต่อเนื่องและพัฒนาไปในแนวทางเดียวกันอันจะส่งผลดีแก่เด็ก ๆ ต่อไป

ด้านการขอความร่วมมือจากหน่วยงานต่างๆในมหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาเด็กและการให้ความรู้ผู้ปกครอง ควรขอความร่วมมือจากคณะต่างๆ อาทิ คณะแพทยศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ และคณะพยาบาลศาสตร์ ในการจัดสถานรับเลี้ยงเด็กโดยดูแลตั้งแต่เกิดถึง 3 ปี ควรให้ความรู้ผู้ปกครองในเรื่องการอบรมเลี้ยงดูบุตร ด้านโภชนาการ และสุขอนามัย ฯลฯ ซึ่งจะช่วยให้เด็กที่ได้รับการดูแลมีพัฒนาการด้านต่างๆเหมาะสมตามวัยและพัฒนาเต็มตามศักยภาพ

การเรียนการสอน

ผู้ทรงคุณวุฒิเชี่ยวชาญทางด้านการศึกษาปฐมวัยให้ความเห็นว่าการใช้นวัตกรรมในการเรียนการสอน หลักสูตรสถานศึกษาที่สร้างขึ้นใหม่ควรสร้างรูปแบบการเรียนการสอนขึ้นมาใหม่ ในรูปแบบที่สะดวกและง่ายต่อการใช้งาน ทั้งนี้สามารถผสมผสานแนวการสอนต่างๆ เช่น แนวการสอนของเรกจิโอ เอมิเลีย แนวการสอนของวอลต์ดอร์ฟ และ แนวการสอนของมอนเตสซอรี เป็นต้นทั้งนี้ควรให้เข้ากับบริบท สิ่งแวดล้อม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ในภาคผนวกควรใส่แหล่งการเรียนรู้ต่างๆในชุมชนด้วย

การจัดสื่อการเรียนรู้ โดยการเรียงลำดับในภาคผนวก เช่น ความรู้สำหรับครู รายชื่อหนังสือนิทาน หนังสืออื่นๆ รายชื่อเพลง คำคล้องจอง เกม และ การละเล่นไทย แหล่งการเรียนรู้ ข้อเสนอนี้ และการขอความร่วมมือจากผู้ปกครอง

การจัดทำแผนการเรียนรู้อุ้ในการสอนผู้สอนควรนำหน่วยการเรียนรู้ไปจัดทำแผนการสอนรายวัน มีบันทึกหลังการสอนทุกครั้ง เพื่อวิเคราะห์ว่ากิจกรรมอะไรบ้างที่จัดแล้วเด็ก

เกิดการเรียนรู้ได้ดีและกิจกรรมอะไรบางอย่างที่ควรปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมขึ้น พัฒนาการเด็กเป็นอย่างไร เพื่อหาแนวทางในการแก้ไขและปรับพฤติกรรม

การวัดและประเมินผล หลักสูตรสถานศึกษาที่สร้างควรมีการประเมินผลตามสภาพจริง โดยการสังเกต การสัมภาษณ์ จากการทำงานกลุ่ม จากผลงาน จากการสอบ ทั้งนี้ให้ครอบคลุมพัฒนาการในด้านต่างๆ และควรทำเกณฑ์การให้คะแนนต่างๆให้ชัดเจน

โดยสรุปหลักสูตรปฐมวัยของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร(ฝ่ายประถม)(ส่วนขยาย)ควรทำเป็นกรวิจัยและพัฒนา(Research and Development) เพื่อพัฒนาหลักสูตรปฐมวัยโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร(ฝ่ายประถม)(ส่วนขยาย)

ขั้นการนำหลักสูตรไปใช้

การนิเทศการศึกษา

ในระหว่างการใช้หลักสูตรตลอดปีการศึกษา 2551 คณะผู้วิจัยได้มีการติดตามผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษาโดยจัดให้มีการนิเทศในภาคเรียนที่ 1 ในเดือนมิถุนายน ถึง เดือน กันยายน จำนวน 4 ครั้ง ในภาคเรียนที่ 2 ในเดือนพฤศจิกายน ถึง เดือน กุมภาพันธ์จำนวน 5 ครั้ง รวมเป็นการนิเทศตลอดปีการศึกษาจำนวน 10 ครั้ง มีผลการนิเทศดังนี้

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูผู้สอนในด้านต่างๆกล่าวคือด้านที่ 1 บุคลิกภาพทั่วไป ด้านที่ 2 ความรู้ในเนื้อหาวิชา ด้านที่ 3 การเตรียมการเรียนรู้ ด้านที่ 4 การสอนและการใช้สื่อการเรียนรู้อ ด้านที่ 5 การควบคุมชั้นเรียน และด้านที่ 6 การวัดและประเมินผล อยู่ในระดับความเหมาะสมที่สุด

ในส่วนของคำถามปลายเปิดได้ประมวลความคิดเห็นของผู้นิเทศ พบว่า

ด้านแผนการสอน

มีการกำหนดโครงการสอนระยะยาว โดยเขียนเป็นปฏิทินว่าแต่ละภาคเรียนเด็กจะได้เรียนรู้หน่วยเรื่องอะไรบ้าง จากหน่วยการเรียนรู้ จากนั้นครูผู้สอนนำมาเขียนเป็นแผนการจัดการเรียนรู้รายวัน ประกอบด้วยจุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหา ชั้นนำ ชั้นสอน ชั้นสรุป สื่อการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล โดยครูผู้สอนจะเขียนกิจกรรมที่ให้นักเรียนทำ นิทานที่เล่าให้เด็ก ๆ ฟัง การบ้านในแต่ละวัน ครูผู้สอนบันทึกหลังการสอนทุกวันโดยเขียนเป็นบันทึกสั้น ๆ ว่ากิจกรรมที่จัดเหมาะสมกับเด็ก ๆ หรือไม่ มีข้อที่ควรปรับปรุงแก้ไขอย่างไร เด็กคนใดมีพฤติกรรมที่ควรชมเชย เด็กคนใดมีพฤติกรรมที่ต้องแก้ไขและช่วยเหลือต่อไป แผนการสอนสอดคล้องกับเวลา เหมาะสมกับบริบทองค์กรและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเด็ก ๆ

ด้านการจัดการเรียนการสอน

การจัดประสบการณ์ การจัดกิจกรรมสอดคล้องกับหน่วยการเรียนรู้ ส่งเสริมความรู้และพัฒนาการทุกด้าน เด็กให้ความสนใจกิจกรรมที่จัดเป็นอย่างดีและได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครอง ซึ่งเป็นอาจารย์คณะพลศึกษา มาสอนเด็กสัปดาห์ละ 1 วัน มีการประเมินผลตามสภาพจริงโดยดูจากพัฒนาการ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน จากการตรวจผลงาน การพูดคุย การร่วมกิจกรรม และการสอบปลายภาคเรียน มีการบันทึกหลังการสอนโดยการเขียนพฤติกรรมสั้นๆ ที่สะท้อนภาพความสนใจและการตอบสนองต่อกิจกรรมของเด็กๆ

ด้านบุคลิกภาพของครูผู้สอน

ครูผู้สอนยิ้มแย้มแจ่มใส การใช้คำพูด สุภาพ เหมาะสม มีความเป็นกันเองกับผู้เรียน แต่งกายสุภาพ สะอาด เหมาะสมกับเด็กปฐมวัย

ด้านการจัดสภาพแวดล้อม

มีการจัดป้ายนิเทศตามหน่วยการเรียนรู้ จัดได้ตรงตามหน่วยการสอน การจัดตกแต่งบอร์ดใช้สีสรรสวยงาม มีเนื้อหาสาระตรงตามหน่วย มีการจัดแสดงผลงานนักเรียนทั้งในและนอกห้องเรียน มุมประสบการณ์มีของเล่นหลากหลายดึงดูดความสนใจของเด็กๆ ได้

ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

โต๊ะ และเก้าอี้ไม่เหมาะสมกับเด็กปฐมวัย เพราะเด็กไม่สามารถยกเคลื่อนย้ายได้ด้วยตนเอง ตู้ของของเด็กไม่ต้องทำประตูตู้ปิด เด็กขาดเครื่องเล่นสนาม

ขั้นการติดตามผลการใช้หลักสูตร

การประเมินพัฒนาการเด็กตลอดปีการศึกษา

จากการประเมินผลการใช้หลักสูตรและกิจกรรมการเรียนการสอนของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร(ฝ่ายประถม) (ส่วนขยาย) ตามแนวทางการประเมินด้านพัฒนาการที่เหมาะสมของเด็กปฐมวัยอายุ 5 ปี หรือ Developmentally Appropriate Practices (DAP) 2004 ของ National Association for the Education of Young Children ประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่า ในภาคเรียนที่ 1 และ 2 นักเรียนมีพัฒนาการด้านร่างกายในส่วนของกล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็กเฉลี่ยอยู่ในระดับดี พัฒนาการด้านภาษาเฉลี่ยอยู่ในระดับดี พัฒนาการด้านอารมณ์สังคมเฉลี่ยอยู่ในระดับดี และจากการใช้แนวทางการประเมินพัฒนาการทั้ง 4 ด้านคือ พัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์จิตใจ สังคมและสติปัญญา ของกระทรวงศึกษาธิการ พบว่า ในภาคเรียนที่ 1 และ 2 นักเรียนมีพัฒนาการด้านร่างกายเฉลี่ยอยู่ในระดับดี พัฒนาการด้านอารมณ์-

จิตใจเฉลี่ยอยู่ในระดับดี พัฒนาการด้านสังคมเฉลี่ยอยู่ในระดับดี และพัฒนาการด้านสติปัญญาเฉลี่ยอยู่ในระดับดี

การประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

จากการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้แบบประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ซึ่งเป็นแบบวัดการเรียนรู้ตามหน่วยการเรียนรู้ แบ่งออกเป็น 18 หน่วยการเรียนรู้ โดยการทดสอบประมวลความรู้ นอกจากนั้นยังได้ประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนด้วย โดยการสังเกตพฤติกรรมของเด็ก การสัมภาษณ์ การสนทนา การถามตอบ การปฏิบัติใบงาน ในขณะที่ทำการจัดการเรียนการสอนและการทำกิจกรรมต่าง ๆ ตลอดจนการเล่นอิสระ ผลการประเมิน พบว่านักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตลอดปีการศึกษาสูงกว่าร้อยละ 90 ของคะแนนเต็มใน 6 กลุ่ม ได้แก่ สาระการเรียนรู้วิชาสุขศึกษาและพลศึกษา สาระการเรียนรู้วิชาศิลปะ สาระการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ สาระการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม และสาระการเรียนรู้วิชาภาษาไทย ส่วนสาระการเรียนรู้วิชาวิทยาศาสตร์มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตลอดปีการศึกษาอยู่ที่ร้อยละ 89.00 ของคะแนนเต็ม

ความคาดหวังและความพึงพอใจของผู้ปกครองต่อการใช้หลักสูตรปฐมวัย

ความคาดหวังของผู้ปกครองต่อการใช้หลักสูตรปฐมวัย

จากการศึกษาระดับความคาดหวังของผู้ปกครองในด้านต่าง ๆ ก่อนการทดลองใช้หลักสูตรปฐมวัย พบว่า

ด้านหลักสูตร ผู้ปกครองทุกคนมีความคาดหวังอยู่ในระดับดีมาก

ด้านผู้สอน ผู้ปกครองมีความคาดหวังอยู่ในระดับดีมาก จำนวน 6 คน อยู่ในระดับดี จำนวน 2 คน

ด้านการจัดการเรียนการสอน ผู้ปกครองมีความคาดหวังอยู่ในระดับดีมาก จำนวน 6 คน อยู่ในระดับดี จำนวน 2 คน

ด้านความรู้ความสามารถ ผู้ปกครองทุกคนมีความคาดหวังอยู่ในระดับดีมาก

ด้านบุคลิกภาพของครูผู้สอน ผู้ปกครองทุกคนมีความคาดหวังอยู่ในระดับดีมาก

ด้านการดูแลพัฒนาเด็ก ผู้ปกครองทุกคนมีความคาดหวังอยู่ในระดับดีมาก

ด้านผู้บริหาร ผู้ปกครองมีความคาดหวังอยู่ในระดับดีมาก จำนวน 6 คน ไม่ทราบข้อมูล จำนวน 2 คน

ด้านการจัดงบประมาณ ผู้ปกครองมีความคาดหวังอยู่ในระดับดีมาก จำนวน 6 คน ไม่ทราบข้อมูล จำนวน 2 คน

ด้านพัฒนาบุคลากร ผู้ปกครองมีความคาดหวังอยู่ในระดับดีมาก จำนวน 7 คน อยู่ในระดับพอใช้ จำนวน 1 คน

ด้านการจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน ผู้ปกครองมีความคาดหวังอยู่ในระดับดีมาก จำนวน 6 คน อยู่ในระดับดี จำนวน 2 คน

ด้านการจัดสภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียน ผู้ปกครองมีความคาดหวังอยู่ในระดับดี จำนวน 3 คน อยู่ในระดับพอใช้ จำนวน 5 คน

ความพึงพอใจของผู้ปกครองต่อการใช้หลักสูตรปฐมวัย

จากการศึกษาระดับความพึงพอใจของผู้ปกครองในด้านต่างๆ หลังการทดลองใช้หลักสูตรปฐมวัย พบว่า

ด้านหลักสูตร ผู้ปกครองมีความพึงพอใจอยู่ในระดับดีมาก จำนวน 7 คน และอยู่ในระดับดี จำนวน 1 คน

ด้านผู้สอน ผู้ปกครองทุกคนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับดีมาก จำนวน 8 คน

ด้านการจัดการเรียนการสอน ผู้ปกครองมีความพึงพอใจอยู่ในระดับดีมาก จำนวน 6 คน และอยู่ในระดับดี จำนวน 2 คน

ด้านความรู้ความสามารถ ผู้ปกครองทุกคนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับดีมาก

ด้านบุคลิกภาพของครูผู้สอน ผู้ปกครองทุกคนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับดีมาก

ด้านการดูแลพัฒนาเด็ก ผู้ปกครองมีความพึงพอใจอยู่ระดับดีมาก จำนวน 6 คน อยู่ในระดับดี จำนวน 2 คน

ด้านผู้บริหาร ผู้ปกครองมีความพึงพอใจอยู่ในระดับดีมาก จำนวน 5 คน อยู่ในระดับพอใช้ จำนวน 2 คน และไม่ทราบข้อมูล จำนวน 1 คน

ด้านการจัดงบประมาณ ผู้ปกครองมีความพึงพอใจอยู่ในระดับดีมาก จำนวน 5 คน อยู่ในระดับพอใช้ 2 คน และไม่ทราบข้อมูล จำนวน 1 คน

ด้านพัฒนาบุคลากร ผู้ปกครองมีความพึงพอใจอยู่ในระดับดีมาก จำนวน 6 คน อยู่ในระดับพอใช้ จำนวน 1 คน และไม่ทราบข้อมูล จำนวน 1 คน

ด้านการจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน ผู้ปกครองทุกคนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับดีมาก

ด้านการจัดสภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียน ผู้ปกครองมีความพึงพอใจอยู่ในระดับดี จำนวน 5 คน และอยู่ในระดับพอใช้ จำนวน 3 คน

การปรับปรุงหลักสูตรหลังการทดลองใช้

จากที่คณะผู้วิจัยได้นำหลักสูตรโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายประถม)(ส่วนขยาย) ที่จัดทำขึ้นไปทดลองใช้ และได้ปรับหลักสูตรให้เข้ากับบริบทขององค์กรฯ ดังนี้

การจัดการเรียนการสอน

ด้านเนื้อหา จากสถานที่ตั้งของโรงเรียน ที่ตั้งอยู่อำเภอองครักษ์ จังหวัดนครนายก ดังนั้นเนื้อหาและบริบทของโรงเรียน จึงเน้นในการปรับกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับอำเภอองครักษ์ จังหวัดนครนายก และตัวผู้เรียนทุกคนเป็นบุตรบุคลากรของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มีภูมิลำเนาอยู่ที่จังหวัดนครนายกและปทุมธานี

ด้านกิจวัตร กิจวัตรประจำวัน ประจำสัปดาห์และประจำเดือน มีการยืดหยุ่น ดังนี้

- กิจวัตรประจำวันนักเรียนจะเข้าแถวประมาณ 8.10 น

- กิจวัตรประจำสัปดาห์ เช่น ในขณะที่ยังไม่มีอาจารย์สอนวิชาพลศึกษาและวิชานาฏศิลป์ ในเทอมแรกคณะศิลปกรรมได้ส่งนิสิตมาช่วยสอน วิชานาฏศิลป์เพียงสองเดือน สำหรับวิชาพลศึกษา อาจารย์ ดร.คุณชวี พิธพรชัยกุล ซึ่งเป็นอาจารย์คณะพลศึกษาและเป็นผู้ปกครองให้ความช่วยเหลือมาสอนทุกวันอังคารและวันพฤหัสบดี การสวดมนต์ยาวจะมีการสวดมนต์ทุกวันพุธ เนื่องจากวันพฤหัสบดี นักเรียนเรียนพลศึกษา

- กิจวัตรประจำเดือน มีการจัดกิจกรรม ใส่บาตรทุกเดือนโดย มีเจ้าอาวาสวัดสว่างอารมณ์ได้เข้ามารับบาตร

กิจกรรมการเรียนการสอนในแต่ละหน่วย

มีการปรับกิจกรรมการเรียนการสอนแต่ละหน่วยไปตามสภาพจริง เช่น กิจกรรมเสริมประสบการณ์และจริยธรรม นิมนต์พระสงฆ์รับบาตรครูเจ้าหน้าที่และนักเรียนร่วมใส่บาตรสวดมนต์ ฟังธรรม ปฏิบัติในศาสนกิจ กิจกรรมวันไหว้ครู นักเรียนไม่ได้ซ้อมไหว้ครูที่หอประชุมมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร แต่นักเรียนฝึกซ้อมในห้องเรียนโดยมี รองผู้อำนวยการฝ่ายสารสนเทศ ได้ฝึกซ้อมนักเรียนเพื่อเข้าร่วมพิธีไหว้ครูที่หอประชุมร่วมกับนักเรียนโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายประถม) มีการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการจากหนึ่งแนวคิดเด็กสามารถเรียนรู้ได้หลายกิจกรรม หนึ่งกิจกรรมเด็กสามารถเรียนรู้ได้หลายทักษะและหลายประสบการณ์ และใช้รูปแบบการประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กที่หลากหลาย เพื่อปรับการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งพัฒนาการการเรียนรู้ของเด็กให้บรรลุตามจุดประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้ เช่น **หน่วยวันไหว้ครู** งานศิลปะสร้างสรรค์ นักเรียนแกะกระดาษสีและวาดภาพต่อเติมพานไหว้ครู **หน่วยวันอาสาฬหบูชา** ให้นักเรียนฟังเพลงธรรมะแล้ววาดภาพจากเพลงดอกไม้บาน งานศิลปะสร้างสรรค์ ให้นักเรียนแกะกระดาษสี วาดภาพต่อเติมดอกบัว และตัดแกะกระดาษสีเทียนพรรษาและวาดภาพระบายสีต่อเติม **หน่วยวันเข้าพรรษา** นักเรียนไปถวาย

เทียนพรรษาในวันเข้าพรรษา และประดิษฐ์เทียนพรรษาจากแกนกระดาษชำระ **หน่วยวันเฉลิมพระชนมพรรษาสมเด็จพระนางเจ้าและวันแม่** ผู้ปกครองร่วมทำกิจกรรมสัปดาห์วันแม่ เช่น การประกอบอาหาร ประดิษฐ์ การให้ความรู้เรื่องอาหาร นักเรียนวาดภาพตกแต่งภาพพระราชินีเพื่อทำป้ายนิเทศ **หน่วยพืช** เชิญวิทยากรจากศูนย์พฤกษศาสตร์มาสอนปลูกต้นไม้ นักเรียนรู้จักอุปกรณ์ชนิดต่างๆ และรู้จักวิธีปลูกต้นไม้ รดน้ำต้นไม้ นำส่วนต่าง ๆ ของกล้วยมาประกอบกิจกรรมการเรียนรู้ การสอน เช่น เล่นขี้ม้าก้านกล้วย ประดิษฐ์นาฬิกาจากใบตอง ศิลปะ พิมพ์ภาพจากก้านกล้วย รับประทานกล้วยสุก นำส่วนต่างๆ ของมะละกอมาร่วมกิจกรรมการสอน พิมพ์ภาพจากก้านมะละกอ เป่าฟองสบู่จากก้านมะละกอ ประกอบอาหารส้มตำ นอกจากนี้ยังได้นำนักเรียนไปทัศนศึกษาสวนพฤกษศาสตร์ **หน่วยวันลอยกระทง** ให้นักเรียนวาดภาพวันลอยกระทงเป็นกลุ่ม และประดิษฐ์กระทงจากหยวกกล้วย ใบตองประดับตกแต่งด้วยดอกไม้สด **หน่วยการสื่อสาร** ให้นักเรียนเขียนโปสการ์ดส่งข้อความถึงคนที่เรารัก และประดิษฐ์โทรศัพท์มือถือจากกล่องนม **หน่วยวันเฉลิมพระชนมพรรษา** นักเรียนปลูกต้นไม้ตามโครงการ โรงเรียน โรงพัก วัด และมัสยิดปลูกต้นไม้ถวายในหลวงในวันที่ 1 ธันวาคม และวาดภาพตกแต่งภาพในหลวงเพื่อทำป้ายนิเทศ **หน่วยวันชาติไทย** เล่านิทานเรื่อง ตำนานนครนายก เขาพระอาจารย์ และสนทนาเรื่องประวัติจังหวัดนครนายก สถานที่ท่องเที่ยวขึ้นชื่อ คือ น้ำตก เขื่อน เมืองโบราณ เมืองละคร รวมถึงต้นไม้ประจำจังหวัด ตราประจำจังหวัด และคำขวัญจังหวัดนครนายก ส่วนงานศิลปะ ให้นักเรียนฉีกปะสัมพันธ์และมะยงชิด ซึ่งเป็นผลไม้ประจำจังหวัดนครนายก **หน่วยสัตว์** สอนประกอบอาหาร เช่น แซนด์วิชทูน่า และสอนทำโครงการเรื่องสัตว์

ด้านจัดกิจกรรมพิเศษ

เนื่องจากโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายประถม) (ส่วนขยาย) ขาดบุคลากรในการจัดการเรียนการสอน จึงได้ขอความร่วมมือจากผู้ปกครองและเจ้าหน้าที่มาช่วยจัดกิจกรรมต่างๆ เช่น นักเรียนปลูกต้นไม้ตามโครงการโรงเรียน วัด และมัสยิดปลูกต้นไม้ถวายในหลวงในวันที่ 1 ธันวาคม 2551

ด้านการศึกษานอกสถานที่และการไปทัศนศึกษา

ในภาคเรียนที่ 1 นักเรียนไปทัศนศึกษาที่ศูนย์วิจัยพฤกษศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ องครักษ์ และในภาคเรียนที่ 2 ไปทัศนศึกษาที่เขาชะงอก จังหวัดนครนายก

อภิปรายผล

ขั้นการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

การวิพากษ์หลักสูตร

การวิพากษ์หลักสูตรสถานศึกษาโดยผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านปฐมวัย คณะผู้วิจัยได้นำข้อเสนอแนะมาแก้ไขปรับปรุงหลักสูตร เมื่อครูผู้สอนนำหลักสูตรไปใช้ก็ได้แก้ไขและเปลี่ยนแปลงบางเรื่องบางหน่วยให้สอดคล้องกับบริบทของชุมชนด้วย ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดีเพราะตรงกับ ความสนใจ ซึ่งสอดคล้องกับสุดสายใจ ชาญณรงค์(2540 : 7) มีความเห็นว่าการพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมกับท้องถิ่น เพื่อให้ผู้เรียนนำความรู้และประสบการณ์ไปใช้ได้จริงในชีวิต และสอดคล้องกับนาย ปิรันธนา นนท์ มธุรส จงชัยกิจ และ ศิริรัตน์ นีละคุปต์ (2542: 36) อ้างถึง แกลท์ธอร์น (Glatthorn: 1987) กล่าวว่าหลักสูตรระดับการสอน (Taught Curriculum) หมายถึงหลักสูตรที่ครูนำไปใช้จัดการเรียนการสอนจริงในชั้นเรียนซึ่งควรเป็นหลักสูตรที่คณะของครูผู้สอนจัดทำขึ้นมาใช่เอง ครูจะรู้ว่าสอนอะไร สอนอย่างไร ใช้สื่อการสอนอะไร และประเมินผลอย่างไร จึงจะเป็นหลักสูตรที่สอดคล้องกับความต้องการ ปรัชญา ปณิธานของโรงเรียนและท้องถิ่น สามารถสร้างความมั่นใจได้ว่าผู้เรียนทุกคนมีโอกาสที่จะได้รับการเรียนรู้ตามมาตรฐานที่ได้วางไว้ ด้วยการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับวัยและวุฒิภาวะของเขา และผลการศึกษาของ กลิคแมน(กาญจนพันธ์ อักษรสิทธิ์ 2548 :106 อ้างอิงจาก Glickman.1985; 305-307) พบว่า การพัฒนาหลักสูตรโดยครูมีส่วนร่วมจะทำให้ผลการเรียนและทัศนคติของนักเรียนที่ใช้หลักสูตรใหม่ดีกว่าผลการเรียนและทัศนคติของนักเรียนที่ใช้หลักสูตรเดิมที่ครูไม่ได้มีส่วนร่วมในการพัฒนา และพบว่าเมื่อครูได้มีส่วนร่วมในการเลือกปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหลักสูตร ครูจะมีความเต็มใจ ฟังพอใจที่จะใช้หลักสูตรนั้นในการจัดการเรียนการสอน และสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่2) พ.ศ.2545 ได้กำหนดให้โรงเรียนจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาของตนเอง เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทและความต้องการของชุมชน นอกจากนี้การพัฒนาหลักสูตรยังเป็นเกณฑ์หนึ่งของการประเมินมาตรฐานโรงเรียนเพื่อรองรับการประกันคุณภาพจากภายนอก เพราะฉะนั้นโรงเรียนจึงต้องปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง

ขั้นนำหลักสูตรไปใช้

การนิเทศการสอน

จากการนิเทศการสอน พบว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูผู้สอนในทุก ๆ ด้านอยู่ในระดับความเหมาะสมที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากครูผู้สอนมีประสบการณ์ในการสอน มีความรอบรู้และใฝ่หาความรู้อย่างสม่ำเสมอ ซึ่งสอดคล้องกับ มารี แอน ซารี เฟ้าท์ (นพรัตน์ ศรีรุ่ง: 2542) อ้างอิงจาก Foutz : 1983) ได้วิจัยความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์ของจำนวนปีที่ทำการสอน และความ ต้องการพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับตนเองของครูพบว่า ทั้งครูประถมและมัธยมที่มีประสบการณ์การสอน มีความต้องการพัฒนาตนเองเพื่อความก้าวหน้าโดยมีความสัมพันธ์ตรงกับประสบการณ์จำนวนปีที่

ทำการสอน ครูที่ประพฤติอยู่ในระเบียบวินัยและมีแรงจูงใจทำงานจะมีความต้องการพัฒนาตนเอง และครูที่มีประสบการณ์การทำงานในการสอนระหว่าง 3-10 ปีและได้รับผลกระทบจากการทำงานจะมีความต้องการพัฒนาตนเองมากที่สุด นอกจากนี้ครูผู้สอนให้ความสำคัญและยอมรับการนิเทศว่ามี ความสำคัญต่อการพัฒนาหลักสูตรซึ่งสอดคล้องกับอุทัย บุญประเสริฐ และ ชโลมใจ กิงคารวัฒน์ (2528: 2-3) ได้กล่าวว่าการนิเทศเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่ง เป็นงานที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ ถ้าต้องการให้ สถานศึกษาประกอบภาระกิจทางการศึกษาจนบรรลุผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพตามบทบาทของ สถานศึกษาแล้ว ควรที่จะให้ความสนใจงานนิเทศการศึกษาภายในสถานศึกษาอย่างจริงจัง ระเบียบ เชี่ยวชาญ (2550: 64) สรุปความสำคัญของการนิเทศการศึกษาว่าเป็นกระบวนการหลักที่ทำหน้าที่ ในการพัฒนาบุคลากรระหว่างการปฏิบัติงานให้สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างมี ประสิทธิภาพ บรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตร การนิเทศจึงเป็นกระบวนการติดตามแนะนำและ ช่วยเหลือให้ผู้ปฏิบัติงานได้ลงมือปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง ดีงาม เหมาะสมจนทำให้บรรลุผลงานนั้น ตามที่วางแผนไว้ การนิเทศจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติและการผลิตรายละเอียด เพื่อให้มีความมั่นใจ ว่าผู้ปฏิบัติได้ปฏิบัติตามแผน

ขั้นการติดตามผลการใช้

การประเมินพัฒนาการเด็กตลอดปีการศึกษา

จากการประเมินผลการใช้หลักสูตรและกิจกรรมการเรียนการสอนของโรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร(ฝ่ายประถม) (ส่วนขยาย) ตามแนวทางการประเมิน ด้านพัฒนาการที่เหมาะสมของเด็กปฐมวัยอายุ 5 ปี หรือ Developmentally Appropriate Practices (DAP) 2004 ของ National Association for the Education of Young children ประเทศ สหรัฐอเมริกา พบว่า จากการประเมินพัฒนาการทางด้านร่างกายกล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็ก ภาษาและอารมณ์สังคมพบว่า ในภาคเรียนที่ 1 และ 2 นักเรียนมีพัฒนาการด้านร่างกายในส่วนของ กล้ามเนื้อใหญ่เฉลี่ยอยู่ในระดับดี (ค่าเฉลี่ย 2.85, 2.96 ตามลำดับ) และกล้ามเนื้อเล็กเฉลี่ยอยู่ใน ระดับดี (ค่าเฉลี่ย 2.85, 2.96 ตามลำดับ) พัฒนาการด้านภาษาทั้งภาคเรียนที่ 1 และ 2 เฉลี่ยอยู่ใน ระดับดี (ค่าเฉลี่ย 2.65, 2.93 ตามลำดับ) พัฒนาการด้านอารมณ์สังคมเฉลี่ยอยู่ในระดับดี (ค่าเฉลี่ย 2.81, 2.95 ตามลำดับ)และใช้แนวทางการประเมินพัฒนาการทั้ง 4 ด้านคือพัฒนาการทางด้าน ร่างกาย อารมณ์จิตใจ สังคมและสติปัญญา ของกระทรวงศึกษาธิการ พบว่า ทั้งภาคเรียนที่ 1 และ 2 นักเรียนมีพัฒนาการเฉลี่ยในทุกด้านอยู่ในระดับดี ทั้งนี้เป็นเพราะหลักสูตรปฐมวัยที่พัฒนาขึ้นเป็น หลักสูตรที่มุ่งเน้นการพัฒนาเด็กทุกด้าน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา โดย อยู่บนพื้นฐานของประสบการณ์เดิมที่เด็กมีอยู่และประสบการณ์ใหม่ที่เด็กจะได้รับ นอกจากนี้ยังเป็น หลักสูตรที่ให้โอกาสทั้งเด็กปกติ เด็กด้อยโอกาส และเด็กพิเศษได้เรียนรู้ร่วมกัน มีการจัด สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก ส่งเสริมให้เด็กออกกำลังกายและพักผ่อน มีสื่อวัสดุ

อุปกรณ์ ของเล่นที่หลากหลายเหมาะสมกับวัย มีการเรียนรู้เกี่ยวกับตนเองและสังคมที่เด็กอยู่ รวมทั้งพัฒนาการอยู่ร่วมกับคนอื่นในสังคม

การประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

จากการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้แบบประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ซึ่งเป็นแบบวัดการเรียนรู้ตามหน่วยการเรียนรู้ แบ่งออกเป็น 18 หน่วยการเรียนรู้ โดยการทดสอบประมวลความรู้ นอกจากนั้นยังได้ประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนด้วย โดยการสังเกตพฤติกรรมของเด็ก การสัมภาษณ์ การสนทนา การถามตอบ การปฏิบัติใบงาน ในขณะที่ทำการจัดการเรียนการสอนและการทำกิจกรรมต่าง ๆ ตลอดจนการเล่นอิสระ ผลการประเมิน พบว่านักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตลอดปีการศึกษาสูงกว่าร้อยละ 90 ของคะแนนเต็มใน 6 กลุ่ม ได้แก่ สารการเรียนรู้วิชาสุขศึกษาและพลศึกษา สารการเรียนรู้วิชาศิลปะ สารการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ สารการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม และสารการเรียนรู้วิชาภาษาไทย ส่วนสารการเรียนรู้วิชาวิทยาศาสตร์อยู่ในระดับร้อยละ 89.00 ของคะแนนเต็ม และในการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ พบว่า นักเรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับร้อยละ 97.68 ของคะแนนเต็ม ทั้งนี้เป็นเพราะหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมีการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก โดยผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวก ในการจัดสภาพแวดล้อมประสบการณ์ และกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก ส่งเสริมให้เด็กเป็นผู้ลงมือกระทำ เรียนรู้ และค้นพบด้วยตนเอง มีการบูรณาการเรียนรู้จากหนึ่งแนวคิดเด็กสามารถเรียนรู้ได้หลายกิจกรรม หนึ่งกิจกรรมเด็กสามารถเรียนรู้ได้หลายทักษะและหลายประสบการณ์ และใช้รูปแบบการประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กที่หลากหลาย เพื่อปรับการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งพัฒนาการเรียนรู้อุปกรณ์ของเด็กให้บรรลุตามจุดประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้ ผลที่ได้จากการสังเกตพัฒนาการและการรวบรวมผลงานการแสดงออกในสภาพที่เป็นจริงทำให้สามารถบอกได้ว่าเด็กเกิดการเรียนรู้ และมีความก้าวหน้าเพียงใด ทำให้ผู้สอนวางแผนการจัดกิจกรรมได้สอดคล้องกับความต้องการของเด็กแต่ละคน นอกจากนี้ยังได้ใช้ข้อมูลในการสื่อสารกับพ่อแม่ ผู้ปกครองเด็กอีกด้วย ทำให้เกิดความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ผู้สอน และผู้ปกครองในการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายร่วมกัน

ความคาดหวังและความพึงพอใจของผู้ปกครองต่อการใช้หลักสูตรปฐมวัย

จากการศึกษาระดับความคาดหวังของผู้ปกครองในด้านต่าง ๆ ก่อนและหลังการทดลองใช้หลักสูตรปฐมวัย พบว่า โดยรวมผู้ปกครองทุกคนมีความคาดหวังจากทางโรงเรียนและผู้เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาให้กับบุตรหลานของตนเองทุก ๆ ด้านอยู่ในระดับดีมาก และหลังจากดำเนินการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรที่จัดทำขึ้นได้สอบถามความพึงพอใจกับผู้ปกครองชุดเดิม พบว่าผู้ปกครองส่วนใหญ่มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากในทุก ๆ ด้านเช่นกัน ทั้งนี้เป็นเพราะในการจัดทำหลักสูตรครั้งนี้คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอน ประกอบกับการนำบริบทของความเป็นองค์กรฯ เข้ามาร่วมในหลักสูตรด้วย ทำให้ผู้ปกครองเห็นถึงการให้ความสำคัญของท้องถิ่น นอกจากนี้แล้วตัวนักเรียนเองก็คุ้นเคยกับความเป็นองค์กรฯ ทำให้เรียนได้อย่างเข้าใจ เพราะสามารถนำประสบการณ์ตรงของตนเองมาร่วมเรียนรู้ด้วย ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (2544: 3 - 6) ที่ว่า พ่อแม่ ผู้ปกครองเป็นบุคคลที่ใกล้ชิดกับเด็กมากที่สุด มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้ความเอาใจใส่ต่อการเรียนรู้ของลูกสร้างโอกาสการเรียนรู้แก่ลูกให้เหมาะสมกับวัย โดยให้เขามีโอกาสได้เห็น ได้ยิน ได้ฟัง ได้สัมผัส การเรียนรู้เกิดขึ้นได้จากทุกเรื่อง ทุกเวลา ทุกสถานการณ์ หากผู้ปกครองคาดหวังประโยชน์สูงสุดอันจะเกิดแก่บุตรหลานของเราในเรื่องการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน พ่อแม่ผู้ปกครองและโรงเรียนหรือหรือสถานศึกษาจำเป็นต้องร่วมมือกัน มีจุดมุ่งหมายไปในทิศทางเดียวกัน ความเข้าอกเข้าใจเป็นหนึ่งเดียวและสื่อสารกันอย่างใกล้ชิดสม่ำเสมอ แม้ว่าบ้านกับโรงเรียนจะมีบทบาทแตกต่างกันในการทำหน้าที่ดูแลพัฒนาเด็ก แต่ด้วยสาเหตุที่ทั้งสองฝ่ายมีความคาดหวังอยู่ที่เด็กหรือผู้เรียนเช่นเดียวกัน ความสำเร็จของการเป็นพ่อแม่ผู้ปกครองและความสำเร็จของสถานศึกษาล้วนเป็นความสำเร็จเดียวกัน นั่นคือ ความรู้ความดีงามและความสุข ความสามารถในการพึ่งพาตนเองได้ สถานศึกษาและครูผู้สอนต้องมีความรู้ความเข้าใจหลักสูตรเป็นอย่างดีจึงจะทำให้หลักสูตรบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ได้

การปรับปรุงหลักสูตรหลังการทดลองใช้

จากที่คณะผู้วิจัยได้นำหลักสูตรโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายประถม)(ส่วนขยาย) ที่จัดทำขึ้นไปทดลองใช้ และได้ปรับหลักสูตรให้เข้ากับบริบทขององค์กรฯ ดังนี้

การจัดการเรียนการสอน

ด้านเนื้อหา จากสถานที่ตั้งของโรงเรียน ที่ตั้งอยู่อำเภอองครักษ์ จังหวัดนครนายก ดังนั้นเนื้อหาและบริบทของโรงเรียน จึงเน้นในการปรับกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับอำเภอองครักษ์ จังหวัดนครนายก และตัวผู้เรียนทุกคนเป็นบุตรบุคลากรของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มีภูมิลำเนาอยู่ที่จังหวัดนครนายกและปทุมธานี

ด้านกิจวัตร กิจวัตรประจำวัน ประจำสัปดาห์และประจำเดือน มีการยืดหยุ่น ดังนี้

- กิจวัตรประจำวันนักเรียนจะเข้าแถวประมาณ 8.10 น เนื่องจากมีนักเรียนเพียงห้องเดียว หลังจากเข้าเรียนแล้วนักเรียนจะขอเล่นอิสระในบางวันตามความต้องการของนักเรียน ในภาคเรียนที่สองนักเรียนมีโอกาเลือกทำแต่ละกิจกรรมตามลำดับความต้องการของตนเองและมีความรับผิดชอบทำกิจกรรมให้ครบในแต่ละวัน กิจกรรมไหนที่นักเรียนชอบเป็นพิเศษนักเรียนสามารถขอทำกิจกรรมนั้นอีก เช่น ชี้นำก้านกล้วย ทุกวันก่อนนอนจะเล่นนิทานธรรมะหรือนิทานอีสปเสริมจริยธรรม

- กิจวัตรประจำสัปดาห์ เช่น ในขณะที่ยังไม่มียาจารย์สอนวิชาพลศึกษาและวิชานาฏศิลป์ ในเทอมแรกคณะศิลปกรรมได้ส่งนิสิตมาช่วยสอน วิชานาฏศิลป์เพียงสองเดือนสำหรับวิชาพลศึกษา อาจารย์ ดร.คุณันท์ ซึ่งเป็นอาจารย์คณะพลศึกษาและเป็นผู้ปกครองให้ความช่วยเหลือมาสอนทุกวันอังคารและวันพฤหัสบดี มีการสวดมนต์ยาวทุกวันพุธ เนื่องจากวันพฤหัสบดีนักเรียนเรียนพลศึกษา

- กิจวัตรประจำเดือน มีการจัดกิจกรรม ใส่บาตรทุกเดือนโดย มีเจ้าอาวาสวัดสว่างอารมณ์ได้เข้ามารับบาตร

กิจกรรมการเรียนการสอนในแต่ละหน่วย

มีการปรับกิจกรรมการเรียนการสอนแต่ละหน่วยไปตามสภาพจริง เช่น กิจกรรมเสริมประสบการณ์และจริยธรรม นิมนต์พระสงฆ์รับบาตรครูเจ้าหน้าที่และนักเรียนร่วมใส่บาตร สวดมนต์ ฟังธรรม ปฏิบัติในศาสนกิจ กิจกรรมวันไหว้ครู นักเรียนไม่ได้ซ้อมไหว้ครูที่หอประชุมมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร แต่นักเรียนฝึกซ้อมในห้องเรียนโดยมี รองผู้อำนวยการฝ่ายสารสนเทศ ได้ฝึกซ้อมนักเรียนเพื่อเข้าร่วมพิธีไหว้ครูที่หอประชุมร่วมกับนักเรียนโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายประถม) ทั้งนี้ เนื่องจากมีผู้สอนเพียงคนเดียว ดังนั้นการเรียนการสอนจึงต้องสอนแบบบูรณาการจากหนึ่งแนวคิดเด็กสามารถเรียนรู้ได้หลายกิจกรรม หนึ่งกิจกรรมเด็กสามารถเรียนรู้ได้หลายทักษะและหลายประสบการณ์ และใช้รูปแบบการประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กที่หลากหลาย เพื่อปรับการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งพัฒนาการเรียนรู้อันของเด็กให้บรรลุตามจุดประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้ ซึ่งสอดคล้องกับ สันติธรรมบำรุง (2527: 8 - 10) ที่กล่าวถึง หลักสูตรที่ดีควรมีความคล่องตัวพอสมควร และสามารถที่จะปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมกับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี เพื่อให้การศึกษารับรู้ตามความมุ่งหมายที่กำหนดไว้

ด้านจัดกิจกรรมพิเศษ

เนื่องจากโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายประถม) (ส่วนขยาย) ขาดบุคลากรในการจัดการเรียนการสอน จึงได้ขอความร่วมมือจากผู้ปกครองและ

เจ้าหน้าที่มาช่วยจัดกิจกรรมต่างๆ เช่น นักเรียนปลูกต้นไม้ตามโครงการโรงเรียน วัด และมัชยิด ปลูกต้นไม้ถวายในหลวงในวันที่ 1 ธันวาคม 2551

ด้านการศึกษานอกสถานที่และการไปทัศนศึกษา

ในภาคเรียนที่ 1 นักเรียนไปทัศนศึกษาที่ศูนย์วิจัยพฤกษศาสตร์ มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ องครักษ์ และในภาคเรียนที่ 2 ไปทัศนศึกษาที่เขาชะโงก จังหวัดนครนายก

ด้านการประเมินผล

นำการประเมินผลพัฒนาการ ตามวัยที่เหมาะสม หรือ Developmentally Appropriate Practices 2004 มาเป็นส่วนประกอบร่วมกับรูปแบบการประเมินผลของ กระทรวงศึกษาธิการในการประเมินผล และมีการประเมินผลเป็นระยะๆ เพื่อนำมาปรับปรุงหรือ พัฒนาหลักสูตร

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

เพื่อให้การนำผลการวิจัยนี้ไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับบริบท คณะผู้วิจัยขอเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโดยให้คณะครูได้มีส่วนร่วมในการทำงานเป็นสิ่งที่ดีทำให้ครูรู้เป้าหมายของหลักสูตรและเป้าหมายของการจัดการศึกษา แต่ควรศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่นด้านสังคม วัฒนธรรม วิถีชีวิต เศรษฐกิจ และการศึกษาทั้งในอดีต ปัจจุบัน ควรศึกษาข้อมูลจากแหล่งต่างๆ ในท้องถิ่น เช่น จากผู้ปกครอง องค์กรต่างๆ และประชาชนหลากหลายอาชีพ
2. การนิเทศการศึกษาเป็นการพัฒนาคุณภาพการศึกษา การนิเทศตามระยะเวลาที่กำหนดและแจ้งให้ ครูผู้สอนได้ทราบล่วงหน้าจะทำให้ครูผู้สอนมีความสบายใจมากกว่าการไปนิเทศโดยไม่ทราบล่วงหน้าและ การให้กำลังใจและการเสริมแรงทางบวกจะช่วยให้ครูผู้สอนมีกำลังใจและพยายามทำงานให้ดีขึ้น
3. ควรมีการจัดสภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียน โดยการจัดหาเครื่องเล่นที่ช่วยส่งเสริมพัฒนาการให้เป็นไปตามวัย
4. เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากขึ้น ควรมีการจัดหาครูผู้สอนในวิชาที่เป็นวิชาเฉพาะ เช่น ดนตรี นาฏศิลป์ และพลศึกษา
5. การทำวิจัยในครั้งต่อไป ควรมีการนำรูปแบบการจัดการเรียนการสอนต่างๆ เช่น การเรียนรู้แบบโครงงาน (Project Approach) การเรียนรู้แบบพหุปัญญา (Multiple Intelligence) ฯลฯ มาทดลองใช้เพื่อศึกษาว่าการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบดังกล่าวเหมาะสมกับหลักสูตรระดับ

ปฐมวัยโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายประถม) (ส่วนขยาย)
หรือไม่

บรรณานุกรม

- กรมวิชาการ.(2546 ก.) คู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 (สำหรับเด็กอายุ 3-5).กรุงเทพฯ: ถ่ายเอกสาร.
- _____. (2534). รายงานการวิจัยการวิเคราะห์แนวทางการจัดการศึกษาระดับอนุบาล. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว.
- กระทรวงศึกษาธิการ.(2539). คู่มือการประเมินพัฒนาการเด็กระดับก่อนประถม . กรุงเทพฯ สำนักงาน คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ.
- _____. (2540). หลักสูตรก่อนประถมศึกษา พุทธศักราช 2540 (อายุ 3 – 6 ปี). กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- _____. (2546). คู่มือหลักสูตรปฐมวัยพุทธศักราช 2546. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- กาญจนพันธ์ อักษรสิทธิ์(2548).การศึกษาการปฏิบัติงานภายในโรงเรียนที่ส่งผลต่อสุขภาพองค์การของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร. ปริญญาโท กศ.ม. บริหารการศึกษา กรุงเทพฯ:บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- กุลยา ดันดีผลาชีวะ. (2542). การเลี้ยงดูเด็กก่อนวัยเรียน 3-5 ขวบ. กรุงเทพฯ: โชติสุขการพิมพ์.
- _____. (2547). การจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย. กรุงเทพฯ: บริษัทเอ็ดสันเพรสโปรดักส์ จำกัด.
- กัลยา วานิชย์บัญชา (2545). การวิเคราะห์สถิติ: สถิติเพื่อการตัดสินใจ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2545). หลักสถิติ. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2548). การใช้ SPSS for Windows ในการวิเคราะห์ข้อมูล. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ :โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ,สำนักงาน. (2535). แบบประเมินมาตรฐานคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเอกชนระดับก่อนประถมศึกษา. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- _____. (2535). แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2535. กรุงเทพฯ:อมรินทร์พรินติ้งกรุ๊ป.
- _____. (2539). คู่มือการจัดการระดับก่อนประถมศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- _____. (2539). คู่มือประเมินพัฒนาการเด็กระดับก่อนประถมศึกษา. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ,สำนักงาน. (2541). *คู่มือการอบรมเลี้ยงดูเด็กก่อนประถมศึกษา*.
กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- _____. (2543). *ปฏิรูปการเรียนรู้ ผู้เรียนสำคัญที่สุด*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา
ลาดพร้าว.คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ,สำนักงานนายกรัฐมนตรี. (2526). *การจัดบริการ
ศูนย์เด็กก่อนวัยเรียน*. กรุงเทพฯ: เอราวิณ.
- _____. (2544). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 –
2549)*.ม.ป.ท.
- _____. (2545). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542*. กรุงเทพฯ:
พริกหวาน กราฟฟิค.
- คนอง คนเล็ก. (2534). *ความสอดคล้องระหว่างความคาดหวังของผู้ปกครองที่มีต่อโรงเรียน
และสถานที่ที่เป็นจริงของโรงเรียนอนุบาลเอกชน ในจังหวัดเชียงใหม่*. วิทยานิพนธ์.
ค.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
ถ่ายเอกสาร.
- จันทิภา ลิ้มปิเจริญ.(2528).*หลักสูตรและการบริหารหลักสูตร.พิมพ์ครั้งที่ 2 ฎุเกิด:แผนก
บริการสถาบัน ราชภัฏภูเก็ต*.
- จันทรา จันท์สุขสวัสดิ์. (2546). *ความคาดหวังของผู้ปกครองที่มีต่อการจัดการศึกษาระดับ
ก่อนประถมศึกษาของโรงเรียนอนุบาลจันทรา อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา*.ปริญญา
นิพนธ์ กศ.ม.(การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทร-
วิโรฒ.ถ่ายเอกสาร.
- จุฬารณีย์ ประจงพงศ์พันธุ์. (2546). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของผู้ปกครองในการ
เลือกโรงเรียนอนุบาลเอกชน เขตลาดพร้าว กรุงเทพมหานคร*. ปริญญาณิพนธ์ กศ.ม.
(การบริการการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
ถ่ายเอกสาร.
- จิระพันธุ์ พูลพัฒน์.(2532).*หลักสูตรและการสอน.พิมพ์ครั้งที่ 3* .กรุงเทพฯ:คณะ
ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์.(2539).*การพัฒนาหลักสูตร หลักการ และแนวปฏิบัติ*.กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์
อลีน เพรส.
- ฉวีวรรณ กิनावงศ์.(2526)*การศึกษาเด็ก*.กรุงเทพฯ:โรงพิมพ์พิมพ์เกษตร.
- ชมพันธุ์ กุญชร ณ อยุธยา.(2540)*เอกสารเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร*.กรุงเทพฯคณะ
ศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2538). *พฤติกรรมการสอนระดับปฐมวัยศึกษา*. หน่วยที่ 14 นนทบุรี.
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

- ชวลีพร ณะมาน. (2539). *ความคิดเห็นของผู้ปกครองที่ส่งเด็กเข้าเรียนโรงเรียนเอกชน จังหวัดสระบุรี*. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- เชาว์รัตน์ โทณผลิต. (2539). *ปัจจัยที่ผู้ปกครองนักเรียนตัดสินใจส่งบุตรหลานเข้าเรียน โรงเรียนอนุบาลเอกชน เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- โชติโรส โสภณมณี. (2538). *การบริหารโรงเรียนเอกชนในกรุงเทพมหานคร ในช่วงภาวะวิกฤติเศรษฐกิจ*. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- ดวงใจ ตระกูลช่วง. (2538). *ความพึงพอใจของผู้ปกครองต่อการจัดบริการนักเรียนของ โรงเรียนอนุบาลแย้มสะอาด*. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- _____. (2538). *ความพึงพอใจของผู้ปกครองต่อการจัดบริการนักเรียนของ โรงเรียนอนุบาลแย้มสะอาด*. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- ดวงเดือน ศาสตรภักดิ์. (2537). *การวัดและประเมินพัฒนาการและความพร้อมของเด็กปฐมวัย. ในประมวลชุดวิชาหลักการและแนวคิดทางการปฐมวัยศึกษา หน่วยที่ 5-8* กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ดนุชา ปนคำ .(2547) *การสร้างรูปแบบการจัดทำสาระของหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยช่วงชั้นที่ 1-2: กรณีศึกษา โรงเรียนอุดมวิทยา อ.บ้านโป่ง จ.ราชบุรี*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ถาวร รุ่งอัสดา.(2547). *คู่มือการนิเทศการศึกษาในวิทยาลัยเทคนิคสมุทรสงคราม*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม.(การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ธีรยุทธ เสนีย์วงศ์ ณ อยุธยา. (2542). *กระบวนการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอน ภาคปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- ธีรยุทธ์ เสนีย์วงศ์ ณ อยุธยา. (2526). *"การบริหารงานกิจการนักเรียน" ในเอกสารการสอน มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. ชุดวิชาการประถมศึกษา หน่วยที่ 8. หน้า 71-75* นนทบุรี. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- นภาพรณ อุณาภูล. (2540). *การศึกษาความต้องการของผู้ปกครองเกี่ยวกับสวัสดิภาพของนักเรียนในโรงเรียนอนุบาล*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.

- นภเนตร ธรรมบวร. (2544). การประเมินผลพัฒนาการเด็กปฐมวัย. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นัยนา ขนนเวช. (2540). คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูอนุบาลในทัศนะของผู้บริหาร โรงเรียน ครูอนุบาลและผู้ปกครองโรงเรียนอนุบาล สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาเอกชน. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิต วิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- นิตยา ประพฤติกิจ. (2539). การพัฒนาเด็กปฐมวัย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- นิตยา ไสงาม. (2543). การศึกษาสภาพความเป็นจริงและความคาดหวังเกี่ยวกับการจัด การศึกษาสำหรับผู้ปกครองเด็กอนุบาล ในจังหวัดศรีสะเกษ. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์. (2527). การวัดและการประเมินผลการศึกษา:ทฤษฎีและการ ประยุกต์. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.
- _____. (2521). สถิติการศึกษา. กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- _____. (2545). ประมวลสาระชุดวิชา การพัฒนาเครื่องมือสำหรับการประเมิน การศึกษา(หน่วย 3). นนทบุรี: สาขาวิชาศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- บุญเพ็ญ ภักดีจิต. (2539). ความคิดเห็นของผู้ปกครองต่อการจัดการศึกษาระดับอนุบาลของ โรงเรียนแสงทวีปวิทยา. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิต วิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- บุญเยี่ยม จิตรคอน. (2533). บทบาทของครูและผู้เกี่ยวข้องกับการดูแลเด็กปฐมวัย. ใน เอกสารการสอนชุดฝึกอบรมครูและผู้เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย หน่วยที่ 6- 10. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- บุรชัย ศิริมหาสาร. (2545). แผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง. กรุงเทพฯ : บุ๊ค พอยท์.
- เบญจา แสงมลิ. (2527) "สื่อเพื่อจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย" ในเอกสารการสอน มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช วิชาสื่อการสอนปฐมวัยศึกษา หน่วยที่ 5. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ประคอง นิมมานเหมินท์. (2538). "ภูมิปัญญาไทยในวิถีชีวิตไทย" ในรายงานการสัมมนา เรื่องภูมิปัญญาไทยในภาษาและวรรณคดี. กรุงเทพฯ: สำนักงานสร้างสรรค์เอกลักษณ์ของ ชาติและมหาวิทยาลัยสยาม.
- ประนอม ทรงสอาด.(2545).ผลของการใช้กระบวนการนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วมที่มีต่อ การพัฒนาการวัดการเรียนการสอนของครูปฐมวัย.ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- ประภาพรพรณ สุวรรณศุข. (2524). เอกสารการสอนชุดวิชา พฤติกรรมการสอนปฐมวัยศึกษา หน่วยที่ 1-5. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. กรุงเทพฯ: กราฟฟิคอาร์ต.
- ปราณี จักขุประเสริฐ. (2540). ปัจจัยที่เป็นจริงและปัจจัยที่คาดหวังในการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ:บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- พรณี ช. เจนจิต. (2538). จิตวิทยาการเรียนการสอน. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: บริษัทคอมแพคท์พริ้นท์ จำกัด.
- พรราวพรณ เหลืองสุวรรณ และพูนสุข บุญยสวัสดิ์. (2537). ปฐมวัยศึกษากิจกรรมและสื่อการสอนเพื่อฝึกทักษะพัฒนาการการเรียนรู้. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ภรณี คุรุรัตน์. (2523). เด็กก่อนวัยเรียน เรียนรู้อะไรอย่างไร. นนทบุรี: โรงพิมพ์สถานสงเคราะห์หญิงปากเกร็ด.
- ภิญโญ สาทร. (2523). หลักการบริหารการศึกษา. กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิช.
- มามี โชติมา. (2546). การศึกษาความต้องการของผู้ปกครองนักเรียนในการจัดการศึกษาของโรงเรียนอนุบาลโชติมา เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- มารศรี สุธานี. (2540, ธันวาคม). วิสัยทัศน์ของผู้บริหารโรงเรียน. วารสารการศึกษา กทม. 21(3) : 17.
- ยุวดี กาญจนันธุ์. (2529). “โภชนาการสำหรับเด็กปฐมวัย” ในเอกสารการสอนมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ชุดวิชาการจัดการศูนย์และโรงเรียนปฐมวัยศึกษา. หน่วยที่ 11. หน้า 618. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- เยาวพา เดชคุปต์. (2542ก). กิจกรรมสำหรับเด็กปฐมวัย. กรุงเทพฯ: เจ้าพระยาระบบการพิมพ์. _____ . (2542ข). การจัดการศึกษาเด็กปฐมวัย. กรุงเทพฯ: บริษัทสำนักพิมพ์แม็ค จำกัด.
- _____. (2549). โครงร่างรูปแบบพหุปัญญาเพื่อการเรียนรู้สำหรับเด็กไทยในบริบทของสังคมไทย. สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ระเบียบ เขียวชาญ(2550).การศึกษาสมรรถนะการบริหารด้านวิชาการระดับปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตภาษีเจริญ. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- ราศี ทองสวัสดิ์และคนอื่นๆ. (2529). คู่มือนิเทศการศึกษาก่อนประถมศึกษา. กรุงเทพฯ: อักษรไทย.

- รุ่ง แก้วแดง. (2541). “คำนำ” ปฏิรูปการเรียนรู้ผู้เรียนสำคัญที่สุดฉบับพ่อแม่. กรุงเทพฯ: สำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ.
- ล้วน สายยศ; และอังคณา สายยศ. (2538). เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สุวีรยาสาส์น.
- วัชรภรณ์ พยัคฆเมธี. (2546). การศึกษาความต้องการของผู้ปกครองเกี่ยวกับลักษณะที่พึงประสงค์ ด้านการจัดการศึกษาปฐมวัย ในอำเภอตอยสะแกต จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- วาม ดุลยากร. (2540). ความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนเอกชนระดับอนุบาลต่อการจัดการเรียนการสอนที่พึงประสงค์ : กรณีศึกษาโรงเรียนบรจรงค์รัตน์ จังหวัดลพบุรี. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- วารุณี อัสวโกภิน. (2531). ความคิดเห็นของผู้ปกครองที่ส่งเด็กเข้าเรียนโรงเรียนอนุบาลเอกชนที่มุ่งการจัดการศึกษา โดยเน้นวิชาการในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- วิสากุล กองทองนอก. (2543). การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้ในการจัดการศึกษาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การบริหารการศึกษา). กำแพงเพชร: บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันราชภัฏกำแพงเพชร. ถ่ายเอกสาร.
- ศศิธร เวียงเหล็ก. (2542). ความคิดเห็นของผู้ปกครองต่อคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนเอกชน ในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- ศรีสุดา แสงพันธ์. (2550). ผลของการใช้การนิเทศภายในแบบเพื่อนช่วยเพื่อนที่มีต่อคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูปฐมวัย. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สมพล ธงศิลา. (2534). กระบวนการจัดการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดสระบุรี ตามแนวปฏิบัติของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- สรัญธร ฉันทวรภาพ. (2544). แนวโน้มการนิเทศการศึกษาในระดับปฐมวัย. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.

- สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์. (2538). *แนวการจัดประสบการณ์ปฐมวัยศึกษา*. กรุงเทพฯ: อีเลคทรอนิกส์.
- สุปราณี รื่นพิทักษ์. (2545). *การศึกษาความคิดเห็นของผู้ดูแลเด็กและผู้ปกครองที่มีต่อการจัดการศึกษาสำหรับเด็ก ในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย*. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สุมนา พาณิช. (2531). *การเตรียมความพร้อมเด็ก*. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดตราด. (2542). *การประกันคุณภาพการศึกษา เทคนิคการพัฒนางานเพื่อเข้าสู่มาตรฐาน*. จังหวัดตราด: สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดตราด.
- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, หน่วยศึกษานิเทศก์. (2528). *คู่มือการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา*. กรุงเทพฯ: ครูสภา.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2542ก). *คู่มือการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา*. กรุงเทพฯ : ครูสภาลาดพร้าว.
- _____. (2543). *ปฏิรูปการเรียนรู้ผู้เรียนสำคัญที่สุด*. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- _____. (2543). *ประสิทธิภาพในการจัดการศึกษาของเอกชน*. กรุงเทพฯ : พันนี้พับลิชชิง.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน. (2540). *รายงานการวิจัยเรื่องแนวโน้มของการศึกษาเอกชน ประเภทสามัญศึกษาในอนาคต*. กรุงเทพฯ : กองนโยบายและแผน.
- _____. (2541). *แนวดำเนินการเพื่อการประกันคุณภาพและ การรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเอกชน*. กรุงเทพฯ : การศาสนาป้อมปราบ.
- _____. (2542). *คู่มือการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา*. กรุงเทพฯ : ครูสภาลาดพร้าว.
- _____. (2543). *ข้อมูลสารสนเทศ 2543*. กรุงเทพฯ : กองนโยบายและแผน.
- _____. (2544). *แนวทางการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนเอกชน : เพื่อรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษา*. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน.
- _____. (2545). *แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 – 2544)*. กรุงเทพฯ : ธรรมผลการพิมพ์.
- อารมณี สุวรรณपाल. (2537). *หลักและแนวคิดทางการศึกษาปฐมวัย*. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

- Bordon .A.M.& Kathryn W.D.(2547) *Beginning & Beyond Foundations in Early Childhood Educations in Early Childhood Education USA NY Thomsm.Delmar learning* (6 th ed).
- Bredekamp S .& Copple , C, (2009) *Developmeatally Appropriate Preach in Early Chindhood Programs Serving Children From Briand through Age 8 USA* wasninrn of young Children.
- Buford, Juanita Faye. (1997, March). "Parents perceptions of early Childness," Dissertation abstracts Intemational. 9 (37) : 5688-A.
- Callard, R.S. (1979). *A study of effect of increasing parental expectation for study academic success.* Dissertation abstracts Intemational. 40(2),563-A.
- Chanawat Bunnag.(2005).*A Development of an Extra Science Curriculum with Exphasis on Community Resources 2005.*
- Chen,. Hsiao-Lan Sharon & Chung, Jing. (2000). *School Improvement in Taiwan: Problems and Possibilities.* Yhe Imprementation of School-Based Curriculum Development. Paper Presented at the Thirteenth Annual: <http://www.ied.edu.hk/cric/jqse>.
- Connor , C.M,Son ,S Hindman,A.H.&Morrison,F.J,(2547) *Teacher qualifications Classroom practices, family.Characteristics and preschool experience.Complex effects on first graders vocabulary and early reading outcomes.*Journal of school psychology 43 (2005) 343-375
- Curriculum Development Council. (2000). *Learning To Learn The Way Forward in Curriculum Development Consutation Document.* Hong Kong Special Administrative Region of The People's Republic of China November. (online). Available: <http://www.ied.edu.hk/cric/jqse>.
- Eggleston, John. (1980). *School-Based Curriculum Development in Britain.* London: Routedg & Inc.
- Epstein, Joyee .L.&Associates (2552) *school, Family and Community Partnerships ,USA, CA ,Corwin Press.*
- Essa , Eva. (1996) *introduction to Early Childhood. Education.* 2 nd ed. Albany : Delmar Publishers.
- Essa ,L.E. (2550) *Introduction to Early Childhood Education (5th.Ed) :USA NY : Thompson – Delmer Learning.*

- Freedman, Helen. (1983). *A Survey of Curriculum in selected Property Preschool in sandiego Country*. California. Master's M.Ed. (Education Curriculum and Instruction). Sandiego: Graduate school United States International University. Photocopied.
- Gonzalez–Mena, J. (1986, January). "what to expect" *Young Childcen*. 42 (1):47- 51.
- Gordon, A.M.; & Boroane. K.W. (1985). *Albany* : Delrnar Publishers, Ine.
- Katz, L.G. ; & Chard, S.C. (1994). *Engaing Childen's mnds : the project Northwood*, NJ : Ablex.
- Marsh, Colin and others. (1990). *Reconceptualizing School-Based Curriculum Development*. London: The Falmer Press.
- Massoglia, Dr. (1997). *Early childhood education in the home*. Delmar Publiser Copyright.
- Morrison Q.S.(2550) *Early Childhood Education Today*. USA .Oh Pearsn: Merrill Prentice Hall.
- Numphon Koocharoenpial.(2005).*A Development of Learner-centered Science Curriculum on "Chemicals in daily life" for Lower Secondary Students 2005*.
- Woodill , G.A. ; et. at. Editors (1992) *Intemationalhandbook of early childhood education*. New York : Garland Publishing.
- Piata . R.C.& Stuhlman , M.W.(2547) *Teacher-Child Relationships and Children,s Success in the First Years of School* . School Psy Psychology Review. Sept 1,2004,v.33 Issue 3.
- Pianta,R.C. & Stuhlman ,M.W(2546) *Teacher-Child Relationships and Children,s Success in the First Years of School* .School Psychology Review,Sept 1 Issue 3.
- Rimm Kaufman ,S.E., la paro , K.M, Downer.J.T & R.C. panta (2547) *The Contribution to Classroom Serting and quality of Instruction to Children's Behavior in kindergarten Classroom*.The Elementary School Journal Vol 105 Number 4.
- Skilbeck, Malcolm (1984). *School-Based Curriculum Development*. London: Harper & RowPublishers.
- Stewart, I.S. (1982 July). *The real world. Of teaching two – year – old childcen*. *Young Childcen*. 53 (520) : 22-26.
- Wane,Elly Diepreen. (1984). *Kindergarten Curriculum and Programs in Lakeland Cauntry*. New York, 1963 – 1983. Are Changes Fullday, Trends, Elementary, Primary. Master's thesis M.Ed. (Education Early Childhood. Lakeland: Rancho Santa fe University' Photocopied.

Wanida Tanaprayothesak .(2005). *The Development of High School Science Curriculum on Natural Resources and Environmental Pollution Related to Real-life Issues Based on Inquiry Cycle Approach 2005.*

ภาคผนวก ก

ตารางพัฒนา Development Assistance Program (DAP)

- ด้านอารมณ์ สังคม
- ด้านร่างกาย
- ด้านภาษา

ภาคผนวก ข
ตารางพัฒนาการ IEP

ตารางพัฒนาการ IEP ปีการศึกษา 2551 เทอม 1

พัฒนาการ ความวัยที่เหมาะสม Developmentally Appropriate Practice 2004 By National Association for the Education of Young Children	การประเมิน	ดี	ผ่าน	ปรับปรุง
ร่างกาย <ul style="list-style-type: none"> - กล้ามเนื้อใหญ่ - เดินถอยหลังอย่างรวดเร็ว - เคลื่อนไหวโดยกระโดดลิบขา skip - วิ่งแล้วหยุด - เล่นเกมที่ใช้ ทักษะ เช่น มอญซ่อนผ้า ตี เออีไอโอยู - เดินทรงตัวบนทางเดินกว้างสองนิ้ว - กระโดดสองขา - ปีนรั้ว - กระโดดบนทางลาด - แสดงถึงการตัดสินใจในการรับรู้ (เวลาเล่น) - แสดงความมั่นใจในระยะเวลา เช่น ให้เล่นอีกทีนาที ขอเล่นทีนาที - ทำตามกฎกติกา - การแสดงว่ามีพลังงานมาก เช่นเวลาเล่น - ไม่ค่อยแสดง อาการเหนื่อยอ่อน - กระตือรือร้นในการเล่นและต่อสิ่งรอบตัว - กล้ามเนื้อ เล็ก - การใช้กรรไกร - ต่อไม้บล็อกเป็นสามมิติ - ต่อภาพต่อจำนวน 10-15 ชิ้น - แยกสิ่งของที่เหมือน - แยกสิ่งของที่ต่าง - ตอกภาพรูปทรง - วาดภาพรูปทรงสองภาพและนำมาต่อเติมให้มี ความหมาย - ภาพภาพคนเพศตรงข้าม - วาดภาพตนเอง - เขียนตัวอักษร - เขียนชื่อ - ตัดกระดาษ - ผูกเชือกทรงเท้า - แต่งตัวเองได้อย่างรวดเร็ว 	ทดสอบ ทดสอบ ทดสอบ ปฏิบัติ ปฏิบัติ ทดสอบ ทดสอบ ทดสอบ ทดสอบ สังเกต สังเกต สังเกต สังเกต สังเกต สังเกต สังเกต สังเกต สังเกต สังเกต ทดสอบ ทดสอบ สังเกต สังเกต สังเกต สังเกต ทดสอบ ทดสอบ สังเกต ทดสอบ			

ภาคผนวก ค

รายงานผลพัฒนาการของกระทรวงศึกษาธิการ

- พัฒนาการด้านร่างกาย
- พัฒนาการด้านอารมณ์ – จิตใจ
- พัฒนาการด้านสังคม
- พัฒนาการด้านสติปัญญา

รายงานผลการพัฒนาการด้านสติปัญญา

กระทรวงศึกษาธิการ

ลำดับ ที่	พฤติกรรม	ภาคเรียนที่ ๑			ภาคเรียนที่ ๒		
		ปฏิบัติได้	ปฏิบัติได้ บางครั้ง	ควรเริ่ม	ปฏิบัติได้	ปฏิบัติได้ บางครั้ง	ควรเริ่ม
๑๑.	ใช้ท่าทางประกอบเล่าเรื่อง						
๑๒.	การจำแนก เปรียบเทียบ จำนวน จัดหมวดหมู่ของต่างๆ ตาม ประเภทเดียวกัน ตามที่ครู กำหนด						
๑๓.	เรียงลำดับสิ่งต่างๆ ได้ ๖-๗ ลำดับ						
๑๔.	นับเรียงลำดับ ๑-๓๐						
๑๕.	บอกแสดงค่าจำนวน ๑-๑๐						
๑๖.	รู้ค่าและบอกค่าของ จำนวนมากกว่า-น้อยกว่า และเท่ากันได้						
๑๗.	ตำแหน่ง ทิศทาง และเวลา บอกตำแหน่ง "บน"- "ล่าง" "ใกล้"- "ไกล" "หน้า"- "หลัง" "เข้า"- "ออก"						
๑๘.	ต่อภาพตัดต่อ ๗-๑๕ ชิ้น						
๑๙.	เรียงลำดับเหตุการณ์ได้ ๖-๗ ลำดับ						
๒๐.	บอกความเปลี่ยนแปลง ของฤดูกาลต่างๆ						

ภาคผนวก ง
แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย
เรื่องความคาดหวังของผู้ปกครองในการเข้าเรียนชั้นเด็กเล็ก
โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายประถม) (ส่วนขยาย)

คำชี้แจง แบบสอบถามนี้เป็นส่วนหนึ่งของการวิจัย การสำรวจความคาดหวังของผู้ปกครองชั้นเด็กเล็ก เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอน ขอความกรุณาให้ข้อมูลตามความเป็นจริง

ตอนที่ 1 สถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดขีดเครื่องหมาย 4 ลงใน ซึ่งตรงกับสถานภาพของท่าน

1. ผู้ให้ข้อมูลมีความเกี่ยวข้องกับนักเรียน

- มารดา
 บิดา
 อื่น ๆ โปรดระบุ

2. อายุ 25 - 30 ปี

30 - 35 ปี

35 - 40 ปี

40 ปี ขึ้นไป

3. อาชีพ

- รับราชการ
 รัฐวิสาหกิจ
 รับจ้าง
 ธุรกิจส่วนตัว อื่น ๆ โปรดระบุ

4. การศึกษา

- ต่ำกว่าปริญญาตรี
 ปริญญาตรี
 ปริญญาโท
 ปริญญาเอก อื่น ๆ โปรดระบุ

5. ฐานะทางเศรษฐกิจ / ต่อเดือน

- ต่ำกว่า 20,000 บาท
 12,000 - 30,000 บาท
 30,000 - 50,000 บาท
 มากกว่า 50,000 บาท

ตอนที่ 2 ความคาดหวังของผู้ปกครองในด้านต่าง ๆ

1. ด้านหลักสูตรและการสอน (การจัดกิจกรรมการเรียนรู้) และการพัฒนาเด็ก

.....

.....

.....

.....

.....

2. ด้านผู้สอน

2.1 ความรู้ความสามารถ

.....

.....

.....

2.2 บุคลิกภาพ และการใช้คำพูด

.....

.....

.....

2.3 การดูแลเอาใจใส่ และพัฒนาเด็ก

.....

.....

.....

3. ด้านผู้บริหาร

3.1 การสนับสนุนวิชาการ

.....

.....

.....

3.2 การจัดหางบประมาณ

.....
.....
.....

3.3 การพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้อง

.....
.....
.....

4. การจัดสิ่งแวดลอมภายใน และภายนอกห้องเรียน

4.1 การจัดสิ่งแวดลอมภายในห้องเรียน

.....
.....
.....

4.2 การจัดสิ่งแวดลอมภายนอกห้องเรียน

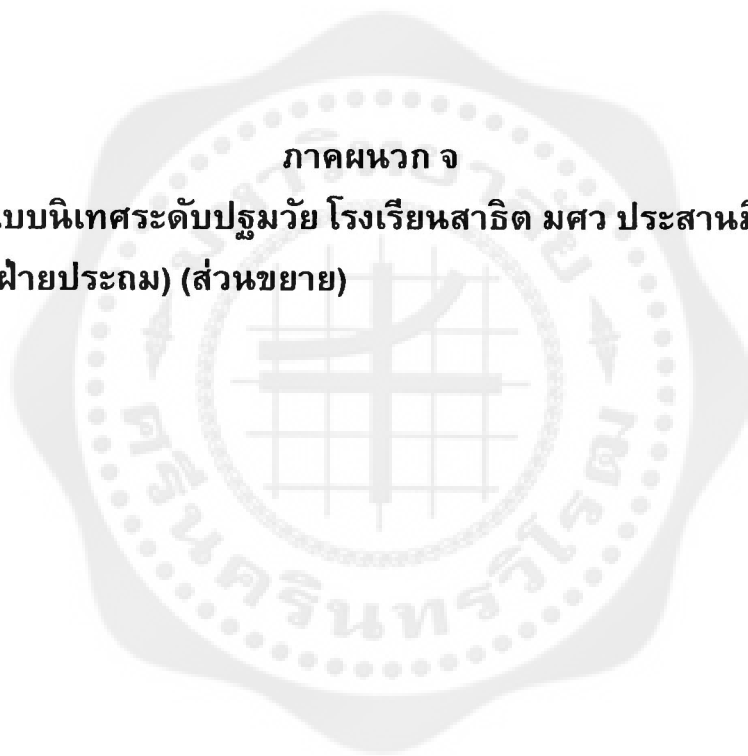
.....
.....
.....

ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

.....
.....
.....
.....
.....
.....

ภาคผนวก จ

- แบบนิเทศระดับปฐมวัย โรงเรียนสาธิต มศว ประสานมิตร (ฝ่ายประถม) (ส่วนขยาย)

แบบนิเทศระดับปฐมวัย
โรงเรียน สาธิต มศว ประสานมิตร (ฝ่ายประถม)(ส่วนขยาย)

ชื่อ.....

ภาคเรียน ที่..... ปีการศึกษา.....

อาจารย์นิเทศ.....

วันที่..... เวลา

คุณลักษณะที่พึงประสงค์	คะแนนเต็ม			
	4	3	2	1
1.บุคลิกภาพทั่วไป				
1.1 การแต่งกาย				
1.2 การรักษาความสะอาด				
1.3 การเป็นผู้นำ				
1.4 การวางตัว				
1.5 การใช้คำพูดในชั้นเรียน				
1.6 ความรับผิดชอบ ความกระตือรือร้นที่จะสอน				
2.ความรู้ในเนื้อหาวิชา				
2.1 ความรอบรู้และแม่นยำในเนื้อหาวิชา				
2.2 การนำความรู้มาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์				
3.การเตรียมการเรียนรู้				
3.1 การกำหนดการจัดโครงการสอนระยะยาว				
3.2 ทำแผนการจัดการเรียนรู้				
3.3 การเตรียมสื่อการเรียนรู้				
4.การสอนและการใช้สื่อการเรียนรู้				
4.1 การนำเข้าสู่บทเรียนและการสร้างบรรยากาศ				
4.2 การพูดและอธิบายได้ชัดเจน				
4.3 การใช้คำถามเหมาะสม				
4.4 การส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้				
4.5 การดำเนินการสอนสอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้				
4.6 การใช้สื่อการเรียนรู้ได้เหมาะสม/หลากหลาย				

คุณลักษณะที่พึงประสงค์	คะแนนเต็ม			
	4	3	2	1
4.7 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการเรียนรู้ใหม่ๆ				
4.8 การสรุปบทเรียนได้เหมาะสม				
4.9 สรุปการเรียนรู้การสอนโดยเชื่อมโยงประเด็นจากผู้เรียน				
4.10 จัดกิจกรรมที่เน้นให้เกิดกระบวนการคิด (คิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดสร้างสรรค์)				
5.การควบคุมชั้นเรียน				
5.1 ความสนใจและการตอบสนองของนักเรียน				
5.2 การควบคุมวินัยในชั้นเรียน				
6.การวัดและประเมินผล				
6.1 การวัดและการประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง				
6.2 จัดทำเกณฑ์การประเมินผลไว้ชัดเจน ทุกขั้นตอน				
6.3 บันทึกประจำวัน				
6.4 ประเมินอย่างหลากหลาย และครบทั้ง 3 ด้าน (K P A)				

1.แผนการสอน

1.1 โครงการสอนระยะยาว

.....

.....

.....

1.2 แผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้

.....

.....

.....

2.ด้านการจัดการเรียนการสอน

2.1 การจัดประสบการณ์

2.1.1 กิจกรรมเสริมประสบการณ์ / กิจกรรมในวงกลม

.....

.....

.....

2.2 กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์

.....

.....

.....

2.1.3 เกมการศึกษา

.....

.....

.....

2.1.4 กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ

.....

.....

.....

2.1.5 กิจกรรมกลางแจ้ง

.....

.....

.....

2.1.6 กิจกรรมเสรี

.....

.....

.....

2.2 การประเมินผล

.....

.....

.....

2.3 บันทึกหลังสอน

.....
.....
.....

3.บุคลิกภาพของครูผู้สอน

3.1 การแต่งกาย

.....
.....
.....

3.2 การใช้คำพูด

.....
.....
.....

4. การจัดสภาพแวดล้อม

.....
.....
.....

5.ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

.....
.....
.....

ผู้นิเทศ

.....
(.....)

...../...../.....

เวลา.....

หมายเหตุ

สำหรับผู้นิเทศ : ทำเครื่องหมาย ในหัวข้อที่ทำกรนิเทศ

ผู้ทรงคุณวุฒิ

1. ศ.ดร.อารี	สันถวนวี
2. รศ.ดร.เยาพา	เดชะคุปต์
3. ดร.จากรุวรรณ	ศิลประรัตน์

ที่ปรึกษา

1. อ.นันทรัตน์	ธรรมวัฒน์ไพศาล
2. ดร. พรทิพย์	ศิริภัทรราชย์
3. อ.ศุภมาส	ดำนพานิช
4. ผศ.ไตรรัตน์	พิพัฒน์โภคผล
5. อ.จรัส	คชกาสร
6. รศ.ประพนธ์	จ่ายเจริญ

คณะผู้จัดทำ

1. ผศ. บุญญาพร	อุณากุล	
2. อ.ดวงตา	คูเกษมกิจ	
3. ผศ.ดร.ธัญสุดา	จิรกิตตยากร	
4. อ. มิ่ง	เทพครเมือง	
5. ผศ.ดร.วศินี	อิศรเสนา ณ อยุธยา	
6. อ.วชิราภรณ์	ชุมพล	
7. อ.กาญจนา	พะทะยะ	
8. อ.ปัฐมาภรณ์	เดชะโกศยะ	
9. อ.ปวีณา	สัณฑ์ฐานะกุล	
10. อ.สมศรี	ปานะโตชะ	เลขานุการ
11. อ.สุภัค	โอพาพิริยกุล	ผู้ช่วยเลขานุการ